

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI

Dilorom AMANULLAEVA

PEDAGOGIK REPERTUARNI O‘RGANISH

*O‘zbekiston davlat konservatoriyasining
bakalavriat talabalari uchun
o‘quv qo‘llanma*

5150600- Vokal san’ati (estrada xonandaligi)

5111000-Kasbiy ta’lim

Toshkent
2018

Taqrizchilar:
Marfua XAMIDOVA –
San’atshunoslik fanlari doktori, professor
Xabibullo RAXIMOV –
O‘zbekiston Respublikasi san’at arbobi, professor

“Pedagogik repertuarni o‘rganish” o‘quv fanidan yaratilgan mazkur o‘quv qo‘llanma O‘zbekiston davlat konservatoriyasida ta‘lim olayotgan Bakalavr 5150600- Vokal san’ati (estrada xonandaligi) mutaxassisligi 2 kurs talabalariga, shuningdek, O‘zDKda 2018/2019 o‘quv yilidan tashkil etilayotgan “Musiqiy pedagogika” fakultetining “Vokal pedagoglari tayyorlash” kafedrasidagi 5111000-“Kasbiy ta‘lim” yo‘nalishi talabalariga uchun ham mo‘ljallangan bo‘lib, fanining o‘quv dasturi asosida tuzilgan. Qo‘llanmada estrada vokal pedagogikasining asosiy printsiplari, pedagogik repertuarni o‘rganish va qo‘llash masalalari yoritilgan. Unda milliy estrada vokal maktablari – O‘zbekiston, G‘arbiy Yevropa va AQSH, Rossiya kompozitorlarining turli janrlardagi va yo‘nalishlaridagi klassik va zamonaviy estrada-vokal asarlari nota namunalari va uslubiy tavsiyalar rakursida berilgan bo‘lib, professional estrada xonandalarini tarbiyalashga oid muhim ijrochilik masalalari to‘la tahlil asosida yoritilgan.

Mazkur o‘quv qo‘llanma estrada xonandaligi pedagogikasidagi yetakchi mutaxassis, taniqli kompozitor, O‘zbekiston Respublikasi san’at arbobi, O‘zbekiston davlat konservatoriyasining “Estrada xonandaligi” kafedrasida professori Dilorom Amanullaeva tomonidan ilk bor yaratildi. Ushbu o‘quv adabiyoti estrada xonandaligi sohasidagi barcha talaba, pedagog va ijrochi-xonandalar uchun tavsiya etiladi.

Предлагаемое учебное пособие по предмету “Изучение педагогического репертуара” предназначено для студентов-бакалавров 2-го курса государственной консерватории Узбекистана по образовательному направлению 5150600- Вокальное искусство (Эстрадное пение), также для студентов кафедры «Подготовки педагогов по вокалу» факультета по образовательному направлению 5111000- «Музыкальная педагогика» Государственной консерватории Узбекистана, которая открывается в 2018/2019-ом учебном году.

Пособие составлено на основании требований учебной программы по предмету «Изучение педагогического репертуара». В ней рассматриваются основные принципы педагогики эстрадного вокала, изучение и применение педагогического репертуара. На нотном материале разностильных и разножанровых эстрадно-вокальных произведений национальных школ – Узбекской, Российской, Западно-Европейско и США, ставятся актуальные вопросы профессионального обучения эстрадного певца.

Труд впервые создан ведущим специалистом в области подготовки эстрадно-вокальных кадров, известным композитором, Заслуженным деятелем искусств Республики Узбекистан, профессором кафедры «Эстрадного пения» государственной консерватории Узбекистана Дилором Амануллаевой. Данная учебная литература предназначена для студентов, педагогов и исполнителей в области эстрадного вокала.

This scholastic allowance on the subject “The Study of Pedagogical Repertoire” is intended for second year undergraduate students of the State Conservatory of Uzbekistan studying the 5150600-Vocal Art (Variety Singing) Course and the 5111000-Pedagogical education was completed with regard to the requirements of the course curriculum. This manual encompasses the main pedagogical principles of variety vocal along with the study and application of pedagogical repertoire. The relevant issues of educating a professional variety singer are discussed with the aid of the sheet music materials of national vocal variety singing compositions of different styles and genres from Uzbekistan, Western Europe and the United States.

The writing was originally created by the leading specialist in training vocal variety singing specialists, eminent composer, Honoured art worker of the Republic of Uzbekistan, Professor at the “Variety Singing” department of the State Conservatory of Uzbekistan, Dilorom Amanullaeva. This educational literature is designed for students, instructors and performers in the field of vocal variety singing.

MUALLIFDAN

Estrada vokal san'atiga bugungi kunda katta e'tibor berilmoqda. Ayniqsa yosh avlodni tarbiyalashda aynan shu san'at yo'nalishining ahamiyati katta ekanligi barchaga ma'lum. Respublikamizda madaniyat va san'at sohalari uchun yuqori malakali mutaxassis kadrlar tayyorlash masalasi dolzarb vazifalardan biridir, va o'sib kelayotgan yosh avlodni davr talabiga javob beradigan yuqori malakali mutaxassis, qolaversa komil inson darajasida tarbiyalash davlatimiz targ'ib qilayotgan siyosatning asl mohiyatini tashkil etadi. "Ta'lim to'g'risidagi qonun", va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturida" hozirgi zamon talabiga to'la javob beradigan yetuk mutaxassislarni tayyorlash va ularni yangi pedagogik texnologiyalari asosida tarbiyalash ko'zda tutilgan. Professional, yuqori malakali estrada xonandasini tarbiyalash ko'pqirrali va nihoyatda murakkab jarayondir.

Kasbiy estrada xonandalarini tayyorlovchi O'zbekiston davlat konservatoriyasining "Estrada xonandaligi" ta'lim yo'nalishining o'quv dasturi yosh professional estrada xonandalarining ijrochilik amaliyotining tayyorgarligini mukammallashtirish, ijro etish texnikasini rivojlantirish, kelgusida mustaqil ijodiy kontsert faoliyatiga, shuningdek ilmiy pedagogik faoliyat olib borishiga tayyorlashga qaratilgan.

"Pedagogik repertuarni o'rganish" fani bo'yicha ilk bor yaratilgan mazkur o'quv qo'llanma O'zbekiston davlat konservatoriyasida Vokal san'ati - "Estrada xonandaligi" ta'lim yo'nalishida saboq olayotgan bakalavriat 2 kurs talabalari, xamda "Musiqiy pedagogika" fakultetining "Vokal pedagoglari tayyorlash" kafedrasidagi "Kasbiy ta'lim" yo'nalishi talabalari uchun ham mo'ljallangan. Fanining maqsadi – estrada xonandaligi sohasida professional o'qituvchi mutaxassislarni tayyorlashdan iborat bo'lib, Respublikamizdagi barcha bolalar musiqa maktablariga va musiqiy kollej va litseylari pedagoglarini tayyorlashdan iboratdir. Shu bilan birga yosh estrada xonandalarini erkin kontsert faoliyat yurg'azishda musiqiy repertuarni to'g'ri va effektiv qo'llashga tayyorlashni maqsad qilib quyadi.

Qo'llanmada estrada vokal ta'limining nazariy asoslari va ularning amaliyotda qo'llanishi; estrada va jaz san'atining janrlari va stilistik yo'nalishlari; xonanda tarbiyasida ovoz mashqlarining ahamiyati; pedagogik faoliyatda qo'llaniladigan ijro repertuari; estrada xonandaligi sohasida estrada va jaz vokalizlari; O'zbekiston, Rossiya, G'arbiy Yevropa va AQSH davlatlari kompozitorlarining estrada-jaz asarlari, dunyoga tanilgan estrada va jaz yulduzlarining ijro dasturlari bilan tanishish; va albatta, ularni saxnaviy xayotda va pedagogik faoliyatda savodli tadbiq etish to'g'risida kerakli va zarur ma'lumotlar berilgan. Shuning bilan, estrada xonandaligi sohasi bo'yicha yaratilgan o'quv adabiyotlari bilan

yaqindan tanishish, va ularni kasbiy faoliyatda samarali qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi.

Mazkur qo'llanmada mavzular bo'yicha ma'ruza matnlari va pedagogik repertuarning ayrim nota matnlari keltirilgan. Shuningdek, musiqiy asarlarni o'rganish va ijro etishga doir uslubiy tavsiyalar, asarlarning tahlili va nota klavirlari tavsiya etilgan.

Har bir mavzu bo'yicha seminar darslari uchun savollar, talabalarning mustaqil tayyorgarligi bo'yicha vazifalar ham berilgan.

Shuningdek, talabalarning bilimlarini mustaxkamlash, ijro maxoratini va ijro ko'nikmalarini rivojlantirishiga qaratilgan qulay zamonaviy pedagogik texnologiyalar - MP3 formatida yozilgan fonogramma "plyus" audio yozuv materiallari keltirilgan. Undagi repertuar dunyoning mashhur estrada-jaz yulduzlari ijrosida berilgan.

Darslar ma'ruzaviy, amaliy va seminarlar shaklida o'tkaziladi.

1-MODUL.

1-mavzu. Pedagogik repertuarni o'rganish fanining maqsadi va vazifalari, musiqa ta'limidagi o'rni

Reja:

1. Vokal pedagogikasining asosiy printsiplari.
2. Talabaning vokal texnik rivojida repertuarning o'rni va mohiyati.
3. Soha bo'yicha o'quv adabiyotlari.
4. Yangi yaratilgan o'quv qo'llanmalar va nota adabiyotlari.
5. Bolalar musiqa maktablari uchun repertuar.
6. Kollej va litseylar uchun repertuar.

Tayanch iboralar: kasbiy pedagogika, ta'lim yo'nalishi, ta'lim dasturi, repertuar, nota adabiyoti, pedagogik texnologiyalar, uslubiyot, ovoz, vokal, estrada xonandasi, kompozitor, musiqiy asar, qo'shiq, jahon estrada musiqasi, o'zbek estrada musiqasi.

O'sib kelayotgan yosh avlodni davr talabiga javob beradigan yuqori malakali mutaxassis, qolaversa komil inson darajasida tarbiyalash davlatimiz targ'ib qilayotgan siyosatining asl mohiyatini tashkil etadi.

Professional, yuqori malakali estrada xonandasini tarbiyalash ko'pqirrali va nihoyatda murakkab jarayondir. "Pedagogik repertuarni o'rganish" fanining asosiy maqsadi – estrada xonandaligi sohasida yuqori malakali estrada xonandalarini tarbiyalash, maxsus bilim yurtlari uchun estrada xonandaligi fanidan mutaxassis o'qituvchilarni tayyorlashdan iboratdir. SHuningdek, kelajakda erkin kontsert faoliyat yurg'azishda musiqiy repertuarni to'g'ri va effektiv qo'llashda talabalarni tayyorlashni maqsad qilib quyadi.

O'quv qo'llanma davlat tahlim standartlariga binoan estrada vokal sanhati yo'nalishida bakalavrlar tayyorlash o'quv rejasi asosida tuzilgan. «Pedagogik repertuarni o'rganish» fani estrada xonandaligi sohasidagi pedagoglarni tayyorlashdagi asosiy fanlardan biridir. O'zbek va chet el klassik estrada musiqa namoyondalari yaratgan durdonalari bilan tanishmay bo'lmaydi, chunki ular estrada vokal sanhati rivojiga repertuar tanlash mahorati bilan katta hissa qo'shganlar. SHu bilan birga dunyodagi va o'zbek zamonaviy estrada-jaz asarlari ham o'rganilib uslubiy jihatdan tahlil qilinadi. Pedagogik repertuarini o'rganish fanida amaliy ish uchun alohida yaratilgan o'quv adabiyotlaridan, alohida nota matnlaridan, chop etilgan ilmiy maqolalardan, tarqatma materiallardan foydalaniladi. Asarlarni o'rganish va tahlil qilish, umumiy va fragmentlar asosida bo'ladi. Talabalarni alohida asarning klavirlari va audio yozuvlari yoki jonli ijro bilan bir vaqtning o'zida tanishtirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar - talabalar turli yo'nalishlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlaridan iboratdir. Pedagogik repertuarni o'rganish borasida, talabalarga o'z ustida ishlash yo'llarini o'rgatib, fanni bitta yoki ikkita mavzuni mahruza shaklida tayyorlab, vokal asarlarni tahlil etishga o'tish kerak. Talabalar quyidagi yo'nalishlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlari zarur: o'quv dasturidagi repertuar (O'zbekiston va chet el kompozitorlari va estrada yulduzlari ijodi va estrada yo'nalishidagi yaratgan asarlari), ularning janrlari haqidagi nazariy bilimlar, asarlarning asosiy musiqa mavzularini tovushda yoki fortepianoda ko'rsatib berish, asarlarni mustaqil tahlil qilish.

Repertuarning nota-klavirlari bilan tanishish va tahlil qilishda (umumiy, hamda qisman), hamda ovoz sozlash mashqlarini egallashda darslar asosan amaliy tarzda o'tkaziladi. Tahlil qilayotgan asarning tasmaga yozib olinganini eshittirishdan foydalanish lozim. Bu holatda amaliy estrada-jaz stilistik yo'nalishlarni singdirish uchun nazariy yondoshuv yordam beradi va aniq va chuqurroq qabul qilinadi. Talabalar mahruzalarni, repertuardagi musiqiy misollarni tinglab, video va audio tasmalarni, mulg'timedialarni tomosha qilib, repertuar tanlashdagi badiiy va texnik imkoniyatlar, rang-barang ijro uslublari haqida aniq tasavvurga ega bo'lishlari zarur. Mashg'ulotlar paytida ayrim mashhur asarlar jonli ijroda ham (o'qituvchi yoki talabalar ijrosida) imkoniyat qadar tahlil qilinadi. Tahlim yo'nalishidan kelib chiqib faqat asosiy o'rganilishi lozim bo'lgan asarlar bilan chegaralanmay, balki birinchi darslardan boshqa, butun dunyoga keng tanilgan durdonalar haqida ham kerakli bilimlarni olishlari zarur. Bir-biriga taqqoslab o'rganish talabalar dunyoqarashini, bilim chegarasini kengayib borishiga ko'mak beradi.

Bolalar musiqa maktabi va litsey-kollejlar uchun yuqori malakali pedagoglarni tayyorlashda ustozning malakasi katta ahamiyatga ega.

Ushbu fanni o'rganishda tahlimning nazariy asoslari va ularning amaliyotda qo'llanishi, musiqa maktabi, kollej va konservatoriyada ixtisoslik fanining dasturiy meyyorlari bilan tanishishtiriladi. Fanni o'zlashtirish jarayonida muxim o'rinda estrada xonandaligi va ijrochiligiga oid adabiyotlar, o'quv uslubiy qo'llanmalari bilan tanishtiriladi. Talabalarni o'quv dasturidagi estrada va djaz vokalizlari, o'zbek va chet el kompozitorlari klassik va zamonaviy yangi asarlari bilan tanishtirish; estrada vokal ijrochilik malakalarining asosiy uslublari bilan tanishtirish; kuylash ko'nikmalarini, xonandalik nazariyasi va uslubiy bilimlari bilan to'ldirish; ustoz-shogird anhanalarini amaliyotda qo'llash kabi zarur pedagogik metodlari bilan tanishtirish va ularni saxnaviy xayotda va pedagogik faoliyatda to'g'ri tadbqiq etishga talabalar tayyorgarlik ko'radilar.

"Pedagogik repertuarni o'rganish" fani musiqiy pedagogikaning tarkibiy qismlaridan tashkil topib, "Ixtisoslik", "Estrada xonandaligiga o'qitish uslubiyoti", "Pedagogik amaliyoti", "Ijrochilik amaliyoti", "Estrada xonandaligi ansambli" kabi fanlar bilan chambarchas bog'liqdir. Fan o'quv rejada belgilangan semestrlarda o'qitilib, umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlikni talab etadi Ushbu fan ijodiy jarayonlar bilan

bog'liqlik bo'lib, talabalarni kelajakda erkin kontsert faoliyat yurg'azishda ham musiqiy repertuarni to'g'ri va effektiv qo'llashga tayyorlashni maqsad qilib quyadi.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladi-gan talablar.

Mazkur fanni o'zlashtirish natijasida talaba Davlat tahlim standartlarida belgilangan bilim, malaka va ko'nikmaga ega bo'lishi nazarda tutiladi, xususan:

Bakalavr:

- jahon estrada xonandalarining ijro dasturlari;
- estrada xonandasining shakllanishida repertuarning o'rni va vazifalari

haqida tasavvurga ega bo'lishi;

- dastur tanlash kesimida musiqiy qobiliyat psixologiyasini;
- estrada xonandaligi pedagogikasi kesimida repertuar tanlashni;
- estrada xonandaligi pedagogikasining nazariy asoslarini ***bilishi va***

ulardan foydalana olishi;

- o'quvchiga pedagogik repertuarni to'g'ri tanlash;
- pedagogik repertuarni tahlil qilish;
- pedagogik repertuar bilan ishlash va ijrochilik amaliyotiga tatbiq etish

ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

Bakalavr –xonanda estrada xonandaligini o'zlashtirgan, o'zbek va jaxon estrada repertuarlarini mukammal o'rgangan, estrada sanhatini faol targ'ibotchisi bo'lishi zarur. O'zbekiston estrada xonandolari milliy estrada maktabi anhanalarini davom ettirgan holda zamonaviy uslublardagi jaxon estradasining vokal namunalarida tarbiyalanmoqda. SHuning uchun talabalar repertuariga nafaqat jaxon klassik estrada asarlari, balki zamonaviy kompozitorlarining turli uslubdagi estrada va djaz asarlari kiritilgan.

Aytish muhimki, mazkur fanni o'zlashtirishda o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq etish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o'zlashtirishda o'quv qo'llanma, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, audio va video materiallari, mahruza matnlari, tarqatma materiallar, elektron materiallar, glossariy, sintezatorlar hamda musiqiy kompg'yuter dasturlaridan foydalaniladi. Amaliy darslarda mos ravishdagi ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi.

Amaliy darslarda talabalar mavzu bo'yicha O'zbekiston va jahon kompozitorlari tomonidan yaratilgan vokal asarlarining audio-video yozuvlarini tinglaydilar, klavirlardagi matnni notaga qarab o'qiydilar, asarlarni uslubiy jihatdan tahlil qiladilar va ijro etishlari kerak bo'ladi. Vokal pedagogikasida muhim bo'lgan ovoz sozlash mashqlarini uslubiy jihatdan o'rganadilar, tahlil qiladilar, va seminarlarda o'zlashtirganlik darajasini ijro etib beradilar.

1. Vokal pedagogikasining asosiy printsiplari

“Estrada xonandaligi” sinfida tahlil berish jarayonida “Pedagogik repertuari o‘rganish” fani katta ahamiyatga ega bo‘lgan xolda, kasb yuzasidan olinayotgan bilimga amaliy tushuncha bera oladi. Estrada xonandasini o‘qitish jarayonida pedagoglar umum-didaktik va maxsus musiqa pedagogikasiga oid printsiplarga asoslanadi.

1. Tahlilda tadrijiylik va muntazamlik printsiipi. Bu umumpedagogik printsiipi bo‘lib, u tahlil jarayonida soddadan murakkabga asoslanadi. Xonandaning ovoz imkoniyatlarini va ijro texnikasini tarbiyasida, diapazonini kengaytirishda, mashqlarni murakkablashtirishda, ijro repertuarini tanlashda, artistik va saxna maxorati rivojida tadrijiylik va muntazamlik ravishda yondoshish zarur. Vokal darslarida ovozning sifati, kengligi, intonatsiyaning sofligi, jarangdorligi va stilistik manerali ijroni nazarda tutish kerak. Ovozning charchashiga yo‘l qo‘ymaslik lozim. Mashg‘ulotlarning boshlang‘ich davrida ovozni toliqtirmaslik lozim. Ovoz mushaklari toliqqanda talabaga 3-5 daqiqa dam berilib, suhbat o‘tkaziladi. Suhbat davrida bajarilgan ish tahlil etiladi, uning yutuq va kamchiliklari aniqlanadi, yangi vazifalar belgilanadi.

Dastlabki darslarda talaba xotirasida tez muhrlanib qoladigan oddiy, qisqa mashqlar kuylanadi. Keyinchalik, oddiy mashqlar o‘zlashtirilgandan so‘ng, murakkab mashqlarga kirishiladi.

2. Musiqiy-badiiy va vokal-texnik rivojlanish printsiiplarining birligi. Vokal pedagogikasida o‘qituvchining asosiy vazifasi - estrada vokal-texnik ko‘nikmalarini rivojlantirishdir. SHu bilan birga musiqiy badiiy ifoda, aktyorlik maxorat, saxna madaniyati, stilistik obrazlarni ifodaviy ijrosi ustida ish olib borish zarur. Vokal ijrochilik sohasida bu asosiy va zarur ko‘nikmalar bo‘lib, ushbu ikki masala bir vaqtda bir-biriga bog‘liq xolda amalga oshirilishi lozim.

3. Har bir talabaga alohida (individual ravishda) yondoshuv printsiipi. Har bir o‘quvchi alohida va o‘ziga xos ovoz imkoniyatlariga ega. Amaliy mashg‘ulotlar jarayonida har bir talabaga individual ravishda yondoshish lozim bo‘ladi. Mashqlarni tanlaganda talabaning musiqiy qobiliyati va vokal tayyorgarligi, ovoz xususiyatlari (diapazon, tembr, ovoz kuchi, chidamliligi, jarangdorligi va boshqa) va ovoz apparatidagi nuqsonlari hisobga olib ishlash muhimdir. SHu bilan birga uning fizik holati, ovozining kuchi va chidamliligi, shaxsiy xarakteri va ruhiy xolati albatta inobatga olingan xolda ish olib boriladi. Ijro dasturi tanlanishida ham talabaning imkoniyat darajasi ehtiborga olinishi shart.

4. O‘z-o‘zini muntazam ravishda mukammallashtirish printsiipi. Darslardan so‘ng talabaning mustaqil ravishda bilimini oshirishi va o‘z ustida ishlashi nihoyatda muhimdir. Darsda olingan bilim va ko‘nikmalar mustaqil ravishda o‘zlashtirilishi darkor. Xonanda – sanhatkor bir umr izlanishda bo‘lib, ijro maxoratini rivoji ustida muntazam ish olib borishi, yangi texnologiyalar va yangi repertuar, yangi saxnaviy obrazlar ustida ishlasa, keyinchalik ijrochilik cho‘qqilariga yetishi mumkin. Tahlilning so‘ngi jarayonlarida talabaning mustaqil tayyorlanishiga katta ahamiyat berilmoqda, va o‘quv rejalarida bunga alohida soatlar ajratilgan.

Professional, yuqori malakali estrada xonandasini tarbiyalash masalasi ko'pqirrali va nihoyatda murakkab jarayondir. Har bir yosh ijodkorning barcha tomonlarini hisobga olib yondoshish zarur: uning istehdod qirralari va doirasi, uning umumiy musiqiy tayyorgarlik darajasi, ovoz diapazoni va vokal texnik imkoniyatlari, ijodiy fikrlash doirasi, fizik xolati. Har bir vokal pedagogining vazifasi o'quvchi-talabalarning vokal imkoniyatlari va ijodiy qirralarini ochib berish va ularni rivojlantirishdan iboratdir.

Boshlang'ich, o'rta va oliy talim tizimida "Estrada xonandaligi" fani yosh estrada xonandalarini mutaxassislarini tayyorlashda asosiy o'rinni egallaydi. Unda yosh talaba-ijrochilar estrada yunalishidagi ijro etish xonandalik ko'nikmalarini egallaydilar, ijro darajasini o'stiradilar, estrada-jaz yo'nalishidagi janrlar bilan tanishadilar va ijro etadilar, kuylayotgan asarlarni baxolash, tahlil qilish, ijrodagi nuqsonlarni bartaraf etish, ijro texnikasining ko'nikmalarini o'zlashtiradilar. O'qish davrida talabalar o'rgangan vokalizlar va badiiy asarlarni kafedraning tanlov va kontsertlarida saxnada ijro etib, ijrochilik mahoratlarini oshiradilar.

"Pedagogik repertuarni o'rganish" fani bakalavlarni tayyorlashda asosiy ixtisosiy fanlarni ichiga kiradi. Chunki bitiruvchi bakalavr nafaqat ijrochi-xonanda kvalifikatsiyasini oladi, balki estrada xonandaligi o'kituvchisi kvalifikatsiyasi ham beriladi. SHu bois fanning maqsadi bakalavr talabaga pedagogik faoliyati uchun zarur bo'lgan estrada xonandaligi bo'yicha uslubiy va pedagogik bilim va ko'nikmalarini berishdir, va talabani pedagogik amaliyotiga tayyorlashdir.

Kasbiy estrada xonandalarini tayyorlovchi O'zbekiston davlat konservatoriyasining "Estrada xonandaligi" tahlim yo'nalishida yosh professional estrada xonandalarining professional ko'nikmalari: vokal texnikasini, ijrochilik mahoratlarini, yangi stilistik janr va yo'nalishlarini mukammal darajada egallashga va mahnaviy-g'oyaviy ruhdagi yuqori professional asarlardan tuzilgan dastur ijrosida tarbiyalashga qaratilgan. Estrada xonandaligi yo'nalishidagi pedagogik repertuar turli janrlar – Madhiya yoki Vatanparvarlik qo'shiqlari, estrada romansi yoki ballada, myuzikllardan parchalar, klassik va zamonaviy djaz va estrada asarlaridan tuzilgan. Darslar mahruzaviy, amaliy va seminarlar shaklida o'tkaziladi.

Mazkur qo'llanma mahruza matnlari va repertuarning nota matnlaridan tuzilgan. Har bir badiiy asarlarni o'rganish va ijro etishga doir uslubiy tavsiyalar, asarlarning tahlili va nota klavirlari keltirilgan. SHuningdek, talabalarning bilimlarini mustaxkamlash, ijro maxoratini va ijro ko'nikmalarini rivojlantirishiga qaratilgan qulay zamonaviy pedagogik texnologiyalar - MR3 formatida yozilgan fonogramma "plyus" audio yozuv materiallari keltirilgan. Unda keltirilgan repertuar dunyoning mashhur estrada-jaz yulduzlari ijrosida berilgan.

2. Talabaning vokal-texnik rivojida repertuarning o'rni va mohiyati.

Vokal pedagogikasining vazifasi - bo'lajak estrada sanhatkorining vokal imkoniyatlari va ijodiy qirralarini ochib berishdan iboratdir. SHu bilan bir qatorda,

yosh xonandaning ijro dasturi, yahni repertuar masalasi zarur tarbiyaviy omillardan biridir. Bu juda zarur masaladir. Erkinlik shiori ostida oxirgi yillarda teleradio orqali yangrayotgan qo'shiqlarning deyarli ko'pi professional sanhat va g'oyaviy-axloqiy jihatdan talablarga javob bera olmaydigan, mavsumiy qo'shiqlardir. Yosh o'sib kelayotgan avlodni estetik tarbiyasini buzayotgan, na musiqada, na shehrda, na ijroda, na sahna ko'rinishida namuna bo'la olmaydigan, balki aksincha saviyasi past, bemahni va bachkana chiqishlar yosh avlodning didini buzib, mahnaviy xayotimizni sayozlantirmoqda. Bu esa o'z navbatida sanhat muxlislari tomonidan estrada sanhatiga nisbatan ochiq ehtirozlarni ko'paytirmoqda.

Ming afsuslar bo'lsinki, bu achinarli xol respublikamizda qo'shiqchilik sohasida kuchli erkinlashtirish jarayoni, ijodkorga erkin ijod qilish imkoniyati berilganligi, repertuar masalasida ortiqcha to'siqlar olib tashlanganligining yana bir salbiy natijasidir. Sayoz xonandalarga litsenziya berayotgan va bachkana qo'shiqlarni targ'ib qilayotgan davlat tashkilotlari – "O'zbeknavo" va teleradio kompaniya faoliyatini ijobiy baholab bo'lmaydi. "Bunday holatlarni oldini olish uchun sanhatkorlar orasida sog'lom ijodiy muhit tashkil qilish, o'sib kelayotgan yosh avlodning mahnaviy olami va madaniy saviyasini yuksaltirish, yoshlarimizning milliy va jahon musiqa madaniyatining mumtoz asarlari bilan birga, ularning kayfiyati va intilishlariga mos keladigan zamonaviy estrada sanhati namunalaridan keng bahramand bo'lishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, musiqiy tahlimni yanada rivojlantirish masalalari muhim ahamiyat kasb etadi." – deydi yurtboshimiz I.Karimov "Yuksak mahnaviyat – yengilmas kuch" asarlarida (143 bet). Xaqiqatdan ham, masalani yechimiga juda jiddiy yondoshishimiz zarur.

Tahlim muassasalarning asosiy vazifasi - yosh estrada xonandalarining professional ko'nikmalari bilan bir qatorda yuqori mahnaviy-g'oyaviy ruhda, vatanparvarlik ruhida, olijanob g'oyalarni aks ettirgan adabiyotlar asosida tarbiyalashdadir. Chunki estrada ijrochiligidagi yetakchi janr - shehriy matn bilan bog'liq - qo'shiqchilik janridir. O'tgan davr va hozirgi zamon estrada qo'shiqlarini tahlil qilsak, ularni qudratli tarbiya vositalaridan biri deb tahkidlashga xaqlimiz. Bu o'rinda qo'shiq nafaqat ijrochini, u albatta, tinglovchini ham tarbiyasida katta rol o'ynovchi mehzondir. Yuqori saviyali, mahnaviy va estetik g'oyalar asosida yaratilgan qo'shiqlar ham ijrochida, ham tinglovchi auditoriyasida vatanparvarlik, milliy g'urur, do'stlik, xalollik, badiiy axloqiy madaniyatini, olijanob insoniy fazilatlarni shakllantirishga va o'sishiga ijobiy tahsir etadi.

Zamon talablariga javob bera oladigan, o'zbek estrada sanhatini yuqori pog'onalarga olib chiqadigan, xalqaro miqyosda o'zbek vokal va qo'shiqchilik sanhtini munosib targ'ib qila oladigan yuqori malakali yosh mutaxassislarni tayyorlash masalasi davlat tahlim dasturining asosiy mezonidir.

Mutaxassislik fani bo'yicha tuzilgan pedagogik repertuar - yuqori saviyadagi, chuqur g'oyaviy, mukammal badiiy asarlardan tuzilishi lozim. Bu o'rinda O'zbekiston davlat konservatoriyasining bakalavriat va magistratura

mutaxassislik fanlarining dasturiy talablari faqat professional shoir va kompozitor, xaqiqiy estrada yulduzlari repertuaridagi mukammal va tarbiyaviy, chuqur falsafiy asarlaridan iboratdir. O‘qish jarayonida talabalar g‘arbiy Yevropaning professional asarlari bilan bir qatorda , o‘zbek kompozitorlarining yirik shaklidagi vatanparvarlik asarlari, estrada romanslari, ballada va ashulalar, estrada djaz qo‘shiqlarini, zamonaviy estrada-jaz vokalizlarini o‘zlashtirishi lozim.

Bu o‘rinda aloxida ehtibor talaba-o‘quvchilarning vokal-texnik rivojiga, mahnaviy tarbiyasiga qaratilishi lozim bo‘ladi.

Repertuar tanlashda har bir talabaga individual yondoshish lozim. Estrada vokal sohasida ixtisoslik fani individual ravishda yakka mashg‘ulotlar tarzida o‘tiladi. Aytish lozimki, vokal tahlilotida “Ustoz-shogird” anhanalari keng tarqalgan, va musiqa tahlilotida xonanda-ijrochilarga “Ustoz-shogird” sistemasida tarbiya olib kelinmoqda. Bu sistemaning printsiplari – har bir talabaga individual ravishda yondoshib tarbiyalashdir. Tepada aytib o‘tganimizdek, unda o‘quv dasturini tanlaganda talabaning musiqiy qobiliyati va vokal tayyorgarligi, ovoz xususiyatlari (diapazon, tembr, ovoz kuchi, chidamliligi, jarangdorligi va boshqa) va ovoz apparatidagi nuqsonlari hisobga olinishi muhimdir. SHu bilan birga uning fizik holati, ovozining kuchi va chidamliligi, shaxsiy xarakteri va ruhiy xolati albatta inobatga olingan xolda ish olib boriladi.

Tanlangan kontsert asarlari talaba-o‘quvchilarning umumiy madaniyat doirasi rivojiga, stilistik qiyofa, tahsirli artistik ijro, yakka va ansambl ijrosidagi musiqiy mahorat va vokal texnik ko‘nikmalarini egallash, garmonik eshitish qobiliyatini va badiiy didini o‘stirishda foydali bo‘lishi shart. Tanlangan asarlar ijrochilarga ijodiy yondoshishni talab etgan holda, o‘z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib berishi, va albatta, badiiy tafakkurini o‘stirishi, estetik va saxna tarbiyasiga doir bo‘lishi darkordir.

O‘quvchi talabalar o‘qish jarayonidapedagogik repertuariga oid turli janrlar va estrada-jaz stilistik yo‘nalishlaridagi asarlarni, o‘zbek va chet el kompozitorlarining qo‘shiq va vokalizlari bilan tanishib, o‘zlashtirmog‘i lozimdir.

3. Soha bo‘yicha o‘quv adabiyotlari.

Fanni o‘zlashtirish jarayonida muxim o‘rinda estrada xonandaligi va ijrochiligiga oid adabiyotlar, o‘quv uslubiy qo‘llanmalardan foydalaniladi.

Masalan:

1. Dmitriev L. Osnovq vokalg‘noy metodiki. M., 1969
2. Klip O. Postanovka golosa estradnogo pevtsa. M., 2003
3. A.Mansurov. Yosh estrada ijrochisiga. T – 2003
4. G.Muxamedova. Xonandalik uslubiyati asoslari., T., 2007 y.
5. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. T., 2007 y.
6. M.Orinbaeva “Estradnoe penie” o‘quv-uslubiy qo‘llanma, D.Amanullaeva estrada asarlari asosida, T., 2007;
7. Yu.Turaev, D.Amanullaeva. Konservatoriyada estrada xonandaligidan dars berish metodikasi. T., 2008 y.

8. M.Orinbaeva. Estrada xonandaligi.(Rossiya kompozitorlari asarlari asosida) 2-ta tom. T., 2010
9. G.Zokirova “Eng gullagan yoshlik chog‘imda” (I.Akbarov qo‘shiqlari)., T., 2011
10. SH.Saidova “ Estrada qo‘shiqlari va vokal ansambllari” (AQSH va Yevropa myuzikllaridan parchalar) - o‘quv qo‘llanma, 14 b.t.,T., 2011;
11. D.Amanullaeva “Estrada va jaz vokalizlari” OTM uchun o‘quv qo‘llanma, T., 20 b.t.“Musika” 2014;
12. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. Magistratura uchun o‘quv qo‘llanma, T-“Musika”, 2015 y.
13. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. Magistratura o‘quv qo‘llanma, T-“Musika”, 2016 y.
14. Yu.Turaev “XX asr o‘zbek estrada qo‘shiqlari ”. T., 2016 y.
15. R.Islamova “Xonandalik ansambli”- o‘quv qo‘llanma, 14 b.t.,T.. 2007;
16. R.Islamova “Osnovq shou-biznesa”. T.: 2010
17. D.Amanullaeva, N.Amanova “Istoriya djaza i estradnoy muzqki”. T-2010.

Dmitriev L. “Osnovq vokal g‘noy metodiki” va Klip O. “Postanovka golosa estradnogo pevtsa”, G.Muxamedova “Xonandalik uslubiylati asoslari”, Yu.Turaev, D.Amanullaeva “Konservatoriyada estrada xonandaligidan dars berish metodikasi” adabiyotlarida - asosan vokal pedagogikasining asosiy tamoyil va uslublari, ovoz xususiyatlari, kuylash ko‘nikmalari, o‘quvchi bilan amaliy ishlash masalalari yoritilgan.

D.Amanullaeva muallifligida 2007chi yilda nashrdan chiqqan “Estrada xonandaligi” o‘quv qo‘llanmada to‘xtalsak, o‘quv qo‘llanma uch qismdan iboratdir. Birinchi qismda yillar davomida shakllanib kelayotgan milliy estrada xonandaligi maktabining tahlili asosida talaba ovozini shakllantirishga doir metodik tavsiyalar va unga doir vokal mashqlar, ikkinchi qismda kitobga kiritilgan o‘quv asarlarni o‘rganishga doir uslubiy tavsiyalar va uchinchi qismda esa muallif tomonidan mustaqillik yillarda yaratilgan mashhur estrada qo‘shiqlari tanlab kiritilgan. Aytish lozimki, ushbu o‘quv qo‘llanma sanhat va madaniyat tizimidagi oliy tahlil muassasalari uchun yaratilganligi bilan, repertuar ijrosida undan boshlang‘ich va o‘rta mahsus tizimida ham muvaffaqiyatli qo‘llanilib kelinmoqda.

“Estrada xonandaligi” kafedrasining yetakchi pedagoglaridan biri M.Orinbaevaning “Estradnoe penie” - o‘quv-uslubiy qo‘llanmasida (2007 y.) o‘quv dasturiga kiritilgan kompozitor D.Amanullaevaning mashhur bo‘lgan estrada asarlarining musiqiy va uslubiy tahlili keltirilgan, ushbu asarlarning ijrochilik masalalari yoritilgan.

M.Orinbaevaning yana bir – “Estrada xonandaligi”deb nomlangan o‘quv qo‘llanmasi (2010 y.) 2-ta tomni tashkil etadi, va u Rossiya kompozitorlari asarlari asosida tuzilgan. Bu qo‘llanmada 1960 – 2000 yillarda mashhur bo‘lgan Rossiya estrada yulduzlari repertuaridagi asarlarning nota matni va uslubiy tahlili

keltirilgan. Qo‘llanmadagi yig‘ilgan repertuar Bolalar musiqa maktabining yuqori sinflarida, litsey-kollejlar va bakalavriat tizimida taxsil olayotgan o‘quvchi-talabalarni tayyorlashda asosiy o‘quv qo‘llanmalar sarasiga kiradi.

O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan artist, katta o‘qituvchi G.Zokirova qalamiga mansub “Eng gullagan yoshlik chog‘imda” o‘quv qo‘llanmasi O‘zbekiston klassik kompozitorlari asarlari bo‘yicha kompozitor Ikrom Akbarov yaratgan qo‘shiqlar asosida tuzilgan. Xammamizga mahlumki, “Gazli”, “Yor kel”, “Qaydasan”, “Rahno” kabi qo‘shiqlar O‘zbekiston xalq artisti Botir Zokirov ijrosida 1960-chi yillarda mashhur bo‘lgan, va bugungi kunda ham yosh estrada xonandalari ijrosida sevilib kuylab kelinmoqda. Ushbu asarlar yosh ijrochilarning kasbiy va mahnaviy tarbiyasida juda foydali deb bilamiz. Keltirilgan repertuar musiqiy-uslubiy taxlil doirasida yoritilgan.

O‘zDK “Estrada xonandaligi” kafedrasida katta o‘qituvchi lavozimida ishlagan SH.Saidova – 2011 yilda “Myuzikllar va ansambllar” deb nomlangan o‘quv qo‘llanmani yaratgan. Ushbu adabiyot G‘arbiy Yevropa a AQSH kompozitorlarining myuzikllar mavzusiga bag‘ishlanib, myuzikllardan parchalar va ariyalar original ingliz tilida berilgan. Ushbu qo‘llanmadagi materiallar bakalavriat va magistratura o‘quv repertuari uchun zarur o‘quv material deb xisoblaymiz.

Estrada soxasidagi “Xonandalik ansambli” fanidan esa 2007 yilda ilk bor yaratilgan o‘quv qo‘llanma muallifi – O‘zDK “Estrada xonandaligi” kafedrasida dotsenti, kafedraning yetakchi uslubiyotchi pedagoglaridan biri – dotsent R.Islamova tarafidan yaralgan. Ushbu o‘quv qo‘llanmada “Xonandalik ansambli” faniga oid repertuar va unga uslubiy tavsiyalar berilgan.

4. Yangi yaratilgan o‘quv qo‘llanmalar va nota adabiyotlari

Yangi yaratilgan o‘quv adabiyotlardan kafedraning yetakchi mutaxassisi professor D.Amanullaevaning nashrdan chiqqan uchta adabiyoti xaqida ma'lumot keltiramiz:

1. D.Amanullaeva “Estrada va jaz vokalizlari” – Oliy tahlim muassasalari uchun ixtisoslik fanidan o‘quv qo‘llanma, 2014 yilda “Musika” nashriyotida chop etilgan. Ushbu adabiyot estrada vokal pedagogikasida va tahlimida zarur bo‘lgan vokalizlar janriga mansub. D.Amanullaevaning “Estrada-jaz vokalizlari” muallifning ko‘p yillik pedagogik tajribasidan kelib chiqqan holda yuzaga kelgan va 2002 yildan boshlab yaratib kelingan. Ushbu vakalizlar 2003-chi yildan boshlab o‘quv jarayoniga singdirilib borilmoqda. Litsey, bakalavriat va magistratura talabalari ijrosida sinalib, ovoz imkoniyatlarini va ijro texnikalarini o‘stirish uchun xizmat qilmoqda. Sinov davri shuni ko‘rsatdiki, ushbu “Estrada va jaz vokalizlari” tahlim jarayoni uchun juda zarur uslubiy - o‘quv qo‘llanma sifatida xizmat qilib kelmoqda.

2. D.Amanullaeva. “Estrada xonandaligi” deb nomlangan yangi o‘quv qo‘llanma 2015 yilda “Musika” nashriyotida chop etilgan. Adadi 28,5 bosma tabaqa. Mazkur o‘quv qo‘llanma kompozitor D.Amanullaevaning estrada-jaz

vokal asarlari asosida tuzilgan. Unda estrada va jaz vokal janrlarining ko‘pqirrali ko‘rinishlari - Vatanparvarlik ruhidagi asarlar, madhiyalar, estrada romanslari, ashula, balladalar va jaz qo‘shiqlarining ijrosi ustida ishlashga bag‘ishlangan. Mazkur qo‘llanma estrada xonandaligi pedagogikasida ilk bor yaratilgan bo‘lib, unda professional estrada xonandalarini tarbiyalashga oid muhim ijrochilik masalalari ishlab chiqilgan. Mazkur o‘quv qo‘llanma sanhat va madaniyat oliy tahlil muassasalarida tahlil olayotgan Magistratura va assistentura-stajirovka bosqichi talabalariga mo‘ljallangan bo‘lib, undan Bakalavriat bosqichi talabalarini tarbiyalashda ham foydalanish mumkin.

3. Yana bir mutaxassislik fani uchun yaratilgan o‘quv adabiyoti – bu D.Amanullaevning 2016-chi yilda yaratgan “Estrada xonandaligi” darsligidir. Mazkur “Estrada xonandaligi” (mutaxassislik) o‘quv fanidan yaratilgan o‘quv qo‘llanma O‘zbekiston davlat konservatoriyasida tahlil olayotgan Magistratura 5A150601-Vokal sanhati (estrada xonandaligi) bosqichi talabalariga mo‘ljallangan bo‘lib, mutaxassislik kursining to‘la dasturiy talablari asosida tuzilgan. U kirish so‘zi, vokal mashqlari, o‘zbek kompozitorlarining estrada vokal asarlari, G‘arbiy Yevropa va Rossiya estrada yulduzlarining mashhur bo‘lgan ko‘pqirrali estrada-jaz vokal asarlari, talabalarining bilimlarini mustaxkamlash uchun test savollari, glossariydan tuzilgan. Har bir badiiy asarlarni o‘rganish va ijro etishga doir uslubiy tavsiyalar, asarlarning tahlili va nota klavirlari keltirilgan. Mazkur o‘quv qo‘llanma soha tizimida ilk bor yaratilgan bo‘lib, unda professional estrada xonandalarini tarbiyalashga oid muhim ijrochilik masalalari ishlab chiqilgan. Aytish lozimki, ishda muallifning ko‘p yillik pedagogik va ijodiy-ijrochilik tajribasi umumlashtirilgan. Ushbu o‘quv qo‘llanma bakalavriat bosqichi talabalarini tarbiyalashda, hamda kontsert ijrochiligi faoliyati bilan shug‘ullanayotgan estrada xonandalari uchun ham foydalidir.

Konservatoriyaning yetakchi mutaxassis-pedagoglaridan biri, O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan artist, Professor v.b. Yu.Turaev tomonidan yaratilgan “XX asr o‘zbek estrada qo‘shiqlari ” deb nomlangan o‘quv qo‘llanmasi - ixtisoslik faniga mansub bo‘lib, qo‘llanmada 1957-2012 yillarda yaratilgan O‘zbekiston kompozitorlarining sara estrada asarlaridan tuzilgan. Qo‘llanmada estrada vokal pedagogikasiga oid uslubiy ko‘rsatmalar, muallifning ko‘p yillik pedagogik tajribasiga asoslangan ovoz mashqlari, o‘zbek kompozitorlarining vokalizlari va qo‘shiqlari to‘plangan. Har bir asar ijrosiga oid uslubiy ko‘rsatmalar ham keltirilgan. Aytish joizki ushbu katta hajmli adabiyot – estrada xonandaligi sohasidagi ixtisoslik faniga oid zarur o‘quv adabiyotidir. Qo‘llanmadagi yig‘ilgan repertuar Bolalar musiqa maktabining yuqori sinflarida, litsey-kollejlar va bakalavriat tizimida taxsil olayotgan o‘quvchi-talabalarni tayyorlashda asosiy o‘quv qo‘llanmalar sarasiga kiradi.

5. Bolalar musiqa maktablari uchun repertuar

“Estrada xonandaligi” tahlil yo‘nalishi bo‘yicha Bolalar musiqa maktablarida mutaxassislik faniga oid o‘quv adabiyotlarini yetarli va qoniqarli

deb bo'lmaydi. Sababi – maktab va kollej-litsey o'qituvchi- pedagoglari orasida ilmiy ish bilan shug'ullana oladigan, yangi o'quv adabiyotlari yarata oladigan uslubiyotchi mutaxassislar deyarli yo'q.

Aytish joizki, zamondosh O'zbekiston kompozitorlari tomonidan bolalar uchun ko'plab estrada qo'shiqlari yaratilgan. Ular orasida Vatanparvarlik qo'shiqlari, do'stlik, ota-ona xaqida, tabiat, xayvonlar xaqida quvnoq va tarbiyaviy qo'shiqlar talaygina. Ushbu qo'shiqlarning nota-klavirlari O'zbekiston bastakorlar uyushmasi tomonidan 1996-2001 yillarda alohida to'plam bo'lib chiqqan. Masalan: 1996-2000chi yillarda nashrdan chiqqan "O'zbekiston – vatanim manim" deb nomlangan bir necha qo'shiqlar to'plamlarida zamonaviy kompozitorlar R.Abdullaev, X. Raximov, D.Amanullaeva, N.Norxo'jaev, A.Nazarov, B.Lutfullaev, M.Bafoev, A.Mansurov, A.Rasulov, SH.Yormatov kabi kompozitorlarimizning mustaqillik davrida yaratgan yangi bolalar qo'shiqlari chop etilgan.

Undan tashqari, kompozitorlarimizning alohida mualliflik to'plamlari mavjud: N.Norxo'jaev, A.Mansurov, X.Xasanova, D.Amanullaeva, SH.Yormatovlarning bolalar uchun mualliflik qo'shiqlari alohida to'plam bo'lib chiqqan. Undagi qo'shiqlardan bolalar musiqa maktablarida foydalanish mumkin.

Masalan, kompozitor Dilorom Amanullaevaning bolalar uchun yaratgan qo'shiqlariga bir nazar solsak, muallif mustaqillik yillarida 100dan ortiq qo'shiqlar yaratgan. Qo'shiqlarning ko'plari turli to'plamlarda chop etilgan. SHoir Po'lat Mo'min shehrlariga 50dan ortiq qo'shiqlarini mashhur bo'lgan "Bulbulcha" xori ijro etgan va Radio oltin fondiga yozib olingan.

D.Amanullaevaning Po'lat Mo'min shehrlariga **"Alifbe qo'shiqlari"** deb nomlangan qo'llanmasi 2000 yilda "O'qituvchi" nashriyotida 10 000 ekzemplarda nashr etildi. Bu qo'llanma o'rta maktablarning 1 sinfdagi musiqa darslari va alifbeni tez o'rganishga yordamchi va musiqali saboq rolini o'ynaydi. To'plamdagi 29ta qo'shiq lotin alifbesining har bir harfiga bag'ishlangan. Masalan "A" harfiga – "Anjir" deb nomlangan qo'shiq, "B" harfiga – "Behi va Botir", "V" harfiga – "Vatanjonim-Vatanim" v.x.. Ushbu qo'shiqlar turli xarakterdagi quvnoq va jo'shqin, tarbiyaviy-mahnoli, Vatanparvarlik va tabiatni sevish, bolalarlarga hos zavqli estetik ruhda yaratilgan bo'lib, ijro etish uchun juda qulay, milliy estrada ohanglarida yaratilgan. Ushbu qo'shiqlarning MR3 formatida "Bulbulcha" xori ijrosida yozuvlari mavjud. Milliy estrada orkestri jo'r bo'lgan. Ushbu to'plamdagi qo'shiqlar Bolalar musiqa maktablarining boshlang'ich sinflaridagi repertuarga mos keladi. "Alifbe qo'shiqlari" o'quv to'plamidan bir nechta qo'shiqlarning nota matni va ijroga oid uslubiy tavsiyalar pasda keltirilgan.

5-7 sinflar uchun esa, o'zbek kompozitorlari tomonidan juda kam asarlar yaratilgan, mavjud asarlar asosan xor ijrosi uchun yaratilgan. O'smir yoshlarni tarbiyalashda maxsus estrada vokal yo'nalishida yakka qo'shiqlar juda kam.

Aytish kerakki, bugungi kunda bolalar musiqa maktablari uchun bir nechta o'quv adabiyotlari qo'lyozma darajasida tayyor bo'lgan, nashr yuzini kutmoqda. Bular:

D.Amanullaeva. "Bolalar uchun qo'shiqlar" – 20 b.t. – qo'lyozma;

Darvin Amanullaev, Dilorom Amanullaeva “Nota bilan kuylaymiz” – 18 b.t., nashrga tayyorlanmoqda;

D.Amanullaeva, D.Umarov. “Estrada xonandaligi” – 1-4 sinf bolalar musiqa maktablari uchun o‘quv qo‘llanma – ish jarayonida.

Afsuski, tepada keltirilgan bolalar qo‘shiqlari to‘plamlarining adadi juda kam nusxada chop etilgan, va butun Respublikamizdagi bolalar musiqa maktablari uchun yetishmaydi.

Qo‘shiqlar to‘plamlari:

1. “O‘zbekiston-tong yurtim” qo‘shiqlar to‘plami, T., T., 1992.
2. “O‘zbekiston – Vatanim manim” qo‘shiqlar to‘plami, T., «Mexnat» nashriyoti, 1996.
3. “O‘zbekiston – Vatanim manim” qo‘shiqlar to‘plami (2-kitob) T., «Mexnat» nashriyoti, 1997.
4. “O‘zbekiston – Vatanim manim” qo‘shiqlar to‘plami (3-kitob) T., «Mexnat» nashriyoti, 1999.

O‘quv adabiyotlari:

1. 1-sinf uchun “Musiqa alifbosi” darsligi. Tuzuvchilar N.Nurmatov, N.Norxo‘jaev. T., “O‘qituvchi” nashriyoti, 1998.
2. “Musiqa” - 1,2,3-chi sinflar uchun qo‘llanma. X.Nurmatov, N.Norxo‘jaev hammuallifligida, T. “O‘qituvchi” nashriyoti, 1998-2000.
3. 2-sinf uchun “Musiqa” darsligi. Tuzuvchilar: N.Nurmatov, N.Norxo‘jaev, A.Mirraximov, T - “O‘qituvchi” nashriyoti, 2001
4. 5-chi sinf uchun «Musiqa darsligi»(ettita tilda). A.Mansurov, D.Karimova hammuallifligida, T – “O‘qituvchi”, 2015.
5. A.Mansurov. “Ohanglarda ertaklar” – bolalar uchun qo‘shiqlar to‘plami, T – 1998.
6. N.Norxo‘jaev. “Yaxshi bola”, bolalar uchun qo‘shiqlar to‘plami. T. – 2004.
7. X.Xasanova. “Qo‘shiq sehri” – bolalar uchun qo‘shiqlar to‘plami. T- 2015.

Quyida O‘zbekiston kompozitorlarining bolalar uchun yaratgan estrada qo‘shiqlaridan namunalar keltirildi.

O‘zbekiston Respublikasi sanhat arbobi, taniqli **kompozitor Nadim Norxo‘jaev** bolalar uchun 100dan ortiq estrada qo‘shiqlari yaratgan. U yaratgan “Xakkalar” (N.Orifjonov shehri), “Yaxshi bola”, “Salom bergan bolalar”, “Yulduzlarmiz, yulduzlar”, “Gullar manim kulganim”, “Bobo xo‘roz”, “O‘ynasang-chi tipratikan”, “Eng maza, eh maza” (P.Mo‘min shehrlari) kabi ko‘plab quvnoq qo‘shiqlari “Bulbulcha” bolalar xori va Respublikamizning ko‘plab ansambl va xor jamoalari tomonidan sevib ijro etib kelinmoqda. O‘quv qo‘llanmada keltirilgan N.Norxo‘jaev yaratgan qo‘shiqlar Bolalar musiqa maktablarining 1-5 sinflariga mos keladi. Ular bolalar eshitish qobiliyatini (slux), estrada ritm va stilistikasini, artikulyatsiya va vokal ovozi rivojiga foydalidir. SHu bilan birga bolalarning mahnaviy-madaniy va estetik tarbiyasi uchun muhim rol o‘ynaydi.

Салом, бойчечак

Наримон Орифжонов

Надим Норхўжаев

Allegro ♩=100

The musical score is written for piano and voice. The piano introduction is in 2/4 time, key of D major (two sharps), and tempo of Allegro (♩=100). The piano part consists of a series of chords and eighth notes. The vocal melody is introduced with a repeat sign and a key signature change to D major. The lyrics are in Uzbek: "То ғу тош - дан у-ниб чиқ - қан, Ас са- лом деб". The piano accompaniment for the vocal part features a strong, rhythmic pattern with accents.

ку либ чик - кан бой-че чак, бой - че-чак. Кўм-кўк ба-хор

эл-чи-си - сан, Ян-ги ҳа-ёт бел-ги-си - сан бой-че-чак, бой - че-чак.

Φ

Энг би-рин - чи о-чи - лиш-га тай-ёр тур ган

ғун - ча сан, Бизбах-ти-ёр бо ла - лар - га

Ўх-шаб кет-динг мун - ча сан, мун-ча сан.

Бой - че - чак, бой - че - чак.

Бой - че - чак, бой - че - чак.

Нақорат: Тоғу тошдан униб чиққан,
Ассалом деб кулиб чиққан
Бойчечак, бойчечак.
Кўм-кўк баҳор элчисисан,
Яни ҳаёт белгисисан
Бойчечак, бойчечак.

1. Энг биринчи очилишга
Тайёр турган ғунчасан.
Биз бахтиёр болаларга
Ўхшаб кетдинг мунча сан.

Нақорат.

2. Гунафшадан олдин чиққан,
Қир гулисан, қир гули.
Яшил кўйлак кийган дала
Сунбулисан, сунбули.

Нақорат.

3. Кел, биз билан бўл кадрдон,
Чаккаларга такайлик.
Тинч-мусаффо турсин осмон,
Биз шодланиб боқайлик.

Нақорат.

Po'lat Mo'min

Qo'chqorim

Nadim Norxo'jaev

Allegretto ♩=142

The first system of the musical score is in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). It features a vocal line with whole rests and a piano accompaniment. The piano part has a treble and bass staff. The treble staff begins with a forte (f) dynamic and contains a series of chords and eighth-note patterns. The bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter notes.

The second system continues the piano accompaniment from the first system. The treble staff begins with a mezzo-forte (mf) dynamic. The vocal line remains with whole rests. The piano part continues with similar chordal and melodic patterns in the treble and bass staves.

The third system introduces the vocal melody. The vocal line (treble staff) contains the lyrics: "Yay-lov - la-rim pax - la-vo - ni Qo'-zi-choq lar meh-ri-bo-ni". The piano accompaniment continues with chords in the treble and bass staves.

The fourth system continues the vocal melody. The vocal line (treble staff) contains the lyrics: "Xi-so - ri zot, bu-ra-ma shox, Cho'-pon-lar-ga u-yur, ham-roh." The piano accompaniment continues with chords in the treble and bass staves.

Qo'ch - qo - rim, ko'-ri - ni-shi tim qo-ra-dir qo'ch-qo - rim.

Qo'ch - qo - rim, Yo - mon-lar-ga tik bo-ra-dir, qo'ch-qo - rim.

Yaylovlarim pahlavoni,
 Qo'zichoqlar mehriboni.
 Xisori zot, burama shox,
 Cho'ponlarga uyur-xamroh.

Naqorat: Qo'chqorim, qo'chqorim,
 Ko'rinishi tim qoradir, qo'chqorim.
 Qo'chqorim, qo'chqorim,
 Yomonlarga tik boradir, qo'chqorim.

Yugursa yer gursillagan,
 Badanlari tirsillagan.
 Sovrinlarda o'zag'onim,
 Tegishkanni suzag'onim.

Naqorat.

Bo'rilarni tirqiratgan,
 Shoxi bilan zirqiratgan.
 Tisorilib kalla qilgan,
 Raqibini alla qilgan.

Naqorat.

Professor Avaz Mansurov – sanhatning musiqa bilan bog‘liq turli janrlarida yuksak badiiy asarlar yaratib, ko‘p yillar mobaynida sanhatga sadoqatli xizmat qilayotgan taniqli ijodkorlarimizdan biridir.

A.Mansurovning yirik va kamer musiqa janrlarida yaratgan asarlari qatorida Istiqlolni, Vatanni, tinch-totuv hayotni, haqiqiy buzilmas do‘stlikni tarannum etuvchi qo‘shiqlari tinglovchilarga, ayniqsa yoshlarimizga zavq bag‘ishlab, mahnaviy ozuqa beradi. «O‘zbekiston qo‘shiq bayrami» Respublika tanlovlarida “O‘zbekiston – do‘stlik diyori” (1998 yil, 1-mukofot), “Sog‘inib uyg‘onar tonglar” (1999 yil, 2-mukofot), “Barkamol avlod qo‘shig‘i” (2001 yil, 1-mukofot) kabilarni yoshlar jo‘shib kuylashdi. “Kel, baxt kuyin kuylaylik!”, “O‘zbekiston – ona, onajon!”, “Biz - hur Vatan chechaklarimiz”, “Bu chamanzor kimniki?!”, “Xayr, maktab”, “Kim epchil-u kim chaqqon!?” kabilar bolajonlarimizning sevimli qo‘shiqlariga aylandi.

Kitobda keltirilgan qo‘shiqlar estrada jaz yo‘nalishida yozilgan bo‘lib, o‘quvchining ovoz, uslub va ritm salohiyatini ko‘tarishga foydalidir.

“Bu chamanzor kimniki?”

Xurshid Qayumov she’ri

Avaz MANSUROV musiqasi

Prestissimo

Xor

Piano

f

7 *mf*

Gul - bog‘ lar - ning chi - ro - yi Qo‘ - shi - g‘ i - miz, raq - si - miz.
Biz - lar nur - li di - yor - ning Shod - li - gi va naq - shi - miz.

12

Gul - bog‘ lar - ning chi - ro - yi Qo‘ shi - g‘ i - miz, raq - si - miz.
Biz - lar nur - li di - yor - ning Shod - li - gi va naq - shi - miz,

1-marta yakkaxon
2-marta gurux:
Naqarot:

17

Shod-li-gi va naq-shi- miz. Bu cha-man - zor kim-ni- ki? Bu cha- man - zor kim -

22

ni- ki? Bu cha man - zor, bu cha man - zor Bu cha- man-zor biz-ni - ki,

1-marta yakkaxon
ff 2-marta gurux:

27

Bu cha-man- zor bizni - ki. Iz-la-ri-dan gul u-nar, baxt-li o' g'il-qiz-ni-ki. Kim-ni - ki? Biz-ni - ki!

32

Hamma: Tugallash uchun

Kim-ni - ki? Biz-ni - ki! Bu cha - manzor biz-ni - ki! Bu cha- man - zor, bu cha- man - zor,

37 1. *f* 2.

Bu cha-man-zor biz-ni ki, Bu cha-man-zor biz-ni - ki!

1. *ff*

8va

Gulbog'larning chirayi
Qo'shig'imiz, raqsimiz.
Bizlar nurli diyorning
Shodligi va naqshimiz.

NAQAROT: Bu chamanzor kimniki?
Bu chamanzor bizniki!
Bu chamanzor, bu chamanzor,
Bu chamanzor bizniki!
(gapirib...) Izlaridan gul unar
Baxtli o'g'il qizniki.
Kimmiki? Bizniki!
Kimmiki? Bizniki!
(kuylab...) Bu chamanzor bizniki!

Taronalar yangrasin,
Nurga to'lsin yer, samo.
Kuyimiz jaranglasin,
Tinchlik bo'lsin doimo.

NAQAROT.

O'zbekiston Respublikasi sanhat arbobi, professor **Dilorom Amanullaeva** – O'zbekiston musiqa sanhatining rivojiga, xususan, xozirgi kunda eng dolzarb hisoblanmish estrada sanhati qatlamiga o'zining munosib hissasini qo'shib kelayotgan jonkuyar va atoqli ijodkorlarimizdan biridir. Bastakor, ustoz-muallim, musiqa sanhati fidoyisi sifatida uning nomi ko'p yillardan beri elu-yurtga tanish bo'lib, ardoqlab tilga olinmoqda. U musiqaning turli janrlarida sermahsul ijod qilib, radio-televidenie to'lqinlarida, gazeta-jurnallarimiz sahifalarida o'z asarlari, ilmiy-ommabop maqolalari, fikrlari bilan muntazam chiqishlar olib boradi. Nashr qilingan bir necha o'quv qo'llanmalar, maqolalar va ijodiy asarlar o'quv dasturlarida va kontsert repertuarlarda mustahkam o'rin egallagan.

Kompozitor D.Amanullaeva 3-ta simfoniya, fortepiano va orkestr uchun Kontsert, kamer asarlari, 7-ta Madhiyalar va 250dan ortiq estrada qo'shiqlarini yaratgan. SHular ichida 100-dan ortig'i bolalar uchun yaralgan. Bolalar uchun yaratilgan "Alifbe qo'shiqlari"(29-ta qo'shiq), "Topishmoq qo'shiqlari" (10-ta qo'shiq), "Topishmoq aytishuv" (6-ta qo'shiq) turkumlari shoir Po'lat Mo'min shehrlariga yaratilgan. Kompozitorning ko'plab asarlari o'rta va oliy tahlimning turli yo'nilishlarining o'quv dasturlaridan joy olgan.

D.Amanullaevaning "Alifbe qo'shiqlari"

Quyida D.Amanullaevaning P.Mo'min shehrlariga yaratgan **"Alifbe qo'shiqlari"** qo'llanmasidan Bolalar musiqa maktabining 1-3 sinflarga mos qo'shiqlarning nota-klavirlarini keltirdik. Ushbu qo'shiqlar o'quvchilarning vokal ko'nikmalarini va estetik tarbiyasini rivojiga foydalidir.

Behi va Botir

PO‘LAT MO‘MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Moderato non troppo

Voice

Piano

Be-hi, bo-dom

e-kan-da xom, Bo-tir e-sa un-dan ye-sa

qor-ni og‘-rib qol-di, qa-rang! Voy, voy, voy, voy, voy, voy, voy,

(8)-----

11

16

be-cho - ra, voy, bir qa-rang. Voy, voy, voy, voy, voy, voy, voy, voy,

20

be-cho - ra, chi-dar a - rang. Voy, voy, voy, rang

ff

24

28

Xom me - va ye-mang!

ff

8vb - l

Behi, bodom
Ekan-da xom.
Botir esa
Undan yesa,
Qorni og'rib
Qoldi, qarang!

Voy, voy, voy, voy bechora,
Voy, bir qarang.
Voy, voy, voy, voy bechora,
Chidar arang.
Xom meva yemang!

HANDALAK

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Moderato

mf

1. 2.

6 NAQAROT:

Han - da - lak, han - da - lak. pish - gan e - di,

10 1. 2.

tar - qal - di, tar - qal - di har yon hi - di.

15

Eg - ni - da be - qasam to'n ti - ki lib - di ju - da jo'n.

8vb

19

Eg - ni - da be - qa sam to'n, ti - ki lib - di ju - da -

23

jo'n. Lya - lya - lya, lya - lya - lya,

26

lya - lya - lya - lya - lya - lya lya - lya - lya - lya - lya lya - lya - lya. lya. lya.

Da capo

1. Naqarot:

Handalak, handalak,
Pishgan edi,
Tarqaldi, tarqaldi
Har yon hidi.

Egnida
Beqasam to'n,
Tikilibi
Juda jo'n.

2. Naqarot:

Har bittamiz
Pushtidan,
Olib chiqdik
Uchtadan.

3. Naqarot:

Bittadan
So'yib yedik.
Rosayam
To'yib yedik.

MUSHUK va SICHQON

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Andante sostenuto

8va

mf

5

Mu- shuk bir kun chi- qar - may un, poy - lar sich - qon.

p

9 accelerando

Sich-qon chaq-qon u - ni ko' - ra qoch - di u - ra, qoch - di u - ra...

mf

13 vivo

I - ni to - mon ke - tib qol - di, e - son - o - mon ye - tib ol - di.

17

cresc.

8va

rit.

21

Andante sostenuto

Qa - rang, mu - shuk bo' - lib shum - shuk, bo' - lib shum - shuk,

mf

25

ji - g'i - biy - ron, ji - g'i - biy - ron, bo'l - di hay - ron. Mo'y - lab

mf

29

bu - rab, qol - di qa-rab. Mo'y - lab bu - rab,

34

ritard.

qol - di qa - rab, qol - di qa - rab...

pp

Mushuk bir kun
Chiqarmay un,
Poylar sichqon.

Sichqon haqqon
Uni ko'ra

Qochdi ura...
Ini tomon
Ketib qoldi,
Eson-omon
Yetib oldi.
Qarang, mushuk

Bo'lib shumshuk,
Jig'ibiyron,
Bo'ldi hayron.
Mo'ylab burab,
Qoldi qarab.

PAQIRCHAM

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Moderato *8va*

mf

p

mf

Pa - qir - cham - da suv qu - ya - man

11

gul - la - rim - ga. Suv quy - gan - da gul - lar qa - rar

15

1. qo'l - la - rim - ga. 2. qo'l - la - rim - ga.

19

Tamomlash uchun

Lya, lya, lya, lya, lya, lya, lya, lya, lya, lya, lya.

23

Ek - kan gu - lim zavq be - ra - di dil - la - rim - ga.

Paqirchamda
Suv quyganda
Suv quyaman
Gullar qarar
Gullarimga.
Qo'llarimga.

Changib qolsa
Ekkan gulim
Suv sepaman
Zavq beradi
Yo'llarimga.
Zavq beradi

RO'MOLCHA

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Andantino *8va* *gliss.*

f *sf*

5 Ro' - mol - cha - yu, ro' - mol - cha,

mf

9 gul - la - ri xol - cha - xol - cha. Xol e - mas ol - cha - ol - cha,

13 *CODA* ro' - mol - cha - yu, ro' - mol - cha.

f

16 *p* *8va*

Ro'molcha-yu, ro'molcha.
Gullari xolcha-cholcha.
Xol emas olcha-olcha.
Ro'molcha-yu ro'molcha.

Olchasi har xil ekan.
Yetilgan sarhil ekan.
Ba'zilar pushti rang.
Ko'plari qizil ekan.

UZUM

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Allegro moderato

7

U - zum pish - di, u - zum pish - di. Ish - kom - lar - ga ko' - zim tush - di.

13

Ho - si - li mo'l - bosh - bosh u - zum

19

1. boq - qan sa - ri, boq - qan sa - ri to' - yar ko' - zim. 2. // zim.

Da capo

Uzum pishdi, uzum pishdi,
Ishkomlarga ko'zim tushdi.
Hosili mo'l – bosh-bosh uzum.
Boqqan sari, boqqan sari,
To'yar ko'zim.

Oftobdan nur simirganlar.
Yetilganlar, simirganlar.
Bodom bilan bog' oralab.
Uzum uzdik, uzum uzdik,
Xo'p saralab.

VATANJONIM - VATANIM

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Moderato con moto

The musical score is written for piano and voice. It begins with a piano introduction in 6/8 time, marked 'Moderato con moto'. The piano part features a melodic line in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The vocal part enters at measure 5 with the lyrics 'Va - tan - jo - nim Va - ta - nim, Ko' - zim quv - nab ko' r - ga - nim.' The piano accompaniment continues with a steady eighth-note pattern. At measure 13, the vocal part continues with 'Is - tiq - lol - dan kul - ga nim, O'z - be - kis - ton - gul - sha - nim!' and ends with a double bar line and a repeat sign. The piano part also concludes this section. At measure 17, the piano part has a section marked 'Tamomlash uchun.' (For completion) and 'Da capo', indicating a repeat of the piano introduction. The score ends with a final cadence in the piano part.

Vatanjonim-Vatanim,
Ko'zim quvnab
ko'rganim.
Istiqloldan kulganim,
O'zbekiston-gulshanim.

Bahra olib bag'ringdan,
Ulg'ayaman mehrindan.
Vatanjonim-Vatanim,
O'zbekiston-gulshanim.

Sen o'xshaysan onamga,
Maqtay butun olamga.
Vatanjonim-Vatanim,
O'zbekiston-gulshanim.

O'RDAK

PO'LAT MO'MIN she'ri

DILOROM AMANULLAEVA musiqasi

Allegro

f

O'r - dak bor - di cho'-mil - mak - ka, cho'-mil - mak - ka, cho'-mil - mak - ka,

f

9

1. Ko'l-da sho'n-g'ib ko'-mil - mak - ka, ko'-mil - mak - ka. 2. // ka.

f

14

Ze-ri - kib - di - o' - zi yak - ka,

18

1. 2.

qay - tib kel - di - so'ng ko'l - mak - ka. mak - ka.

23

f

28

Hay - ron qol - mang siz o'r - dak - ka, siz o'r - dak - ka, siz o'r - dak - ka,

32

1. 2.

o'r - ga - nib-di u ko'l - mak - ka, u ko'l - mak - ka. // ka.

O'rdak bordi
Cho'milmakka,
Ko'lda sho'ng'ib
Ko'milmakka.
Zerikibdi
O'zi yakka,

Qaytib keldi
So'ng ko'lmakka.
Hayron qolmang
Siz o'rdakka,
O'rganibdi
U ko'lmakka.

Ushbu o'quv qo'llanmaga biz yosh o'zbek kompozitori, O'zbekiston davlat konservatoriyasi dotsenti **Xurshida Xasanovaning** bolalar uchun yaratgan estrada qo'shiqlaridan namunalarni keltirdik. Xurshida Otaboevna Xasanova (1997y.) bolaligidan musiqaga muxabbat qo'ygan. U yaratgan bolalar uchun estrada qo'shiqlari o'zining rang-barangligi, dilkashligi, hayotbaxshligi bilan ajralib turadi. Kompozitorning qo'shiqlari mazmundoir va jozibali, bolalar xarakteri va psixologiyasiga mos ravishda, zamonaviy ritm-ohanglarda yaratilgan. Ushbu qo'shiqni 1-3 sinflarda kuylash tavsiya etiladi.

Сеҳрли эртак

Х.Хасанова мусикаси
И.Жиянов сўзи.

Шўх

Қал- бим-да я-шар ши-рин ор-зу- _ лар,

Қай-лар га бош-лар ме-ни ҳа-ёл- лар. Мен худ-ди эр- так- лар- да-

я- шай- ман, Хеч ким бил-мас мен ким-га ўх- шай- ман.

Кўз- ла- рим-да шод-лик ку-либ ту- ра-ди,

Гў- зал гул- ла- рим-га қа- рай-ман. Соч- ла- рим-ни ша-мол

та- рай- ди, — Ча- ман-лар ке-зиб ю- ра- ман.

Ча- ман- лар ке- зиб ю- ра- ман.

§

Ча- ман- лар ке- зиб ю- ра- ман.

1 Қалбимда яшар ширин орзулар,
Қайларга бошлар мени ҳаёллар.
Мен худди эртақларда яшайман,
Ҳеч ким билмас мен кимга ўхшайман.

Нақорат:

Кўзларимда шодлик кулиб туради,
Гўзал гулларимга қарайман.
Сочларимни шамол тарайди,
Чаманлар кезиб юраман.

2 Қайлардан бошланади эртақлар,
Билмайман яна қайга етаклар.
Барибир улар жуда сеҳрли,
Улар ёқимли, ширин, меҳрли.

Нақорат:

Oydin Abdullaeva – O‘zbekiston musiqa sanhatining rivojiga o‘zining munosib hissasini qo‘shib kelayotgan ijodkorlardan biridir. Bastakor, pedagog, musiqiy tadqiqotchi sifatida uning nomi yildan-yilga tanilib kelmoqda.

O.Abdullaevaning yirik va kamer musiqa janrlarida yaratgan asarlari o‘zbek musiqa tahlimi tizimiga tadbiq etilgan bo‘lib, respublikamizning bolalar musiqa va sanhat maktablari, litsey va kollejlari, shuningdek, sanhat tizimiga qaratilgan oliy tahlim muassasalarining o‘quv repertuaridan mustahkam joy egallagan.

O.Abdullaevaning “Osmonning bag‘ri keng”, “Farishtali ayol”, “Ko‘nglimning ko‘chasi”, “Tobutdan tovush”, “Qizi borning nozi bor”, “Parivashga parvonaman” singari musiqali drama va komediyalari Muqimiy nomidagi O‘zbek Davlat Musiqali Teatrda sahnalashtirilgan. O‘zbekiston Davlat Milliy Teatrda ispan dramaturgi A.Kassone asari asosida sahnalashtirilgan “Daraxtlar tik turib jon beradi” spektakliga musiqa bastalagan.

Uning kinomusiqa sohasida qilayotgan ijodi ham o‘z muxlislarini topmoqda. “O‘zbektelefilg‘m” studiyasida suhratga olingan “Sevgi farishtasi” seriali, “Hikmat chirog‘i” nomli bolalar filg‘mi, “Yodgor”, “SHohsupa”, “Dugonajonlar” nomli teleseriallar shular jumlasidandir.

O.Abdullaevaning ijodiy bisotida 50 dan ortiq estrada qo‘shiqlari bor.

“Lolaman”

Oydin Abdullaeva musiqasi, Yaxyo Tog‘a shehri.

Ushbu estrada qo‘shig‘i bolalar ovozi uchun yaratilgan bo‘lib, qiz bola tomonidan kuylanadi. Ovoz diapazoni birinchi oktavadagi “do-diez” tovushidan “si” tovushiga qadar davom etadi.

Qo‘shiq kuplet-naqorat shaklida yozilgan. Xonandaning partiyasi kuychan xarakterga ega bo‘lib, qo‘shiqsimon kuylash uslubiga asoslanadi.

Kuylash chog‘ida shehriy matnga katta ehtibor berish zarur. So‘zlarni to‘g‘ri talaffuz qilish, urg‘uli va urg‘usiz bo‘g‘inlarning musiqiy ifodasiga ahamiyat qaratish zarur.

Naqoratda bek-vokalning ishlatilishi ko‘zda tutilgan.

Lolaman

Oydin ABDULLAYEVA mus.
Yahyo Tog'a she'ri

Allegretto

mp Menlo - la- man,

gul lo - la- man, Tog' da__ o's - gan qiz-bo - la- man.

tosh-dan tosh ga__ bo-shin u - rib, yer ga__ tush-gan sha-lo - la- man,
yap-roq - la- rim__ ha-zon bo'l - may, ye-ta - man - mi ka-mo - la- man.

mf Lo-la- man, men lo- la, gul lo - la- man. Lo-la- man, tog'-da-gi sha lo - la- man.

Lo-la- man, ye-tar-man ka-mo la- man. Lo - la- man, ho, lo - la- man.

1.

1.

mf

2.

p

1. Men lolaman, gul lolaman,
Tog'da o'sgan qizbolaman.
Toshdan-toshga boshin urib,
Yerga tushgan shalolaman.

Men lolaman, gul lolaman,
Tog'da o'sgan qizbolaman.
Yaproqlarim hazon bo'lmay
Yetamanmi kamolaman?

2. Men lolaman, gul lolaman,
Oymomodon uyolaman.
Gulbargimni uzar nega,
Nima qildim shamolaman?

Men lolaman, gul lolaman,
Tog'da o'sgan qizbolaman.
Toshdan-toshga boshin urib,
Yerga tushgan shalolaman.

Naqorat:

Lolaman, men lola, gul lolaman.
Lolaman, tog'dagi shalolaman.
Lolaman, yetarman kamolaman.
Lolaman, ho, lolaman.

7. Kollej va litseylar uchun repertuar

Estrada xonandaligi sohasi bo'yicha kollej va litseylar tizimiga oid o'quv adabiyotlarini Respublikamizda yetarli deb bo'lmaydi. Mavjud adabiyotlar ushbu tizimdagi mutaxassis-o'qituvchilar tomonidan yaratilgan bo'lib, qo'llanmalar adadi juda kichik hajmda nashr etilgan. Ammo aytish lozimki, alohida nota matnlar turli to'plamlarda mavjud. Undan tashqari, internet saytlaridagi mavjud repertuardan foydalanish mumkin. Unutmaslik kerakki, o'rta tahlil tizimida pedagogik faoliyatni birinchi o'rinda fan bo'yicha o'quv reja va dasturlar bilan tanishishdan boshlash kerak. Repertuar tanlashda esa, Respublikada mavjud bo'lgan qo'shiqlar to'plamlari, O'zbekiston va chet el kompozitorlari asarlarining mavjud bo'lgan notalari bilan tanishib, asarlarni tahlil qilib, talaba-o'quvchiga dastur tuzish kerak bo'ladi. Repertuar tanlashda talabaning umumiy musiqiyva vokal tayyorgarlik darajasini inobatga olish lozim bo'ladi.

Kollej va litsey tizimi uchun alohida estrada xonandaligi- mutaxassislik fani bo'yicha o'zbek va chet el asarlari yetarli. Tepada ko'rsatilgan OTMning Bakalavriat tahlil tizimi uchun yaratilgan o'quv adabiyotlari bilan foydalanish mumkin. Ammo aytish kerakki, ushbu tahlil tizimida alohida o'quv qo'llanma va o'quv qo'llanmalar yaratish davri keldi. Bir nechta muallif – uslubiyotchi pedagoglar tomonidan xarakterlar qilinyapti, qo'lyozma tarzida o'quv adabiyotlari ustida ish olib borilmoqda. O'ylaymizki, yaqin davrda yangi o'quv adabiyotlar mahsus kollej-litsey uchun ham nashrdan chiqadi.

Quyida biz o'zbek kompozitorlarining qo'shiqlari nashr etilgan nota adabiyotlarini keltiramiz:

Qo'shiqlar to'plamlari:

1. "Mustaqillik taronalari» qo'shiqlar to'plami, T., G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va sanhat nashriyoti, T., 2001
2. "O'zbekiston-tong yurtim" qo'shiqlar to'plami, T., T., 1992
3. "O'zbekiston – Vatanim manim" qo'shiqlar to'plami, T., «Mexnat» nashriyoti, 1996
4. "O'zbekiston – Vatanim manim" qo'shiqlar to'plami (2-kitob) T., «Mexnat» nashriyoti, 1997
5. "O'zbekiston – Vatanim manim" qo'shiqlar to'plami (3-kitob) T., «Mexnat» nashriyoti, 1999

O'quv qo'llanmalar:

1. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. T – 2007
2. A.Mansurov. Yosh estrada ijrochisiga. T – 2003
3. Yu.Turaev, D.Amanullaeva. Konservatoriyada estrada xonandaligidan dars berish metodikasi. T - 2008 y.
4. M.Orinbaeva. Estrada xonandaligi.(Rossiya kompozitorlari asarlari asosida) 2-ta tom. T – 2010
5. G.Zokirova "Eng gullagan yoshlik chog'imda"., T – 2011
6. SH.Saidova "Estrada qo'shiqlari va vokal ansambllari" (AQSH va Yevropa myuzikllaridan parchalar) - o'quv qo'llanma, T - 2011

7. D.Amanullaeva “Estrada va jaz vokalizlari” OTM uchun o‘quv qo‘llanma, T - “Musika”, 2014
8. Yu.Turaev “XX asr o‘zbek estrada qo‘shiqlari ”. T - 2016
9. R.Islamova “Xonandalik ansambli”- o‘quv qo‘llanma, T - 2007
10. D. Malikova, D. Umarov. “Estrada qo‘shiqlari”- OTM uchun o‘quv qo‘llanma, T - 2011
11. Q. Mamirov. “Jamoq qo‘shiqchiligi va amaliyoti” - Musika litseylari va kollejlari uchun o‘quv qo‘llanma, T - 2012

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Repertuar so‘ziga izoh bering.
2. “Ustoz-shogird” sistemasining mohiyati nimada?
3. Vokal pedagogikasining asosiy printsiplari.
4. “O‘quv dasturi” mohiyatini tushuntirib bering.
5. Dars o‘tishda individual yondoshish printsiplinini tushuntirib bering.
6. Soha bo‘yicha o‘quv adabiyotlarini sanab o‘ting.
7. Yangi yaratilgan o‘quv adabiyotlarini sanab o‘ting.
8. Vokalizlar bo‘yicha qanday o‘quv adabiyotini bilasiz?
9. Rossiya vokal asarlari bo‘yicha qanday o‘quv adabiyotlarini bilasiz?
10. O‘zbek klassik kompozitorlari repertuari bo‘yicha o‘quv adabiyotlarini sanab bering.

Vazifalar:

1. Soha bo‘yicha mavzuda keltirilgan o‘quv adabiyotlari bilan tanishish va tahlil qiling.

Foydalanish uchun adabiyotlar ro‘yxati:

1. Amanullaeva D. «Estrada xonandaligi» T.2007.
2. Turaev Yu., Amanullaeva D. Nekotorqe voprosq prepodavaniya estradnogo peniya. T., 2004.
3. Turaev Yu., Amanullaeva D. Konservatoriyada estrada xonandaligan dars berish metodikasi. T., 2008.
4. Voprosq vokalg’noy pedagogiki. Vqp 1-7. M., 1962-1984.
5. Dmitriev L. Osnovq vokalg’noy metodiki. M., 1968.

2-mavzu. Vokal pedagogikasida ovoz sozlash printsiplari

Reja:

1. Ovozlar klassifikatsiyasi.
2. Ovoz mashqlari.
3. Mashqlarning turlari.
4. Ovoz mashqlarining estrada xonandasi tarbiyasidagi o‘rni.

Tayanch iboralar: kasbiy pedagogika, musiqiy psixologiya, uslubiyyot, ovoz, vokal, tessitura, diapazon, bariton, tenor, metstso-soprano, vokal mashqlari, slux, intonatsiya, artikulyatsiya, nafas, kantilena, ustoz-shogird, estrada xonandasi.

1. Ovozlar klassifikatsiyasi

Ovozni to‘la shakllantirish va uni rivojlantirish shartlaridan biri – uning turini to‘g‘ri aniqlamoq va to‘g‘ri tashhis qo‘ya bilishdir. Akademik opera vokal maktabida ovozlarning tembri va diapazoni aniq turlarga bo‘linadi. Estrada xonandaligi sohasida esa ovozlar klassifikatsiyasi akademik opera sanhatiga ko‘ra ancha oddiyroqdir. Akademik opera vokal maktabida ovozlar bas, bariton, tenor, kontralg‘to, metstso soprano va soprano turlariga bo‘linadi, va ular yana lirik, dramatik, va liriko-dramatik turlarga bo‘linadi. Estrada vokal maktabida asosan erkaklarda Bariton va Tenorlar, ayollar ovozlari esa asosan Metstso soprano ovozlari keng tarqalgan.

Ovoz turini aniqlashda asosan erkin, tabiiy va chiroyli jarangdorlikga ega primar tovushlar yordam berishi mumkin. Ko‘pincha primar tovushlar diapazonning o‘rta qismida mavjud bo‘ladi: tenor va sopranoda ikkinchi oktavadagi “do” tovushi, bariton va metstso-sopranoda birinchi oktavadagi “lya” tovushidir. Mazkur tovushlar turini diapazonning o‘rta tovushlariga hos “tessitura” ushlab turishi muhimdir. “Tessitura” tushunchasi ijro etilayotgan asardagi tovushqatorni bir maromda tutib turgan diapazon qismida aks etadi. Tessitura jixatidan erkaklar ovozlari estrada xonandaligida bariton va tenorlarga bo‘linadi. Ayrim erkak ijrochilar orasida “baritonal-tenor” ovozlari uchrashi mumkin. Vokalizlar va badiiy asarlar ijrosida kuylayotgan asarning tonalligi muhim rol o‘ynaydi.

Masalan, agar asar tenor uchun berilgan tonallikda bo‘lsa-yu, ijrochiga tepa pardalardagi avj qismi tessitura jixatidan balandlik qilsa, demak, asarni 1-1,5 pardaga pastga transpozitsiya qilib kuylash lozim bo‘ladi. Baritonlar uchun asar tanlaganda ko‘proq metstso-soprano tonalligidagi asarlar yaqin bo‘ladi. Har bir ijrochiga individual tarzda yondoshish lozim bo‘ladi, va asarni ovozga mos qulay tonallikda kuylash kerakdir.

Quyida biz estrada-vokal ovozlarning turlariga hos hususiyati va diapazon tarkibini keltiramiz:

Ovozlar turi	Erkak yoki ayol	Hususiyati, diapazoni
Tenor	Erkaklar ovozi	Erkaklarning eng baland ovoz turi. Dramatik, lirik yoki lirik-dramatik hususiyatiga ega bo‘ladi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – birinchi oktava “Do”dan ikkinchi oktava “Si bemolg’ - Do” notasigacha tashkil topadi. Juda kam uchraydigan «Diskant» ovozi erkaklarda eng

		baland va ingichka ovoz turiga kiradi. Bu ovoz ayollarning baland tessiturasidagi ovozga o'xshab ketadi.
Bariton	Erkaklar ovozi	Erkaklarning o'rta tessiturasidagi ovoz turi. Dramatik yoki lirik-dramatik xususiyatga ega bo'ladi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – kichik oktavaning “solg’-lya” notasidan ikkinchi oktava “Fa” notasigacha tashkil topadi.
Baritonalg' nqy tenor	Erkaklar ovozi	Erkaklarning o'rta tessiturasidagi ovoz turi. Dramatik yoki lirik-dramatik xususiyatiga ega bo'ladi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – kichik oktavaning “Lya” notasidan ikkinchi oktava “Solg'” notasigacha tashkil topadi.
Bas	Erkaklar ovozi	Erkaklarning eng pas diapazonli ovoz turi. Yuqori, o'rta va pastki bas xususiyatlariga ega bo'ladi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – katta oktavaning “Fa” notasidan birinchi oktava “Fa” notasigacha tashkil topadi. Estrada vokal sanhatida juda kam uchraydi.
Soprano	Ayollar ovozi	Ayollarning baland tessiturasidagi ovoz turi. Dramatik, lirik yoki lirik-dramatik xususiyatiga ega bo'ladi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – birinchi oktava “Do”dan ikkinchi oktava “Do” notasigacha qamrab oladi. “Koloratura soprano” - ayollarning eng baland ovoz turi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – birinchi oktava “Re”dan uchinchi oktava “Mi” notasigacha qamrab oladi. Estrada sanhatida kam uchraydi.
Metstso soaprano	Ayollar ovozi	Ayollarning o'rta tessiturasidagi ovoz turi. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – kichik oktava “Solg'”dan ikkinchi oktava “Fa” notasigacha qamrab oladi. SHuningdek, bu guruhda ham quyuq jarangdorligi bilan farqlanuvchi yuqori metstso-soprano va markaziy metstso-sopranolar mavjud. Estrada-jaz vokal sanhatidagi asosiy ayollar ovozi turiga kiradi.
Kontralg'to	Ayollar ovozi	Eng past diapazonli va kam uchraydigan ovoz. Diapazoni (ovoz doirasi imkoni) – kichik oktava “Mi”dan ikkinchi oktava “Re” notasigacha qamrab oladi.

Tepada keltirilgan vokal ovozlari klassifikatsiyasi estrada sanhati ijrochilariga tegishli. Aytish kerakki, estrada saxnasida alohida o'ra talantli ijrochilar uchraydiki, ularning ovoz kengligi doirasi bir turdan boshqa turda ham ijrochilik qobiliyati bilan ajralib turadi.

Bolalar musiqa maktabining boshlang'ich sinflarida ovozlari turlari quyidagicha farqlanadi. 1-4 sinf bolalarida (o'g'il bola va qiz bolalarida) ovozlari to'la shakllanmagan bo'ladi, asosan bir oktava xajmida – Do birinchi oktava – Re ikkinchi oktava doirasida ish olib boriladi. Bu sinflarda qiyin bo'lmagan, aynan bolalar uchun yaratilgan repertuardan foydalaniladi. 5-7-chi sinfdagi davrda esa o'quvchining vokal imkoniyatidan kelib chiqqan holda ish olib boriladi, va aynan ushbu yoshga mos qo'shiqlar tanlanadi.

2. Ovoz mashqlari

Vokal mashqlari estrada xonandasi tarbiyasida muhim o'rin tutadi, binobarin u xonandalarning vokal-texnik ko'nikmalarini hosil qilish va rivojida katta rol o'ynaydi. Mutaxassislik darslarining umumiy vaqti 45 daqiqa bo'lgan tarzda, vokal mashqlariga odatda 15 minut vaqt ajratiladi. Amaliy mashg'ulotlar jarayonida har bir talabaga individual ravishda yondoshish zarur. Mashqlarni berganda talabaning vokal tayyorgarligi va qobiliyati, ovozidagi nuqsonlari hisobga olinishi muhimdir.

Ovoz sozlash mashqlarining asosiy vazifalari:

1. Kuylashda nafasni vokal ixtisosiga mos darajada olish;
2. Kuylashda artikulyatsiyani to'g'ri va aniq ifoda etish;
3. Ovoz jarangdorligini oshirish;
4. Tomoq mushaklarini rivojlantirish;
5. Sof intonatsiyaga erishish;
6. Ovoz diapazonini kengaytirish;
7. Barcha kuylash texnikalari: kantilena (kuychanlik), stakkato, non legato, tirgakli tovush, falg'tset, tovush filirovkasi, ovoz dinamikasi texnikalarini egallash;
8. Estrada-jaz yo'nalishidagi turli ijro stilistikasini egallash.

Mahlumki, har bir ustoz – o'qituvchi o'zining shaxsiy tajribasi va nuqtai nazariga tayanib vokal mashqlari orqali ovozni rivojlantirishda xususiy ish uslubiga ega. O'quv qo'llanmada umimlashtirib berilgan ovoz mashqlaridan va uslubiy tavsiyalardan unumli foydalanib, o'z ish uslubini takomillashtirish tavsiya etiladi. Zero, ushbu mashqlar O'zbekiston davlat konservatoriyasi "Estrada xonandaligi" kafedrasida professor-o'qituvchilarining uzoq yillik tajribalari asosida vujudga keltirilgandir.

Estrada xonandaligi sinfinda dars vokal mashqlaridan boshlanadi. Vokal mashqlari estrada xonandasi tarbiyasida muhim o'rin tutadi, binobarin, u talabaning vokal-texnik malakalari ko'nikmalarini hosil qilish va rivojlanishida katta rol o'ynaydi.

Vokal darslarining umumiy vaqti 40-45 daqiqa bo'lgan tarzda, (haftada 2 marta) vokal mashqlariga odatda 15-20 daqiqa vaqt ajratiladi. Amaliy mashg'ulotlar jarayonida har bir talabaga individual ravishda yondoshishimiz lozim bo'ladi. Mashqlarni tanlaganda talabaning musiqiy qobiliyati va vokal tayyorgarligi, ovoz diapazoni va ovoz apparatidagi nuqsonlari hisobga olinishi muhimdir.

Dastlabki darslardan boshlab ustoz yosh xonandaning ijro holatidagi qomatiga alohida ehtibor berishi lozimdir. Bunda xonanda qomatini tekis, boshini esa tik tutib, erkin nafas olib, oyoqlarga bardam tayanib kuylashi lozim bo'ladi.

Vokal mashqlarini diapazonning o'rta (markaziy) qismidan boshlash lozimdir. Diapazonning pastki va ayniqsa, yuqori tovushlarini asta-sekinlik va ehtiyotkorlik bilan kengaytirish maslahat beriladi.

Mashg'ulotlarning boshlang'ich davrida ovozni toliqtirmaslik lozim. Ovoz mushaklari toliqqanda talabaga 3-5 daqiqa dam berilib, suhbat o'tkaziladi. Suhbat davrida bajarilgan ish tahlil etiladi, uning yutuq va kamchiliklari aniqlanadi, yangi vazifalar belgilanadi.

Dastlabki darslarda talaba xotirasida tez muhrlanib qoladigan oddiy, qisqa mashqlar kuylanadi. Keyinchalik, oddiy mashqlar o'zlashtirilgandan so'ng, murakkab mashqlarga kirishiladi. Birinchi mashqlar unli tovushlarni vokallashtirishga qaratilishi lozim. Tajribalar shuni ko'rsatdiki, unli tovushlar ichida xonandaning o'sishi uchun eng foydalisi – «A» va «I» tovushlardir. Ushbu tovushlar darslarda tug'ri o'zlashtirilsa, qolgan «E», «O», «U» tovushlari ancha oson kuylanadi. Zero, ular unli tovushlarda ovozning tiniqligi, intonatsiyaning sofliqi, registrning ravonligi, diapazonning kengayishi, ovoz mushaklarining erkin ishlatilishi va boshqa vokal malakalarini o'zlashtirishda muhim rolg' o'ynaydi.

Har bir xonandalik sinfida o'qituvchilar bu ko'nikmalarni o'zlashtirishda o'z uslubiy yo'li bilan yondoshadi. Mahlumki, opera xonandaligida «A» va «O» tovushlari «doirasimon» yopiq tarzda kuylanadi. Estrada xonandaligi ijrochiligida esa mazkur tovushlar biroz ochiq va «xalqona» yo'lida kuylashi lozim. Zotan, xalq xonandaligi va anhanaviy maqom xonandaligining ovoz va nafas yo'llarini o'ziga mujassam etadi. Estrada sanhatining xalq tomonidan tez va oson idrok etishning sababi ham shunda.

Ovoz mashqlarining asosiy vazifalari:

1. Kuylashda nafasni vokal ixtisosiga mos darajada olish;
2. Kuylashda «artikulyatsiyani» tug'ri ishlatish;
3. Tomoq (ovoz) mushaklarini rivojlantirish;
4. Sof intonatsiyaga erishish;
5. Ovoz diapazonini (doirasini) kengaytirish;
6. Barcha kuylash texnikalari: kuychanlik (kantilena), stakkato, non legato, tayanchli tovush (opyortqy zvuk), falg'tset, tovush filirovkasi, ovoz dinamikasi (forte, piano) ni egallash;
7. Estrada xonandaligi uslubidagi barcha texnik yo'nalishlarini egallash.

Talaba kuylash jarayonida mashqni formal tarzda qaytarmasdan, balki ongli va ijodiy tarzda his etib kuylashga yondoshishi shart. Bu uchun har bir mashqni talabaga kuylashni tavsiya etishda uni nafaqat kuylab ko'rsatish, balki uning asosiy maqsadini mufassal tushuntirib berish lozim. SHunda talaba ongli ravishda ovozini tug'ri yo'naltiradi, hamda fonetik va texnik qiyinchiliklarni onson yengib o'tadi.

Eng avvalo ovozni erkin va to'liq chiqishini diapazonning o'rta qismida yangratishga erishish lozim. SHundan so'ng diapazoning yuqori tovushlarini kuylashga o'tish mumkin.

Ish jarayonida ustozning idroki nihoyatda xushyor bo'lishi, tomoq siqilishi, artikulyatsiyaning notug'ri pozitsiyada ekanligi va xususan ovoz toliqishini o'z vaqtida payqab olib zarur choralar ko'rishi shart. Dars jarayonida talabada vokal mashqlarining barcha turlari «M» (yumuq) tovushdagi yopiq lablar bilan ochiq tarzdagi unli tovushlar, hamda unli va undosh tovushlar birligida «legato», «stakkato», «arpedjio», intervallar, gammalar, kichik kuylarni (popevka) kuylash va ulardan tegishli malakalar va ko'nikmalar shakllanishi lozim.

Mahlumki, har bir ustoz-o'qituvchi o'zining shaxsiy tarjibasi va nuqtai nazariga tayanib vokal mashqlari orqali ovozni rivojlantirishda xususiy ish uslubiga ega. Ushbu qo'llanmada umumlashtirib berilgan vokal mashqlardan va uslubiy tavsiyalardan unumli foydalanib, o'z ish uslubini takomillashtirish tavsiya etiladi. Zeroki, ushbu mashqlar va ularni qo'llashga doir uslubiy tavsiyalar O'zbekistan davlat konservatoriyasi «Estrada xonandaligi» kafedrası professor-o'qituvchilarining uzoq yillik tajribalari asosida vujudga keltirilgandır.

3. Mashqlarning turlari

Ovoz mashqlari bir necha turlardan iborat. Bu: og'izni yumib, "M" xarfida kuylaydigan mashqlar; xonandalik nafas rivoji uchun mashqlar; kantilena mashqlari; uchtovushliklar va arpedjio mashqlari; stakkato mashqlari; artikulyatsiya (talaffuz) rivoji uchun mashqlar; estrada-jaz stilidagi mashqlar.

Quyida ushbu pedagogik talablarga doir vokal mashqlari tavsiya etiladi.

Оғизни юмиб кўйладиган ("М" товуш) машқлар. Хонандалик нафас ва резанаторлик товушни тўғри олишга қаратилган.

1 Lento

2 Moderato **3 Moderato**

4 Moderato **5 Moderato**

Хонандалик нафас олиш ва унли товушларни текислаш учун машқлар.
"Я" товушни "Ё" товушига алмаштириш мумкин.

6 Moderato non troppo **7**

8 **Moderato** 9

ми - я ми - я

10 **Moderato**

ми - я

11 **Moderato** 12 **Moderato con moto**

я..... ми - я

13 **Moderato con moto** 14

ми - я ми - я

15 **Moderato**

16

ми - Я ми - Я

2

17 **Moderato**

mp **Moderato** *ff* *mf*

ми - Я ми - Я

19 **Moderato**

ми - - Я

20 **Moderato con moto**

ми - - - Я

21 **Moderato**

ми - - я

Артикуляция ва нафас техникасини ривожлантириш учун машқлар (staccato).
Диафрагмани ишлатиш учун ва соф интонация устида ишлашга қаратилган.

22 **Allegro** 23

да дэ ди до ду да дэ ди до ду

24 **Allegro** 25

я ха ха ха ха ми я ха ха

26 **Allegro** 27

ми я ха ха ми я ха ха ха ха

28 **Moderato con moto**

Овоз техникасини ривожлантириш учун машқлар. Бу машқлар бир нафасда ижро этилади.

29 **Allegretto**

Овозни куйчанлиги (кантилена) устида ишлаш учун эстрада йўналишидаги куй. Эстрада ижро йўналишига (манерность исполнения) ахамият қилиш лозим.

32 **Moderato cantabile**

subito *p*

a

subito *p*

dim.

a

dim.

4. Ovoz mashqlarining estrada xonandasi tarbiyasidagi o‘rni

Vokal pedagogikasida ovoz mashqlari estrada xonandasi tarbiyasida muhim o‘rin tutadi, binobarin u xonandalarning vokal-texnik ko‘nikmalarini hosil qilish va rivojida katta rolga o‘ynaydi. Birinchi o‘rinda vokal eshitishni (slux, eshitish qobiliyati) tarbiyalash va mukammallashtirib borish zarurdir. O‘quvchining ovoz jarangdorligi haqidagi tasavvurni anglatish lozim. Intonatsiyaning sofligi, tovush xujumining (attaka zvuka) aniqligini va barcha registrlarda soflashni kuzatib borish kerak.

Talaba bilan darsma-dars vokal ijrosiga xos to‘g‘ri nafas olish maktabini hosil qilish ustida ish olib boriladi. Unda talaba nafas olish turlari haqida aniq tasavvurga ega bo‘lishi kerak, va foydali, professional nafas olish texnikasini egallashi zarur.

Yana asosiy vazifalardan biri – talaba ovozining pastki, o‘rta va yuqori registrlarini silliqlash, ravon kuylash mezonidir. Bu eng qiyin masalalardan biri. Bu mezon yillar davomida tarbiyalanadigan ishdir.

Ovoz diapazonini kengaytirish masalasi ham asosiy mezon bo'lib, u ham tizimli ravishda ish olib borilishini talab etadi.

Vokal pedagogikasida to'g'ri tanlangan mashqlar va manbalar talaba tovushini tarbiyalaydi, tovush va ijrochilikda uchraydigan va tuzatishni talab etadigan kamchilik va nuqsonlarni yo'qotish vositasi bo'lib xizmat qilishi darkor. Bunda albatta, ustoz-pedagogning bilimi, tajribasi katta ahamiyatga egadir. O'qituvchi tomonidan katta odob saqlagan holda mashqlarni to'g'ri tanlash, ketma-ketligi mezonlariga to'g'ri rioya qilish, talabaning ovoz rivojiga psixologik tarzda yaxshi mahnoda tahsir qilish yaxshi natijalarni beradi.

Tajriba va ustalik ko'p yillar mobaynida hosil bo'ladigan mezondir. Unda ustoz-pedagog keng ko'lamli musiqiy pedagogik manbalarni egallash va ularni qo'llay bilish – pedagogik faoliyatda yaxshi natijalarni keltiradi.

Xonandaning tarbiyasi repertuar ijrosidan tashqari ovoz mashqlariga bog'liqdir. To'g'ri tanlangan va yo'naltirilgan mashqlar va ular bilan sistematik ravishda ish olib borishligi yosh xonandaning vokal texnik rivojida katta ro'l o'ynadi. Badiiy asarning muvaffaqiyatli ijrosi tizimli ravishda to'g'ri yo'naltirilgan ovoz mashqlariga bog'liqdir.

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Vokal mashqlarining qanday turlarini bilasiz?
2. Nafas olish turlarini sanab bering.
3. Nechta ovoz registrlari mavjud?
4. Vokal mashqlarining ijrosida biri-ketinligini bilasizmi?
5. “Kantilena” so'zi nimani bildiradi?
6. Ovoz diapazonini kengaytirish uchun qaysi turdagi mashqlar foydali?
7. Vokal maktabida ovoz mashqlarining ahamiyati va o'rni.
8. Oddiy va estrada-jaz yo'nalishining vokal mashqlarini farqi nimada?
9. Vokal ovozlari klassifikatsiyasini sanab bering.
10. “Mutatsiya” so'ziga izoh bering?

Vazifalar:

1. Keltirilgan vokal mashqlarini tahlil qiling.
2. Keltirilgan vokal mashqlarini o'rganib, mustaqil ijro etib bering.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. Dmitriev L. Osnovnye vokalg'noy metodiki. M., 1969
2. Rizaeva M. Yosh xonandaning kamoloti. T.. 2003.
3. Klip O. Postanovka golosa estradnogo pevtsa. M., 2003
4. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. T., 2007 y.
5. Yu.Turaev, D.Amanullaeva. Konservatoriyada estrada xonandaligidan dars berish metodikasi. T., 2008
6. D.Amanullaeva. “Osobennosti prepodavaniya estradnogo peniya v Gosudarstvennoy konservatorii Uzbekistana” – ilmiy maqola “ XX1 asr musiqa

tahlimi: muammo va yechimlar” mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T.2014, 90-94 betlar.

3-mavzu. Ovoz rivojida vokalizlarning o‘rni va ahamiyati

Reja:

1. Opera yo‘nalishidagi klassik vokalizlar.
2. F.Abt vokalizlari.

Tayanch iboralar: vokaliz, ovoz, vokal, mashq, unli tovush, diapazon, kantilena, garmoniya, nota matni, intonatsiya, registr, akkompaniment, akademik opera yo‘nalishi, qobiliyat, repertuar, nota adabiyoti, uslubiyot, ko‘nikma.

Opera yo‘nalishidagi klassik vokalizlar

Yosh estrada xonandasining vokal texnik ko‘nikmalarining rivoji uchun mashqlar, badiiy asarlar bilan bir qatorda, **vokalizlar** ustida ishlash muhim o‘rin egallaydi. Ayniqsa, estrada va jaz stilistik yo‘nalishida yaratilgan vokalizlar tahlil jarayoni uchun zarur o‘quv material hisoblanadi.

“Vokaliz” so‘zi frantsuz va lotin tilidan - “unli tovush” degan mahnoni bildiradi. Odatda, ular “so‘zsiz qo‘shiq” shaklida bo‘lib, musiqiy asarlarda ovoz uchun shehriy matnsiz kuylash uslubida yoziladi. Vokalizlar xonandaning ovoz texnikasini rivojlantirish uchun aynan yaratiladi. Ular o‘zining xususiyati doirasida oddiy va badiiy turlarga bo‘linadi. Yahni, xonandada mahlum bir vokal ijrochilariga xos texnik ko‘nikmalarni hosil qilish maqsadida qo‘llaniladi. Vokal sanhatida oddiy va badiiy vokalizlar mavjud. Oddiy vokalizlar faqat sinfdagi o‘quv jarayonida qo‘llanilsa, badiiy vokalizlarni esa kontsertlarda, talabalarining bitiruv dasturlarida ijro etsa bo‘ladi. Badiiy vokalizlar ijrosida xonanda o‘z ovozinig go‘zalligini, diapazon kengligini va xamma texnikaviy spektrdagi ijroni namoyon qilishi mumkin.

Professional estrada xonandasini tarbiyalashda vokalizlar talabaning vokal texnik rivojiga asosiy omillardan biri sifatida xizmat qiladi. Vokalizlar vokal eshitish qobiliyatini shakllantiradi, nafas olish texnikasini, asosiy kuylash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Odatda, vokalizlar opera pedagogikasida keng qo‘llanib kelingan va hozirgacha vokal ijrochilik anhanalarini o‘zlashtirishda o‘z tahsirini ko‘rsatib kelmoqda. Ular professional xonandalar tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etgan va ital’yan, frantsuz, rus opera maktablarida keng foydalanib kelingan.

Talabalarining saboq jarayonida vokalizlar Bolalar musiqa maktablari, o‘rta maxsus musiqa kollejlari va litseylardan boshlab, konservatoriyaning Bakalavriat va Magistratura tizimida ixtisoslik fanining o‘quv dasturlariga kiritilgan.

Talabalar har bir semestrda, ixtisoslik sinfida 2 yoki 3-ta vokaliz ustida ish olib borishlari lozim. Reyting nazoratida esa 2-ta vokalizlarni ijro etishlari lozim bo'ladi.

O'zbekiston davlat konservatoriyasi "Estrada xonandaligi" yo'nalishining o'quv jarayonida, 2008 yilga qadar mumtoz va akademik yo'nalishda qo'llanilayotgan F. Abt, Dj. Konkone, G.Zeydler kabi mashhur vokalizlar keng qo'llanilib kelingan edi. Zamonaviy jarayonda vokal sanhatining rivojlanish mezonlari ancha ildamlashdi. SHunga qarab yo'nalishlar va ijrochilik uslublari ham kengaydi. Albatta ularni o'zlashtirish va ijro etish uchun turli ijroviy ko'nikmalarni rivojlantirish lozim bo'ladi. Bugungi kunda mukammal estrada vokal ijrochilarini tarbiyalashda, ularning o'qish jarayonlarida estrada va jaz yo'nalishida yaratilgan vokalizlarni o'zlashtirish muhim o'rin tutadi.

CHunki, vokal sanhatining yo'nalishlaridan biri bo'lgan estrada ijrochiligining ko'pqirrali estrada va jaz stilistik yo'nalish-uslublarini egallashda tavsiya etilayotgan vokalizlar katta ahamiyatga ega. Eng muhimi vokalizlarning milliy musiqiy ohanglarga asoslanganligi, ularning jahon andozalariga mos holda shakllantirish va ijrochilik amaliyotiga tavsiya etish kunning mavzusi ekanligini ehtirol etish lozim. Ijrochilik texnikasini zamonga mos holda shakllantirish va yuqori saviyadagi ijrochilik mahoratiga erishish tahlil jarayonining asosiy maqsadi hisoblanadi.

Lekin, aytish joizki, akademik vokal yo'nalishidagi vokalizlarni kasbiy pedagogikasida qo'llash ham o'z foydali tahsirini ko'rsatadi. Estrada xonandaligi vokal maktabida F.Abt va G.N.Zeydler yaratgan vokalizlarni qo'llash mumkin. F.Abt vokalizlari boshlang'ich jarayondagi tahlimga mos keladi. G.Zeydler vokalizlari esa konservatoriya davridagi tahlilma ovoz texnikasini, garmonik eshitish qobiliyatini (slux), diapazonni kengaytirish uchun foydalidir.

2. F.Abt vokalizlari

Frants Abt (1819-1885 yy.) nemis kompozitori va akademik opera vokal maktabi bo'yicha taniqli vokal ustoz. U o'zining ustozlik maktabida opera ovozlari uchun vokalizlar yaratgan. F.Abt yaratgan akademik yo'nalishidagi vokalizlar 19-chi asrdan beri bugungi kungacha dunyoning vokal maktablarida keng qo'llanib kelinmoqda.

F.Abtning vokalizlari o'zining qiyin bo'lmagan melodik matnlari, garmonik funktsiyalari va katta bo'lmagan ovoz diapazoni bilan, vokal tahlilining boshlang'ich davri uchun juda qulaydir. F.Abt vokalizlarini Bolalar musiqa maktablarida va litsey-kollej tahlil tizimida qo'llash tavsiya etiladi. Ushbu keltirilgan vokalizlar o'quvchilarning ovoz shakllanishidagi muammolarni hal etishda, ritmik qiyinchiliklarni yengmoqda, nafas olish qoidalarini egallashda, intonatsiyaning sofligi, kantilena rivoji ustida ishlashga foydalidir.

ВОКАЛИЗ №1

Ф. АБТ
(1819-1885)

Moderato

Mezzo-soprano

Baritone, bass

Piano

ми ре до , ре ми фа ми соль ля

6

си , ля соль фа соль соль ля си до си ля

11

соль фа ми ми ре ми фа соль , соль фа ми ре до

ВОКАЛИЗ №2

Ф. АБТ

Moderato

фа соль ля си, си ля соль фа, ми фа ми

ре до ре ми фа фа соль ля си си

до си ля соль фа соль фа ми фа ми ре ми ре до ре до си

ВОКАЛИЗ №3

Ф. АБТ

Andantino

ми ре ми фа ми си соль фа соль ля соль ми си ми соль

фа си ми ре до си си ля соль ля фа

ля ми фа соль ми фа ми до си си до фа ля

2 16

соль фа ми до си до ре ми соль до си ре ми

ВОКАЛИЗ № 4

Ф. АБТ

Molto moderato, con portamento

фа ми соль фа ля соль фа ми ре до

до ре ми фа фа соль ля соль ля си до

17

до си ля ля соль фа фа ми ре до до ре ми фа

dim.

dim.

dim.

ВОКАЛИЗ №5

Ф. АБТ

Andante

до си ля соль ми соль фа ми ре до ми ре ми фа ре

ми фа соль соль ля си до до си до ре си до ре до си ля соль ми

dim.

11

rit.

соль фа ми ре до ми фа соль ля ля соль фа ми ми фа соль ля си до

ВОКАЛИЗ №6

Ф. АБТ

Moderato

фа ля соль соль си ля

5

ре до си ля соль ми ре до

9

соль до фа ре

13

ре до си ля до си ре соль фа ля соль фа

ВОКАЛИЗ №7

Ф. АБТ

Andantino

си ля си ля соль ре до си до си ля си ля си ля

6

соль ми ля ми фа ми ре ре ля соль фа соль

11

ми си ля соль ля до ми ми ре соль фа соль ля

4-mavzu. Estrada-jaz yo‘nalishidagi vokalizlar bilan ishlash

Reja:

1. D.Amanullaeva. Estrada va jaz yo‘nalishidagi 25-ta vokaliz.
2. Vokalizlarni tanlash va saxnada qo‘llash.
3. Vokalizlarni kuylashga doir uslubiy tavsiyalar.

Tayanch iboralar: vokaliz, ovoz, vokal, jaz, stilistik yo‘nalish, artistizm, badiiy obraz, ritm, soul, stakkato, unli tovush, diapazon, tembr, artikulyatsiya, kantilena, garmoniya, nota matni, nafas, intonatsiya, akkompanement.

1. D.Amanullaeva. Estrada va jaz yo‘nalishidagi 25-ta vokaliz

Bugungi kunda mukammal vokal ijrochilarini tarbiyalashda, ularning o‘qish jarayonlarida estrada va jaz yo‘nalishida yaratilgan vokalizlarni o‘zlashtirish muhim o‘rin tutadi. Chunki, vokal sanhatining yo‘nalishlaridan biri bo‘lgan estrada ijrochiligining ko‘pqirrali estrada va jaz stilistik yo‘nalish-uslublarini egallashda tavsiya etilayotgan vokalizlar katta ahamiyatga ega. Eng muhimi vokalizlarning milliy musiqiy ohanglarga asoslanganligi, ularning jahon andozalariga mos holda shakllantirish va ijrochilik amaliyotiga tavsiya etish kunning mavzusi ekanligini ehtirol etish lozim. Ijrochilik texnikasini zamonga mos holda shakllantirish va yuqori saviyadagi ijrochilik mahoratiga erishish tahlil jarayonining asosiy maqsadi hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi sanhat arbobi, professor D.Amanullaeva yaratgan “Estrada va jaz vokalizlari” stilistik jixatidan birinchi tajriba bo‘lib, analoglariga ega emas.

D.Amanullaevaning “Estrada-jaz vokalizlari” muallifning ko‘p yillik pedagogik tajribasidan kelib chiqqan holda yuzaga kelgan va har tomonlama milliy va professional jihatlariga asoslanganligini qayd etish joizdir. Vokalizlar 2002 yildan boshlab yaratib kelingan. Ushbu vakalizlar 2003-chi yildan boshlab o‘quv jarayoniga singdirilib borilmoqda. Litsey, bakalavriat va magistratura talabalari ijrosida sinalib, ovoz imkoniyatlarini va ijro texnikalarini o‘stirish uchun xizmat qilmoqda. Sinov davri shuni ko‘rsatdiki, ushbu “estrada va jaz vokalizlari” tahlil jarayoni uchun juda zarur uslubiy – o‘quv qo‘llanma sifatida xizmat qilib kelmoqda. Ayniqsa, talabalarining vokal texnik ko‘nikmalarini o‘zlashtirishda, ulardagi yuksak badiiy didini tarbiyalashda, sahnaviy madaniyat va aktyorlik mahoratlarini rivojlantirishda, qolaversa, professional estrada xonandalarini tayyorlashda tarbiyaviy ahamiyat va kasbiy saboq vazifasini o‘tashi mumkin. Eng asosiysi, talabalar va o‘qituvchilar ushbu vokalizlarni alohida qiziqish bilan qabul qildilar. SHu bilan birga, ushbu vokalizlarga bo‘lgan ehtibor oshdi. Bugungi kunda shu vokalizlarga, talabalar va o‘qituvchilar tomonidan katta muhtojlik mavjud.

Buning dalili sifatida, 2008 yildan boshlab har yilning oktyabrg’ oyida konservatoriyaning Kichik zalida anhanagaga aylangan, kafedra talabalari orasida “Dilorom Amanullaeva ijodiga mansub estrada vokalizlarini eng yaxshi ijrosi” tanlovi o‘tkazilishini keltirish lozimdir. O‘tkazilgan tanlovlarda har doim 40dan ortiq talaba-yoshlar katta qiziqish bilan qatnashib kelayotganliklarini ehtirol etish lozimdir. Tanlovning talabalar orasida keng ommalashgani va unga talabalar tomonidan intilish bo‘lganligini inobatga olib, kafedra qaroriga ko‘ra ushbu tanlov anhanaga aylantirildi. SHunga binoan vokalizlar tanlovi har yili o‘tkazib kelinmoqda.

Ushbu yaratilgan 25ta vokalizlar o‘zining texnik tomonlama mukammalligi, muqobilligi, milliyliigi va badiiyligi bilan bir-biridan ajralib turadi va shu bilan qimmatlidir. Vokalizlarning mavzuilik jihatlarining qamrovi ham keng. Bir nechta vokalizlar mashhur estrada yulduzlari: Muslim Magomaev (№1), Luchano

Pavarotti (№4), Tamara Xonim (№6), Frenk Sinatra (№9), Dalida (№10), Djo Dassen (№11), Lyudmila Gurchenko (№14), Gugush (№18), Maykl Djekson (№19), Edit Piaf (№20), Ella Fitsdgerald (№21), Uitni Xg'yuston (№23), Elvis Presli (№24), Botir Zokirov (№25) larning yorqin xotiralariga bag'ishlangan. SHular qatorida ijodiy to'liqida yaratilgan bir nechta vokalizlar muallifning musiqiy hayotiga professional tahsir ko'rsatgan kompozitorlar xotiralariga bag'ishlangan: I.Akbarov (№2), Y.Gaydn (№7), B.Zeydman (№8), V.A. Motsart (№15), S.Raxmaninov (№16), A.Babadjanyan (№17), Vagif Mustafa Zade (№22). SHular qatorida ushbu to'plamga o'zbek kino musiqasida ijod etib uning rivojiga katta hissa qo'shgan kompozitor Rumilg' Vilg'danovning "Olovli yo'llar" kinoserialidagi "Elegiya" kuyi (D.Amanullaeva ovoz va fortepiano uchun moslashtirgan) kiritilgan. (№13).

D.Amanullaevaning «Estrada va djaz vokalizlari» o'z xususiyatlariga qarab ikkita qismga ajratilgan. Yahni, ayol va erkak ovozlari uchun mo'ljallangan. Bu asosan har ikki yo'nalishga xos bo'lgan va qulay tonalliklarda, xonandalarning ovoz diapazonlarini hisobga olgan tarzda yaratilgan. Jumladan, birinchi bo'limdagi ayollar ovozi "metstso soprano" uchun keltirilgan vokalizlarni erkak ovozlari – "baritonlar" uchun ham qo'llanish mumkin. Baland erkak ovozlari "Tenorlar" uchun mo'ljallangan vokalizlarni - "soprano", yahni baland ayollar ovozi uchun ishlatish mumkin. Qulaylik uchun vokalizlarni tonalligini o'zgartirib, transpozitsiya holatida ijro etish ham o'z samarasini beradi.

Yaratilgan 25-ta vokalizlar ijro texnikasining turli namunalari uchun mo'ljallangandir. №5, №6, №7, №15 vokalizlar "stakkato" texnikasida ijro etish uchun yaratilib, tovush harakatining tezligi rivojiga, nafas olish texnikasini, tovushni filirovkasi va talaffuzning rivojiga xizmat qiladi.

Djaz va djaz-rok yo'nalishida yaratilgan №14, №21, №22, №24 - vokalizlar, ohang (intonatsion) va uslubiy (stilistik) nuqtai nazardan murakkab material hisoblanadi. Ayniqsa "Rok-n-roll" yo'nalishidagi №24-vokaliz ijrochidan yuksak texnikaviy maxoratni talab qiladi.

Ijro etish mezonida albatta ularni har bir intonatsiyasini eshitgan tarzda, ichki usulni sezib, saqlab va buzmagani holda ijro etish lozim. Bu vokalizlar talabaniing djaz yo'nalishini egallashda va badihaviy (improvizatsiya) texnikasini rivojlantirishda samara beradi.

Keltirilgan vokalizlar badiiy va texnik jihatdan murakkabroq bo'lib, kantilenaning rivojiga, nafas texnikasini erkin egallashga, garmonik intonatsiyaning rivojiga, artistik mahorat va sahnaviy obraz yaratishga, ijodiy fikrlash va yuksak badiiy didni tarbiyalashga qaratilgan. Ular badiiy tafakkur, hissiy tahsirchanlik rivoji doirasida talabalar uchun juda foydali hisoblanib, "Djaz-valg's", "Sving", "Bossa-nova", "Samba", "Disko", "Klassik djaz", "Djaz-rok", "Fg'yujn", "Lirik estrada" ritmik setkalarda yaratilgan. Har bir vokaliz ijrochidan alohida stilistik ijro va qiyofani talab etadi. Ayniqsa, "Soul" uslubini qo'llashda №1, №4, №8, №10 - №13, №16 - №25 vokalizlar intonatsion nuqtai nazardan ancha murakkabdir. Ushbu vokalizlar o'zlarining texnikaviy jihatlari bilan yangi vokal tahsirchanlik imkoniyatlarini ochib beradi.

Artikulyatsiya va talaffuz amaliyotida vokalizlarni har ikki uslubni qoʻllagan holda, yahni notalarni ifodasi bilan solgʻfedjiolashtirish, hamda unli tovushda vokalizatsiyalashtirib kuylash mumkin. Tez suratdagi (tempdagi) “stakkato” va djaz vokalizlarini (№5, №6, №7, №14, №15, №24) “MI – Ya” yoki “fara-fara” soʻzlari bilan aytish ham foydaliroqdir. Mayin tempdagi kantilena vokalizlarini vokalizatsiya: “A”, Na-na”, hamda solgʻfedjiolash usulida kuylash zarur, chunki bu ovoz apparatining ishini faollashuviga imkon beradi. Bunda unli va unsiz tovushlarning va artikulyatsiya rivojiga tahsiri sezilarlidir. Oʻquvchining ovozida professional nuqsonlar (jarangsiz tovush tembri, detonatsiya, artikulyatsiyaning boʻshligi va hokazo) mavjud boʻlgan holda, solgʻfedjiolash uslubida, yahni notalarni aytib ijro etish tavsiya etiladi.

Vokalizlarni unli tovushlarda ijro etish xonandaning ovoz apparatining kasbiy chidamliligiga xizmat qiladi. Lekin, unli tovushdagi vokaliz ijrosida talabning ovozini charchashidan ehtiyot boʻlish zarur, ayniqsa, xiqqildoq qismida. Bunda ijroni toʻxtatish lozim, yoki solgʻfedjiolashga oʻtish oʻrinli. Keyinchalik vokaliz ijrosini yana unli “A” tovushida davom etish mumkin.

D.Amanullaevaning “Estrada va djaz vokalizlari” ustida ishlash ovoz vositalari bilan badiiy timsol yaratishda va estrada djaz stilistik yoʻnalishini egallashda juda muhimdir.

Vokalizlarni tanlashda har bir talabning tayyorgarligi va imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda, individual tarzda yondoshish lozim. Har bir talabning ovoz apparati xususiyatlarini ehtiborga olgan holda ishlash zarur. Notada koʻrsatilgan har bir musiqiy belgilarni va nafas olish setkasini talaba ongli ravishda tushunib bajarishi lozim. Texnik xarakterdagi vokalizlarni sekin tempdan boshlab, asta-sekin tez tempga oʻtib ijro etish darkor.

Kuylashda talabadan maksimal ravishda alohida passajlarda sadoning (intonatsiyaning) sofligini talab etish zarur. Vokaliz ustida ishlagan paytda, talabani nafaqat texnik qiyinchiliklarni bartaraf etishiga, balki ularning musiqiy badiiyligi va emotsional mazmuni bilan qiziqishlariga ehtibor qaratish lozim. Qulay tanlangan vokalizlar kelajakda talabaga har qanday texnik va badiiy stilistik qiyinchiliklarni bartaraf etishga yordam beradi.

Vokalizlarni kuylash jarayonida talabalar tomonidan quyidagi jihatlariga asosiy urgʻuni qaratishlari lozim:

- a/ kantilena silligini vujudga keltirish;
- b/ tovushning professional darajadagi filirovkasini egallash;
- v/ nafas olish texnikasini rivojlantirish;
- g/ ovoz dipazonini kengaytirish;
- d/ estrada- djaz stilistikasini egallash;
- e/ garmonik intonatsiyaning rivojlantirish;
- j/ pop va djaz musiqasining zamonaviy ritmlarini egallash;
- i/ artistizm va badiiylarni ifoda qilish;
- k/ ijodiy fikrlash va badiiy didni tarbiyalashga qaratilishi koʻzda tutilgan.

Dars jarayonida qo'yiladigan asosiy vazifa, ijroda muallifning asarda ko'rsatilgan asosiy ijodiy va texnikaviy talablarini to'la to'kis ifoda etishga qaratilishi lozim. Tashqi ko'rinishi go'zal bo'lgan holda ham, asarni g'oyaviy mazmunini ifoda eta olmagan talqin, ijrochini va tinglovchini qoniqtira olmaydi.

Ko'pincha, tahlilning boshlang'ich davrida pedagog asosiy urg'uni talabaning vokal texnik qiyinchiliklarini bartaraf etishga qaratadi.

Tabiiyki, professional ko'nikmalarsiz (shakllanmagan ovoz, nafas olishdagi nuqsonlar, tor ovoz diapazoni, noaniq artikulyatsiya va hokazo) asarning badiiy ijrosi haqida gapirish qiyin. Lekin, aynan shu boshlang'ich bosqichda talabani badiiy asar ustida ishlashda to'g'ri yo'naltirish zarur. Bu davrda taqdim etilayotgan estrada – djaz vokalizlari katta foyda beradi. Ushbu vokalizlarni ustida ishlash jarayoni talabani estrada sahnasiga tayyorlashdagi dastlabki qadamlari bo'la oladi.

Ushbu vokalizlar ijrosida xonanda faoliyatida erishgan butun musiqiy-ifodaviy boyliklarni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmog'i zarur. Tajriba ko'rsatdiki, asar ijrosida eng mushkil vazifalardan biri – bu to'g'ri yo'naltirilgan uslubiy (stilistik) ijro ifodasidir. Mahlumki, estrada musiqasi bir nechta rang-barang stilistik yo'nalishlardan iborat. Bu o'rinda talabalar bilan ishlashda "Soul" yo'nalishiga ahamiyat qaratish zarur, chunki ko'pgina anhanaviy, estrada va djaz asarlarining ijrosi "soul" yo'nalishidagi ijroga asoslangan.

"Soul" so'zi ingliz tilidan - jon, qalb, yurak mahnosini bildiradi va djaz stilidagi yo'nalishni ifodalaydi. "Soul" yo'nalishini his tuyg'uli, nolali ijro, yuragi bilan mahnoli talqin etish desa bo'ladi. "Soul" elementlarini ko'pgina boshqa yo'nalishlarda kuzatmoq mumkin, lekin mohiyati bitta: bu ehtirosli (emotsional) tarzda yurakdan nolali, jo'shqin, yorqin ijro etish demakdir.

Berilgan yo'nalishning yorqin namoyandalari orasida ko'pgina mashhur estrada yulduzlarini misol keltirishimiz mumkin: Uitni Xg'yuston, Selin Dion, Toni Brekston, Lara Fabian, Meray Kerri, Maykl Djekson, Andrea Bachelli, Muslim Magomaev, Alla Pugachyova, Larisa Dolina, Tamara Gvartsitelli va boshqalar. O'zbekistonda ushbu yo'nalish keng tarqalgan, chunki o'zbek milliy anhanaviy va xalq ashulalari keng diapazonli, samimiy, his tuyg'ular va nolalarga boy ijroni talab etadi. "Soul" elementlarini quyidagi o'zbek estrada xonandolari ijrosida kuzatishimiz mumkin: Botir Zokirov, Yulduz Usmonova, Zulayxo Boyxonova, Ayselg' Balich, Ozodbek Nazarbekov, Gulsanam Mamazoitova, Sogdiana, Sevara Nazaxon, Yulduz Turdieva va boshqalar.

D.Amanullaevaning vokalizlari yosh estrada xonandalarining dastlabki davridagi ovoz shakllantirishida juda qulaydir. Ular nafaqat vokal-texnik qiyinchiliklarini bartaraf etishda o'quv quroli sifatida hizmat qiladi, balki ijodiy fikrlash malakalarini rivojlantirishda va yuqori badiiy didini tarbiyalashda ham foydalidir. Musiqani ongli ravishda ifoda etish, mustahkam amaliy malakalarga ega bo'lmoq talabaning kelajakdagi mustaqil ishlash tayyorgarligiga yordam beradi.

Ushbu yangi yaratilgan vokalizlar yosh ijrochilarning vokal imkoniyatlarini rivojlantirib, yuksak ijroviy talablarni qo‘yadilar: badiiy tafakkur, intellekt, artistik fantaziya, ijodiy fikrlash.

Estrada xonandasini tayyorlashda ovozni to‘g‘ri qo‘yish – bu uzoq davom etadigan murakkab jarayon va talabani estrada sahnasiga tayyorlashda bir qator professional qiyinchiliklar mavjud ekanligini ehtirol etish lozimdir.

O‘qituvchining estrada xonandalik ixtisosligi sinfida musiqiy, tarbiyaviy faoliyati, badiiy asarlar ijrosidan tashqari, estrada vokalizlari ustida ishlashi aniq o‘z aksini topishi lozim. Chunki, u yosh professional estrada artistining shakllanishiga ijobiy tahsir etuvchi ishonchli uslubiy qo‘llanmadir.

1. Vokalizlarni tanlash va saxnada qo‘llash

Vokalizlar ijrosi yosh xonanda tarbiyasida muhim rolg‘ o‘ynadi va Bolalar musiqa maktablaridan boshlab to Magistratura tahlim tizimida o‘quv dasturlariga majburiy kiritilgan. Bakalavriat bosqichida “Ixtisoslik” fanidan vokalizlarni ijro etish I-III kurslarda dasturiy talablarga kiritilgan. D.Amanullaevaning “Estrada va jaz vokalizlari” bo‘yicha:

Bakalavriat I-kursda - №№1-6 vokalizlar;

Bakalavriat II-kursda - №№7-12 vokalizlar;

Bakalavriat III-kursda - №№13-18 vokalizlar;

Magistratura 1-kursda - №№19-25 vokalizlar tavsiya etiladi.

Sinfidagi darslarda har semestrda talaba odatda 2-3ta vokalizni ustida ishlaydi, oraliq nazorat (ON1) dasturida ikkita vokaliz ijrosi majburiy. Vokaliz tanlashda talabaga turli xarakterdagi vokalizlarni tanlab tavsiya etish lozim. Masalan, *birinchi kursda* kuzgi ON1 nazoratiga vokalizlar №1 va №5, bahorgi ON1 nazoratiga vokalizlar №4 va №6larni sahnada ko‘rsatish mumkin. *Ikkinchi kursdagi* ON1 nazoratlarida №7, №9 va №10, №11vokalizlarni topshirish mumkin.

D.Amanullaevaning «Estrada va djaz vokalizlari» ikki qismdan iborat:

1. Metstso soprano va baritonlar uchun;

2. Tenor va soprano ovozlari uchun mo‘ljallangan.

Ular qulay tonalliklarda va xonandalarning ovoz diapazonlarini hisobga olgan tarzda yaratilgan. Bahzan ovoz tessiturasini jarangdorligini hisobga olgan holda keltirilgan tonalliklarni yarim yoki bir tonga transpozitsiya qilib o‘tish foydalidir.

2. Vokalizlarni kuylashga doir uslubiy tavsiyalar

Vokaliz №1 – 1960-1980 chi yillarda mashhur bo‘lgan Rossiya va Ozarbayjon opera va estrada xonandasi, beqiyos xonanda Muslim Magomaev xotirasiga bag‘ishlangan.

Erkin suratda, bir qismli shakldagi rivojlangan kompozitsiya. Melodik minor ladida, liriko dramatik xarakterdagi klassik estrada janrida yaratilgan.

Mayin lirik ohang 12-chi taktdan rivojlana boshlanadi va 16-19-chi taktlarda kichik avj tarzida yangraydi. Bu taktlarning musiqiy matosi yangi ehtirosli (emotsional) obrazlarni, fojiali hissiy kechinmalarni keltiradi. Ushbu avj asarning cho‘qqisi bo‘lib, ehtirosli va ruhiy tahsirli ijroni talab etadi.

20-chi taktdan repriza qismidagi musiqiy ohang tugallanish qismiga qaytadi. Bu qism ijrochidan motamsimon ruhiy obrazni nozik va sezgirlik bilan ifodalashni talab etadi.

Ushbu asar ijrochidan keng diapazonli ovoz, yuqori tessituradagi yorqin tirgakli tovushlarini, puxta o‘ylab taqsimlangan chuqur va katta nafasni va liriko-dramatik obrazli ijroni talab qiladi.

Vokalizni o‘rganish davrida ehtiborni asarning shakliga, musiqiy obrazlarga, klavirdagi dinamik belgilarga, nafas olish omillariga qaratish lozim.

Keltirilgan vokaliz kantilena, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, lirik obraz ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg‘u “soul” yo‘nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim.

Ushbu vokaliz ijrosida butun musiqiy boylikni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmoq zarur. Ayniqsa, ijroda shakliy yaxlitlikni ko‘rsatmoq talab etiladi.

Bu asarni sahnaviy so‘zsiz qo‘shiq sifatida ijro etish maqsadga muvofiqdir. Musiqaning badiiylilik xususiyati, qo‘shik shaklidagi rangdor ifodasi tufayli bu vokalizni kontsert asari sifatida talqin qilish tavsiya etiladi. Vokaliz ijrochilarga musiqiylik va artistik mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, ehtirosli va ruhiy tahsirli ijroni va «soul» yo‘nalishidagi uslubiy (stilistik) qiyofani namoyish etishga imkon beradi.

Vokalizni solg‘fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi. Mettso soprano va bariton ovozlari uchun mi minorda (e-moll), tenor va soprano ovozlari uchun lya minor (a-moll) tonalliklarida keltirilgan.

Vokaliz №2 – mashhur o‘zbek kompozitori, musiqaning barcha janrlarida ajoyib asarlar yaratgan, o‘zbek professional estrada bastakorligiga birinchi tamal toshlarini qo‘ygan, Botir Zokirov bilan hamkorlikda unutilmas “Rahno”, “Gazli”, “Qaydasan”, “Yor kel” kabi mashhur qo‘shiqlarini yaratib qoldirgan, O‘zbekiston xalq artisti, mashhur bastakor Ikrom Akbarovga bag‘ishlangan.

Vokaliz Ikrom Akbarov yaratgan qo‘shiqlar asosida - lirik estrada yo‘nalishida yaratildi. Musiqiy mato tabiiy minor ladida, erkin kichik musiqiy shaklda yozilgan.

Keltirilgan vokaliz kantilena, sof intonatsiya, uzun nafas, lirik obraz ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg‘u “soul” yo‘nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim.

Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi. Metstso soprano va bariton ovozlari uchun solg' minorda (g-moll), tenor va soprano ovozlari uchun si minorda (h-moll) berilgan. Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №3 – klassik estrada yo‘nalishida yaratilib, natural minor ladida, kompakt kichik shaklda yozilgan. Tonika-dominanta tonalligi almashuviga asoslangan to‘latovushli alg’teratsiyalashgan garmonik tuzilma ijrochiga tahsirli badiiy obrazni yaratishga yordam beradi. Asar ijrosida aloxida diqqatni garmonik modulyatsiyalarning sof intonatsiyasiga qaratish lozim. Ijrochining vazifasi – musiqaning chuqur lirik mazmunini ifoda etishdir.

Ushbu vokaliz kantilena, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, lirik obraz ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg‘u “soul” yo‘nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim.

Vokalizni solg'fedjiolashtirib, xamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi. Metstso soprano va baritonlar uchun solg' minorda (g-moll), tenor va soprano uchun si minorda (h-moll) berilgan. Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №4 – dunyoning eng mashhur opera xonandasi Luchano Pavarotti xotirasiga bag‘ishlangan. Asar lirik estrada yo‘nalishida, valg’s ritmida yaratilgan, kichik uch qismli (a-b-a) shaklga ega.

Asar bilan tanishish jarayonida ahamiyatni melodiyaning lad intonatsiyasi tuzilmasiga qaratish zarur. Birinchi va uchinchi qism tuzilmasi garmonik major ladida, yahni tovushqatorning 6-chi va 7-chi bosqichlari pasaytirilgan major ladida yaratilgan. O‘rta qismida esa (13-20-chi taktlar) yangi musiqiy ohang parallelg’ minor tonalligidagi melodik minor ladida yangraydi.

Bu asar Italiya va Ispaniya xalqlarining milliy ohanglariga qiyoslab yozilgan. Lad o‘zgaruvchanligi va musiqaning chuqur mazmuni, mayin va nafis vokal ohanglar ijrochiga tahsirli badiiy obrazni yaratishga yordam berishi lozim.

Keltirilgan vokaliz kantilena, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, lirik obraz ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg‘u “soul” yo‘nalishidagi ifodasini keltirishga qaratilishi lozim. Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi. Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №5 – stakkatoli ijro texnikasining rivojiga bag‘ishlangan. Ushbu vokaliz akademik yo‘nalishda, kichik musiqiy uch qismli (a-b-a) shaklda yaratilgan. Ekspozitsiya va repriza qismlarida yaqqol usul, o‘ynoqi raqssimon ritm, g‘ayratli dinamik xarakterni ko‘rsatish lozim. Ijroda yengil va aniq ritmik usulni ifodasiga erishish darkor. Yuqoriga ko‘tarilayotgan ohanglarning (5-chi takt) cho‘qqidagi tovushlariga yaqqol aktsent bilan kelish maqsadlidir.

O'rta qismda (13-20- taktlar) dinamika pasaygan holda ijro etiladi. Bu yerda kvarta-kvinta intervallariga sakrashda, tovushlarni intonatsion sofligiga ahamiyat berish lozim.

Talaba ongli ravishda muallif ko'rsatgan musiqiy dinamik belgilarni to'g'ri ifoda etishi lozim. Intervallarga sakrash tovushlarni, mayda o'noltitalik notalarni ijrosida intonatsiyaning sofligiga, artikulyatsiya va ritmning ravonligiga, to'g'ri nafasda ishlashga, raqssimon xarakter ifodasiga qaratilishi darkor.

Tez suratdagi bu vokalizni faqat "Mi-ya" talqin ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi.

Asarni sekin suratda boshlab, asta-sekin tezlashib borish tavsiya etiladi, va ijroda aloxida murakkab passajlarni intonatsion sofligini talab etish lozim. Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №6 - buyuk o'zbek sanhatkori, XX asrning boshida ilk bor professional o'zbek sahnasiga chiqqan, 80dan ortiq dunyo xalqlarining qo'shiq va raqslarini sof original tillarda ijro etgan, o'zbek etnografik sanhatini ilk bor Yevropada namoyon qilgan buyuk sanhatkor - Tamara Xonim xotirasiga bag'ishlangan.

O'tgan davrni eslatuvchi musiqaning obraz-emotsional mazmuni "Folg'k-pop" stilida yaratilgan. Ohangning ifodali milliy koloriti, raqssimon g'ayratli ritm-usuli, estrada-djaz garmoniyalar bilan o'ralgan musiqiy mato asarga alohida joziba kiritdi. Uch qismli asar ikkita kontrastli musiqiy mavzudan iborat bo'lib, ostinatoli ritm-usul fonida yangraydi.

Ekspozitsiya va reprizadagi musiqiy mavzu ancha harakatli, ehtirosli kayfiyat bilan sug'orilgan. O'ynoqi raqssimon ritm g'ayratli dinamik xarakterda ifodalangan.

O'rta qism (11-22-chi taktlar) dominanta tonalligida, dinamik pasaygan holda boshlanib, asta sekin avjga keladi. Ohangning obrazli mazmuni va melodik relg'ef mayda o'noltitalik passajlardan iborat bo'lib, ostinato ritmi ostida kantilenali silliq ijroni talab qiladi. Bu yerdagi o'noltitalik notalarni ijrosida artikulyatsiya va ritmning ravshanligiga, chuqur nafasda ishlashga ahamiyat qilish lozim.

Asarda asosiy diqqat dinamik urg'ularga, intonatsiyaning sofligiga, to'g'ri chuqur nafas setkasiga, raqssimon xarakter ifodasiga qaratilishi talab etiladi. Vokalizni faqat solg'fedjiolash, yahni nota ifodasida ijro etish lozim. Metstso soprano va baritonlar uchun fa majorda (F-Dur), tenor va soprano uchun lya majorda (A-Dur) berilgan.

Ushbu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №7 – Vena klassik kompozitori Yozef Gaydnga bag'ishlangan. Vokaliz stakkato texnikasini rivojlantirishga qaratilgan. Musiqa matosi Y.Gaydn stilida yozilgan, "Allegro non tro"o" suratida, oddiy ikki qismli (a-b) shaklida yaratilgan.

Raqssimon xarakterdagi bu vokaliz ijrochidan usul ravonligini, sakroqi intervallarning intonatsion sofligini, mayda 16 talik notalarning aniqqligini, nafis va nozik ijroni talab qiladi. Asarning avji (kulg'minatsiya), oxirgi taktda yangraydi. Vokaliz ijrosida asosiy urg'u dinamik aktsentlarga, intonatsiyaning sofligiga, to'g'ri chuqur nafas setkasiga, raqssimon nozik xarakter ifodasiga qaratilishi darkor. Tez suratdagi bu vokalizni "Mi-ya" yoki "Fara-fara" ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi. Metstso soprano va baritonlar uchun mi minor (e-moll) tonalligida, tenor va soprano uchun si minorda (h-moll) berilgan.

Ushbu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №8 – muallifning bastakorlik sinfidagi ustozi, kompozitor, Ozarbayjon va O'zbekistonda ko'plab professional va mashhur kompozitorlarni yetishtirib bergan, O'zbekiston xalq artisti, professor Boris Zeydman xotirasiga bag'ishlangan.

Erkin talqin etishga mo'ljallangan bir qismli musiqiy shaklidagi kompozitsiya, liriko dramatik xarakterda, romans shakliga yaqinroq janrda yozilgan.

Ijrochidan – mahnoli kantilenani, keng ovoz diapazonini, yuqori tessituradagi yorqin tovushlarni, chuqur va katta nafasdagi ijroni talab qiladi.

Vokalizning akademik musiqa yo'nalishida rivojlanadi, lad tonallik o'zgarishlar yuqori ko'tarilgan sekventsiallarda (15-20-chi taktlar), baland tessituradagi avjlarda o'z ifodasini topadi (20-21-chi taktlar).

Ushbu murakkab lad-garmoniyalarda yozilgan vokaliz ustida, albatta ko'proq jo'rnavez bilan mashq qilish talab etiladi.

Vokaliz intellektning rivojiga, badiiy tafakkurni, o'tkir garmonik vositalarni tinglash qobiliyatini, tovush filirovkasini, obrazli fikrlashni rivojiga imkon beradi. Ushbu vokalizlar ustida ishlash jarayoni, talabalardan ijodiy yondoshishlarini talab etadi. Vokaliz ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga, ovoz diapazonini kengaytirishga imkon beradi. Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida, tahsirli ijro etishga harakat qilish yaxshi natijalarga olib keladi. Vokalizni solg'fedjiolash-tirib, hamda unli tovushda (a, na-na) vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Metstso soprano va baritonlar uchun "re minor" tonalligida (d-moll), tenor va soprano uchun "solg' minor"da (g-moll) berilgan.

Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №9 – AQSHning mashhur estrada yulduzlaridan biri, XX asrning 60-90 – yillarida estrada qiroli bo'lgan Frenk Sinatra bag'ishlangan.

Disko usulida yozilgan va katta avjli ushbu asar, rivojlangan erkin bir qismli musiqiy shaklga ega. Tabiiy minor ladidagi mahnoli lirik ohang asta-sekin

rivojlanib dinamik quvvatlanadi va baland pardada yangraydigan tovushlardagi kata avjda o'z nihoyasiga yetadi (19-28-chi taktlar).

Katta dramatik avjli ushbu asar ijrochidan keng ovoz diapazonini, yuqori tessituradagi tirgakli yorqin tovushlarni, puxta o'ylab taqsimlangan chuqur va katta nafasni va liriko-dramatik obrazli ijroni talab qiladi.

Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin. U ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga imkon beradi.

Ushbu vokalizni tanlaganda talabaning ovoz diapazonini va texnik tayyorgarligini ehtiborga olish lozim. Har qanday vaziyatda ham bu vokaliz yosh ijrochilar uchun ovoz diapazonini kengaytirishda, tirgakli tovush, manerali ijro malakalarini egallashda va musiqiy qobiliyatini rivojida juda foydalidir.

Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi. Metstso soprano va baritonlar uchun si minorda (h-moll), tenor va soprano uchun re minorda (d-moll) berilgan.

Vokaliz №10 – “SHanson” janrida yaratilgan, Frantsiyaning buyuk va mashhur estrada yulduzlaridan biri Dalida xotirasiga bag'ishlangan. Keltirilgan vokaliz 2 qismli shaklda yozilgan bo'lib, 2- qismi naqarot vazifasini bajaradi va bu qismga dramatik avj (kulg'minatsiya) to'g'ri keladi.

Vokalizni o'rganish davrida ehtiborni asarning shakliga, musiqiy obrazlarga, klavirdagi dinamik belgilarga, nafas olish setkasiga qaratish lozim. Asar mayin lirik obrazda boshlanib, avji (11-16 taktlar) xarakterli dramatik obrazda yorqin ifodali ijroni talab etadi. Musiqiy va dramatik obrazdagi avj asarning eng yuqori cho'qqisi sifatida 11- 16-chi taktlarda ifodalangan. 17- taktdan yana lirik obrazdagi mayin, “cantando” dinamikasidagi Frantsiya shansonlariga xos sekventsiyali ohanglar yangraydi. Oxirgi nuqta ekspozitsiyadagi boshlang'ich ohangda yakunlanadi. Bu qism ijrochidan motamsimon ruhiy obrazni nozik va sezgirlik bilan ifodalashni talab etadi. Fortepiano akkompanimentidagi musiqiy mato jo'shqin garmonik variatsiyalari bilan asarni bezagan.

Ushbu vokaliz ijrosida butun musiqiy boylikni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmoq zarur. Ayniqsa, ijroda shakliy yaxlitlikni “soul” yo'nalishida ko'rsatmoq talab etiladi.

Katta dramatik avjli ushbu asar ijrochidan keng ovoz diapazonini, yuqori tessituradagi tirgakli yorqin tovushlarini, puxta o'ylab taqsimlangan chuqur va katta nafasni va liriko-dramatik obrazli ijroni talab qiladi. Vokaliz ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga imkon beradi. Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin va tinglovchiga ruhiy tahsir ko'rsatishga urinish yaxshi natijalarga olib keladi. Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Vokaliz №11 – qisqa hayotida o'zining yorqin qo'shiqlari va unutilmas ovozi bilan dunyoni zabt etgan Frantsiyaning mashhur va afsonaviy estrada

yulduzi Djo Dassenga bag'ishlangan. Bu vokaliz ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga imkon beradi. Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin va tinglovchiga ruhiy tahsir ko'rsatish imkoniniga egaligi bilan alohida ahamiyatlidir.

Erkin bir qismli kompozitsiyadagi mayin lirik ohang 19 – taktdan rivojlana boshlanadi va kichik avj nuqtasi 25 – taktda yangrab, yana 26 – taktdan musiqiy ohang tugallanish qismiga qaytadi.

Vokaliz ustida ishlash davrida 19 – taktda yangraydigan garmonik ohangni sof ijrosiga alohida ehtibor berish lozim, chunki tajriba davrida aynan shu nuqtada talabalar intonatsion hatoga yo'l qo'yishgan. Bu vokalizni ham solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda (*a, o, na-na*) vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Keltirilgan vokaliz nafaqat kantilena, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, lirik obraz ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. U talabalarga intellektni, badiiy didni, obrazli fikrlash malakalarini egallashda asqotadi.

Ishlash jarayonida asosiy urg'u "soul" yo'nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim.

Metstso soprano va baritonlar uchun solg'- minorda (g-moll), tenor va soprano uchun re – minorda (d-moll) berilgan. Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №12 – Ushbu vokaliz mashhur Polg'sha estrada xonandasi Anna German xotirasiga bag'ishlangan. Bu vokalizda xonanda va jo'rnavoz o'rtasida musiqiy dialog yangrashi lozim. Lirik obrazda yaratilgan vokaliz ijrochidan mayin vokal ranglarni talab etadi. Ayniqsa ohangdagi mayda tovushli passajlarni aniq ritmik va intonatsion sof ijrosi ustida ishlash lozim.

Vokaliz lirik estrada yo'nalishida, valg's ritmida yaratilgan. Rivojlangan bir qismli shaklga ega bo'lsada, 15 – 26 – taktlar dinamik o'zgaruvchanligi bilan o'rta qism rolini o'taydi. 27- taktdan boshlab yana boshlang'ich qism, yahni reprizaga tempdagi sekinlashtirish (*ritenuto*) va "A tem'o" orqali qaytish mavjud bo'ladi.

Asar bilan tanishish jarayonida ahamiyatni ohangdagi ritmik sinkopalarga, lad intonatsiyasi tuzilmasiga, har bir musiqiy frazani nafasda yetkazib badiiy ijroga qaratish zarur. Lirik obraz, musiqaning chuqur mazmuni, mayin va nafis vokal ohanglar ijrochiga tahsirli badiiy obrazni yaratishga yordam berishi lozim. Musiqada qayg'uli sevgi izhori chizilgan. Yahni, ovoz va ruh o'rtasidagi ichki so'zlashuv-dialog.

Keltirilgan vokaliz kantilena, ritmik qobiliyat, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, lirik obraz ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg'u "soul" yo'nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim. Bu vokalizni faqat unli tovushlar ifodasida (*a, na-na*) ijro etish qulay.

To'plamda metstso-soprano uchun keltirilgan re minor tonalligini diapazoni pastroq ovozlari uchun si minorga transpozitsiya qilib ishlash tavsiya etiladi.

Vokaliz №13 – 1980-yillarda mashhur bo'lgan “Olovli yillar” teleserialidagi musiqadan foydalanilgan. O'zbekistonning mashhur kino musiqasi ijodkori, 100dan ortiq o'zbek kinofilmlariga o'lmas musiqalarni yaratgan, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi, taniqli kompozitor va ustoz Rumilg' Vilg'danov qalamiga mansub. Ushbu kino ohangini ovoz va fortepiano uchun moslashtirib o'quv dasturida foydalanishga lozim topdik.

Musiqasi o'zining yorqin va unutilmas, tahsirli dramatik ohangi bilan ko'p insonlarni o'ziga jalb qilgan va qalblarda muhrlanib qolganligi tufayli uni vokaliz sifatida ishlab ko'rishga impuls bo'ldi. Qilingan urinishlar bejiz ketmadi, va ushbu vokaliz o'quv jarayonida talabalarning vokal malaka va ko'nikmalarini rivojiga o'z tahsirini ko'rsatmoqda.

22 taktdan iborat bu kompozitsiya variatsiyalashgan ikki qismli shaklga ega. Ikkinchi qismning ohangi ekspozitsiyadagi ohang asosida dramatik rivoj topgan. Asarning avj shu qismda yangraydi, va eng yuqori nuqta – 17- taktdan boshlanib oxirgi uchta taktda o'z dramatik chuqqisida yakunlanadi.

Katta dramatik avjli ushbu asar ijrochidan keng ovoz diapazonini, yuqori tessitura-dagi tirgakli yorqin tovushlarini, chuqur va katta nafas-dagi yorqin hissiyotli dramatik obrazli ijroni talab qiladi.

Vokaliz ijrochilarga keng qamrovli ovoz diapazonini, musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga imkon beradi. Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin va tinglovchiga ruhiy tahsir ko'rsatishga urinmoq lozim. Vokalizni solg'fedjilashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Vokaliz №14 – Djaz-rok yo'nalishida yaratilgan ushbu vokaliz Rossiyaning mashhur kinoartisti va estrada xonandasi, estrada sahnasida

va kinofilmlarda unutilmas tahsirli obrazlar yaratgan, millionlab insonlarni qalbidan joy olgan Lyudmila Gurchenko xotirasiga bag'ishlangan. Bu vokalizni tinglaganda Lyudmila Gurchenkning yorqin, hayotsevar va optimistik qiyofasi tasvirlanadi.

Asar uch qismli musiqiy shaklda, major tonalligida yaratilgan. Ahamiyatni ritmik ifodaga qaratish lozim, bu yerda djaz-rok ritmi disko ritmi bilan uyg'unlashtirilgan holda yaratilgan va yana keskin sinkopalar uchraydi.

Bayramona ko'tarinki ruhda boshlangan ekspozitsiyadan so'ng tonallik o'zgaruvchan, djaz garmoniyalar bilan bezatilgan, to'liqsimon sekvensiyalarda ifodalangan o'rta qism shakllanadi (11-18 taktlar). Bu yerda talaba bilan fortepiano jo'rnavozligida sof garmonik intonatsiya ijrosi hamda to'g'ri ritmik ifodasi ustida ko'proq mashq qilish lozim bo'ladi. Repriza qismi yana ko'tarinki raqssimon ruhni talab etadi va eng yorqin nuqta oxirgi taktda yangrab yakunlanadi.

Bu vokaliz talabalarda djaz-rok usulini his etib kuylashda foydalidir, va aytish joizki, talabalardan sof djaz-rok yo‘nalishdagi obrazli qiyofa ifodasini yaratishini talab qilish lozim.

Vokaliz faqat “fara-fara” tovushlarida kuylashga moslashtirib yaratilgan.

Metstso soprano va baritonlar uchun «*lya-major*» (A-Dur), tenor va soprano uchun «*re-major*» (D-Dur) tonalliklarida berilgan. Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №15 – Akademik yo‘nalishda, “allegro moderato” tempida, kichik uch qismli (a-b-a) shaklda yaratilgan ushbu vokaliz stakkato texnikasini rivojlantirishga bag‘ishlangan.

Bu vokaliz Vena klassik kompozitori Volfgan Amadey Motsartga bag‘ishlangan va uning stilini ifoda etishga harakat qilingan.

Asardagi ohang qo‘shiq-raqs elementlari bilan tasvirlangan, tez harakatli tempda yaratilgan. Asar mobaynida yengil va o‘ynoqi xarakterdagi ijroni ifoda etish lozim.

Ekspozitsiya va repriza qismlarida yaqqol usul, o‘ynoqi raqssimon ritm, g‘ayratli dinamik xarakterni ko‘rsatish lozim. O‘rta qism (11-26 – taktlar) kvinta tonalligida yangraydi, dinamika pasayadi, 17-18 taktlarda uchraydigan kvinta – septima intervallarga sakrash tovushlarni sofligiga ahamiyatni qaratish lozim.

Raqssimon xarakterdagi bu vokaliz ijrochidan usulning ravonligini, sakroqi intervallarning intonatsion sofligini, mayda 16tali notalarning aniqligini, nafis va nozik ijroni talab qiladi. Asardagi kulg‘minatsiya oxirgi taktlarda (33-38) yangraydi.

Vokalizdagi o‘noltitalik notalarni ijrosida intonatsiyaning sofligiga, artikulyatsiya va ritmning ravshanligiga, to‘g‘ri nafasda ishlashga ahamiyat qilish lozim.

Vokaliz ijrosida asosiy urg‘u dinamik aktsentlarga, intonatsiyaning sofligiga, to‘g‘ri chuqur nafas setkasiga, raqssimon nozik xarakter ifodasiga qaratilishi darkor. Tez tempdagi bu vokalizni faqat “Fara-fara” ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi. Metstso soprano va baritonlar uchun Do-major tonalligida (C-Dur), tenor va soprano uchun Fa – majorda berilgan (F-Dur). Bu vokalizdan akademik litsey va kollej talabalari ham foydalanishi mumkin.

Vokaliz №16 – muallifning yoshligida uning musiqiy va ijoiy shakllanish davrida tahsir ko‘rsatgan buyuk rus kompozitori Sergey Raxmaninov xotirasiga bag‘ishlangan bo‘lib, S.Raxmaninovga xos vokal asarlari ruhida yaratildi.

Erkin bir qism shaklidagi rivojlangan ushbu kompozitsiya tabiiy minor ladida, liriko – dramatik xarakterda, romans shakliga yaqinroq janrda yozilgan. Asardagi xarakter lirik ohangda boshlanib 11-taktda dramatik kulg‘minatsiya darajaschigacha o‘sadi. Ijrochidan keng ovoz diapazonini, yorqin yuqori tessitura tovushlarini, chuqur va katta nafasdagi ijroni talab qiladi.

Asar talabadan shaklni buzmaganda yaxlit va yorqin obrazli, ixtirosli ijroni talab qiladi. Ishlash jarayonida 11 va 14 – taktlarda uchraydigan yuqori

tessitradagi seksta intervaliga sakrash nuqtasiga alohida ehtibor qaratish lozim. Bu hissiyotli dramatik obrazdagi yorqin ijroni talab etadigan kulg'minatsion nuqta.

Vokalizni o'rganish davrida ehtiborni asarning shakliga, musiqiy obrazlarga, klavirdagi dinamik belgilarga, nafas olish setkasiga qaratish lozim. Vokaliz talabalarning musiqiy qobiliyatini rivojlantirishda, kantilenani silliqlashda, garmonik intonatsiyani rivojlantirishda, ovoz diapazonini kengaytirishda, katta nafas va lirik- dramatik obraz yaratish malakalarini egallashda foydalidir.

Ishlash jarayonida asosiy urg'u "soul" yo'nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim.

Ushbu vokaliz ijrosida butun musiqiy boylikni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmoq zarur. Ayniqsa, ijroda shakliy yaxlitlikni ko'rsatmoq talab etiladi.

Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin. Musiqaning badiiyligi va rangdor ifodasi vokalizni kontsert asari sifatida talqin qilishga imkon beradi.

Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi. Metstso soprano va bariton ovozlari uchun si- minorda (h-moll), tenor va soprano ovozlari uchun fa- minor (f-moll) tonalliklarda keltirilgan.

Vokaliz №17 – 1960-1980-chi yillarda mashhur bo'lgan, ko'plab Rossiyaning xonandalari uchun yorqin, unutilmas qo'shiqlar yaratib qoldirgan, istehdodli kompozitor Arno Babadjanyanning yorqin xotirasiga bag'ishlangan.

Ushbu kompozitsiya liriko dramatik xarakterda, romans shakliga yaqinroq janrda yozilgan. Ijrochidan keng ovoz diapazonini, yorqin yuqori tessitura tovushlarini, chuqur va katta nafasdagi ijroni talab qiladi.

Oddiy uch qismli shakliy tuzilmaning birinchi qismi lirik intonatsion ranglarda ifodalangan. Mayin ohang asta sekin rivojlanib 11- taktda hissiyotli kulg'minatsion qismga kiradi. Xonanda ijro etgan dardli dramatik avjli ohangni yakka fortepiano 15-18- taktlarda dinamik va tempni jadallashuvida yanada tahsirli alfozda ijro etib, eng tepa nuqtada to'xtaydi. Kichik fermatadan so'ng repriza qismida (19-20 takt) yana mayin lirik obrazdagi ohang yangraydi va oxirgi nuqta garmonik major ranglarda yakunlanadi.

Asar bilan tanishish jarayonida ahamiyatni ohangdagi ritmik va kvinta-oktavaga sakrash nuqtalarining sof intonatsiyasiga, lad intonatsiyasi tuzilmasiga, o'zgaruvchan liriko-dramatik obrazlarning ifodasiga, har bir musiqiy frazani nafasda yetkazib badiiy ijroga qaratish lozim. Ayniqsa asarning chuqur mazmunini shakliy yaxlitlikda ifoda etishni talab qilish zarur.

Keltirilgan vokaliz kantilena, tirgak tovush, ritmik qobiliyat, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, kontrast obrazlar ifodasi malakalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg'u "soul" yo'nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim. Bu vokalizni unli tovushlar ifodasida ijro etish qulayroq.

Asar intellektni rivojiga, badiiy tafakkurni, tovush filirovkasini, obrazli o'ylashni rivojiga imkon beradi. Ushbu vokalizlar ustida ishlaganda ijodiy yondoshish, ijodiy fikrlash talab etiladi. Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin va tinglovchiga ruhiy tahsir ko'rsatishga urinmoq lozim.

Vokaliz №18 – buyuk Ozarbayjon xonandasi Rashid Beybutov xotirasiga bag'ishlangan ushbu asar ijrochilarning oldiga bir qator texnik va badiiy masalalarni qo'yadi:

a/ murakkab sharqiy 7/8lik ritmik usulni erkin his etish va ijro qilish;

b/ murakkab lado-garmonik ohangdagi keskin xromatik tuzilishdagi intonatsiyaning sofligi;

v/ nafas texnikasini mohirona ishlata olish;

g/ badiiy obraz yaratishda artistik temperamentni ko'rsatmoq.

Murakkab 7/8dagi ritmik usulni sharqona garmonik ladiga asoslangan yorqin kuy orqali erkin ijro etishga harakat qilish lozim. Ijrochining vazifasi – musiqaning ruhiyati va xarakterini ostinato vazndagi ritm-lad orqali erkin ifoda etmoq.

Vokalizning oxangi kichik xromatik passajlar bilan murakkablashtirilgan (31-32-chi taktlar). Kuylashda talabadan maksimal ravishda alohida passajlarda intonatsiyaning sofligini talab etish zarur. Ushbu vokalizni tanlaganda talabaning texnik tayyorgarligini ehtiborga olish lozim. Har qanday vaziyatda bu vokaliz yosh ijrochilar uchun ritmik qobiliyatining o'tkirligini tarbiyalash va rivojida juda foydalidir.

Oddiy uch qismli kompozitsiyaning o'rta qismida kulg'minatsiya – avj qurilgan. Ushbu avj ehtirosli ijroni talab etadi. Vokaliz ustida ishlagan paytda, talabani nafaqat texnik qiyinchiliklarni bartaraf etishga, balki ularning musiqiy badiiyliги va ehtirosli jihati bilan qiziqishlariga ehtiborni qaratish lozim.

Bu asar sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida qabul qilinib, unda ajoyib vokal mahoratni, badiiy fantaziya va yorqin artistizmni ko'rsatishga imkon berilgan. Vokalizni "fara-fara" yoki "nana-nana" ifodasi bilan kuylash tavsiya etiladi.

Vokaliz №19 – buyuk, tengi yo'q va takrorlanmas artist, dunyo musiqasi industriyasiga ulkan hissa qo'shgan, pop, rok va soul musiqasining qiroli Maykl Djekson xotirasiga bag'ishlangan. Unda millionlab yuraklarni zabt etgan afsonaviy yulduzning bevaqt o'limi motam – musiqada ifodalangan.

3/4 o'chamdagi keng bir qismli kompozitsiya tonika-subdominanta nisbatidagi lad o'zgaruvchanligini tasavvur etadi. Mahnoli minor "kantilena-yig'i" 29-chi taktdan asta-sekin kuchli ekspressiyali kulg'minatsiyaga (33-36 taktlar) aylanadi. Bu taktlarning musiqiy obrazi yangi emotsional obrazlarni, fojiali hissiy kechinmalarni keltiradi. Ushbu avj asarning cho'qqisi bo'lib, ehtirosli va ruhiy tahsirli ijroni talab etadi.

37-taktdan boshlab keskin intonatsion pasayish ro'y beradi. Fortepiano akkompanimentidagi qiziqarli garmonik variatsiyalar fonida datlabki musiqiy

fraza “rechitativ” takrorlanadi. Bu qism ijrochidan motamsimon ruhiy obrazni nozik va sezgirlik bilan ifodalashni talab etadi.

Katta dramatik avjli ushbu asar ijrochidan keng ovoz diapazonini, yorqin yuqori tessituradagi tirgakli tovushlarini, puxta o‘ylab taqsimlangan chuqur va katta nafasni va liriko-dramatik obrazli ijroni talab qiladi.

Vokaliz ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga imkon beradi. Bu asarni sahnaviy so‘zsiz qo‘shiq sifatida ijro etib, musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etish mumkin. Vokalizni solg‘fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Vokaliz №20 – Frantsiyaning takrorlanmas va afsonaviy xonandasi Edit Piafga bag‘ishlangan ushbu vokaliz mahnoli dinamik intonatsion ohangda qurilgan. O‘zgaruvchan dinamik musiqiy frazalar ikkita faktura usulidan iborat: minor akkordlarining tepaga intilgan zalvorli arpedjio oktavaning cho‘qqidagi tayanch tovushida tasdiqlanib, subdominanta va dominanta garmoniyasi yonida mayda notali passajlar kuylashuvida tugallanadi. Talaba bilan ishlaganda undan mayda o‘noltitalik passajlarni to‘g‘ri ritmik va intonatsion sofligini talab etish darkor.

Bu vokalizni “uchtovushli arpedjio vokalizi” deb tasvirlash mumkin. U garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini tarbiyasiga, ovoz chidamliligi va diapazon kengayishiga, keng nafas, artistik maxorat malakalarining rivojiga ko‘maklashadi.

Auftaktdan (anhanaviy musiqada “ist” deb atalib kelingan) boshlangan punktir ritmdagi musiqa o‘zinig bo‘ysunmas quvvati, zalvorli va aniq ritmik ijrosi bilan tinglovchini qamrab olishi kerak. Maqsad sari intiluvchanlik hissi kuydagi tayanch tovushlarining qathiy tahkidlari orqali yangraydi. Ushbu vokalizni tanlashda talabaning texnik tayyorgarligi va vokal imkoniyatlarini, fizik chidamliligini ehtiborga olgan holda yondoshish lozim.

Talaba ongli ravishda muallif ko‘rsatgan musiqiy dinamik belgilarni to‘g‘ri ifoda etishi lozim. Intervallarga sakrash tovushlarni, mayda o‘noltitalik notalarni ijrosida intonatsiyaning sofligiga, artikulyatsiya va ritmning ravshanligiga, to‘g‘ri nafasda ishlashga ahamiyat qilish lozim. Asarda asosiy urg‘u dinamik aktsentlarga, intonatsiyaning sofligiga, to‘g‘ri chuqur nafas setkasiga, zalvorli intiluvchan xarakter ifodasiga qaratilishi lozim.

Texnik xarakterdagi bu vokalizni sekin suratdan boshlab, asta-sekin tez suratga o‘tib ijro etish tavsiya etiladi. Ijroda alohida murakkab passajlarni intonatsion sofligini talab etish lozim. Vokaliz ustida ishlagan paytda, talabani nafaqat texnik qiyinchiliklarni bartaraf etishiga, balki ularning musiqiy badiiyligi va ehtirosli mazmunini yorqin ifodasi ustida ko‘proq ishlash yaxshi natijalarga olib keladi.

Tez suratdagi bu vokalizni faqat “Fa-farafa” ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi.

Vokaliz №21 - dunyoda shuhrat qozongan afsonaviy djaz xonandasi Ella Fittsdjeraldga bag'ishlangan.

Vokalizning uslubiy yo'nalishi "djaz-valg's" tuzilmasiga asoslangan. U ijrochi va tinglovchini ko'tarinki ruhdagi nozik kechinmalarga, garmonik vazminlikga, yengil xarakterli tiniq rangli romantik orzular og'ushiga olib kiradi. Major ladidagi melodiya kutilmagan va tez o'zgaruvchan lad-garmonik og'ishlari bilan "bezatilgan". Ayniqsa, sof intonatsion ijroni o'rta qismdagi (18-33-chi taktlar) djaz garmoniyalar bilan to'ldirilgan sekventsionalar katta ahamiyatni talab etadi.

Asar lirik kantilena, kichik surat o'zgaruvchanligidagi tekis va vazmin ijroni talab etadi. Vokaliz ijrosida musiqaning lirik yo'nalishini ochib berish, diqqatni djaz garmoniyalar bilan to'ldirilgan mahnoli ijroga qaratish lozim.

Vokaliz intellektni rivojiga, badiiy tafakkurni, o'tkir djaz sluxini, tovush filirovkasini, obrazli o'ylashni rivojiga imkon beradi.

Bu asarni sahnaviy so'zsiz qo'shiq sifatida ijro etish mumkin va tinglovchiga psixologik tahsir ko'rsatishga urinmoq lozim. Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda (*fa-ra*, *na-na*) vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Vokaliz №22 – Etno-djaz stilida yaratilgan ushbu asar murakkab vokalizlardan biri hisoblanib, manerali ijro uchun mo'ljallangan. Ushbu vokaliz Ozarbayjonda etno-djazning yaralishi va rivojlanishida katta hissa qo'shgan mashhur djaz kompozitori va ijrochisi Vagif Mustafa Zoda xotirasiga bag'ishlangan. SHuni quvonch bilan tahkidlash lozimki, uning qizi – bugungi kunda dunyoda mashhur bo'lgan istehdodli kompozitor, xonanda ijrochi Aziza Mustafa Zoda otasining ijodiy ishini davom ettirib, samarali ijod va yuqori darajaga erishdi. Aziza Mustafa Zodaning ajoyib istehdodi va go'zal avangard musiqasidan zavqlanib ushbu asar yaratildi.

Uch qism shaklidagi asar o'zgaruvchan sinkopali, frigiya ladi asosidagi ohangda qurilgan. O'rta qismida garmonik minor ladidagi ohang yarim ton tepaga modulyatsiya qilinib yangraydi. Mahnoli musiqaning mazmuni nozik tasvirda va nozik nyuansli garmonik modulyatsiyalarda vokal va fortepiano ohanglarida ifodalangan. Vokal ohangning intonatsion tuzilmasini mahnosini faqat fortepiano jo'rligidagi birgalikdagi mashqlarda tushunish mumkin.

Tertsiya va kvartaga sakrashli o'tkir sinkopali ohang o'noltitali passajlar bilan to'ldirilgan. Ijrochidan mahnoli va aniq intonatsion ijroni talab etadi. Asarning murakkabligi, nazarimizda, ko'pqirrali ritmik va lad-intonatsiya aylanmalaridadir. Faqat nozik improvizatsion ijroda ularni bezash mumkin. Bu ijrochidan ostinato sinkopali sakkiztali notalarni va mayda o'noltitali passajlarni asarning ritmik setkasi ichida rivojlangan qobiliyat orqali his etish va uslubiy ijro etishni talab etadi.

Asarning musiqiy obrazi o'tkirlashgan eshitish va egiluvchan garmonik ohang yo'nalishini nozik nyuansirovkasida belgilanadi. SHaksiz, vokalizni o'zlashtirmoq rahbar va jo'rnavoz birgaligida puxta shug'ullanishni talab etadi.

Bu vokalizning qimmatligi uning badiiy sahnaviy asarligida bo'lib, ijrochiga intellektning rivojini, manerali ijroni, tovushning filigran filirovkasini, garmonik va ritmik sluxni, nozik didni tarbiyalashda imkoniyat yaratib beradi.

Intonatsiya va ritmik jihatdan murakkab hisoblanmish bu vokalizni faqat "Fa-farafa" yoki "Na-nana" ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi.

Vokaliz №23 - Amerikaning mislsiz yulduzi, beqiyos va ajoyib ovoz sohibi, professional dunyo estrada xonandaligi rivojiga katta hissa qo'shgan, bevaqt hayotdan ko'z yumgan, takrorlanmas Uitni Xg'yuston xotirasiga bag'ishlangan.

Asarning obraz tuzilmasi liriko psixologik samimiy ohanglarning keskin keng ekstaz xarakterli kulg'minatsiya almashuviga asoslangan. Vokalizning tuzilmasi va intonatsion tilini musiqiy obrazlar belgilab, variatsiyalashgan tuzilmalar uch qismli keng kompozitsiyada aks ettirilgan.

Kompozitsiyaning ekspozitsiyadagi melodik matosi U.Xg'yustonning mashhur bo'lgan lirik-dramatik qo'shiqlari ohanglariga yaqin alfozda yaratilib, mahnoli va ifodali musiqiy materialga asoslangan. Ekspozitsiyadagi dastlabki ohang (5-8-chi taktlar) variatsiyalashadi (9-12chi taktlar) va dinamika bilan to'ldirilgan kulg'minatsiyaga o'sadi (13-16-chi taktlar). Bu taktlarda ekspozitsion bo'lim avjga aylanadi va shodlik va yorug'lik tantana qiluvchi hayot yangi tahsirchan kuch bilan ifoda etiladi.

Asarning o'rta qismida (17-27-taktlar) kutilmaganda yiriklashgan, yanada ko'tarinki ruhdagi ikkinchi yirik monumental rasmdagi kulg'minatsiya vujudga keladi. Bu yangi tonallikdagi ikkinchi asosiy kulg'minatsiya juda qiziqarli yechimini topgan. Unda U.Xg'yustonning "Qo'riqchi" ("Teloxranitelg") badiiy filg'midagi «*I will always love you*» deb nomlangan qo'shig'idagi keng, hayajonli intonatsiyalar bilan sug'orilgan melodiya ishlatilgan. Unda shodlik va yorug'lik tantana qiluvchi hayot yangi tahsirchan kuch bilan ifoda etilgan. 28-taktdan repriza qismi yangraydi va yana osoyishta, orom beruvchi lirik ohanglarda oxirgi nuqta qo'yiladi.

Ekspozitsiya va repriza qismlaridagi iliq va optimistik xarakterdagi ohang xonandadan samimiy ijroni talab etadi. Ulug'vor va ko'tarinki ruhdagi kulg'minatsiyalarni esa baland tessitura-dagi tirgakli tovushlarda, ko'tarinki ehtirosli kayfiyatda keng ko'lamli ijroni talab etadi.

Vokalizning murakkabligi nafaqat musiqaning xarakter almashuvi va baland tessiturali kulg'minatsiyalarda, balki asarning yirikligi va keng ko'lamligidadir. Vokalizning talqini ijrochidan vokal va jismoniy chidamliligini talab etadi, ayniqsa, oxirgi yirik kulg'minatsiya ijrosida.

Musika xarakterining samimiy nozik lirikadan jazavali (ekstazli) kulg'minatsiya pafosigacha keskin o'zgarishi nafaqat artistik mahoratni, yana yangi stilistik qiyofani aks ettirishni talab etadi.

SHubhasiz, bu vokalizni o'zlashtirish o'qituvchi va jo'rnavoz bilan puxta tayyorgarlikni talab etadi. Vokalizning qimmatligi uning badiiy kontsert asarligida bo'lib, ijrochiga nafas va vokal texnikasini, intellektning rivojini,

manerali ijroni, tovushning filigran filirovkasini, ijodiy fikrlash va baland artistik maxoratni, garmonik va ritmik sluxni, nozik didni va sahnaviy chidamlilikni tarbiyalash imkoniyatiga ega. Ushbu vokaliz ijrochilarga o'z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi.

Vokalizni ayol va erkak ovozlari tonalliklarini hisobga olgan tarzda, "Fa-farafa" yoki "Na-nana" ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi.

Vokaliz №24 – Amerikaning 1960-1970–yillardagi afsonaviy xonandasi, rok-n-roll qiroli Elvis Presliga bag'ishlangan. Elvis Preslining 60- yillardagi qo'shiqlarini eslatuvchi ushbu asarni obrazli "rok-n-roll vokalizi" deb atash mumkin. U garmonik va ritmik sluxni tarbiyasiga, ovoz chidamliligi va diapazon kengayishiga, keng nafas, obrazli fikr yurg'azish malakalarining rivojiga ko'maklashadi.

Amerikaning 1960- yillardagi rok musiqasi stilida yaratilgan vokaliz badiiy va texnik ravishda to'plamdagi eng murakkab vokalizlardan sanalib, manerali va stilli ijro uchun atalgan.

O'zinig shakli bo'yicha u "a-v-a-s" tarkibli kichik rondoni eslatadi. Yahni, fakturasi bo'yicha ikkita kontrastli musiqiy mato ikki marotaba qaytariladi.

Punktir ritmga tayangan ekspozitsiyadagi melodik mato o'zinig bo'ysunmas quvvati, zalvorli va aniq ritmik ijrosi bilan tinglovchini qamrab olishi kerak. 15-16- taktdagi xromatik passaj alohida ehtiborni va sof intonatsion ijroni talab etadi. Refren qismida ovoz partiyasida boshqa strukturali faktura boshlanadi: oktavaning cho'qqisidagi tayanch tovushda tasdiqlangan keng musiqiy frazalar punktir chizmadagi garmonik arpedjioli frazalar bilan almashadi (17-28-chi taktlar).

29- taktdan ekspozitsiyadagi mato ikkinchi marotaba qaytariladi, lekin, 41-taktdan boshlab tugallanish qismi – koda vujudga keladi. Unda baland notalardagi tasdiqlovchi vokal intonatsiyalar fortepiano partiyasidagi qiziqarli garmonik ranglarda yangraydi.

Aniq ritmik pulg'satsiya kuchli nuqtalardagi ritmik urg'ular bilan sug'orilgan. U vokalizning ritmoformulasi bo'lib maksimal kontsentratsiyalashgan nafas va manerali tovush ifodasini talab etadi. SHiddatli temp, bo'ysunmas rok-n-rollning ritmik rasmi, o'tkir garmonik fon, manerali obrazli qiyofa – hammasi ijrochidan potentsial energiyaning erkinligini talab etadi.

Ushbu vokalizni tanlashda talabning texnik tayyorgarligi va vokal imkoniyatlarini, fizik chidamliligini ehtiborga olish lozim bo'ladi.

Talaba ongli ravishda muallif ko'rsatgan musiqiy dinamik belgilarni to'g'ri ifoda etishi lozim. Intervallarga sakrash tovushlarni, mayda o'noltitalik notalarni ijrosida intonatsiyaning sofligiga, artikulyatsiya va ritmning ravshanligiga, to'g'ri nafasda ishlashga ahamiyat berish lozim. Asarda asosiy urg'u dinamik aktsentlarga, intonatsiyaning sofligiga, to'g'ri chuqur nafas setkasiga, zalvorli intiluvchan xarakter ifodasiga qaratilishi lozim.

Texnik xarakterdagi bu vokalizni sekin suratdan boshlab, asta-sekin tez suratga o'tib ijro etish tavsiya etiladi, va ijroda alohida murakkab passajlarni intonatsion sofligini talab etish lozim

Tez tempdagi bu vokalizni faqat "Fa-farafa" ifodasi bilan ijro etish tavsiya etiladi.

Musiqaning badiiylik xususiyati, qo'shiq shaklidagi rangdor ifodasi tufayli bu vokalizni kontsert asari sifatida talqin qilish tavsiya etiladi.

Vokaliz ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, stilistik qiyofani namoyish etishga imkon beradi.

Vokaliz №25 – o'zbek estrada qo'shiqchiligining birinchi yorqin yulduzlaridan biri, ajoyib ovoz sohibi, o'zinig ko'plab professional va mahoratli ijrosi hamda unutilmas qo'shiqlari bilan dunyoni zabt etgan va bugungi kunda afsonaga aylangan xonanda, O'zbekiston xalq artisti Botir Zokirovga bag'ishlangan.

Vokaliz "bossa – nova" usulida, qo'shiq shaklida yaratilgan. Asarning ohangi Botir Zokirov yashagan va mashhur bo'lgan davr – 1960-1970- yillarni eslatadi, musiqada sanhatkorni ijodiy portreti tasvirlangan.

Asarning shakli - boshlang'ich qism, ikki marta qaytarilgan naqorat-avj, va yakunlanish qismlaridan iborat. Asarning fortepiano partiyasi murakkab ritmik usuli bilan jo'rnavozdan yuqori texnik mahoratni talab etadi.

Asar mayin lirik obrazda boshlanadi, dramatik xarakterdagi avj naqorat qismiga to'g'ri keladi va ikki marta qaytariladi. Ikkinchi avj yanada mahnoliroq ifodalangan, variatsiyalashgan holatda yangraydi. Bu yerda butun musiqiy boylikni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmoq zarur.

Vokalizni o'rganish davrida ehtiborni "soul" ifodasiga, asarning shakliga, musiqiy obrazlarga, klavirdagi dinamik belgilarga, nafas olish setkasiga qaratish lozim.

Musiqaning badiiylik xususiyati, qo'shiq shaklidagi rangdor ifodasi tufayli bu vokalizni kontsert asari sifatida talqin qilish tavsiya etiladi.

Vokaliz ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, stilistik qiyofani namoyish etishga imkon yaratib beradi. Vokalizni solg'fedjiolashtirib, hamda unli tovushda vokalizatsiya ifodasi bilan almashtirib kuylash tavsiya etiladi.

Biz ushbu qo'llanmaga D.Amanullaeva vokalizlarining Metstso-soprano va Baritonlar ovozlariga mos tonalligini berdik. Tenorlar tonalligidagi variantni **Amanullaeva D. Estrada va jaz vokalizlari. T., 2014.** o'quv qo'llanmasida ko'ring.

3. D.Amanullaeva “Estrada va jaz vokalizlari”ning nota matnlari

*Muslim Magomaev xotirasiga.
Памяти Муслима Магомаева.*

Вокализ №1

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

Moderato, cantabile

Mezzo-soprano, bariton

Piano

p

mf

5

9

mf

mf

13

cresc.

f

cresc.

f

17

mf

21

p M - M -

25

rit..

M - M - M - M - M -

Ikrom Akbarov xotirasiga.
Памяти Икрама Акбарова.
ВОКАЛИЗ №2

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato con anima

p

6

mf

mf

p

11

f

mf

mf

16

rit.

a tempo

p

p

21

rit.

ВОКАЛИЗ №3

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato con moto, dolce

7 Moderato con moto, dolce

mf

p

6

Handwritten musical score for 'The Rose Tree'. The score is written on five staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). It contains a melody with a 7-measure rest in the second measure. The second staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#), containing a bass line with many beamed eighth notes. The third staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#), containing a bass line with many beamed eighth notes. The fourth staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#), containing a bass line with many beamed eighth notes. The fifth staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#), containing a bass line with many beamed eighth notes. The score includes a 'cresc.' marking in the third measure of the second staff and a 'cresc.' marking in the fourth measure of the fourth staff. The score is divided into five measures by vertical bar lines.

11

Sheet music for 'The Rose Tree' in G major, 2/4 time. The score consists of three systems. The first system shows the vocal melody and piano accompaniment. The second system continues the melody and accompaniment. The third system concludes the piece with a final chord and a double bar line. The piano part features a steady accompaniment of eighth notes in the right hand and a simple bass line in the left hand.

17

musical score for measures 17-22 of 'The Swan' by Camille Saint-Saëns. The score is in 3/4 time, key of D major, and features a melody in the right hand and a harmonic accompaniment in the left hand. The melody consists of eighth and quarter notes, while the accompaniment uses chords and single notes. A 'dim.' (diminuendo) marking is present in measure 20.

23 *rit.. a tempo*

mf *p*

28 *rit..*

p

Luchano Pavarotti xotirasiga.
Памяти Лучано Паваротти.
ВОКАЛИЗ №4

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 **Moderato, resentito**

mf *p*

6

f *cresc.* *mf*

11

sub. *mf*

sub. *p*

16

21

mf

p

25 rit.

ВОКАЛИЗ №5

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Allegro

ми - я ха

ха ха ха ми - я ха ха ха ха я - я -

я ми - я ха ми

Fine

я ха я - я - я - я

D.C. al Fine

*Buyuk Tamara Xonimga bag'ishlanadi.
Посвящается великой Тамаре Ханум.*

ВОКАЛИЗ №6

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

Energico moderato

The musical score is written for a vocal soloist and piano accompaniment. It is in 2/4 time and the key of B-flat major. The tempo is marked 'Energico moderato'. The score consists of four systems of staves. The first system includes a vocal line and piano accompaniment. The second system ends with a 'Fine' marking. The third system includes a 'mf' marking. The fourth system ends with a 'D.C. al Fine' marking.

Yozef Gaydnga bag'ishlanadi.
 Посвящается Йозефу Гайдну.
ВОКАЛИЗ №7

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

Allegro non troppo

ми я я ха ха ми я я ха ха

ми я ха ха я ха ха *p* я ха ми - я

ха ми я я я

1. *f* я ха ми я 2. *f* я ха

15.02.2010

*Mening ustozim Boris Zeydman хотirasiga.
Памяти моего учителя Бориса Зейдмана.*

ВОКАЛИЗ №8

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato cantabile

mf

5

10

15

p *cresc.* *f*

p *cresc.* *f*

20

ff *mf*

24

p

Frenk Sinatraga bag'ishlanadi.
Посвящается Фрэнку Синатра.

ВОКАЛИЗ №9

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato con moto

mf

6

mf

11

cresc.

cresc.

16

f

f

21

mf

mf

25

1. 2.

f

f

Frantsiyaning mashxur xonandasi Dalida xotirasiga.
Памяти Далиды - великой певицы Франции.

ВОКАЛИЗ №10

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato cantabile

mf

mf

4

7

10

espress.

ff

f

ff

13

1.

7

16

2.

cantando

sub. mf

mf

19

22

25 *pp*

01.02.2010

Jo Dassen хотirasiga.
Памяти Джо Дассена.
ВОКАЛИЗ №11

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 **Moderato cantando**

5

10

15

poco cresc.

20

f

25

f *mf*

30

p

31.05.2010

Anna German bag'ishlanadi.
Посвящается Анне Герман.
ВОКАЛИЗ № 12

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato con moto

5

9

13

mf

f

17

22

rit.

27

A tempo

mf

32

36

1. 2.

1.10.2010

ВОКАЛИЗ №13

Rumil Vildanov musiqasi,
fortepiano va ovoz uchun
Dilorom Amanullaeva moslashtirgan.

Музыка Румиля Вильданова,
переложение для голоса и фортепиано
Дилором Амануллаевой.

1 **Moderato sostenuto con anima**

p *a*

4

a *a* *a*

8

a *a* *cresc.*

12 **Mosso**

mf *a*

mf

3 3 3 3 3 3 3 3

15

a *f* *a* *f*

cresc. 3 3 3 3 3 3 3 3

3 3 3 3 3 3 3 3

18

a

3 3 3 3 3 3 3 3

20

ff *va* *ff*

3 3 3 3 3 3 3 3

29.03.2010

Lyudmila Gurchenkoga bag'ishlanadi.
Посвящается Людмиле Гурченко.
ВОКАЛИЗ № 14

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Allegro moderato

mf фа - ра фа - ра фа - фа

фа-ра фа - фа...

mf

mf

13

17

21

24

22.11.2010

V.A. Motsartga bag'ishlanadi.
Посвящается В.А.Моцарту.
ВОКАЛИЗ №15

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Allegro moderato

f

фа-ра фа фа фа

5

фа-ра фа-ра фа-ра фа-ра фа-ра фа фа

10 *mf*

фа фа фа фа-ра фа

15

фа фа фа фа фа фа фа фа-ра фа фа-ра фа

20

фа фа-ра фа

25

f

30

34

Sergey Rachmaninov хотирасига.
Памяти Сергея Рахманинова.
ВОКАЛИЗ №16

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Cantabile, non troppo

The musical score is written for voice and piano. It is in D major (two sharps) and 4/4 time. The tempo is 'Cantabile, non troppo'. The score is divided into four systems, with measures 1, 4, 8, and 11 marked at the beginning of each system. The piano part includes various musical notations such as triplets, crescendos, and dynamic markings like *p*, *mf*, and *f*. The vocal line is marked with a 'p' and an 'a' in the first system, and a 'mf' in the second system. The piano part features several triplets and a crescendo in the second system. The score ends with a final chord in the fourth system.

14

mf

17

p

20

pp фальцетом

5.12.2010.

Arno Babajanyan хотirasiga.
Памяти Арно Бабаджаняна.
ВОКАЛИЗ №17

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 **Moderato, con anima**

p

3

6

9

Exalte

12

14 *Mosso*

8va 3 3 3 *ff*

16

8va

19 *tranquillo*

(8) *p* 8va *p*

22 *rit.*

8va *pp*

*Buyuk Ozarbayjon xonandasi Rashid Beybutov xotirasiga.
Памяти великой азербайджанского певца Рашида Бейбутова.*

ВОКАЛИЗ №18

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Allegro brillante

21

25

29

33

37

Measures 37-40. The system consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has a long melisma over measures 37-38 and then continues with eighth notes. The piano accompaniment features chords and moving lines in both hands.

41

Measures 41-44. The system consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has a long melisma over measures 41-42 and then continues with eighth notes. The piano accompaniment features chords and moving lines in both hands.

45

Measures 45-48. The system consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has a long melisma over measures 45-46 and then continues with eighth notes. The piano accompaniment features chords and moving lines in both hands. A triplet is marked in measure 47.

49

Measures 49-52. The system consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has a long melisma over measures 49-50 and then continues with eighth notes. The piano accompaniment features chords and moving lines in both hands.

53

58

63

67

Maykl Jakson хотirasiga.
Памяти Майкла Джексона.
ВОКАЛИЗ №19

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА
a tempo

1 Moderato cantando

6

11

16

21

f

26

mf poco cresc.

mf poco cresc.

31

f

8va

ff

36

sub. *p*

sub. *p*

40

mf

44

47

p

50

ritard.

8va

1.10.2011

Afsonaviy Edit Piafga bag'ishlanadi.
Посвящается легендарной Эдит Пиаф.

ВОКАЛИЗ №20

Moderato, con fuoco

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1

mf фа фа - ра фа фа фа - ра фа фа

5

f фа фа фа-ра фа фа фа-ра фа фа фа-ра

9

mf фа фа-ра фа фа

13

17

f

mf

21

mf

25

mf

mf

29

f

mf

mf

cresc.

33

33

f

37

37

ff

41

41

ff

rit.

45

45

ritard.

f

mf

mf 8vb

Ella Fittsjeraldga bag'ishlanadi.
Посвящается Элле Фитцджеральд.
ВОКАЛИЗ №21

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Non troppo, con anima

The musical score is written for a vocal soloist and piano accompaniment. It is in 3/4 time and features a key signature of one flat (B-flat). The tempo and style are indicated as 'Non troppo, con anima'. The score is divided into four systems, each beginning with a measure number (1, 7, 12, 17). The vocal part is written in treble clef, and the piano part is written in grand staff (treble and bass clefs). The score includes dynamic markings: *mf* (mezzo-forte) at the beginning of the first system, and *f* (forte) at the beginning of the fourth system. The score is titled 'ВОКАЛИЗ №21' and is dedicated to Ella Fitzgerald ('Ella Fittsjeraldga bag'ishlanadi.'). The composer is Dilorom Amanullaeva ('ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА').

22

mf *f*

27

mf

31

A tempo

rit. *mf*

36

rit. *p*

17.01.2012

Vagif Mustafa-Zadega bag'ishlanadi.
Посвящается Вагифу Мустафа-Заде.

ВОКАЛИЗ №22

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato con moto

14

18

21

24

27

(8)

mf *p*

30

rit. A tempo

mf *mf*

33

36

39

42

февраль 2012

*Buyuk Uitni X'yustonning yorqin xotirasiga.
Светлой памяти великой Уитни Хьюстон.*

Вокализ №23

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Moderato tranquillo

фа ра ра ра ра ра

4

6

8va

8

p

p

p

10

8va

cresc.

cresc.

12

mf

3

f

mf

f

3

14

3

16

Grave

ff

18

3

21

5

23

25

ritard. A tempo rit.

mf

28 Tranquillo

p

31

pp perdendozi

pp

октябрь 2012

Afsonaviy Elvis Presliga bag'ishlanadi.
Легендарному Элвису Пресли.

Вокализ №24

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 **Allegro con fuoco**

f

5 *mf*

фа - ру фа - ру фа - ру фа - ру фа - ру фа - ра

mf

8

11

фа - ра фа - ру фа - ра

14

фа-ра фа-ра *f*фай фу

18

фа - ра фа - ра фа - ру фа - ра

21

фай фу ра-ра 1.

24

фа-ру фа-ра фа-ру фа-ра 2.

27 *mf*

фа фа-ру фа-ру фа-ру фа-ру фа-ру фа-ра

31

34

37

фа-ра фа-ру фа-ра фа-ра фа-ра

41 CODA

f фа - фу фа - ру фа-ра

44

47 1. 2.

фа ру

51

ра фа-ру фа-ра

7.11.2012

*Afsonaviy Botir Zokirovning yorqin xotirasiga.
Светлой памяти легендарного Батыра Закирова.*

Вокализ № 25

ДИЛОРОМ АМАНУЛЛАЕВА

1 Tempo di Bossa nova

mf

фа ра фа фа ра фа ру

9

фа ру фа ра фа ра фа

13

mf

17

21

25

29

33

37

41

45

49

53

56

59

27.01.2013

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Vokaliz soʻzi nimani anglatadi?
2. Qaysi mualliflar akademik yoʻnalishida vokalizlar yaratgan?
3. Vokal tahlilotining boshlangʻich davrida qanday vokalizlar tavsiya etiladi?
4. D.Amanullaevaning qaysi vokalizlari oʻzbek musiqasi namoyondalariga bagʻishlangan?
5. D.Amanullaevaning qaysi vokalizlari Frantsiya musiqasi namoyondalariga bagʻishlangan?
6. D.Amanullaevaning qaysi vokalizlari Amerika musiqasi namoyondalariga bagʻishlangan?
7. D.Amanullaevaning “Estrada-jaz vokalizlari” ichida qaysi vokalizlar “stakkato” texnikasida yaratilgan?
8. D.Amanullaevaning “Estrada-jaz vokalizlari” ichida qaysi vokalizlar jaz yoʻnalishida yaratilgan?
9. D.Amanullaevaning “Estrada-jaz vokalizlari” ichida qaysi vokalizlar “soul” yoʻnalishida yaratilgan?
10. Vokalizlarning yosh xonanda tarbiyasidagi ahamiyati va oʻrni.

Vazifalar:

1. Keltirilgan vokalizlarning shakli, stilistik yoʻnalishi va ijro dramaturgiyasini tahlil qiling.
2. Keltirilgan vokalizlarni oʻrganib, bosh misralarini (1-8chi taktilar) mustaqil ijro etib bering.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. Yudin S. Formirovanie golosa pevtsa. M., 1962.
2. F.Abt. Vokalizq dlya nizkix golosov. M., 1968.
3. Amanullaeva D. Estrada va jaz vokalizlari. T., 2014.
4. G.Zeydler. Vokalizq dlya mujskix i jenskix golosov. M.
5. Yu.Turaev, D.Amanullaeva. Konservatoriyada estrada xonandaligidan dars berish metodikasi. T., 2008

5-mavzu. Pedagogik va kontsert faoliyatida repertuar tanlash negizi

Reja:

1. Pedagogik faoliyatda o'quv dasturlari bilan ishlash uslubi.
2. Badiiy asarlar ijrosi bo'yicha uslubiy tavsiyalar.
3. Vatanparvarlik ruhidagi asarlar.

Tayanch iboralar: dastur, repertuar, ovoz, vokal, asar, qo'shiq, soul, badiiy ohang, shehr, mahno, musiqiy ifoda, artistik mahorat, diapazon, garmoniya, stilg', nota matni, intonatsiya, akkompaniment, qobiliyat.

1. Pedagogik faoliyatda o'quv dasturlari bilan ishlash uslubi

Vokal pedagogikasining vazifasi – bo'lajak estrada sanhatkori-ning vokal imkoniyatlari va ijodiy qirralarini ochib berishdan iboratdir. SHu bilan birga, yosh xonandaning ijro dasturi, yahni repertuar masalasi zarur omillardan biridir.

Mahlumki, har bir fan bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus tahlim vazirligi tasdiqlagan DTS va Fan dasturlari mavjud. Ushbu fan dasturiga oid har o'quv yilida Ishchi dasturlar tuzilib tasdiqlanadi, va o'quv jarayoni ushbu ishchi dasturiga muvofiq o'tiladi. Ishchi dasturlarda albatta fanga loyiq ijrochilik talablari va dasturiy talablar mavjud.

Bolalar musiqa maktablari, mahsus kollej va litseylar, Konservatoriyaning bakalavrva magistratura tizimidagi fan va ishchi dasturlar mavjud bo'lib, "Estrada yakka xonandaligi" fani ushbu dasturlarga muvofiq o'tiladi. Ijro repertuari tanlashda oldin dasturlar bilan chuqur tanishib chiqish lozim, va dasturiy talablarga muvofiq har bir talabaga ijro repertuari tanlanib beriladi. Ijro dasturiga albatta vokalizlar ijrosi, O'zbekiston kompozitorlarining asarlari, CHet el kompozitorlari (Rossiya, AQSH, G'arbiy Yevropa) asarlari kiritilgan bo'ladi. Konservatoriyaning dasturiy talablarida esa yana konkret janrlar bo'yicha asarlar kiritilgan. Namuna qilib O'zDKning bakalavriat tizimidagi "Estrada yakka xonandaligi" fanidan dasturiy talablarni keltirdik.

Bakalavriat 1-chi kurs. Dasturiy talablar (Har semestr uchun):

2 ta estrada va jaz vokalizi;

O'zbekiston kompozitorlarining klassik estrada qo'shig'i;

O'zbekiston kompozitorlarining zamonaviy estrada asari;

2 ta jahon estrada yulduzlarining estrada qo'shiqlari (original tillarda).

Bakalavriat 2-chi kurs. Dasturiy talablar (Har semestr uchun):

2 ta texnika elementli estrada va djaz vokalizi;

2 ta O'zbekiston kompozitorlarining klassik va zamonaviy estrada asari;

2 ta jahon estrada yulduzlarining zamonaviy estrada asarlari (original tillarda) ijrosi.

Bakalavriat 3-chi kurs. Dasturiy talablar (Har semestr uchun):

Jaz yoʻnalishidagi vokaliz;

Myuzikldan ariya yoki romans;

Estrada ashula yoki ballada;

Oʻzbekiston kompozitorlarining zamonaviy estrada asari;

Djaz yoʻnalishidagi asar. 2 ta asar oʻzbek tilida, 2 ta asar rus, gʻarb davlatlari tillarida; fortepiano va fonogramma minus joʻrligida ijro etilishi shart.

Bakalavriat 4-chi kurs. Dasturiy talablar (Har semestr uchun):

Bitiruv dasturi talablari:

Myuzikldan ariya; yoki romans;

Oʻzbekiston kompozitorlarining Vatanparvarlik ruhidagi asari; Improvizatsiya elementlari mavjud boʻlgan djaz asari;

Oʻzbekiston kompozitorining yangi original qoʻshigʻi (yoki oxirgi 2 yilda yaratilgan qoʻshiq);

2-ta jahon estrada va djaz yulduzlarining zamonaviy asarlari (original tillarda).

Dasturdagi 1 ta asar estrada orkestri joʻrligida; 3 ta asar oʻzbek tilida, 3-ta asar ingliz, italgʻyan yoki frantsuz; 2 ta asar vokal ansamblgʻ tarkibida ijro etilishi shart.

Dasturdagi vokal asarlari (oʻzbek va chet el) kafedra yigʻilishi qarorida tasdiqlangan, professional kompozitorlar tarafidan yaratilgan yuqori mahnaviy tarbiyaviy asarlar boʻlishi shart.

Albatta ijro dasturini tanlashda har bir talabaning ijro imkoniyatlari va tayyorgarlik darajasi inobatga olinishi shart.

2. Badiiy asarlar ijrosi boʻyicha uslubiy tavsiyalar.

Mutaxassislik sinfida oʻquvchi talaba bilan vokal asarlarni oʻzlashtirishda asosiy ehtibor estrada djaz sohasidagi koʻpqirrali stilistik yoʻnalishlarni his etish, asarning kompozitsion tuzilmasi va shakli, obrazli strukturasi ifoda etishga, shu bilan birga tahsirli ijroni ifoda qila olishga qaratilgan. Alohida ehtibor soʻz (shehr) va musiqaning birligiga, badiiy obraz va psixologik holatlarni his etib, sahnada aniq koʻrsata olish koʻnikmalarini takomillashtirishga qaratilishi lozim. Bu albatta, ijrochidan yuksak vokal-texnik va artistik mahoratni talab etadi.

Asar ijrosida xonanda toʻlaqonli badiiy obrazni yaratish maqsadida bastakorning ijodiy metod va estetik printsiplarini oʻrganishi lozim. Ijrochi oʻzi

ham yuqori estetik didli, fikrlash doirasi keng, yangilik yaratishga qodir ijodkor bo'lishi shart.

Asarning shehriy manosini, musiqiy ifoda vositalarining xususiyatlarini ilg'ash, asarning badiiy-estetik mohiyatini, undagi obrazlar tasvirini chuqur anglab yetish – ijrochi xonanda oldiga qo'yiladigan zarur shartlardan biridir. Romans, ballada, ashula va djaz kompozitsiya asarlari – o'ziga hos monospektakldir. Kichik vokal asarda bir umrning falsafasi, katta ifodali taqdirlar negizidagi manzaralar va timsollar gavdalangan. SHu o'rinda ijrochi-xonanda asarning mohiyatini, uning dramaturgiyasini anglagan holda, asarni o'z hissiyotida, yuragi bilan ilg'ab, ijodiy fantaziyasi bilan boyitib, intonatsion tembr va dinamik bo'yoqlarda samimiy va tahsirli ijro etsa, asar tinglovchilarga to'la yetib boradi. Gavdalangan obrazlarni ijrochilar sahnaviy xarakterlar bilan boyitishi darkor. Bu o'rinda, albatta, asarning musiqali sahna dramaturgiyasini, shehriy matnning mahno yo'nalishi izchilligini aniq belgilab olishi kerak bo'ladi.

Qo'llanmada keltirilgan sahnaviy kontsert asarlar ijrochidan intellektual darajadagi chuqur ijro talqinini talab etadi, va albatta, talabalarning ijodiy yondoshishiga dahvat etadi. Asarlarning ijrosi talabadan har bir shehriy misrani va so'zlarni, shehrning g'oyalarini chuqur anglagan holdagi, yorqin obrazli ijroni talab etadi. Ijrochi aniq interpretatsiya rejasini belgilab, asardagi psixologik kechinmalarning aniq ifodasi bo'lmish, soul stilistik yo'nalishidagi asarning nolali va tahsirli yangrashiga intilishi lozim.

Barcha kontsert asarlari naqarotli kuplet shaklida, yoki ko'p qismlari variatsiyalashgan va erkin rivojlangan, katta avjli shaklda yaratilgan. Asarlarning kirish cholg'u qismlari xonandani obraz yaratishiga va psixologik holatga kirishiga yordam beradi. Ulardagi musiqaning ranglarga boy melodiya nozik lirik kechinmalardan boshlanib, dinamik tarzda kuchayib boradi, va naqarot qismlarida kuchli shijoatli rakursda dramatik va patetik avjni hosil qiladi. Baland tessitura avjli naqarotlar – vokal asarlarining dramaturgiyasidagi markaziy qismi bo'lib, unda shehrdagi eng tahsirli so'zlar yangraydi. Ijro bo'yicha naqarot - asarning eng murakkab qismi bo'lib, ijrochidan diapazoni keng dramatik ovozni, tirgakli tovushlarni, to'g'ri taqsimlangan nafasni, chuqur extirosli dramatik va tahsirli ijro talqinini talab etadi. Vatanparvarlik ruhidagi asarlardan esa monumental xarakteridagi o'ziga hos bayramona, g'urur va iftixor tuyg'ulari bilan to'la pafosli va keng, madhiyavor ijro talab etiladi.

Mazkur adabiyotdagi rang-barang stilistik asarlar ijodiy fikrlashga, intellektning rivojiga, tovush filirovkasi va nafas texnikasini rivojiga imkon beradi. Ular ijrochilarga o'z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi.

Aytish joizki, estrada xonandasini to'laqonli voyaga yetishidagi eng murakkab vazifa – badiiy ohang ifodasidir. Ayniqsa, estrada-jaz ijrochilik sanhatida bu murakkab omildir. Kuylovchi xonanda psixologik emotsional holatlarni o'ziga hos individual xususiyatlari bilan asarning mohiyatini boyitadi. Notada keltirilgan shoirning shehri, bastakor yaratgan musiqasidagi nota yozuvi asarning faqat tashqi ko'rinishini va mohiyatini belgilaydi. Jaz xonandasi asarning ichki mohiyatini o'z badihaviy ijrosida, faqatgina o'z intonatsiyasi, ovoz xarakterini o'z ruhiy holatidan, qalbi va yuragidan o'tkazib, asarni o'zinikiday qilib olib, ishonch bilan, dadil jonlantirishi mumkin. Musiqqa orqali shehr mazmunini yorqin ifodaviyligi nafaqat jaz, balki barcha janrdagi vokal asarlar ijrosida zarur vositadir.

Ishlash jarayonida talaba intonatsion ifodaviyligiga ko'proq ehtibor qaratishi darkordir. Har bir so'zni, fikrning mohiyatini rang barang ovoz intonatsiyalari orqali yetkazib berishni talab etish zarurdir. Xonandalik sanhatida intonatsion ifodaviylik asar g'oyasini ochib berishdagi asosiy omillardan biridir.

Estrada yo'nalishidagi vokal sohasida tahsil olayotgan yosh ijrochining ijodiy vazifasi – o'z ovozining texnik jihatlarini rivojlantirish, turli stilistik yo'nalishlardagi ijro uslublarini egallashdan tashqari, o'z imidjini yaratish, o'ziga hos va o'ziga yarashgan sahna qiyofasini izlab topishdir. Estrada xonandaligi sohasida bu murakkab vazifadir. Bu omil har bir xonandaning o'z imkoniyatlariga: ovoz tembri va ovozining rangdorligi, fizik xolati va ko'rinishi, ijrochilik tayyorgarligi va texnik darajasi, va albatta, istehdod darajasiga bog'liqdir. Bu eng murakkab masala, uni faqat iqtidori baland ijrochilar yechishi mumkin. O'zDKning "Estrada xonandaligi" tahlim yo'nalishini bitirgan talabalardan Sevara Nazarxon, Sogdiana, Diana Ziyatdinova, Dilnoza Ismiyaminova, Xurshid Inagamov, Ayselg' Balich, Lola Axmedova kabi iqtidorli sanhatkorlar o'z imidjlarini yaratib, estrada ijrochilik sohasida katta yutuqlarga erishmoqdalar.

Tahkidlash lozimki, xonandaning imidji uning ijro repertuariga bog'liqdir. Yosh xonanda didini yuksak badiiy asarlarda tarbiyalashi zarur. Bu o'rinda o'quv dasturidan joy olgan, professional shoirlarning shehrlari asosida yaratilgan klassik va zamonaviy asarlar: vatanparvarlik ruhidagi qo'shiqlar, estrada romanslari, balladalar va jaz asarlari qo'l keladi.

O'quv dasturidagi asarlarni tanlaganda talabaning ovoz diapazonini, uning texnik tayyorgarligini va fizik xolatini ehtiborga olish lozim.

O'quv qo'llanmada keltirilgan kontsert asarlari ijrochilarning umumiy madaniyat doirasi rivojiga, stilistik qiyofa, tahsirli artistik ijro, yakka va ansambl ijrosidagi musiqiy mahorat va vokal texnik ko'nikmalarini egallash, garmonik eshitish qobiliyatini va badiiy didini o'stirishda foydalidir. Asarlar ijrochilarga

ijodiy yondoshishni talab etgan holda, o‘z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi, va albatta, badiiy tafakkurini o‘stirishda qo‘l keladi.

Ватан тинч-биз тинч

Зулфия Мўминова

Надим Норхужаев

Maestoso

Хо - ву - чим - дан о - ху - лар сув ич - ган кун - лар,

Хур - ли - ко - лар аф - сун - ла - рин еч - ган кун - лар,

Гул ум - рим - да а - сал дам - лар кеч - ган кун - лар,

Су - ра ми - сол, су - ра ми - сол лаб - ла - рим - дан туш - ма - ди хеч

Ва - тан тинч, биз тинч. Ва - тан тинч,

CODA

биз тинч. Ва - тан тинч,

биз тинч. Ва - тан 3 тинч, биз тинч. Ва - тан

тинч.

Ховучимдан охулар сув ичган кунлар,
 Хурлиқолар афсунларин ечган кунлар,
 Гул умримда асал дамлар кечган кунлар,
 Сура мисол лабларимдан тушмади ҳеч-
 Ватан тинч - биз тинч.

Худога бир айтганимниг ижобати,
 Юз иссиғи, кўз иссиғи ҳидояти,
 Мустақиллик берган бахту саодати,
 Борлиғимда оқ гулларни очган севинч-
 Ватан тинч - биз тинч.

Сув ўтларин шивирлаши булоғимда,
 Чечакларнинг пичирлаши кумлоғимда,
 Фақат бешик ғичирлаши қулоғимда,
 Кўз тегмасин такорлайман оҳиста тинч-
 Ватан тинч - биз тинч.

O'zbekiston - abadiy bahorim

Rauf Tolib

N.Norxo'jayev

Quvnoq ♩=139

Bog' lar qan-day ser - ji - lo, bir qa-rang.

Soy kuy-la-ri bosh - qa- cha ser - ja-rang.

G'un - cha men- day jil - ma- yib kul-gan- day.

O - na yur - tim se-hr - ga to'l-gan - day.

Ko'n-gil - lar - da ming his tuy - g'u, ming his tuy - g'u ke - cha - di, Or - zum qush-day tal - pi - na - di,

tal-pi-na-di, u-cha-di. O'z - be-kis - ton, O'z - be-kis -

ton, a-ba-diy ba-ho - rim.

Bog'lar qanday serjilo, bir qarang.
 Soy kuylari boshqacha serjarang.
 G'uncha menday jilmayib kulganday,
 Ona yurtim sehrga to'lganday.

Naqorat: Ko'ngillarda ming his-tuyg'u,
 Ming his-tuyg'u kechadi.
 Orzum qushday talpinadi,
 Talpinadi, uchadi.

Tovlanadi ming rangda bog'-bo'ston.
 Dehqon yozgan quyoshday dasturhon.
 Senda qancha rang, jilo diyorim,
 O'zbekiston - abadiy bahorim.

Naqorat.

Диёр мадхи

Хабиб Рахмат

Надим Норхўжаев

Allegro sostenuto ♩ 120

The piano introduction consists of three measures. The right hand plays a melody of eighth notes: G4, A4, Bb4, C5, Bb4, A4, G4. The left hand plays a bass line of eighth notes: G3, A3, Bb3, C4, Bb3, A3, G3. The tempo is marked 'Allegro sostenuto' at 120 beats per minute.

The first vocal line consists of three measures. The melody is: G4, A4, Bb4, C5, Bb4, A4, G4. The lyrics are: О - на Ва-тан эр - та - си, (O - na Va-tan er - ta - si,). The piano accompaniment continues with the same eighth-note pattern.

The second vocal line consists of three measures. The melody is: G4, A4, Bb4, C5, Bb4, A4, G4. The lyrics are: Ке-ла-жак-нинг ме - ва - си, Би-лим,ху-нар э - га - (Ke-la-jak-ning me - va - si, Bi-lim, xu-nar e - ga -). The piano accompaniment continues with the same eighth-note pattern.

The third vocal line consists of three measures. The melody is: G4, A4, Bb4, C5, Bb4, A4, G4. The lyrics are: - си Биз бў-ла-миз ал - бат - та, (- si Biz bu-la-miz al - bat - ta,). The piano accompaniment continues with the same eighth-note pattern.

Ни-ят-лар ул-кан, кат та. а - - -

Ни-яи-лар ул-кан, кат та.

Она Ватан эртаси,
Келажакнинг меваси,
Билим, ҳунар эгаси
Биз бўламиз албатта,
Ниятлар улкан, катта.

Орзуларим уч берар,
Диёр меҳри куч берар.
Дилда ёруғ туйғулар,
Ёруғликка ошнамиз,
Эзгу ишга ташнамиз.

Довруғлидир Ватаним,
Обрўлидир Ватаним,
Дунёдаги чаманим,
Кўз қорамдек сақлайман,
Ишончингни оқлайман.

Темур бобом дилда бор,
Ўлкам бўлур гул, обод.
Байрокни тутиб азот,
Шод борамиз илгари,
Мард ғолиблар сигари.

" BIZ - HUR VATAN CHECHAKLARIMIZ "

Normurod Narzullayev she'ri

Avaz MANSUROV musiqasi

Allegretto ♩ = 132

Xor

Piano *ff*

3

Naqarot:

f

Biz - hur va- tan

6

che-chak - la - ri - miz, _ u-sha - la - di is-tak - la - ri - miz.

9

rah-mat Siz - ga, jon Is-lom bo- bo, Siz - ni dey-di yu-rak - la - ri- miz,

12

Biz-hur Va-tan che-chak - la - ri- miz...

1-marta Yakkaxon:

2-marta Hamma:

15

Erk qo' - shi-g'in kuy-la - sak ya - ra - shar biz- ga.____

17

Of - tob nu - rin, Yer o'z gu - lin u - la - shar_ biz_ ga.____

19

Ke - ling, do'st-lar jo'r bo' ling, ta-ro - na-miz- ga Lo-yiq farzand bo'la miz

22

za-mo - na-miz - ga! Bog' da o'y-nab sho'x oq-qan zi-lo - la - biz - lar...

25

27

2. Biz-Hur Vatan chechaklarimiz,
Ushaladi istaklarimiz.
Rahmat Sizga, jon Islom bobo,
Sizni deydi yuraklarimiz.

Tog'lar boshidan tushgan shalola- bizlar,
Qirlar qo'ynida o'sgan gul- lola- bizlar,
Osmonda kulib boqqan hilola- bizlar,
Bog'da o'ynab, sho'x oqqan zilola- bizlar,

Hayot qo'shig'i

Xurshida Hasanova musiqasi
Dilshod Rajab she'ri

$\text{♩} = 160$

The piano introduction consists of four measures. The right hand features a melody of eighth and sixteenth notes, while the left hand plays a steady eighth-note accompaniment. The tempo is marked as 160 beats per minute.

The piano introduction continues with four more measures, maintaining the same melodic and rhythmic patterns as the first system.

Yang - ra - sin o - lam to' - lib kuy qo' - shiq, ta - ro - na - lar,

The first line of the song features a vocal melody in the right hand and a piano accompaniment in the left hand. The piano part includes chords in the right hand and a steady eighth-note accompaniment in the left hand.

Bay - ram - da o'y - nang ku - lib dav - ra - dosh du - go - na - lar.

The second line of the song continues the vocal melody and piano accompaniment, with the piano part providing harmonic support through chords and a steady accompaniment.

Hur Va-tan bo's - to - ni-da Er - kin, o - zod qush - cha - miz,

Or - zu-lar os - mo - ni - da Yul-duuz - lar - ga u-cha - miz.

Naqorat:

Go' - zal cha - man, yash - nar,

Qa-rang har yon. Biz - ni chor - lar do - im

§

nur - li os - mon.

mf

1. Yangrasin olam to'lib,
Kuy-qo'shiq, taronalar.
Bayramda o'ynang kulib,
Davradosh dugonalar.

Hur Vatan bo'stonida,
Erkin ozod qushchamiz.
Orzular osmonida,
Yulduzlarga uchamiz.

Naqorat:

Go'zal chaman, yashnar,
Qarang har yon.
Bizni chorlar, doim,
Nurli osmon.

2. Dillar daryoday toshar,
Kuylaymiz sho'xu-shodon.
Bizlarga xo'p yarashar,
Kulib turgan bu jahon.

Hur Vatan bo'stonida,
Erkin ozod qushchamiz.
Orzular osmonida,
Yulduzlarga uchamiz.

Naqorat:

Go'zal chaman, yashnar,
Qarang har yon.
Bizni chorlar, doim,
Nurli osmon.

Фозиллар тарафдаман

Allegretto

Ойдин Абдуллаева мусикаси
Зулфия Мўминова шеъри

The musical score is written in 2/4 time and consists of four systems. The first system shows the beginning of the piano introduction with a treble clef staff containing rests and a grand staff (treble and bass clefs) with a melody in the right hand and accompaniment in the left hand, marked *mf*. The second system introduces the vocal melody in the treble clef staff, with lyrics "Қай да- сан_ деб сў-ра-ма-гин" and piano accompaniment in the grand staff, marked *p*. The third system continues the vocal melody with lyrics "мен қўн-гил та - раф-да- ман.. Сен ме- нинг жо - ним-сан де ган ши-рин тил та-". The fourth system concludes the vocal melody with lyrics "раф-да- ман. Қир-ми-зи_ қа - бо-да- ман,_ қи-зил гул та - раф-да- ман..". The piano accompaniment throughout the vocal sections consists of chords in the right hand and single notes in the left hand.

Бар-ги- да__ дур - ри ша- бар - рўз а - тир гул__ та - раф-да-ман.

Накорат:

Чучмо - ма-лар чи-рок ёк - кан нур-ли йўл__ та-раф-да-ман.

На-фо- сат__ ку - йинкуй-ла- ган шод бул бул__ та-раф-да-ман.

Бай-рам-да-ман, хур-рам-да-ман, тўй, са-йил та - раф-да- ман. Дил-да__ и-шонч,

кўз - да ку - вонч, фо - зил - лар та - раф - да - ман.

1. 2.

1-куплет

Кайдасан деб сўрамагин,
Мен кўнгил тарафдаман.
Сен менинг жонимсан деган,
Ширин тил тарафдаман.

Қирмизи қабодаман,
Қизил гул тарафдаман.
Баргида дурри шабаррўз
Атиргул тарафдаман.

2-куплет

Ойдин окшом ғазал айтган
Ёруғ дил тарафдаман.
Фузулийда, Яссавийда,
Мен Бедил тарафдаман.

Навоийда, ҳам Бобурда,
Аҳли дил тарафдаман.
Аҳли хушфеъл, аҳли хуршид,
Хушнуд эл тарафдаман.

Накорат:

Чучмомалар чироқ ёккан
Нурли йўл тарафдаман.
Нафосат куйин куйлаган
Шод булбул тарафдаман.

Байрамдаман, хуррамдаман,
Тўй, сайил тарафдаман.
Дилда ишонч, кўзда қувонч
Фозиллар тарафдаман.

4. Vatanparvarlik ruhidagi asarlar

Estrada xonandaligi tahlil yo'nalishining xamma tizimlarida mutaxassislik fanining o'quv dasturlaridan ajratilmas holda Vatanparvarlik ruhidagi vokal asarlari keng joy olgan. Bu asarlar ijrosi orqali talabaning nafaqat Vatanga bo'lgan muhabbat his tuyg'usini, tafakkurini tarbiyalaymiz, balki ko'plab o'quv-pedagogik va badiiy – ijodiy masalalarni hal etishimiz mumkin. Vatanparvarlik ruhidagi asarlar badiiy tafakkur, hissiy tahsirchanlik rivoji doirasida talabalar uchun juda foydali materialdir. Ular ijrosida talaba yirik shakldagi keskin xarakterlardagi obrazlarni ifodalashni, butun musiqiy boylikni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmoqni o'rganadi.

Vatanparvarlik asarlari asosida yosh avlodni va jamiyatni xaqiqiy vatanparvar millat etib, vatan manfaati bilan yashash, uning istiqboli va taraqqiyoti yo'lida fidoiy xizmat qilish va kurashishni tarbiyalash, insonning ongiga Vatan tuyg'usini, milliy g'urur, milliy iftixor tuyg'ularinin singdirish mumkin. Prezidentimiz Vatanga muhabbat tuyg'usi xaqida gapirar ekan, "Tarix haqiqati shuni ko'rsatdiki, tomirida milliy g'urur, Vatan ishq jo'sh urgan odamgina buyuk ishlarga qodir bo'ladi." (I.Karimov. "Yuksak mahnaviyat – yengilmas kuch" asarida 90 bet) Yoshlarning mahnaviy dunyosini shakllantirishda Vatanparvarlik ruhidagi qo'shiqlarning kuchi va ahimiyati katta.

Aytish joizki, O'zbekiston mustaqillikga erishgach, davlatimiz rahbariyati tomonidan qo'shiqchilik sanhati rivojiga, ayniqsa Vatanparvarlik ruhidagi qo'shiqlarga katta ehtibor berilib kelmoqda. Prezidentimiz I.Karimov tashabbusi bilan 1996 yildan beri O'zbekistonimiz bo'ylab keng qanot yozgan "O'zbekiston – Vatanim manim", "Yagonasan, muqaddas vatan" kabi qo'shiqlar tanlovlari, Mustaqillik, Navruz va boshqa davlat kontsert tadbirlari dasturiga kiritilgan Vatanparvarlik ruhidagi qo'shiqlar ijrosi shuning dalilidir. Oxirgi yillar ichida o'zbek ijodkorlari tomonidan minglab Vatanni va millatni, tinch xayotni madx etuchi qo'shiqlar yaraldi. Bugungi kunda har bir professional xonandaning repertuaridan Vatanparvarlik mavzusidagi qo'shiq o'rin olgan.

Vatanparvarlik asarlari asosida yosh avlodni va jamiyatni xaqiqiy vatanparvar millat etib, vatan manfaati bilan yashash, uning istiqboli va taraqqiyoti yo'lida fidoiy xizmat qilish va kurashishni tarbiyalash, insonning ongiga Vatan tuyg'usini, milliy g'urur, milliy iftixor tuyg'ularinin singdirish mumkin. Prezidentimiz Vatanga muhabbat tuyg'usi xaqida gapirar ekan, "Tarix haqiqati shuni ko'rsatdiki, tomirida milliy g'urur, Vatan ishq jo'sh urgan odamgina buyuk ishlarga qodir bo'ladi." (I.Karimov. "Yuksak mahnaviyat – yengilmas kuch" asarida 90 bet) Yoshlarning mahnaviy dunyosini shakllantirishda Vatanparvarlik ruhidagi qo'shiqlar-ning kuchi va ahimiyati katta.

O'zbekiston davlat konservatoriyasining bakalavriat va magistratura bosqichidagi mutaxassislik fanlarining o'quv dasturidan ajratilmas holda Vatanparvarlik ruhidagi vokal asarlari keng joy olgan. Bu asarlar ijrosi orqali talabaning nafaqat Vatanga bo'lgan muhabbat his tuyg'usini, tafakkurini

tarbiyalaymiz, balki ko‘plab o‘quv-pedagogik va badiiy – ijodiy masalalarni hal etishimiz mumkin. Vatanparvarlik ruhidagi asarlar badiiy tafakkur, hissiy tahsirchanlik rivoji doirasida talabalar uchun juda foydali materialdir. Ular ijrosida talaba yirik shakldagi keskin xarakterlardagi obrazlarni ifodalashni, butun musiqiy boylikni va tahsirchanlik imkoniyatlarini ishlatmoqni o‘rganadi.

Dars jarayonida talabalarga qo‘yiladigan vokal-texnik jihatlardan tashqari, asarning so‘z matniga alohida ehtibor berib, uning g‘oyasini, musiqiy dramaturgiyasini, psixologik obrazlarini, musiqadagi nozik emotsional va dinamik nyuanslarni chuqur his etib ifodalash masalalari belgilanadi. Ketirilgan asarlarning tuzilish strukturasini va ifodaviy dramaturgiyasi ijrochidan yuqori darajadagi ijro talqinini talab etadi. Ayniqsa, “Toshkentim yagonadir”, “Tinchlik nashidasi”, “Yoshligim”, “Ulug‘imsan Vatanim” asarlari kontseptsiyasi vokal simfonizmi bilan to‘ldirilgan. U ijrochining talqinida turli xarakterdagi nozik ifodaviy nyuanslarni, psixologik ruhda rang-barangliklarning chuqur va yorqin artistik ijrosini nazarda tutgan. To‘laqonli badiiy obrazni yaratish uchun, ijrochi asarning badiiy metod va estetik jihatlarini, asarning musiqiy va ijroviy dramaturgiyasini to‘la anglab yetishi darkor.

Musiqaning dinamik o‘zgaruvchanligi va o‘ssishi, tonallikning modulyatsiyalari, garmonik tizimining nozik va tahsirli ranglari, shehriy matndagi chuqur g‘oyalar - xonandaning talqinida erkin va samimiy yoritilishi darkordir. Vatanparvarlik asarlaridagi samimiy va tahsirli shehriy misralari ijrochilardan nozik va qalbdagi samimiy ovoz tembrlarini yurg‘azishni talab etsa, dramatik xolatga keskin o‘zgargan naqarotlar keng ko‘lamli, pafosli, g‘urur bilan to‘la yorqin tovushli ifodani talab etadi. Ushbu keng miqyosdagi asarlar magistr talabalariga to‘g‘ri nafas va vokal texnikasini, manerali ijroni, tovushning filigran filirovkasini, intonatsion ifodaviylikni, yuqori tessituradagi tirgakli tovushlarni, ijodiy fikrlash va yuqori artistik maxoratni, garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini, nozik didni va sahnaviy chidamlilikni tarbiyalashga imkon yaratib beradi.

Quyida vatanparvarlik ruhidagi asarlarga doir mahlumot va uslubiy tavsiyalarni, shuningdek, nota matnlarini ham keltirdik.

“O‘zbekiston” – Dilorom Amanullaeva musiqasi, Muhiddin Omon shehriga yozilgan bu qo‘shiq yosh xonanda, «Nihol» mukofoti sovrindori Oksana Nechitaylo (Sogdiana) ijrosida «Mustaqillik-2000» va ko‘plab davlat bayram dasturlarida ijro etib kelingan.

Qo‘shiq ikki kuplet va naqoratdan iborat bo‘lib, mazmunan lirik tantanavor xarakterga ega. Vatanga bo‘lgan mehr-muhabbat his tuyg‘ularini ifodalovchi lirik holda mayin boshlanib, naqoratda tantanavor ruh, millatga, Vatanga bo‘lgan g‘urur holatini ifodalaydi.

Asar ustida ishlash jarayonida quyidagi xususiyatlarga alohida ehtibor berish lozim: ikki xil ruhiy holatni ifodalash; bitta katta nafasda so‘z mazmunini buzmaganda jumlaning oxirigacha yetkazish; talaffuzga alohida ehtibor berish.

Keltirilgan nota klaviri erkak ovozlari – tenorlar uchun mo'ljallangan bo'lib, Do major (C-Dur) tonalligida berildi. Ayollar ovozlari – Metstso soprano uchun Solg' major (G-Dur) tonalligi qulay bo'ladi. Ushbu qo'shiqning ayollar uchun varianti D.Amanullaevaning "Estrada xonandaligi" o'quv qo'llanmasida berilgan. T., 2007.

Bu qo'shiq kollej va litseylardagi dasturga kiritilgan. «Bakalavriat» bosqichida tahlil olayotgan 1 –chi kurs talabalarining pedagogik va kontsert repertuarlaridan joy olishi mumkin.

ЎЗБЕКИСТОН

Муҳиддин Омон шеъри

Дилором Амануллаева мусиқаси

Moderato

mf *cresc.*

5

dim. *mf*

9 3

Ча-ма-ним-сан, и-фо-рин-га туй-иб бўл-мас,

12

дий-до-ринг-ни қи-ё - мат-га қў-йиб бўл-мас,

15

Минг-та жан-нат бо-ғи дан ҳам сен му-қад-дас, минг та жан-нат бо-ғи-дан ҳам

18

сен му-қад - дас. *cresc.* *f* Ўз - бе-кис - тон, Ўз - бе-кис -

21

тон, ман-гу сўл-мас ба-ҳо - рим-сан, Ўз-бе-кис-

24

тон, Ўз-бе-кис - тон, бах-ти қул-ган ди-ё - рим-

27

сан. Ўз-бе-кис - тон, Ўз-бе-кис - тон,

30

ман-гу сўл-мас ба - хо - рим - сан, Уз-бе-кис - тон, Уз-бе-кис -

33

тон, бах - ти кул - ган ди - ё - рим - сан!

Чаманимсан, ифори́нга тўйиб бўлмас,
 Дийдо́рингни қиёматга кўйиб бўлмас,
 Мингта жаннат боғидан ҳам сен муқаддас.
 Ўзбекистон - мангу сўлмас баҳоримсан,
 Ўзбекистон - бахти қулган диёримсан!

Дилдан жўшиб куйлагайман иқболингни,
 Байроғингни, юлдузларинг, Ҳилолингни,
 Тангри́м улуғ қилсин мудом камолингни,
 Ўзбекистон - шарқ машъали, шаъни камрон,
 Ўзбекистон - қадри буюк қадим Турон!

Chamanimsan, iforinga to'yib bo'lmas,
 Diydoringni qiyomatga ko'yib bo'lmas,
 Mingta jannat bog'idan ham sen muqaddas.
 O'zbekiston - mangu so'lmas bahorimsan,
 O'zbekiston - baxti kulkan diyorimsan!

Dildan jo'shib kuylagayman iqbolingni,
 Bayrog'ingni, yulduzlaring, Hilolingni,
 Tangrim ulug' qilsin mudom kamolingni,
 O'zbekiston - sharq mash'ali, sha'ni kamron,
 O'zbekiston - qadri buyuk qadim Turon!

“**Sen mening vatanimsan**” – Dilorom Amanullaeva musiqasi, Xurshid Davron shehriga yozilib, birinchi ijro-muallif D.Omanullaeva tomonidan 1999 yilda O‘zbekiston televideniesida yangragan. Vatanparvarlik mavzusidagi bu qo‘shiq ayol va erkak ovozig a mo‘ljallangan. Erkaklar uchun tonallikni ikki ton yuqoriga ko‘tarib, (transpozitsiya qilib) si minorda ijro etish mumkin.

Ikki kuplet va naqarotdan iborat bu qo‘shiq aniq ritmik usulda yozilgan. Qo‘shiqning boshlang‘ich qismida chaqqon nafas olish (tez surhatda kuylash), so‘zlarni burro va aniq ifodalash va usuldan chiqib ketmaslikka harakat qilish kerak. Naqarot kupletga qaraganda keng, katta ovozda erkin kuylanadi. Bu qo‘shiq Vatanimizga, uning boy tarixiga bo‘lgan muhabbat hissini g‘ayratli va dramatik holda samimiy ijro etilishini talab qiladi. Ijro paytida quyidagilarga ahamiyat berish lozim: baland pozitsiyali tovushlarda «tirgakli nafasga» (opornoe dqxanie) suyanib, sof ohang (intonatsiya)da kuylash. Qo‘shiq lya minor (a-moll) tonalligida keltirilgan.

Konservatoriya o‘quv dasturiga kiritilgan, kollej va litseylarda ham foydalanish mumkin.

СЕН МЕНИНГ ВАТАНИМСАН

Хуршид Даврон шеъри

Дилором Амануллаева музикаси

Allegro moderato

ff

5

mf

8

Ка - дим мо - зий бе - ши ги,

10

а - ба-ди - ят э - ши - ги, ман - гу ёш ча - ма - ним - сан,

12

сен ме-нинг Ва-та-ним - сан. Қа-дим-сан тоғ - лар ка - би,

14

яш - най - сан бог - лар ка - би, кўз о - чиб кўр - га - ним - сан,

16

Накарот:

сен ме-нинг Ва-та-ним-сан. Гў - зал Ўз - бе-кис-тон-

19

сан, та - рих уз - ра су - рон - сан,

22

хам та ним, хам жо - ним - сан, сен ме-нинг Ва-та- ним -

25

сан! Гў - // сан! Хам та-ним, хам жо- ним -

28

сан, сен ме-нинг Ва-та- ним - сан!

Қадим мозий бешиги,
Абадият эшиги,
Мангу ёш чаманимсан,
Сен менинг Ватанимсан.

Қадимсан тоғлар каби,
Яшнайсан боғлар каби.

Кўз очиб кўрганимсан,
Сен менинг Ватанимсан.

Нақарот:
Гўзал Ўзбекистонсан,
Тарих узра суронсан.
Хам таним, хам жонимсан,

Сен менинг Ватанисан.
Эркга узоқ зор бўлдинг,
Йўқ бўлмадинг, бор бўлдинг.
Истиқлолга ёр бўлдинг,
Сен менинг Ватанисан.

Мангудир Истиқлолинг,
Порлоқдир Истиқболинг.
Хам таним, хам жонимсан,
Сен менинг Ватанисан.

Нақарот.

Qadim moziy beshigi,
Abadiyat eshigi,
Mangu yosh chamanimsan,
Sen mening Vatanimsan.

Qadimsan tog'lar kabi,
Yashnaysan bog'lar kabi.
Ko'z ochib ko'rganimsan,

Sen mening Vatanimsan.

Naqarot:
Go'zal O'zbekistonsan,
Tarix uzra suronsan.
Ham tanim, ham jonimsan,
Sen mening Vatanimsan.
Erkga uzoq zor bo'lding,
Yo'q bo'lmading, bor bo'lding.
Istiqlolga yor bo'lding,
Sen mening Vatanimsan.

Mangudir Istiqloling,
Porloqdir Istiqboling.
Ham tanim, ham jonimsan,
Sen mening Vatanimsan.

“Yakkadir Toshkent” – Dilorom Amanullaeva musiqasi. O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist, katta istehdod sohibi Sevara Nazarxon repertuaridan joy olgan bu qo'shiq «O'ztelefilg'm» buyurtmasi bilan «Muqaddas poytaxt» filg'mi uchun yaratilgan. SHoir Usmon Qo'chqor o'zining ushbu shehrida o'z Vatani yiroqda yashab, Toshkentni sog'ingan insonlarning ruhiy holatini ifodalagan.

Ushbu lirik-dramatik qo'shiq ham ayol va ham erkak ovozlari uchun mo'ljallangan. To'plamda berilgan qo'shiq varianti tenorlar uchun mo'ljallangan.

SHuni aytish lozimki, qo'shiqning tonalligini xonandaning ovoz diapazoni va ijrochilik imkoniyatiga moslab qulay tonallikka tushirib, masalan: «si minor» yoki «do minor»da ijro etish mumkin.

Qo'shiq bandli – naqarot shaklida yozilgan bo'lib, boshlang'ich qismida «rechitativ» uslubdagi lirik – psixologik xarakter ifodalangan. Bu qismda ijrochidan shehriy mazmunni ifodalab berishga, aniq, ravshan talaffuz ustida ishlash talab etiladi. «Naqarot» baland pardada yozilgan bo'lib, o'ziga xos «avj» rolini o'ynaydi. Naqarotda ifodalangan shehriy mazmun mahnoli, dardli va tahsirchan ijroni talab qiladi. Ushbu lirik-dramatik qo'shiq ham ayol va ham erkak ovozlari uchun mo'ljallangan. Mazkur qo'llanmada asar tenor ovozlari uchun mos tonallik – do minor (c-moll) tonalligida berildi. Ayollar – metstso soprano ovozlari uchun (solg' minor) D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” o'quv qo'llanmasiga qarang. T., 2007. Bu qo'shiq kollej va litseylardagi dasturga kiritilgan. «Bakalavriyat» bosqichida tahlim olayotgan talabalarning pedagogik va kontsert repertuarlaridan joy olishi mumkin.

ЯККАДИР ТОШКЕНТ

Усмон Кўчкор шеъри

Дилором Амануллаева мусиқаси

♩ Moderato con moto

f

4

7 *mf*

Бир сай-ёҳ син-га-ри

10

дун-ё-ни кез-дим, пой-тахт-лар-ни кўр-дим, дов-ру-ғи дос-тон.

13

Ва-тан қай-да бўл-май меҳ-ринг-ни сез-дим, меҳ-ринг тор-та-вер-ди,

16

жон Ўз-бе-кис-тон. Дун-ё-нинг у-луғ-вор ша-ҳар-ла-ри кўп,

19

Па-риж - дир, Ко - хи - ра, Ру - мо, Мак - ка-дир.

21

Эй, дўс-тим Тош-кент-нинг туп-ро-ғи-ни ўп, Ўз - бе-кис-тон тан-ҳо,

24 *cresc.* Нақарот: *f*

Тош-кент як - ка - дир. О-нам - сан, меҳ-рим-ни ай -

27 *subito mf*

тар-ман, Тош - кент, кўз-да ёш, бағ-рин-га қай-тар-ман, Тош - кент. Эй дўс- *subito mf*

30

тим, Тош-кент-нинг туп - ро - ги - ни ўп,

32

Ўз - бе-кис - тон тан - хо як - ка - дир Тош - кент.

cres. *ff*

Бир сайёҳ сингари дунёни кездим,
 Пойтахтларни кўрдим, доврўғи
 дoston.
 Ватан қайда бўлмай меҳрингни
 сездим,
 Меҳринг тортаверди, жон
 Ўзбекистон.

Дунёнинг улуғвор шаҳарлри кўп,
 Париждир, Кохира, Румо, Маккадир.
 Эй, дўстим Тошкентнинг тупроғини
 ўп,
 Ўзбекистон танхо, Тошкент яккадир.

Нақарот:

Онамсан, меҳримни айтарман,
 Тошкент,
 Кўзда ёш, бағринга қайтарман,
 Тошкент.
 Эй дўстим, Тошкентнинг тупроғини
 ўп,
 Ўзбекистон танхо яккадир Тошкент.

Кўзланган манзилим узокдир, зотан,

Истиклолга бокқан кўзимсан,
 Тошкент.
 Менинг уйғок турган юрагим - Ватан,
 Ватаним юраги ўзингсан, Тошкент.

Бир сайёҳ сингари дунёни кездим,
 Пойтахтларни кўрдим, доврўғи
 дoston.
 Ватан қайда бўлмай меҳрингни
 сездим,
 Меҳринг тортаверди, жон
 Ўзбекистон.

Нақарот.

Bir sayyoh singari dunyoni kezdim,
 Poytaxtlarni ko'rdim, dovrug'i doston.
 Vatan qayda bo'lmay mehringni sezdim,
 Mehring tortaverdi, jon O'zbekiston.

Dunyoning ulug'vor shaharlri ko'p,
 Parijdir, Kohira, Rumo, Makkadir.
 Ey, do'stim Toshkentning tuprog'ini o'p,
 O'zbekiston tanho, Toshkent yakkadir.

Naqarot:

Onamsan, mehrimni aytarman, Toshkent, Ko'zda yosh, bag'ringa qaytarman, Toshkent. Ey do'stim, Toshkentning tuprog'ini o'p, O'zbekiston tanho yakkadir Toshkent.	Mening uyg'oq turgan yuragim - Vatan, Vatanim yuragi o'zingsan, Toshkent. Bir sayyoh singari dunyoni kezdim, Poytaxtlarni ko'rdim, dovrug'i doston. Vatan qayda bo'lmay mehringni sezdim, Mehring tortaverdi, jon O'zbekiston.
Ko'zlangan manzilim uzoqdir, zotan, Istiqlolga bokqan ko'zimsan, Toshkent.	Naqarot.

“Tinchlik nashidasi” – Dilorom Aanullaeva musiqasi, N.Narzullaev shehriga yozilgan bu qo'shiq 2007chi yildan beri o'quv dasturiga kiritilgan. Talabalar ijrosida tanlovlar va kontsertlarda, bitiruv dasturlarida ijro etilib kelinmoqda. Asarni ham fortepiano jo'rligida, ham estrada simfonik orkestri jo'rligida ijro etish imkoniyati bor. SHoir N.Narzullaev o'z shehrida yuksak insoniy g'oyalarni, tinch, erkin va farovon xayotni kuylab, insonlarning bir-biriga mehr-oqibatli bo'lishiga, tinch totuv yashamoqqa chorlaydi.

Asar kuplet shaklida yaratilgan. Kirish qismi re minor (a-moll) tonalligida lirik ohangda boshlanib, naqarot qismi lirik-dramatik avjda re minor tonalligida (26-42chi taktlar) yangraydi. Asarning oxirgi tugallash taktlari (43-44chi taktlar) kutilmaganda major tonalligida yakun topadi. Ushbu qo'shiqni talabalarning boshlang'ich davrdagi o'quv jarayonida, bakalavriat tizimida ham qo'llash mumkin. Asarni ijrosida aniq talaffuz, to'g'ri nafas olish mehzonlari, va albatta, saxna maxorati ustida ko'proq ishlash lozimdir.

Mazkur asar kantilena, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani, lirik obraz ifodasi ko'nikmalarini egallashda foydalidir. U talabalarga intellektni, badiiy didni, obrazli fikrlash jihatlarini egallashda zarurdir. Notada keltirilgan tonallik metstso soprano va baritonlar uchun lya- minorda (a-moll) berilgan, tenorlar uchun D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” o'quv qo'llanmasiga qarang. T., 2015.

Bu qo'shiq «Bakalavriat» bosqichida tahlil olayotgan talabalarning pedagogik va kontsert repertuari dasturga kiritilgan. Kollej va litseylardagi reperturda ham joy olishi mumkin.

ТИНЧЛИК НАШИДАСИ

TINCHLIK NASHIDASI

Нормурод Нарзуллаев шеъри
Normurod Narzullaev she'ri

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato

Allegro

Шаб - нам - лар - га ха - ва - сим ке - лар, та - ро - ват - ли тонг - ги туй - гу - лар.
Shab - nam - lar - ga ha - va - sim ke - lar, ta - ro - vat - li tong - gi tuy - g'ul - lar.

13

13

Шаб - бо - да - лар са - лом - лар йул - лар, тў - ша - ла - ди ер - га ёғ - ду -
 Shab-bo - da - lar sa - lom - lar yo'l - lar, to'-sha - la - di yer - ga yog'-du -

16

лар.
 lar.
 Юрт ос - мо - нин ён - ди - риб, пор - лаб,
 Yurt os - mo - nin yon - di - rib, por - lab,

19

бе - за - гай - ман юл - ду - зи бў - либ. Ду - нё - лар - ни тинч - лик - га чор -
 be - za - gay - man yul - du - zi bo' - lib. Dun-yo - lar - ni tinch - lik - ga chor

22

лаб,
 lab,
 я - ша - гай - ман хур ин - сон бў - либ.
 ya - sha - gay - man hur in - son bo' - lib.

25 Накарот: *f*

Бир би - рин - гиз се - винг, о - дам - лар,
 Bir-bi - rin-giz se - ving, o-dam - lar,

29

ме - хр би - лан гў - зал - дир о - лам.
 me-hr bi - lan go' - zal - dir o - lam.

33

Ку - либ боқ - син бахт - ли тинч, дам - лар,
 Ku-lib boq - sin baxt - li tinch, dam - lar,

37

бағ - ри - миз - да яш - на - син қўқ - лам.
 bag' - ri - miz - da yash - na - sin ko'k - lam.

Φ

4/1 | 1. | 2. |

Бир - би - //лам.
Bir - bi - //lam.

//лам.
//lam.

тамомлаш учун

Шабнамларга хавасим келар,
Тароватли тонгги туйғулар.
Шаббодалар саломлар йўллар,
Тўшаледи ерга ёғдулар.

Shabnamlarga havasim kelar,
Tarovatli tonggi tuyg'ullar.
Shabbodalar salomlar yo'llar,
To'shaladi yerga yog'dular.

Юрт осмонин ёндириб, порлаб,
Безагайман юлдузи бўлиб.
Дунёларни тинчликга чорлаб,
Яшагайман хур инсон бўлиб.

Yurt osmsnin yondirib, porlab,
Bezagayman yulduzi bo'lib.
Dunyolarni tinchlikga chorlab,
Yashagayman hur inson bo'lib.

HAŖAPOT:

Бир-бирингиз севинг, одамлар,
Меҳр билан гўзалдир олам.
Кулиб боқсин бахтли тинч, дамлар,
Бағримизда яшнасин кўклам.

NAQAROT:

Bir-biringiz seving, odamlar,
Mehr bilan go'zaldir olam.
Kulib boqsin baxtli tinch, damlar,
Bag'rimizda yashnasin ko'klam.

Дарс олсинлар келиб булбуллар,
Чаман аро хонишни мендан.
Севилсину, севсин кўнгиллар,
Ўргансинлар ёнишни мендан.

Dars olsinlar kelib bulbular,
Chaman aro xonishni mendan.
Kulib boqsin baxtli tinch, damlar,
O‘rgansinlar yonishni mendan.

Юрт осмонин ёндириб, порлаб,
Безагайман юлдузи бўлиб.
Дунёларни тинчликга чорлаб,
Яшагайман хур инсон бўлиб.

Yurt osmsnin yondirib, porlab,
Bezagayman yulduzi bo'lib.
Dunyolarni tinchlikga chorlab,
Yashagayman hur inson bo'lib.

HAҚAPOT.

NAQAROT.

“Toshkentim yagonadir” – D.Amanullaeva musiqasi, N.Narzullaev shehri. 2010chi yilda ovoz va estrada simfonik orkestri uchun partitura notasida yaratilgan bo‘lib, talabalar orasida mashhurdir. Asar konservatoriyaning kafedra talabalari ijrosidagi hisobot kontsertlarida, sinf kontsertlarida va bitiruv dasturlarida ijro etib kelinmoqda. Bu asarni erkak va ayol tomonidan ham yakka (solo) tarzda, hamda 2-4 kishilik ansamblg’ tarzida ijro etish mumkin.

Disko ritmik usulida yaratilgan katta avjli ushbu asar, rivojlangan kuplet shaklga ega. Kirish va kuplet qismidagi tabiiy major ladidagi mahnoli lirik ohang, o‘zbek klassik ashulalar ohangining tuzilmasi kabi asta-sekin ko‘tarilib, balandroq pardalarda rivojlanib, dinamik quvvatlanadi, va avj qismida (29-33chi taktlar) baland pardalarda tantanaviy bayramona ohangda yangraydi. Ikkinchi kupletda esa, asosiy musiqiy ohangi 38chi taktda, kutilmaganda yarim ton yuqori tonallikga ko‘tarilib (transpozitsiya), yuqori tessituraladagi baland notalarda katta avj qismida yana ham yangi tantanavor ranglarda yangraydi. Fortepiano tizimidagi garmonik major ladidagi nozik va tahsirli garmonik bezaklar asarga alohida joziba kiritadi, xonandaga obraz yaratishda yordam beradi. Bu o‘rinda asarning har bir nozik nyuanslari, intonatsion o‘zgarishlari va xarakteri xonanda tomonidan chuqur his etilishi lozim. Klavirda ansambl yo‘lidagi notalar ham berilgan.

Katta dramatik avjli ushbu asar ijrochidan keng ovoz diapazonini, yuqori tessituraladagi tirgakli yorqin tovushlarni, puxta o‘ylab taqsimlangan chuqur va katta nafasni va lirik- tanatanavor, patetik va pafosli ijroni talab qiladi. U ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistizmni namoyish etishga imkon beradi.

Ushbu asarni tanlaganda, talabaning ovoz diapazonini va texnik tayyorgarligini ehtiborga olish lozim. Asardagi avj qismlari bariton va tenor ovozlarda yorqinroq yangraydi. Fortepiano jo‘rligida ijro etish tavsiya etiladi. Asar Re-major (D-Dur) tonalligida berildi, Do-major tonalligidagi nota matni D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” o‘quv qo‘llanmasiga mavjud. T., 2015.

Konservatoriya o‘quv dasturiga kiritilgan, kollej va litseylarda ham iqtidorli talabalar bilan ishlashda foydalanish mumkin.

ТОШКЕНТИМ ЯГОНАДИР TOSHKENTIM YAGONADIR

Нормурод Нарзуллаев шеъри
Normurod Narzullaev she'ri

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato comodo, nobile

5

9

12

Ша-ҳар-лар кўп дун - ё - да, Тош-кен-тим я -
Sha-har-lar ko'p dun-yo - da, Tosh-ken-tim ya -

го - на-дир. Мар-ва-рид шо - да шо - да,
go - na-dir. Mar-va-rid sho - da sho - da,

15

пой-тах-тим дур - до - на-дир. Кун-дуз қу - ёш,
 roy-tax-tim dur-do - na-dir. Kun-duz qu-yosh,

18

кўк - да ой, ў-пар пе - шо - на - си - дан.
 ko'k - da oy, o'par pe-sho - na-si-dan.

21

Дун-ё ки-рар хой - на хой ол-тин дар - во -
 Dun-yo ki-rar xoy-na-xoy ol-tin dar-vo-

24

за - си-дан. Кун-дуз қу - ёш кўк - да ой,
 za-si-dan. Kun-duz qu-yosh, ko'k - da oy,

27

ў-пар пе - шо - на - си дан. Дун - ё ки - рап
o'-par pe - sho - na - si- dan. Dun-yo ki- rar

30

хой - на - хой ол-тин дар - во - за - си -
хоу - на - хоу ol - tin dar - vo - za - si-

33

дан. ос-то-нан - га ур сам бош.
dan. os-to-nan - ga ur-sam bosh.

36

Ўз-бе-кис-тон
O'z-be-kis-ton

39

хур э - лим, меъ-мо-ри-га та - сан - но.
hur e- lim, me' mo-ri-ga ta-san - no.

42

Таъ-зим-да ик - ки кў - лим, Тош-кен-тим - га
Ta'-zim-da ik - ki qo'- lim, Tosh-ken-tim - ga

45

мар - ха - бо. Ша-ҳар-лар кўп дун - ё - да,
mar - ha-bo. Sha-har-lar ko'p dun - yo-da,

48

Тош-кен-тим я - го - на - дир. Мар-ва-рид шо -
Tosh-ken-tim ya - go - na-dir. Mar-va-rid sho -

51

да шо - да, пой-тах-тим дур - до - на - дир.
da sho - da, roy - tax - tim dur - do - na - dir.

54

Ша-хар-лар кўп дун - ё - да, Тош-кен-тим я -
Sha-har - lar k'or dun - yo - da, Tosh-ken - tim ya -

57

го - на дир. Мар - ва - рид шо - да шо - да,
go - na dir. Mar - va - rid sho - da sho - da,

60

пой-тах-тимдур - до - на - дир.
roy - tax - tim dur - do - na - dir.

64

Тош-кен-тим я - го - на-дир!
Tosh-ken-tim ya - go - na - dir!

68

8va

Шахарлар кўп дунёда,
Тошкентим ягонадир.
Марварид шода шода,
Пойтахтим дурдонадир.

Кундуз қуёш, кўкда ой,
Ўпар пешонасидан.
Дунё кирар хойнахой
Олтин дарвозасидан.

Қўз тегмасин хуснига,
Ўзим сирли тумори.
Оламлар жо кўксига,
Кетмас дилдан хумори.

Гўзал шаҳрим, нур шаҳрим,
Мафтунингман, кўхна Шош.
Арзир минг бор шон фаҳрим,
Остонамга урсам бош.

Ўзбекистон хур элим,
Меъмориға тасанно.
Таъзимда икки қўлим,

Тошкентимга мархабо.

Шахарлар кўп дунёда,
Тошкентим ягонадир.
Марварид шода шода,
Пойтахтим дурдонадир.

Тошкентим ягонадир!

Shaharlar ko'p dunyoda,
Toshkentim yagonadir.
Marvarid shoda shoda,
Poytaxtim durdonadir.

Kunduz quyosh, ko'kda oy,
O'par peshonasidan.
Dunyo kirar xoynaxoy
Oltin darvozasidan.

Ko'z tegmasin xusniga,
O'zim sirli tumori.
Olamlar jo ko'ksiga,
Ketmas dildan xumori.

Go‘zal shahrim, nur shahrim,
Maftuningman, ko‘xna Shosh.
Arzir ming bor shon faxrim,
Ostonanga ursam bosh.

Ozbekiston hur elim,
Me‘moriga tasanno.
Ta‘zimda ikki qo‘lim,

Toshkentimga marhabo.

Shaharlar ko‘p dunyoda,
Toshkentim yagonadir.
Marvarid shoda shoda,
Poytaxtim durdonadir.

Toshkentim yagonadir!

“Yoshligim” – D.Amanullaeva musiqasi, I.Jiyanov sheri. Bu qo‘shiq oddiy kuplet shaklidagi naqaratli tuzilmada yaratilgan. SHEhriy matn lirik romantik og‘ushida yozilgan, orzularga to‘la gullagan yoshlik chog‘i, Ona Vatanga bo‘lgan muhabbat, shukronalik his tuyg‘ulari madh etilgan.

Asar oddiy minor ladida yaratilib, lirik ohanglar bilan yo‘g‘rilgan. Naqarot qismida ohang sekvensiyali ko‘tarilishlar va garmonik o‘zgarishlar bilan to‘ldirilib, 30-38chi taktlarda

*“Yuragimdan ketma, muhabbat,
Boshim uzra quyosh bo‘lgin, Baxt!”* - so‘zlari bilan baland tessituradagi jo‘shqin avjni hosil qiladi.

Asar bilan tanishish jarayonida ahamiyatni ohang intonatsiyasi tuzilmasiga, o‘zgaruvchan liriko-dramatik obrazlarning ifodasiga, har bir musiqiy jumlaning (musiqiy frazani) nafasda yetkazib badiiy ijroga qaratish lozim. Ayniqsa asarning chuqur mazmunini shakliyl yaxlitlikda ifoda etishni talab qilish zarurdir.

Qo‘shiq kantilena, tirgakli tovush, ritmik qobiliyat, tovush filirovkasi, sof intonatsiya, uzun nafas, garmonik intonatsiyani rivojiga, kontrast obrazlar ifodasi ko‘nikmalarini egallashda foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg‘u “soul” yo‘nalishini ifodasini keltirishga qaratilishi lozim. Ushbu qo‘shiqning nota matni tenor tonalligida berilgan (d-moll), baritonlar va ayollar uchun si minorga transpozitsiya qilish tavsiya etiladi.

Konservatoriya o‘quv dasturiga kiritilgan, kollej va litseylarda ham foydalanish mumkin.

ЁШЛИГИМ YOSHLIGIM

Иброҳим Жиянов шеъри
Ibrohim Jiyonov she'ri

Дилором Амануллаева муסיқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato con anima

mf

Гул - ла - ган боғ - лар - ни кез - ган - да, ор - зу - лар бағ - ри - да суз - ган
Мен - га я - кин бўл - ди юл - дуз - лар, я - кин - рок - дир ҳат - то ден - гиз
Gul - la - gan bog' - lar - ni kez - gan - da, or - zu - lar bag' - ri - da suz - gan -
Men - ga ya - qin bo'l - di yul - duz - lar, ya - qin - roq - dir hat - to den - giz

mf

да. Дил - га бахт сув - ра - тин чиз - ган - да,
лар. Нур - га тў - ла бу ёш - лик кез - лар,
da. Dil - ga baxt suv - ra - tin chiz - gan - da,
lar. Nur - ga to' - la bu yosh - lik kez - lar,

Ва-тан - се-нинг меҳ-ринг-ни сез - дим,
 Va-tan - se-ning meh - ring - ni sez - dim,

Ва-тан - се-нинг меҳ-ринг-ни сез
 Va-tan - se-ning meh - ring - ni sez

1. дим.
 dim.

2. Naqarot:
 дим. О, ёш - ли - гим, қа-нот бер мен-
 dim. O, yosh - li - gim, qa-not ber men

cresc.

га, ал - ёр ай - тай, ха - ёт, мен сен - га. Ю-па -
 ga, al-yor ay - tay, ha-yot, men sen - ga. Yu-ra -

cresc.

гим-дан кет- ма, му-хаб - бат,
 gim-dan ket-ma, mu - xab - bat,

бо - шим уз-ра қу - ёш бўл-гин
 bo-shim uz-ra qu-yosh bo'l-gin,

f

Бахт!
Baxt!

Ю-ра -гим-дан кет-ма, му-хаб - бат,
Yu-ra - gim-dan ket-ma, mu-hab - bat,

бо - шим уз - ра қу - ёш бўл-гин, Бахт!
bo - shim uz - ra qu-yosh bo'l- gin, Baxt!

тамомлаш учун

Ю - ра - гим - дан кет-ма, му-хаб - бат,
Yu - ra - gim - dan ket-ma, mu-hab - bat,

бо - шим уз - ра қу - ёш бўл - гин, Бахт!
bo - shim uz - ra qu-yosh bo'l - gin, Baxt!

Гуллаган боғларни кезганда,
Орзулар бағрида сузганда,
Дилга бахт сувратин чизганда,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим.

Менга яқин бўлди юлдузлар,
Яқинроқдир ҳатто денгизлар.
Нурга тўла бу ёшлик кезлар,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим.

НАҚАРОТ:

О, ёшлигим, қанот бер менга,
Алёр айтай, ҳаёт, мен сенга.
Юрагимдан кетма, муҳаббат,
Бошим узра қуёш бўлгин, Бахт!
Юрагимдан кетма, муҳаббат,
Бошим узра қуёш бўлгин, Бахт!

Бу тиниқ булоқлар сувида,
Бу майин шаббода куйида,
Осуда, тинч диёр қўйнида,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим.

Минг йиллик чинорлар сўз очса,
Кўхна бу минорлар юз очса,
Қалбимда бир ғурур ко'з очса,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим,
Ватан - сенинг меҳрингни сездим.

НАҚАРОТ.

Gullagan bog'larni kezganda,
Orzular bag'rida suzganda.
Dilga baxt suvratin chizganda,
Vatan - sening mehringni sezdim,
Vatan - sening mehringni sezdim.

Menga yaqin bo'ldi yulduzlar,
Yaqinroqdir hatto dengizlar.
Nurga to'la bu yoshlik kezlar,
Vatan - sening mehringni sezdim,
Vatan - sening mehringni sezdim.

NAQAROT:

O, yoshligim, qanot ber menga,
Alyor aytay, xayot, men senga.
Yuragimdan ketma, muhabbat,
Boshim uzra quyosh bo'lg'in Baxt!
Yuragimdan ketma, muhabbat,
Boshim uzra quyosh bo'lg'in, Baxt!

Bu tiniq buloqlar suvida,
Bu mayin shabboda kuyida.
Osuda, tinch diyor qo'ynida,
Vatan - sening mehringni sezdim,
Vatan - sening mehringni sezdim.

Ming yillik chinorlar so'z ochsa,
Ko'xna bu minorlar yuz ochsa.
Qalbimda bir g'urur ko'z ochsa,
Vatan - sening mehringni sezdim,
Vatan - sening mehringni sezdim.

Naqarot.

“Vatan” – Alisher Ikromov musiqasi, I.Jiyanov shehri. O‘zbekiston Respublikasi sanhat arbobi Alisher Ikromov – zamonamizning mashhur estrada kompozitorlaridan biri. U opera, myuzikl, kino va teatrlarga musiqa, shuningdek, 200dan ortiq estrada qo‘shiqlari muallifidir. U 1996 yildan beri O‘zbekiston milliy estrada orkestrining bosh dirijyori va badiiy rahbari lavozimida muvaffaqiyatli ishlab kelmoqda. 2007chi yildan bugungi kunga qadar O‘zDK “Estrada xonandaligi” kafedrasida bitiruvchilarining Davlat attestatsiyasida Okestr jo‘rligidagi asarlar ijrosiga rahbarlik qilib kelmoqda. SHuningdek, kafedraning bir nechta hisobot kontsertlari A.Ikromov boshchiligidagi orkestr jo‘rligida muvaffaqiyatli o‘tgan, talabalarning kasbiy ulg‘ayishida orkestr bilan kuylash imkoniyatini yaratib berdi.

Qo‘shiq bandli – naqarot shaklida yozilgan bo‘lib, boshlang‘ich qismida «rechitativ» uslubdagi lirik – psixologik xarakter ifodalangan. Bu qismda ijrochidan shehriy mazmunni ifodalab berishga, aniq, ravshan talaffuz ustida ishlash talab etiladi. «Naqarot» baland pardada yozilgan bo‘lib, o‘ziga xos «avj» rolini o‘ynaydi. Naqarotda ifodalangan shehriy mazmun mahnoli, dardli va tahsirchan ijroni talab qiladi. Aytish lozimki, talabalarning ijro repertuaridagi ko‘plab o‘zbek va chet el estrada asarlari orkestr repertuarida mavjud Qo‘llanmada keltirilgan A.Ikromovning “Vatan” asari erkaklar ijrosi uchun mos.

VATAN

D.Yoqubov she’ri
A.Ikromov musiqasi

Moderato

O't-gan bo-bo - lar - ning man-gu

uy - qu sin Bu - zol - mas, eh - ti - mol, ko'ch - sa ham tog' - lar.

Le - kin Va - tan de - sam sa - do be - rar jim Va - tan mo - ziy - ni ham uy - g'o -

Naqarot:

ta o lar Yu - rak mu - hab - bat - siz ya - sha - mas e - kan Se - vib ay - til - ma - sa so'z - lar

ham jon siz Va - tan ish - qi shun - day bu - yuk so'z e - kan O'z - bek -

1. 2.

lar ya-sha-mas O'z-be-kis-ton - siz O'z-bek-

“Ulug‘imsan, Vatanim” – Sevara Nazarxon musiqasi, Muxammad Yusuf shehri. Ushbu qo‘shiq Vatanparvarlik ruhida yangragan eng go‘zal qo‘shiqlaridan biri bo‘lib, xalqimizning sevimli qo‘shig‘iga aylangan. O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan artist, Xalqaro teleproektlar qatnashchisi, Xalqaro festivallar Laureati va Diplomanti, zamonamizning mashxur estrada yulduzi Sevara Nazarxon – O‘zbekiston davlat konservatoriyasining “Estrada xonandaligi” tahlim yo‘nalishining birinchi Magistr bitiruvchisidir. Mutaxassislik sinfini professor Dilorom Amanullaevada o‘tagan. S.Nazarxon o‘zbek estrada sanhatiga yangi, o‘ziga xos stilistik oqimlarda: soul, etno-jaz, fg‘yujn, ayrenbi, pop yo‘nalishlarida ijod qilib kelmoqda.

“Ulug‘imsan, Vatanim” qo‘shig‘i Vatanparvarlik ruhidagi asarlar turkumiga kirib, lirik-dramatik xarakterga ega. Qo‘shiq o‘z shakli va musiqiy kontseptsiyasi, dramaturgik kontseptsiyasi, shehr va musiqaning uyg‘unligi tizimlari bilan qo‘shiq-ballada turiga kiradi. Shehrdagi dardli misralar chuqur mahnoni o‘z ichida aks etgan, va musiqa orqali keskin xarakterlarda: nozik lirik kantilenadan, to o‘ta dardli va dramatik psixologik xolatlarda ifodalangan.

Bu chuqur va dardli so‘zlarning ijrosi xonandadan yorqin va ifodali obrazni yaratishni, artistik mahoratni va soul stilistik yo‘nalishidagi ijroni talab etadi. Asar ijrosida aniq va ifodali talaffuz ustida ish olib borish zarur. Naqarot qismini faqat tirgakli vokal tovushlarida, katta nafasda, lirik-dramatik xarakterda ijro etish lozimdir. Asar ayollar ijrosiga moslangan. Bakalavriatning 2-3 kurslariga mos keladi.

ULUG'IMSAN, VATANIM

M.Yusuf she'ri
S.Nazarxon musiqasi

Andante

The musical score is written for voice and piano. It begins with a piano introduction in 4/4 time, marked 'Andante'. The piano part features a continuous eighth-note accompaniment in the left hand, while the right hand has a melody of half notes and quarter notes. The introduction is marked 'pp' (pianissimo) and 'legato'. The vocal melody enters in the third measure, with lyrics in Uzbek. The piano accompaniment continues with a steady eighth-note pattern. The score includes three systems of music, each with a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Uzbek and describe the greatness of the fatherland and the pride of its people. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

pp
legato

Men dun - yo - ni ni - ma qil - dim, O' - zing yo - rug' ja - ho - nim.

O' - zim - ga bek, o' - zim sul - ton, Sen tax - ti Su - lay - mo - nim Yol - g' i - zim, ya - go - nam dey - mi,

To - pin - gan ko - sho - nam dey - mi, O' - zing me - ning u - lug' - lar - dan U - lu - g' im - san.

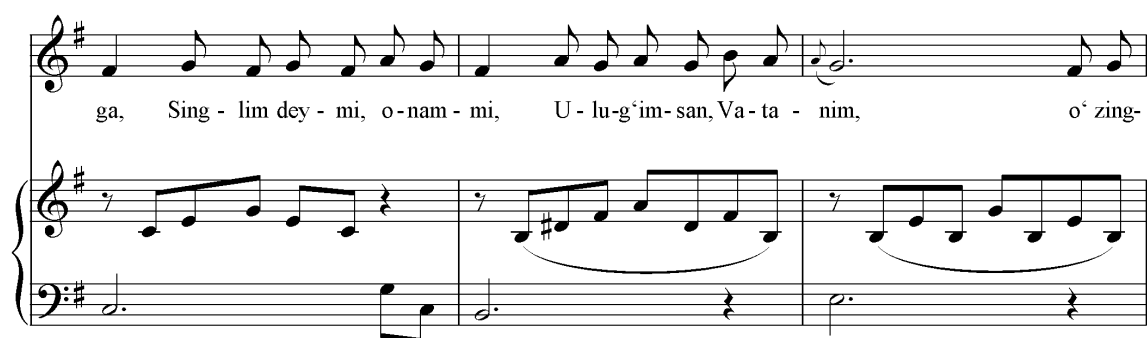
1.2.

3.

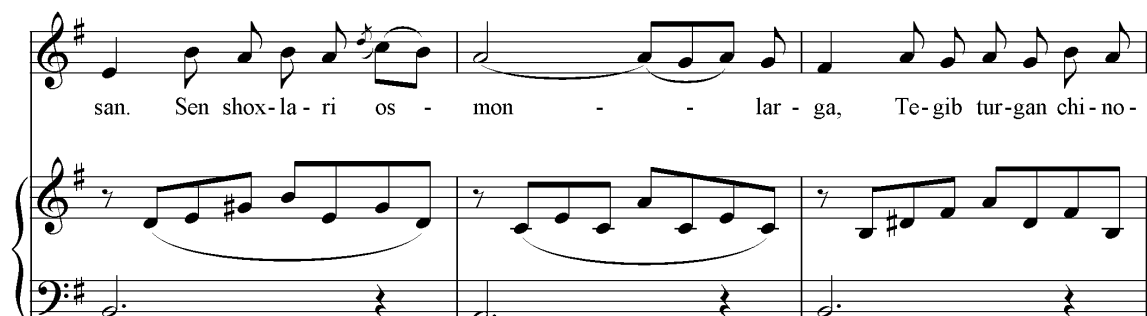
U-lu-g'im-san, Va-ta-nim, Sho-don ku-nim gul ot-gan

sen, No-lon ku-nim yu - - - pat-gan sen. Yu-zing bo-sib yu-zim-

ga, Sing-lim dey-mi, o-nam-mi, U-lu-g'im-san, Va-ta-nim, o'zing-

san. Sen shox-la-ri os-mon - - - lar-ga, Te-gib tur-gan chi-no-

rim, o'-zing - san, O - ta de-sam, qi - zim deb, Bosh e - gib tur-gan o' -

zing, U-lu-g'im- san, Va-ta - nim.

Kim Qash-qar-ni qil-di ma-kon, Kim E-na-soy to-mon-da

Ja - lo-lid-din Kur-dis-ton - da, Bo - bu - ring Hin - dis-ton - da. Bu qan-day yuz qa-ro - lig' deb,

Yo - tar - lar zi - mis-ton - da, Tar-qab ket-gan to'q-son ol - ti U - ru-g'im - san, Va - ta - nim.

Qi - zim, de-sang os mon-lar - ga G'i - rot bo' - lib uch-gay - man, G'i - chir-g'i - chir ti - shim-da - gi

So' - li - g'im - san, Va - ta - nim. Sho - don ku - nim gul deb, Bosh e - gib tur-gan o' -

zing, U-lu-g'im-san, Va-ta-nim.

trill trill trill trill

Sho-don ku-nim gul ot-gan sen, No-lon ku-nim yu-pat-gan

sen. Yu-zing bo - sib yu-zim - ga, Sing - lim dey - mu, o-nam - mi. U - lu-g'im- san, Va- ta -

nim, o' - zing- san. Sen shox - la-ri os - mon - lar - ga, Te-gib tur-gan chi-no-

rim, o' - zing- san, O - ta de-sam, qi-zim deb, bosh e - gib tur-gan o' -

zing, U - lu-g'im- san, Va- ta - nim. Sho-don ku- nim gul

ot - gan sen, No - lon ku - nim yu - pat - gan

sen. Yu - zing bo - sib yu - zim - ga, Sing - lim dey - mu, o - nam - mi. U - lu - g'im - san, Va - ta -

nim, o' - zing - san, Sen shox - la - ri os - mon - lar - ga, Te - gib tur - gan chi - no -

rim, o' - zing - san, O - ta de - sam, qi - zim deb, bosh e - gib tur - gan o' -

zing, U-lu-g'im-san, Va-ta-nim.

U-lu-g'im-san, Va-ta-nim.

Men dunyoni nima qildim,
 O'zing yorug' jahonim.
 O'zinga bek,
 O'zim sulton,
 Sen taxti Sulaymonim.
 Yolg'izim,
 Yagonam deymi,
 Toppingan koshonam deymi,
 O'zing mening ulug'lardan
 Ulug'imsan, Vatanim.

Sen Xo'jandsan,
 Chingizlarga
 Darvozasin ochmagan,
 Temurmaliq orqasidan
 Sirdaryoga sakragan.
 Muqannasan, qorachig'i
 Olovlarga sachragan,
 Shiroqlarni ko'rgan cho'pon-
 Cho'lig'imsan, Vatanim.
 Shodon kunim gul otgan sen,
 Nolon kunim yupatgan sen,
 Yuzing bosib yuzimga,
 Singlim deymi,
 Onammi,
 Ulug'imsan, Vatanim,

O'zingsan,
 Sen shoxlari osmonlarga
 Tegib turgan chinorim,
 O'zingsan,
 Ota desam,
 Qizim, deb,
 Bosh egib turgan o'zing,
 Ulug'imsan, Vatanim.

Kim Qashqarni qildi makon,
 Kim Enasoy tomonda,
 Jaloliddin Kurdistonda,
 Boburing Hindistonda.
 Bu qanday yuz qarolig' deb,
 Yotarlar zimistonda,
 Tarqab ketgan to'qson olti
 Urug'imsan, Vatanim.

Shodon kunim gul otgan sen,
 Nolon kunim yupatgan sen.
 Yuzing bosib yuzimga,
 Singlim deymi,
 Onammi,
 Ulug'imsan, Vatanim.

“Vatan” – Jamila Naimova musiqasi, I.Yuldashev shehri.

Jamila Naimova – Estrada-jaz ijrochiligi (fortepiano) va pedagogikasi sohasida yetakchi mutaxassis. U V.Uspenskiy nomidagi RIMALning “Estrada ijrochiligi” bo‘limi mudirasi, shuningdek, O‘zbekiston davlat konservatoriyasining “Estrada xonandaligi” kafedrasida jo‘rnavor lavozimida ham faoliyat olib kelmoqda. U bir necha estrada-jaz asarlari muallifidir. Uning qalamiga mansub “Vatan” deb nomlangan qo‘shig‘i bakalavriatning ijro dasturidan joy olgan, kafedraning tanlov va kontsertlarida talabalar tomonidan sevilib ijro etilmoqda.

Asarning obraz tuzilmasi lirik-psixologik, yorqin ohanglarda boshlanib, avj (kulg‘minatsiya) qismida Vatan tuyg‘usidagi milliy g‘urur, milliy iftixor xarakteridagi obrazlar almashuviga asoslangan. Asarning tuzilmasi va intonatsion tilini musiqiy obrazlar belgilab, variatsiyalashgan qismlar ikki kupletli keng kompozitsiyada aks ettirilgan. Bu asarda ijrochining vazifasi – sof intonatsiya va asarning ritmik jixatlarida ishlash, so‘zlarni aniq ifodasi va artistik mahoratdan iboratdir. Axamiyat katta nafasni to‘g‘ri taqsimlash, va kulg‘minatsiya qismidagi nafas setkasini to‘g‘ri ishlatishga qaratilish zarur.

Ushbu asarni ustida ishlash jarayoni talabalardan ijodiy yondoshishni talab etadi. Ishlash jarayonida talaba intonatsion ifodaviylikga ko‘proq ehtibor qaratishi darkordir. Har bir so‘zni, fikrning mohiyatini rang barang ovoz intonatsiyalari orqali yetkazib berishni talab etish zarurdir. Asar tenorlar ijrosiga moslangan. Baritonlar uchun 2,5-3 ton pastga transpozitsiya qilib ijro etish lozimdir. Bakalavriatning 2-3 kurslariga mos keladi.

VATAN

I.Yoʻldoshev sheʼri
J.Naimova musiqasi

ya-shar ya - ra - tar. Va-tan de-ya o-qar a-riq-da - chi suv,

qush-lar na - vo si - da tinch - lik na - fa - si,

o - na al - la-si-dek bir u-lugʻ tuy - gʻu,

be-shik lar - da bo-qar yur - ti-ning erta - si Va -

ya-shar ya - ra - tar. Va-tan de-ya o-qar a-riq-da - chi suv,

qush-lar na - vo si - da tinch - lik na - fa - si,

o - na al - la-si - dek bir u-lug' tuy - g'u,

be-shik lar - da bo-qar yur - ti - ning erta - si Va -

tan Va - tan Va - tan

Va - tan *f* O - na al - la - si ni

ting - lay di ye - ru ko'k, Va - tan os - mo - ni-da

yul-duz- lar se - rob, go' - dak o - yo - g'i ni

o' - ray - di may-sa, ko'k, be - kin - ma - choq o'y-nar

qo' - shiq nur ki - tob.

Va-tan de-ya o-qar, a-riq-da - chi suv

qush-lar na-vo-si-da tinch-lik na-fa-si, o - na al-la si-dek

bir u-lug^c tuy - g^cu, be-shik - lar - da bo - qar

yur - ti ning erta - si Va - tan

Va - tan Va -

tan Va - - tan.

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Vatanparvarlik mavzusidagi asarlar yaratgan kompozitorlarni sanab bering.
2. Dasturda berilgan Vatanparvarlik mavzusidagi asarlarning estetik mohiyati.
3. Vatanparvarlik ruhidagi asarlarning barkamol yoshlar tarbiyasidagi oʻrni.
4. Yana qanday Vatanparvarlik mavzusidagi qoʻshiqlarni bilasiz?
5. Oʻzbekiston milliy estrada orkestrining bosh dirijyori va badiiy rahbari kim?
6. “Dasturiy talablar” mahnosini tushuntirib bering.
7. Vatan mavzusidagi qoʻshiqlar ijrosida qanday ijrochilik talablari qoʻyiladi?
8. Vatanparvarlik mavzusidagi asarlar qaysi oʻquv adabiyotlarida mavjud?

Vazifalar:

1. “Yakkadir Toshkent” asarining shakli va stilistik yoʻnalishini analiz qilib, izohlab bering.
2. “Tinchlik nashidasi” asarining lad strukturasi va ijro dramaturgiyasini analiz qilib, izohlab bering.
3. S.Nazarxon dasturidagi “Ulugʻimsan Vatanim” asarining metodologik qoʻllanishini tahlil qiling.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. Oʻquv qoʻllanma. T., 2007 y.
2. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. Oʻquv qoʻllanma T., “Musiqqa”, 2015 y.
3. Yu.Turaev. XX asr oʻzbek estrada qoʻshiqlari. Oʻquv qoʻllanma. T., “Musiqqa”, 2016 y.
4. R.Islamova. Xonandalik ansambli - oʻquv qoʻllanma, T., 2007;

Qoʻshiqlar toʻplamlari:

1. “Mustaqillik taronalari» qoʻshiqlar toʻplami, T., “Mehnat” nashriyoti, 2001
2. “Oʻzbekiston-tong yurtim” qoʻshiqlar toʻplami, T., “Oʻqituvchi” nashriyoti, 1999
3. “Oʻzbekiston – Vatanim manim” qoʻshiqlar toʻplami, T., «Mexnat» nashriyoti, 1996, 1997, 1999.

2-MODUL.

6-mavzu. Milliy va zamonaviy estrada stilistik yo‘nalishlari

Reja:

1. Estrada xonandaligida stilistik yo‘nalish va oqimlar.
2. Estrada xonandaligiga jazning tahsiri.
3. Zamonaviy estrada-vokal janrlari. Romans, ashula va balladalar.

Tayanch iboralar: stilistik yo‘nalish, shou-biznes, oqim, xabashlar musiqasi, blyuz, swing, soul, pop, jaz, improvizatsiya (badihaviylik), bossa-nova, fg‘yujn, ballada, ashula, qo‘shiq, badiiy ohang, shehr, mahno, musiqiy ifoda, artistik mahorat, intonatsiya, qobiliyat.

1. Estrada xonandaligida stilistik yo‘nalish va oqimlar

XX-chi asrning ikkinchi yarimidan boshlab bugungi kungacha “estrada” nomi bilan yuritilayotgan musiqa namunalari tobora ko‘plab tinglovchilar ehtiborini o‘ziga jalb etmokda. Bugungi kunda radio-televidenie va turli bayram tantanalari dasturlaridan keng o‘rin olgan bu turdagi musiqa nafaqat yoshlarni, balki jamiyatimizning turli yoshdagi millionlab vakillari ongi va mahnaviyatiga sezilarli tahsir o‘tkaza boshladi. AQSH musiqasi avvallari bu sohaga qariyb «muolifat» darajasida bo‘lgan kompozitorlik ijodiyotiga ham uning ozmi-ko‘pmi tahsirini o‘tkazmoda.

Amerika musiqa madaniyatida estrada qo‘shiqchiligidan yuzaga kelishi, uning mahlum unsurlari va shakllarini jaxon xalqlari musiqa madaniyatiga eksport qilinganligini asoslab berish mumkin. Chunki, Amerika Qo‘shma Shtatlarining ijtimoiy-madaniy hayotini o‘rganadigan, estrada qo‘shiqchiligidan yuzaga kelishiga dahldor ayrim janr turlarining taqdim etadigan olimlar paydo bo‘lmoqda. SHuningdek, XX asr boshlarida o‘zbek anhanaviy qo‘shiqchiligi asosida, milliy yangi estrada qo‘shiqchiligi shakllana boshlaganligini o‘rganadigan tadqiqotchilar ham shakllanmoqda.

Mahlumki, Amerika Qo‘shma Shtatlari musiqa madaniyati 19 asr oxirida o‘ziga xos mustamlaka mamlakatning musiqasi tipida shakllana boshlagan edi. O‘sha davrdagi Amerika musiqasi Yevropa, Afrika, keyinchalik Osiyo qithalaridan «ko‘chirilgan» musiqa anhanalarining o‘zaro tahsiri va transformatsiyasini boshidan kechirib, yangi shart-sharoitlarga moslashtirilgan yedi. SHu bilan bir paytda «yosh millat»ning hayot tarzi hamda ruhiy ehtiyojlariga mos va xos bo‘lgan amerika musiqa anhanalari shakllana bordi. Bulardan xor ijrochiligi, bendlar ijrosi, menestrel-shou, spirichuels kabi o‘ziga xos musiqiy anhanalarni alohida ehtirol etish mumkin.

SHu bilan birga, 19 asrning 20-40 yillarida AQSH musiqa madaniyati rivojini belgilovchi muhim ikki tamoyil yuzaga keldi:

- birinchisi, Amerika zaminida Yevropa tarzidagi musiqiy hayot va o'zga musiqa madaniyatlarning tur hamda shakllarini yoyilishi yoki joriy etilishi natijasida;

- ikkinchisi, turli diniy, etnik, ijtimoiy va jo'g'rofiy aholisiga xos, musiqani asosan muayyan, tartibsiz paydo bo'lgan hayotiy-maishiy shakllarga moslashishidir. Qayd etilgan tamoyillarning o'zaro tahsiri esa AQSH musiqa sanhatining rango-rangligiga xizmat qilgan asosiy omillardan biri deyish mumkin.

XX asr boshlariga kelib to'liq shakllangan Amerika musiqa madaniyati musiqiy hayotning turli shakllarini, uni moliyalashtirishni, tijorat va notijorat professional musiqa bilan bog'liq tashkilotlarning o'ziga xos faoliyati, universitetlar faoliyatini, musiqa sanhatiga o'qitadigan, ijro sanhati markazlarini qamrab oldi. Bunday raqobatli vaziyat badiiy asar ijodkorlarini «bozor» yehtiyojiga qaram bo'lishiga, keyinchalik esa sanhatkorlarni “sensatsion”, yahni qisqa muddatli qiymatga ega bo'lgan namunalar yaratishga undadi. Demak, XX asr Amerika Qo'shma SHtatlari jaxonda birinchi bo'lib musiqa sanhatining ayrim turlarini tijorat yo'li bilan rivojlantirishga shart-sharoit yaratdi. Natijada, tijorat holatlari bilan bog'liq jadal rivojlangan AQSH musiqa sanhatining jaz, kantri-myuzik va aynisa, pop-musiqa turlari “industrializatsiyalashtirildi”. Professional musiqa ijodkorligi va ijrochiligi xususiy va davlat fondlariga bog'liq holda faoliyat yurita boshladi.

SHuni alohida ta'kidlash kerakki, XX-chi asrda ham o'zga mamlakatlar musiqiy anhanalarini bozor extiyojlariga moslab o'zlashtirishni davom ettirgan Amerika Qo'shma SHtatlari musiqa madaniyati – 21 asrga kelib ham boshqa qitha xalqlari sanhatiga o'zining kuchli tahsirini o'tkaza boshladi. Bu kabi musiqiy ekspansiya, avvalambor, AQSH ning umummafkuraviy siyosati, davlat tomonidan mazkur ishlarga maxsus, katta moliya ajratib berilishi va keng tarmoqli ommaviy axborot kommunikatsiyalarining faoliyati bilan bog'liq holda olib borildi.

2.Estrada xonandaligiga jazning tahsiri

Mahalliy anhanalarning shakllanishi va keyingi AQSH musiqasi rivojida xabashlarning musiqa sanhati muhim ahamiyat kasb etgani mahlum.. 18 asrdan boshlab Afrikadan majburiy ko'chirilgan erksiz qullar o'zlari bilan qadimiy anhanalarga boy madaniyatni “Yangi Olam” ga olib keldilar va bu madaniyat Yevropalik ko'chmanchilar madaniyati tahsiriga tushdi. Asosan Amerikaning janubiy hududlarida qishloq xo'jaligi ishlarini amalga oshirgan qullar badihago'y shakldagi “xollers vashauts” kabi aytimlarni ijro etganlar. Kechalari esa ibodatga to'plangan xabashlar qadimiy marosim aytimlarini, sanolarni (psalmlar), shuningdek, spirichuelzlarni kuylaganlar. Bulardan so'nggisi ilk afro-amerika musiqiy ifodaviy shakllaridan biriga aylandi.

Alalxusus, 19 asr oxiri XX asr boshlarida Yevropa va Afrika musiqiy madaniyatlarning qorishuvi natijasida AQSHning janubiy shtatlarida professional musiqa sanhatining yangi turi - jaz sanhati yuzaga keldi.

Jaz – inglizcha ko‘ngil ochar musika turi, frantsuzchada – “valdirash” mahnosini beradi. Boshqa tahrifda esa, 1915 yili Ng’yu – York ilk jaz ansablini tuzgan Djazbo Braun ismidan olingan deb tahkidlanadi. Uning yaratuvchilari va tashuvchilari esa amerikalik xabash avlodlari bo‘ldi. Bu musiqa turida uyidagi badiiy anhanalarning o‘rni salmoqlidir:

- usul (ritm)ning muhim o‘rin tutishi;
- metrika yoki “bit” ning izchilligi;
- to‘lqinsimon harakatni yuzaga keltiruvchi ohang urilmalaridagi urg‘ular (masalan “sving”);
- ostinato tarzida qaytarilib turuvchi kichik hajmdagi ohang (“riffar”);
- tovushqatorning 3, 5, va 7-chi bosqichlaridan o‘ziga xos quyi harakatdagi glissando (“blyuz-notalar”);
- keng ovoz tusi va tovushlarga taqlid qiluvchi unsurlarning qo‘llanishi;
- asarning aniq tuzilishi doirasida ritmik ohang urilmalarini o‘zgartirib turish (badiha qilish) va b.

SHu o‘rinda xabash xalqining vokal ijrochiligiga muxtasar to‘xtalib o‘tishni o‘rinli deb bildik.

Aytish kerakki, Yevropa vokal ijrochiligiga nisbatan Afrika ijrochiligi ko‘proq so‘z (talafuz ohanglari) bilan bog‘liqdir. CHunki xabashlarning musiqiy va so‘z talafuz og‘anglari orasida deyarli aniq chegarani his etish qiyin. Muhim pardadan sirg‘anishlar (detonatsiya) va musiqiy kuylashdan tabiiy so‘zlashuv ohanglari (intonatsiya)ga ravon o‘tish kabi unsurlar xabashlarning o‘ziga xos ohang talafuzining xususiyatlarini tashkil etdi.

Xabash xalqining vokal ijrochiligi va o‘ziga xos sadolanish haqida gapirganimizda yana bir muhim jixatni alohida aytib o‘tish zarur. Bu - ovoz kuchidir. Yevropa vokal ijrochiligi nuqtai nazaridan bunday kuchli ovoz g‘ayri tabiiy ko‘rinadi. Lekin, ko‘plab tadqiqotchilar bu masala xususida so‘z yuritganida xabashlarning qadimiy anhanalaridan biri bo‘lgan ikki qishloq orasidagi qo‘shiqchilarning aytishuvlarni misol tarzida keltiradilar. 19-chi asr oxiri XX-chi asr boshlarida jaz musiqasida namoyon bo‘lgan blyuz, spirichuels va gospel kabi janrlariga xabash xalqining anhanaviy aytim ijro yo‘llari katta tahsir ko‘rsatgan. Qayd etilgan janrlarda ifodaviy ijro vositalarning anhanaviy yevropa vokal texnikasiga nisbatan kengayganligi kuzatiladi. Xususan, xabash aytim ijrochiligiga xos glissando, faltset (sunhiy ovoz chiqarish uslubi), ovozni to‘lqinlantirish, burunga kuylash, pichirlash, tomoqqa kuch berib (kuchanib) ijro etish, hamda turli cholg‘ular sadolanishiga tahlid kabi xususiy ijro texnikalari bilan boyitildi.

Jaz musiqasining shakllanishi va rivojiga bu turdagi musiqaning ayrim janrlari katta tahsir ko‘rsatgan. Bu holat jaz musiqasi shakllanishining ilk davrlarida faoliyat yuritgan jaz sozandalari ijrosidagi asarlarda xabash ayrim yo‘llariga, vokal ijrochilari esa o‘z badihalarida cholg‘u ijro uslublariga taqlid etganliklari kuzatiladi. Bu kabi taqlid aytim uslubiy soha atamasida “sket” deb nom olgan. Odatda, bu uslub jaz asarining o‘rta qismida ijro etilib, sozanda ijrosiga xonanda taqlid qiladi. Unda xonanda mahlum mahnoga ega bo‘lmagan jumla, so‘z yoki bir bo‘g‘in asosida o‘z musiqiy badihasini “uradi”. Mazkur

uslubni jaz vokal ijrochiligida ilk bor Lui Armstrong 1926 yilda qo'llagan. SHunday qilib, AQSH musiqa madaniyatining o'ziga xos ommabop cholg'u va ayrim janrlari shakllandi, kuchli ommaviy axborot kommunikatsiya tarmoqlari faoliyati bilan o'zga makonlarga yoyildi.

Jaxon musiqa olamida keng yoyilgan atamalar rok, bit, pop va shlyager kabi "engil" musiqalardan farqli o'laroq o'zbek musiqiy madaniyatimizda asosan "estrada" atamasi "engil" musiqa mahnosida qo'llanilib kelmoda.

3.Zamonaviy estrada-vokal janrlari.

Romans, ashula va balladalar

Dunyodagi estrada vokal sanhatining turli janrlar va yo'nalishlarining rivojlangan davrida, estrada xonanda mutaxassislarining kasbiy tarbiyasida qo'shiq bilan bir qatorda murakkabroq asarlar: romanslar, balladalar va ashulalarning o'zlashtirishi muhim kasb egallaydi. Yosh estrada xonandasini talabalik yillaridan boshlab, o'z repertuarini turli janrlardagi asarlar bilan boyitishga o'rgatish lozim. Bu kelajakda uning dunyo miqyosidagi standart va talablarga javob bera oladigan, professional sanhatkor sifatida shakllanishiga asos bo'ladi. Talaba uchun har bir ijro etiladigan asar, uning janr xususiyatlari va stilistik yo'nalishi xaqida tasavvurga ega bo'lishini talab etadi.

Asarning ijro masalasida esa, talaba aniq interpretatsiya rejasini belgilab olishi zarur. Unda asardagi psixologik kechinmalarning aniq ifodasi, keng ko'lamli asarning stilistik yaxlitligini buzilmagan ijrosi, shehriy va musiqiy dramaturgiyani ongosti darajasida avtomatik ravishda ifoda etish, fortepiano yoki cholg'u ansambli jo'rligida badihaviy (improvizatsiya) ishlash malakalarini egallashi lozim bo'ladi. Romans, ashula va balladalar yosh estrada sanhatkorining kontsert dasturini boyitadi.

Romans janri ovoz va cholg'u uchun yozilgan kamer asari bo'lib, asosan akademik musiqa sanhatida, opera xonandaligida keng tarqalgan vokal-cholg'u asaridir. Romans so'zi ispancha tildan olinib, ispan, yahni roman xalqlari tilidagi, musiqa orqali ijroga mo'ljallangan shehr mahnosini bildirgan. U ko'p davlatlarda tarqalib, keyinchalik cholg'u jo'rligidagi vokal asari terminiga ega bo'ldi. Romans qo'shiqqa nisbatan shakl va musiqiy dramaturgiyasi bo'yicha ancha chuqur va murakkabroq bo'lib, shehrdagi mazmun musiqa bilan chuqurroq bog'langan, ko'pqirrali ifodaga boy janrdir. Romansning musiqiy kontseptsiyasi shehrdagi nozik his tuyg'ularini va ichki kechinmalairini musiqada chuqur ifodasi bilan, ruhiy xolatdagi obrazlarning keskin almashuvidagi lirik-dramatik kesimida ifodalashni talab etadi.

Romans 18chi asrning ikkinchi yarimida turli davlatlarda turli kompozitorlar ijodida rivojlana boshlagan, va 19 asrda yetakchi janrga aylangan. Yillar davomida romansning musiqiy yo'nalishi shehriyatning stilistik rivojlanishi bilan parallel o'zgargan. U o'z rivojlanish yo'lida klassitsizm, romantizm, impressionizm, ekspressionizm, neoklassitsizm kabi g'oyaviy estetik va badiiy

yoʻnalishlarda transformatsiyalashgan, turkum shaklida yaratila boshlagan. Turkum shakli rivojlanishiga F.SHubert, R.SHuman, I.Brams, M.Glinka, D.SHostakovich, G.Sviridov kabi kompozitorlar oʻz xissalarinin qoʻshganlar. 20chi asrda musiqa va shehrning sintezi yangicha usulda ishlatila boshlandi: unda erkin usuldagi shehrlarga, xattoki proza shaklidagi matnlarga romanslar yaratilgan.

Oʻzbekistondagi kompozitorlarning ijodida ham kamer musiqasi keng ommalashib, romanslar, vokal cholgʻu turkumlar yaratilgan. M.Burxonov, S.Yudakov. R.Abdullaev, A.Mansurovlarning romanslari va vokal turkumlari bunga misol boʻla oladi.

Ballada – romansning boshqa koʻrinishidagi janrdir. U afsonaviy-tarixiy, ertak syujetlarini hikoya qiluvchi vokal cholgʻu asaridir. Janr keskin dramatik xarakterdagi voqealarni manzara (kartina) sifatida ifoda etuvchi xususiyatlariga egadir. Balladalar operalarda koʻp ishlatilgan. 20chi asrning ikkinchi yarmida estrada vokal janrida ham ballada shaklidagi asarlar qoʻllanila boshlangan. Selin Dionning “All by myself”, Uitni Xg’yustonning “I always love you”, Lara Fabianning “Je suis malade”, “Adagio” kabi kompozitsiyalari ballada shakliga ega. Oʻzbek estrada qoʻshiqchiligida, oʻzbek shehriyati asosida ilk bor estrada romans va balladalarini D.Omonullaeva yaratishga xarakat qilgan, va bu asarlar OʻzDKning “Estrada xonandaligi” tahlim yoʻnalishining oʻquv dasturiga 2005chi yildan kiritilib, kompozitorning oʻzi va talabalar ijrosida kafedra kontsertlarida va bitiruv davlat attestatsiyalarida ijro etib kelinmoqda.

Ashula – oʻzbek anhanaviy professional musiqasining alohida vokal cholgʻu janri boʻlib, mumtoz musiqa vokal turlariga kiradi. Ashulalar odatda klassik shoirlarining aruz vaznidagi gʻazallariga yozilgan boʻlib, ular sermazmun, serohang va mukammalligi bilan alohida ahamiyat kasb etadi. Ularda musiqiy mato bosqichma-bosqich rivojlanib, asta sekin yuqori pardalarda avj nuqtasiga yetadi, va yana asta sekin pastroq pardalarga tushib, boshlangʻich pardalarda tugallanadi.

Ashula shaklining qismlari quyidagi bosqichlardan iborat: *Daromad* – ashulaning dastlabki kirish qismi, tovushqatorning birinchi bosqichlarida yangraydi; *miyonxat* - tovushqatorining oʻrta bosqichlarida yangraydigan qism, *dunasr* – ohang tovushqatorning oktavada baland ijro etiladigan yoʻli boʻlib, avjga tayyorlanish qismi; Avj – ashulaning eng baland choʻqqisidagi dramatik va markaziy qism. Ashulalarda bir nechta avjlar mavjud boʻlishi mumkin. *Pirovard* – asarning tugallash qismi, ohangning birinchi bosqichiga qaytish qismi.

Ashulalarning ijro manerasi milliy anhanaviy yoʻnalishda, *ishkomi* yoki *gulligi* nafas yoʻlida ijro etiladi. Oʻzbek klassik ashulalardan “Munojot”, “Gulizorim”, “Girya” kabi vokal cholgʻu asarlari misol boʻlishi mumkin.

Estrada qoʻshiqchiligi sanhati rivojlanishi davrida, klassik ashulalar estrada yoʻnalishidagi aranjirovka koʻrinishida ijro etila boshlandi. SHu bilan yana yangi murakkab estrada ashulalari paydo boʻla boshlandi. Misol qilib Z.Boyxonova, G.Mamazoitova, Yu.Turdieva repertuaridagi asarlarning koʻpi estrada aranjirovkasidagi milliy ashula janriga kiradi.

Estrada xonandalari uchun estrada romanslarini, murakkab ashula va balladalarining ijrosi - ularning professionallik darajasini belgilaydi. Albatta, ushbu shakldagi asarlar ustida ish olib borish, vokal pedagogikasi va ijrochiliginig eng murakkab sohasidir. Ushbu asarlar talabalarning vokal texnikasini rivojlantirib, yana madaniy doirasini kengaytiradi, intellektning rivojiga tahsir ko'rsatadi, ijodiy fikrlashga imkon beradi. Mazkur janrlarni o'zlashtirish talabning xonandalik sanhatining rivojiga tahsir etuvchi boy va murakkab materialdir. Bu janrlardagi asarlarning ijrosi xonandalardan nafaqat yuqori va yuksak ijroviy mahoratni talab etadi, balki chuqur intellektual darajadagi ifodani, murakkab obrazlarning artistik ifodasini talab etadi. SHu bilan birga asarning yirik shakldagi tuzilmasining chuqur mohiyatini xonanda anglagan holda ijro etishi zarur. Undagi nozik kechinmalar, lirik ohanglardan dramatik holatlarga o'sgan chuqur va yorqin musiqiy ifodaviylikni, ovoz kantilenasi va filirovkasini, ovoz dinamikasining epchilligini, to'g'ri nafas texnikasini va tahsirli so'z ifodasini o'zlashtirishida foydalidir. SHu bilan birga, ular yosh xonandaning badiiy didini o'stirishida, sahna mahorati va madaniyatini to'la o'zlashtirishida juda zarur va foydali materialdir.

“Jahondin kech” va “Yor kerak oshiqqa” - D.Amanullaeva musiqasi, o'zbek klassik shoirasi Nodira g'azallari asosida yaratilgan romanslardir. Ushbu ikkala asarni ilk bor O'zbekistonda *estrada stilistik yo'nalishida* yaratilgan “estrada romansi” deb izohlasak bo'ladi, chunki undagi shehr va musiqaning uzviy uyg'unligi va ifodasi, musiqaning dramaturgik kontseptsiyasi - romans shakliga va dramaturgiyasiga hos tarzda yaratilgan. Ayniqsa, chuqur falsafiy shehriy mazmun, keskin va ko'pqirrali psixologik xolatlar estrada musiqasi va garmoniyasi ifodasida yoritilgan. Ushbu ikkala asar stilistik jixatdan, shehriy mazmuni bilan turkum romanslari shakliga kiradi. Asarlar bir davrda, 1994 yil noyabrning oxirgi kunlarida bir ijodiy to'loqida yaratilgan. Kontsertlar dasturida ikkala romans bo'linmagan holda, turkum shaklida ijro etishga mo'ljallangan.

Romanslarning ijrosida so'z va musiqaning mushtarakligi, yahni nutqiy va musiqiy ohangning uzviyligi talqinida psixologik obrazlarni yaratish darkordir. Matnning kuy bilan bog'lashda alohida ehtiborni ohangga, pauzalarga, mantiqiy urg'uga qaratish lozim. Asarlarni o'zlashtirish davrida birinchi o'rinda talaffuz ustida, shehriy so'zlarni aniq ritmik ifodasi ustida ishlash lozimdir. SHEhrdagi so'zlarni o'zbek tilidagi talaffuzining milliy xususiyatini buzmagani holda, o'ziga hos ohangdorligida muhim fonetik vositalar tizimida yorqin, milliy tusda ifodalash darkor. Aytish lozimki, Nodira g'azallari 19chi asrning shehriy anhanalarida, qadimgi o'zbek tilida va talaffuzida yaratilgan. Unda o'sha davrga hos qadimgi o'zbek va fors tilidagi so'zlar ishlatilgan. SHEhrdagi murakkab so'zlar mahnosini, albatta, lug'at orqali tushunib yetish darkordir.

Ushbu romanslarning so'z uyg'unligidagi musiqiy ohanglari lirik dramatik xarakterga ega bo'lib, o'zining chuqur va ehtirosli, qalblarni zabt etuvchi musiqasi, va estrada-djaz garmoniya tizimi bilan tinglovchilarni xayratda qoldirishi lozim. Ikkala romans ham uch qismli shaklda (a v a) yaratilgan. Ekspozitsiya qismi mayin lirik xarakterda boshlanadi. Uning vokal ifodasi ko'proq rechitativ yo'nalishidagi samimiy ohanglar bilan bog'liq. O'rta qism fortepianodagi cholg'u ijrosi bilan boshlanib, xonandani rivojlangan dramatik va ehtirosarga boy avj qismiga olib kiradi. Unda

chuqur va keskin dramatik xolatdagi, baland pardalardagi avj jo'shqin va qizg'in mahnoda yangraydi. Bu qism romansning markaziy qismi bo'lib, asarning eng tahsirli, kuchli dinamikadagi qismidir. Uni xayajonli, chuqur ixtirosli va tahsirli, yorqin artistik surhatda ijro etish lozim bo'ladi.

Shiddatli vokal ijrosidagi avjdan so'ng, oxangining dramaturgiyasini fortepiano yanada rivojlangan va qizg'in rakursda davom ettiradi (ikkala asarda 41-50chi taktlar), va asta sekin dinamika pasayadi. Ekspozitsiya qismidagi ohang va lirik-romantik xarakterdagi mayin va iztirobli holat, repriza qismida ifodalanib, juda nozik va lirik-psixologik kechinmalarda, mayin ranglarda, asar nihoyasiga yetadi.

SHehrda ifodalangan qahramonning qayg'uli va g'amli iztiroblari, uning dunyodagi yakkaligi, - musiqa ohanglari orqali, nozik lirik nyuanslardan shiddatli va chuqur dramatik avjlarda yoritilgan. Musiqaning estrada-djaz akkordlari bilan to'ldirilgan garmonik tizimi romanslarni zamonaviy talqinda bezagan. SHu bilan romanslar "soul" stilistik yo'nalishidagi ijroni va o'ziga hos zamonaviy qiyofani talab etadi.

Nota klavirida berilgan har bir dinamik detallar fortepiano va ovoz bilan o'zaro nisbatda, uyg'unlikda ifoda etilishi shart. Ushbu asarlarda vokal va fortepiano tizimlari teng darajadagi o'rinda asarni xarakterini ifodalaydi. Jo'rnavozning ijrosi ham yuqori intellekt va tayyorgarlikni talab etadi. Undan asarning shehriy matnini tushungan xolda, har bir detaliga chuqur mahno kiritib, xonandaning emotsional nyuanslarini sezib, aniq ifodasini virtuoz texnik ijrosida ko'rsatishi talab etiladi.

SHubhasiz, ushbu ajoyib, yangi stilistik yo'nalishdagi, original va murakkab romanslar, ijrochilarning artistik va sahnaviy mahoratini, estetik didini o'sishida ulkan tahsir ko'rsatishi mumkin. Mazkur o'quv qo'llanmada biz "Jaxondin kech" romansining nota klavirini keltirdik. Berilgan nota matni Tenorlar tonalligida- Do minorda. Metstso-soprano va Baritonlar tonalligidagi nota matnini D.Amanullaevaning "Estrada xonandaligi" – T.. 2015 yilda nashr etilgan magistratura uchun O'quv qo'llanmasida topasiz.

ЖАҲОНДИН КЕЧ JAHONDIN KESH

Нодира шеъри
Nodira she'ri

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato cantabile

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of two flats (Bb and Eb). It begins with a piano introduction marked *mf* (mezzo-forte). The first vocal entry starts at measure 5, marked *mf*. The piano accompaniment for the vocal parts is marked *p* (piano). The lyrics are in both Uzbek and Russian transliteration.

Stanza 1 (Measures 5-7):

Узбек: Вас - лиёр ис-та санг, жа-ҳон - дин кеч, ҳар-на мақ-ду - ринг ўл -
 Russian: Vas - liyor is - ta sang, ja - hon - din kech, har - na maq - du - ring o' l -

Stanza 2 (Measures 8-10):

Узбек: са он-динкеч. Ти-ла- санг ва - сл ўт жа-ҳон га - ми-дин,
 Russian: sa on - din kech. Ti - la - sang va - sl o't ja - hon g'a - mi - din,

Stanza 3 (Measures 11-13):

Узбек: на жа - ҳон, бал ки жис - му жон - дин кеч, на жа - ҳон, бал - ки
 Russian: na ja - hon, bal - ki jis - mu jon - din kech, na ja - hon, bal - ki

14

жис - му жон - дин кеч.
jis - mu jon - din kech.

16

mf 8va

18

20

22

cresc.

24

f

Бир на-зар ко - ма - ти хи - ро - ми - га бок,
 Bir na-zar qo - ma - ti xi - ro - mi - ga boq,

f

26

муд - да - те ум - ри жо - ви - дон - дин кеч.
 mud - da - te um - ri jo - vi - don - din kech.

28

Бўл - ма гил ях - ши - ю, я - мон - га тараф,
 Bo'l - ma g'il yax - shi - yu, ya - mon - ga ta raf,

30

бе - худ ул ях - ши - ю, я - мон - дин кеч.
 be - hud ul yax - shi - yu, ya - mon - din kech.

32

Ку - йи туф - ро - ғи га ниши - ман қил,
 Ku - yī tuf - ro - g'iga ni shi - man qil,

34

сай - ри гул - зо - ру бўс - тон - дин кеч.
 say - rī gul - zo - ru bo's - ton - din kech.

36

ff
 Бўл - ма - гил ях - ши - ю, я - мон - га та - раф,
 Bo'l - ma - g'il yax - shi-yu, ya - mon - ga ta - raf,

38

бе - худ ул ях - ши ю, я- мон - дин
 be - худ ul yax - shi - yu, ya mon - din

40

кеч.
kech.

ff

42

44

46

f

48

mf

51

mf

Вас - ли ёр ис-та - санг жа - хон - динкеч, хар на мақ-ду-ринг ўл -
 Vas-li yor is-ta - sang, ja - hon - din kech, xar-na maq-du - ring o'l -

54

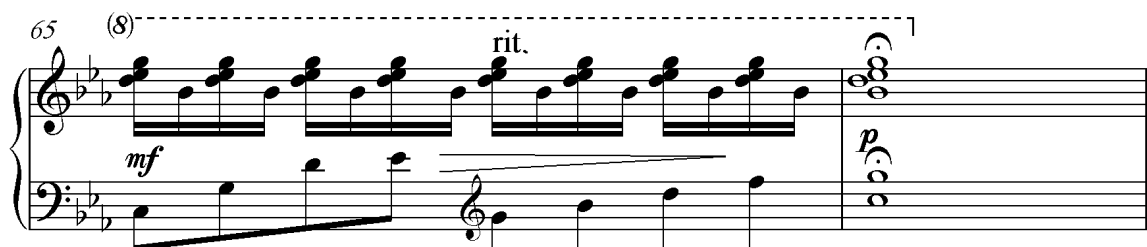
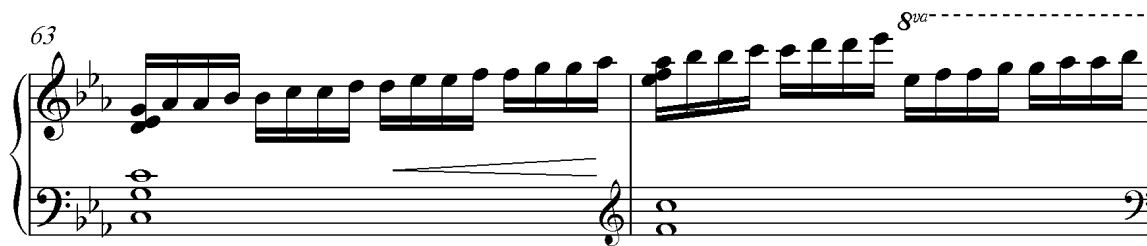
са он-дин кеч. Ёр-кимер ту-би-да пин-хон - дур,
 sa on - din kech. Yor-kimyer tu-bi-da pin - hon - dur,

57

Ко-ми-ла, мо - хи ос - мон - дин кеч, Ко - ми - ла, мо-хи ос -
 Ko-mi - la, mo - hi os - mon - din kech, Ko - mi - la, mo-hi os -

60

мон - дин кеч.
 mon - din kech.

Васли ёр истасанг, жаҳондин кеч,
 Ҳарна мақдуринг ўлса ондин кеч.
 Тиласанг васл ўт жаҳон ғамидин,
 На жаҳон, балки жисму жондин кеч,
 На жаҳон, балки жисму жондин кеч.

Vasli yor istasang, jahondin kech,
 Harna maqduring o'lsa ondin kech.
 Tilasang vasl o't jahon g'amidin,
 Na jahon, balki jismi jondin kech,
 Na jahon, balki jismi jondin kech.

Бир назар қомати хиромига бок,
 Муддате умри жовидондин кеч.
 Бўлмағил яхшию, ямонга тараф,
 Бехуд ул яхшию, ямондин кеч.

Bir nazar qomati xiromiga boq,
 Muddate umri jovidondin kech.
 Bo'lmag'il yaxshiyu, yamonga taraf,
 Bexud ul yaxshiyu, yamondin kech.

Куйи туфроғига нишиман қил,
 Сайри гулзору бўстондин кеч.
 Бўлмағил яхшию, ямонга тараф,
 Бехуд ул яхшию, ямондин кеч.

Kuyi tufrog'iga nishiman qil,
 Sayri gulzoru bo'stondin kech.
 Bo'lmag'il yaxshiyu, yamonga taraf,
 Bexud ul yaxshiyu, yamondin kech.

Васли ёр истасанг, жаҳондин кеч,
 Ҳарна мақдуринг ўлса ондин кеч.
 Ёрким ер тубида пинҳондур,
 Комила, моҳи осмондин кеч,
 Комила, моҳи осмондин кеч.

Vasli yor istasang, jahondin kech,
 Harna maqduring o'lsa ondin kech.
 Yorkim yer tubida pinhondur,
 Komila, mohi osmondin kech,
 Komila, mohi osmondin kech.

“Elegiya” – D.Amanullaeva musiqasi. Asar yosh zamonaviy shoir G.Murodalieva shehlari asosida yaratilib, u o'z shakli va musiqiy kontseptsiyasi, dramaturgik o'lchovi, shehr va musiqaaning uyg'unligi tizimlari bilan romans-ariya turiga kiradi. Asarning mazmuni va dramatik kontseptsiyasi bo'yicha, u ko'proq ariya-monolog janriga mos desak ham, adashmaymiz. SHoir yaratgan shehrdagi fojiali va dardli misralar chuqur mahnoni o'z ichida aks etgan, va musiqa orqali keskin xarakterlarda: nozik lirik kantilenadan, to o'ta dardli va ekspressiya xarakteridagi dramatik psixologik xolatlarda ifodalangan.

Ushbu barmoq vazndagi shehr bilan tanishsak, uning har bir to'rtligida juda iztirobli, o'lim yoqasida turgan insonning fojiali va juda tahsirli mazmuni nozik poetik

misralarda ifodalangan. Bu chuqur va dardli soʻzlarning ijrosi xonandadan yorqin va ifodali obrazni yaratishni, artistik mahoratni va soul stilistik yoʻnalishidagi ijroni talab etadi. Asarning vokal tizimi mayin, lirik xarakterdagi rasmdan, keng diapazonli, oktava intervaliga sakragan dramatik xarakterdagi melodik tuzilmadan iborat (24-25chi taktlar). Unda dinamika tizimi pianodan (*p*) keskin forte (*f*) kuchidagi dramatismni talab etadi. Ushbu qismni faqat tirgakli vokal tovushlarida, katta nafasda, keskin va ifodali dramatik xolatlarda ijro etish zarur boʻladi.

Asarning shakli ikki kupletdan iborat. Har bir kuplet oʻz ichida uch qismli shaklni tashkil etib, dramaturgiyaning markaziy oʻrta qismi 24-27chi taktlarga toʻgʻri keladi. Ushbu qism ifodasi ijrochining diqqatini maksimal darajada kontsentratsiya etishini talab qiladi.

Asar ijrochining artistik mahoratini rivojiga, kontrast xarakterli obrazlarni ifodasi ustida ishlashga, intellektning rivoji uchun foydalidir. Klavirda berilgan tonallik - Tenorlar ijrosi uchun fa minorda keltirilgan. Ayollar ovozi Metstso-sopranolar uchun (si minor) D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” T.. 2015 yil oʻquv qoʻllanmasidan foydalanish mumkin.

Ushbu asar bakalavriat bosqichi dasturiga kiritilgan, litsey va kollejlarda 3 kurs dasturida ham foydalanish mumkin.

ЭЛЕГИЯ ELEGIYA

Гулчехра Муродалиева шеъри
Gulchexra Murodaliyeva she'ri

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato, cantabile

5

9

p

Са-ҳар, сен-дан у-мид-ла-рим кўп. Са-ҳар, мен-сиз ў-тиб кет-ма-
Sa-har, sen-dan u-mid-la-rim ko'p. Sa-har, men-siz o'-tib ket-ma-

p

12

гин. Се-нинг оп-поқ, ёр-қин, бе-гу-бор
gin. Se-ning op-poq, yor-qin, be-g'u - bor

15

кўз-ла-рин-га ҳа-ли тўй-ма-дим!... Ан-дух-лар-дан қа ро-дир тун
ko'z-la-rin-ga ha-li to'y-ma - dim!.. An-duh-lar-dan qa-ro-dir tun-

18

лар. О - ки-бат-сиз ў-та-ди кун-лар...
lar. O - qi-bat-siz o'-ta-di kun-lar...

21

Фа-қат се-ни эс-ла-моқ ях-ши - сен тас-кин-сан, ум-рим-нинг нақ-
Fa-qat se-ni es-la-moq yax-shi - sen tas-kin-san, um-rim-ning naq-

24

Нақарот:

f

ши. Дард - ла - рим - ни сен - га
shi. Dard - la - rim - ni sen - ga

mf 6 *f*

26

бер - мас - ман. Мен за - мин-да эн- ди қол- мас - ман...
ber - mas - man. Men za - min-da en-di qol- mas - man...

3

29

mf

Ме-ни кўз - ла-ринг-да о-либ кет, у бе-за-вол ма-ко нин - га
Me-ni ko'z - la - ring-da o - lib ket, u be-za-vol ma-ko-nin - ga

mf

32

p

элт! Ме-ни кўз - ла - ринг - да о - либ
elt! Me-ni ko'z - la - ring-da o - lib

p

Саҳар, сендан умидларим кўп.
Саҳар, менсиз ўтиб кетмагин.
Сенинг оппоқ, ёрқин, беғубор
Кўзларинга ҳали тўймадим!...

Sahar, sendan umidlarim ko'p.
Sahar, mensiz o'tib ketmagin.
Sening oppoq, yorqin, beg'ubor
Ko'zlaringa hali to'ymadim!..

Андуҳлардан қародир тунлар.
Оқитабсиз ўтади кунлар...
Фақат сени эсламоқ, яхши -
Сен - таскинсан, умримнинг нақши.

Anduhlardan qarodir tunlar.
Oqibatsiz o'tadi kunlar...
Faqat seni eslamoq, yaxshi -
Sen - taskinsan, umrimning naqshi.

НАҚАРОТ:

Дардларимни сенга бермасман
Мен заминда энди қолмасман
Мени кўзларингда олиб кет,
У безавол маконинга элт!

NAQAROT:

Dardlarimni senga bermasman
Men zaminda endi qolmasman
Meni ko'zlingda olib ket,
U bezavol makoninga elt!

Ойнинг нури кўксимни тиглар
Ўйларимдай кўзи паришон.
Она, нечун кўзларинг йиғлар?
Бугун асло ўлмайман, ишон...

Oyning nuri ko'ksimni tig'lar,
O'ylarimday ko'zi parishon.
Ona, nechun ko'zlaring yig'lar?
Bugun aslo o'lmayman, ishon...

Деразамдан райхонлар кирар,-
Куйлар тонгни келтирган шамол:
Узоқларда кимдир соғинар...
Она, энди ўлмасман, ишон!

Derazamdan rayxonlar kirar,-
Kuylar tongni keltirgan shamol:
Uzoqlarda kimdir sog'inar...
Ona, endi o'lmasman, ishon!

НАҚАРОТ.

NAQAROT.

“Bolicha” – estrada yo‘nalishidagi ashula, zamonaviy shoir O‘lmas

Jamolning aruz vazndagi g‘azaliga 1991 yilda yaratilgan. Asar ilk bor milliy estrada orkestri jo‘rligida yosh xonanda Maysara Imamova ijrosida yangrab, tez orada mashhur bo‘lgan, va teleradio efirlarida bugungi davrgacha yangrab kelmoqda. Asarning cholg‘u varianti ham mavjud, virtuz rubobchi, sanhatkor Toxir Rajabiyning orkestr jo‘rligidagi ijrosi efirda va telefilg‘mlarda ko‘p ishlatilgan. Radioning oltin fondiga nafaqat ushbu keltirilgan ijro variantlari, kaminanig ijrosidagi varianti ham kiritilgan. 1998 yilda yozilgan bu zamonaviy aranjirovkadagi variant teleradio efirlarida va kontsert sahnalarida ko‘p marotaba yangragan.

Yillar o‘tgan sayin, ushbu asarga yoshlar orasida qiziqish kuchayib bormoqda. Asarning milliy ruhdagi oxangi va shakli, zamonaviy bossa-nova stilidagi ritmik usuli, so‘z matnining nozik va yuksak poeziyasi yosh sanhatkorlarni ushbu asar ijrosiga qiziqtirmoqda, va yana yangi ijrodagi variantlar efirlarda yangramoqda. Jumladan Lola Axmedova, Madina Mumtoz, endi esa Yulduz Turdievalar ashulani o‘zlarining kontsert dasturlariga kiritib, o‘zlariga hos turli interpretatsiyalarda ijro etmoqdalar.

Asar milliy yo‘nalishdagi ashula shaklida yaratilgan, va shaklga hos daromad, miyonxat, dunasr, avj va firovard qismlaridan iborat. Garmonik minordagi lad tuzilma, bossa-nova shaklidagi ritmik usul, djaz garmoniyalari bilan boyitilgan cholg‘u tizimi, shehrdagi nozik va latofatli, yuqori poetik misralar, - hammasi asarda alohida joziba kashf etadi. Asar lirik xarakterda boshlanib, yuqori pardalarga ko‘tarilgan sayin, dinamika kuchayadi, va avj qismida (35-47chi taktlar) baland pardalarda, dramatik holatda, yorqin ranglarda yangraydi.

Asar ikkita avjdan iborat. Bu avjlar dominanta tonalligida – solg’ minor tovushqatoridagi garmoniyalar ostida mag‘rur va dadil, to‘laqonli tirgakli tovushlarda yangrash kerak. Ayniqsa, *“Qon yutar topmay bari, iqbol dilim iqbolicha”* misralaridagi ikkinchi avj, xonandanining butun vujudi bilan, hamma diqqatini aynan shu baland cho‘qqidagi avjda kontsentratsiya qilingan yorqin va mohirona ijrosini kutadi. Ushbu avj qismlari ijrochidan nihoyatda katta maxoratni, keng diapazonli, tepa pardalardagi tirgakli tovushlarni talab etadi. Asar ijrosida milliy nolalar bilan bezatilgan, nozik nyuanslarni his etgan holdagi texnik ijroni ustida, to‘g‘ri va katta nafas setkasidagi aniq intonatsiya, va albatta, so‘z ifodasi ustida ko‘proq ishlash kerak. Asar bossa-nova ritmik setkasidagi ravon ijroni, va soul yo‘nalishidagi talqin ustida ham ish olib borishni talab etadi.

Bugungi kunga qadar asarni faqat ayol xonandalar ijro etib kelmoqda. Lekin, aytish joizki, so‘zlarning mahnosi erkaklar ijrosiga ko‘proq to‘g‘ri keladi. Tenorlar ovoziga fa minor, yoki solg’ minor tonalligi to‘g‘ri keladi. Ushbu qo‘llanmada biz tenorlarga mos tonallik – fa minorda berdik, ayollar tonalligidagi variant (do minor) D.Amanullaevaning *“Estrada xonandaligi”* T.. 2015 yil o‘quv qo‘llanmasidan joy olgan.

Bakalavriat 4 kursi va magistratura talabalarining o‘quv repertuaridan joy olgan.

Ўлмас Жамол шеъри
O'lmas Jamol she'ri

БОЛИЧА VOLICHA

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato

4

7

10

Бўл - ма-ғай дун - ё - да
Bo'l-ma-g'ay dun - yo - da

12

лаз- зат, ёр, ду - до- гинг бо - ли -
 laz - zat, yor, du - do - g'ing bo - li -

14

ча - (ей), бўл - ма - ғай дун - ё - да
 cha - (yey), bo'l - ma - g'ay dun - yo - da

16

лаз- зат, ёр, ду - до- гинг бо - ли -
 laz - zat, yor, du - do - g'ing bo' - li -

18

ча - (ей). Бог а - ро бир гул то -
 cha - (yey), Bog' a - ro bir gul to -

20

пил - мас - дур, я - но - гинг о - ли-
 pil - mas - dur, ya - no - g'ing o - li -

22

1. ча - (ей). Бог а - //ча - (ей).
 cha - (yey). Bog' a - //cha - (yey).
 2.

25

35

ча- (ей)... Шы жа - хон бой - лик - ла-
cha (yey). Shu ja - hon boy - lik - la-

f

cresc.

37

ри - нинг кад - ри йўк - дир мен у - чун,
rin- ning qad - ri yo'q - dir men u- chun,

39

кип - ри-гинг зе - бин о -
kip - ri- ging ze - bin o -

41

ши- ган сур-ма нинг мис - қо - ли- ча -
shi- gan sur- ma ning mis - qo - li- cha -

43

(ей). Қон ю - тар топ-май ба - ри, ик-бол ди-
(ey). Qon yu - tar top-may ba - ri, iq-bol di-

46

ЛИМ иқ - бо - ли - ча - (ей). Ё - на-
lim iq - bo - li - cha - (uey). Yo - na-

mf

48

ман, Ўл-мас, ви - со - линг бо-да - си дан нўш э -
man, O'l-mas, vi - so - ling bo-da - si dan no'sh e -

mf

51

1. 2. *p*

тиб. Ё - на - //тиб. Бўл-ма ғай
tib. Yo - na - //tib. Bo'l-ma g'ay

53

дун-ё - да лаз зат, ёр, ду - до гинг бо - ли-
 dun-yo - da laz zat, yor, du - do g'ing bo - li-

56

ча - (ей), бўл-ма - ғай дун-ё - да лаз зат, ёр, ду-
 cha - (yey), bo'l-ma-g'ay dun-yo - da laz zat, yor, du-

59

до-гинг бо - ли - ча - (ей), бо-ли - ча - (ей), бо-ли-
 do-g'ing bo - li - cha (yey), bo - li - cha - (yey), bo - li-

62

ча - (ей), бо-ли - ча...
 cha - (yey), bo - li - cha...

Бўлмағай дунёда лаззат, ёр, дудоғинг болича - (ей),
Боғ аро бир гул топилмасдур, яноғинг олича - (ей).

Тонгда раъно барги узра лаъли шабнам не гўзал,
Гулга ул ҳам зеб беролмас, сенга чехранг олича - (ей).

Шу жахон бойликларининг қадри йўқдир мен учун,
Кипригинг зебин оширган сурманинг мисқолича - (ей).

Қон ютар топмай бари, иқбол дилим иқболича - (ей).
Ёнаман, ўлмас, висолинг бодасидан нўш этиб.

Бўлмағай дунёда лаззат, ёр, дудоғинг болича - (ей),
Болича - (ей), болича - (ей), болича...

Savollar:

1. Zamonaviy stilistik yoʻnalishlarni sanab bering.
2. Estrada yoʻnalishidagi zamonaviy vokal janrlariga izoh bering.
3. Qoʻshiq va ashula oʻrtasidagi farq nimada?
4. Romans, ariya, ashula shanrlariga izoh bering.
5. Romans yaratgan kompozitorlarni sanab bering.
6. Ijro dasturini tanlashda qanday kriteriyalarga ahamiyat qilish darkor?
7. “Soul” tushunchasiga izoh bering.
8. “Bolicha” asarining stilistik yoʻnalishini izohlab bering.
9. Oʻzbek klassik, gʻazalnafis shoirlarni sanab bering.
10. Nodira poeziyasidagi qanday asarlarni bilasiz?

Vazifalar:

1. “Elegiya” va “Bolicha” asarlarining shakli va stilistik yoʻnalishini, ijro dramaturgiyasini mustaqil analiz qilib, izohlab bering.
2. Oʻzbekiston estrada sanhatining shakllanishi va rivoji xaqida ma'lumotlarni quyidagi adabiyotlarda va maqolalarda oʻrganib, gapirib bering.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

A.H.Jabborov

1. . “Oʻzbekiston bastakorlari va musiqashunoslari” (“Dilorom Omonullaeva”). T.: Yangi asr avlodi. 2004. 271-273 bb.;
2. T.A.Golovyants, Ye.S.Meyke. “Kompozitorq i muzqkovedq Uzbekistana” -Spravochnik, T.: 1999. 19-20 bb.;
3. D.Amanullaeva “Estrada xonandaligi” – magistratura uchun oʻquv qoʻllanma. T., “Musiqqa”- 2015.
4. D.Amanullaeva, N.Amanova. “Istoriya djaza i estradnoy muzqki. T., 2010

5. Amanullaeva D. “O nekotorgx tendentsiyax sovremennogo estradnogo peniya” - Ilmiy maqola. “ XX-XXI asrlarda badiiy-ijodiy jarayon” mavzuidagi respublika ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T.2010, 198-202 betlar.

6. “Obzor stilisticheskix napravleniy vokalg’no-estradnogo iskusstva Uzbekistana. (1991-2009 gg.)”. Ilmiy maqola, «Protessq reformirovaniya sistemq muzqkalg’nogo obrazovaniya” maqolalar to‘plamida. Musiqiy tahlim tizimini qayta isloh qilish jarayoni (14 -15 noyabrg’ 2009 y.) mavzuidagi Birinchi Xalqaro ilmiy- amaliy konferentsiya materiallari. Toshkent - 2009 y. 164-169 betlar.

7-mavzu. O‘zbekiston bastakorlarining estrada asarlari

Reja:

1. Badiiy asarlar ijrosi bo‘yicha uslubiy tavsiyalar.
2. O‘zbekiston klassik kompozitorlarining estrada asarlari (1960-1980 yillar).
3. Zamonaviy o‘zbek kompozitorlarining estrada asarlari (1990-2016 y.).
4. O‘zbekiston kompozitorlarining jaz yo‘nalishidagi asarlari.

Tayanch iboralar: repertuar, badiiy asar, stilistik yo‘nalish, soul, jaz, romans, ballada, qo‘shiq, naqarot, tessitura, nafas, badiiy ohang, shehr, mahno, musiqiy ifoda, improvizatsiya, badihaviylik, artistik mahorat, intonatsiya, qobiliyat.

1. Badiiy asarlar ijrosi bo‘yicha uslubiy tavsiyalar

Ushbu qo‘llanmaga asosan o‘zbek klassik estrada kompozitorlari M.Burxonov, M.Leviev, I.Akbarov, E.Solixov, D.Zokirov, zamonaviy o‘zbek kompozitorlari D.Amanullaeva, F.Zokirov, A.Nazarov, D.Ilyosov va shuningdek, 90-chi yillarida yaratilgan, respublikamizning taniqli xonandalari repertuaridan joy olgan mashhur qo‘shiqlar kiritildi.

Har bir qo‘shiqqa alohida izoh berishdan oldin, umumiy uslubiy ijro masalalariga to‘xtalib o‘tishni lozim topdik.

Birinchi o‘rinda o‘quvchiga repertuar tanlashda hoh musiqa maktabi, hoh litsey talabasi bo‘lsin, o‘quv dasturi bo‘yicha dasturiy talablardan kelib chiqish shart bo‘ladi. Musiqa maktabida dasturiy reja va talablar choraklar bo‘yicha belgilanadi, masalan, bir o‘quv yilida maktab dasturi 4-ta chorakdan iborat bo‘ladi. Kollej, litsey va bakalavriatda esa bir o‘quv yili ikkita semestrni hosil qiladi. Demak, o‘sha chorak yoki semestrda o‘tiladigan dasturiy talablar doirasida asarlar tanlaymiz. Va albatta, repertuar tanlaganda o‘quvchi yoki talabaning tayyorgarlik darajasi, istehdodi, ovozdagi kamchiliklari yoki yutug‘lari, psixologik xolatini ehtiborga olish shart bo‘ladi.

Talaba bilan asarni o‘rganish davrida tanlangan qo‘shiqning shehriy matn mazmunini, unda ifodalangan obrazlarni ijrochi-talabaga tushuntirib berish lozim bo‘ladi. Har bir qo‘shiq mahlum bir kompozitsion tuzilishga ega. Bu kompozitsion

tuzilish shehriy mazmun bilan bog'langan bo'lib, ko'p qo'shiqlarning shakli ikki qismli, yahni «bandli» («kuplet») – «naqarotli» shaklda yozilgan. Naqarotda qo'shiqning asosiy g'oyasi muxtasar shaklda berilgan. «Naqarot» qo'shiqda markaziy o'rin egallaydi, chunki, matnning asosiy g'oyasi «naqarotda» mujassamlangan.

Shehrning g'oyaviy mazmuni musiqiy ohang tuzilishida ifodalangan. Musiqa va matn bir-biri bilan chambarchas bog'lanib, uyg'unlashib ketgan. Ijrochi-talabaga shuni uqtirib borish lozimki, qo'shiqning ijrosida xonanda shehriy matnga alohida ehtibor berib, ijrosida badiiy obraz va psixologik holatlarni aniq ifoda etishga alohida ehtibor berish kerak. Bu albatta, ijrochidan katta vokal-texnik va artistik mahoratni talab etadi.

Ko'p yillik ijodiy va pedagogik ish faoliyatimizda shuni kuzatdikki, ayrim ijrochi-talabalar o'zbek tilini puxta bilmaganligi tufayli qo'shiqning mazmunini tushunmasdan, badiiy ijrosini maromiga yetkazmasdan, havaskorona ijro etadilar. Tajribali ustozlar hamisha tahkidlashganidek, hozirda ham birinchi o'rinda yaxshi talaffuzga, so'zlarni oxirgi harflarigacha aniq va to'g'ri ifodalab, ijroni sekin-asta yuksak badiiy darajada bajara olish mahoratini shakllantira borishga alohida ehtibor berib ishlash lozimligini uqtirmoqchimiz.

To'g'ri nafas olish – vokal ijrochilik sanhatida katta ahamiyatga ega bo'lgan ko'nikmadir. Qo'shiqning mahoratli ifodasi nafas olishga bog'liq. SHunday nafas olish kerakki, shehr mazmuni va so'zlar mahnosi buzilmasligi kerak. Bunda nafasni bir maromda olib, jumlaning oxirigacha yetkazishga harakat qilish zarur. Jumla yoki uning mahlum bo'lagi, yahni «frazani» yaxlitligiga va so'z mantiqi buzilmasligiga ahamiyat berish kerak.

Ijro etilayotgan qo'shiqning obraz strukturasi (tuzilishi) hamisha ijrochidan yuksak mahoratni talab etadi. Qo'llanmaga asosan uch tipdagi xarakterga ega bo'lgan qo'shiqlar:

- a) vatanparvarlik ruhidagi lirik-dramatik mazmunli qo'shiqlar;
- b) muhabbat iztiroblarini ifoda etuvchi psixologik lirik-dramatik mazmunli qo'shiqlar;
- v) yuksak insoniy g'oyalarni aks ettirgan chuqur falsafiy mazmunli qo'shiqlar kiritilgan.

Bu uch tipdagi qo'shiqlar xonanda-talabadan qo'shiqning boshidan oxirigacha yaxlit obrazning yaratilishini talab qiladi. Bunda ijrochi mazkur obraz «mag'ziga kira olishga» harakat qilmog'i lozim bo'ladi.

O'qish davomida estrada xonandasi egallab olishi zarur bo'lgan bir muhim ixtisosiy malaka ustida alohida to'xtalib o'tmoqchimiz. Yahni, qo'shiqni zamonaviy yangicha uslub yo'nlishida ijro etishni o'rganish. Estrada vokal ijrochiligida bu eng murakkab texnik vositadir.

Har bir yosh xonanda ijrochilik faoliyatini taqliddan boshlaydi. U o'zi sevgan xonandasining qo'shiqlarini, keyinchalik o'zining shaxsiy qo'shiqlarini o'sha o'rgangan taqlid yo'lida ijro eta boshlaydi. Deylik, bu ham oson ish emas. Yulduz Usmonovani, yoki mashhur turk, g'arb yoki amerika estrada yulduzlarining qo'shiqlarini o'sha xonandalarning yo'liga o'xshatib ijro etish katta

ovoz diapazonini, murakkab milliy nola va qochirimlar, ovozning baland texnik darajasini va albatta, shunga yarasha istehdodni talab qiladi. Darhaqiqat, oxirgi paytlarda taniqli estrada yulduzlarining uslubiy yo'lida ishlayotgan ko'plab yoshlar estrada doirasida tanilib, yashab kelmoqda. Bu shunchalik murakkab va mahsuliyatli malakaki, uni yoshlikdan, yahni litsey, kollej bosqichida o'qitish davridan boshlab shakllantira borish zarurligini taqozo etadi.

Biz konservatoriyaning bakalavriat bosqichida bilim olayotgan talabalar oldiga, shuningdek litsey, kollejlarda birinchi qadamini qo'yayotgan bugungi davr talabiga binoan malaka-ko'nikmalar yuzasidan ancha jiddiy bo'lgan talablar qo'yishimiz zarur. Yosh ijrochi o'zining individual, boshqa xonandalardan ajralib turadigan ijro yo'lini, yahni faqat o'z ovozi, iqtidoriga xos va yarashgan yangi estrada «imidjini» yaratishga harakat qilishi talab etiladi.

Yuqorida aytilgan masalalar bilan birga o'qish jarayonida egallab olishlari zarur bo'lgan quyidagi ko'nikmalar ham turadi:

a) xonandalik nafas yo'llarini vujudga keltirib, tirgakli nafas («opornoe dqxanie») ustida ishlash;

b) pastki, o'rta va yuqori tessituradagi tovushlarni silliqlash (vqraavnivanie);

v) ovozni kuychan darajada («kantilena») yo'naltira bilish ko'nikmasini shakllantirish;

g) milliy va zamonaviy estrada ritmik usullarini ichidan his qilib kuylashni rivojlantirish;

d) ijro paytida badan mushaklarini erkinlashtirib qo'shiqdagi usulga mos harakatlantirish;

e) ijro etayotgan asarning badiiy obrazining ifodasini ko'rsatmoq.

Ishlash davomida o'smirlar ovoz shakllanishga, ayniqsa, litsey, kollej bosqichidagi o'g'il bolalarda «mutatsiya» (ovozni o'zgarishi) davri jiddiy hisobga olish talab etiladi.

Ushbu talablar yuzasidan qo'llanmaga turli hil uslub (stilg') va xarakterga ega bo'lgan, texnik jihatdan turlicha (sodda va murakkab) qo'shiqlar berilgan. D.Amanullaevaning "Estrada xonandaligi" o'quv qo'llanmasidan (2007 y.) joy olgan «Yomg'ir yog'di», «Otash zamon», "Siz yoqqansiz menga xamisha", I.Akbarovning "Rahno", E.Salixovning "Umid", "Sog'indi jon", F.Zokirovning "Unutma meni" kabi qo'shiqlar keng ovoz diapazonini va yuksak artistik mahoratni talab qilganligi tufayli, litsey, kollejlarning oxirgi kurslariga va «Bakalavriat» bosqichiga to'g'ri keladi.

Kichik ovoz diapazoniga mo'ljallangan qo'shiqlar: I Akbarovning "Gazli", "Qaydasan", F.Zokirovning "Sen bo'lmasang yonimda" asarlari litsey (kollej) o'quvchilariga va boshlang'ich bakalavr kurslariga mo'ljallangan.

Yuqorida bayon etilgan ixtisosiy talablarni amalga oshirish uchun qulaylik yaratish maqsadida quyida qo'llanmaga kiritilgan har bir asar yaratilish tarixi, ilk ijrochisi, qo'shiqning musiqiy shakli, matn mahno-mazmuni tahlili va ijro uslublariga doir metodik tavsiyalar beriladi.

2. O‘zbekiston klassik kompozitorlarining estrada asarlari (1960-1980 yillar).

Asarni tanlashda va uni ijro etishdan avval, talaba asarning yaratilgan davri, asar yaratilish tarixi, uning mualliflari haqida tasavvurga ega bo‘lishi shart.

O‘zbek asarlarining ijrosi bo‘yicha o‘quv dasturi ikki bo‘limdan iborat: 1) klassik estrada qo‘shiqlari – 1960-1980chi yillarda kompozitorlar Ikrom Akbarov, Mutal Burxonov, Doni Zokirov, Manas Leviev, SHarif Ramazonov, Xayri Izamov, G‘ofir Qodirov, Enmark Salixov, Farrux Zokirovlar yaratgan estrada qo‘shiqlari.

2) 1990-2010 yillarda yaratilgan Zamonaviy o‘zbek estrada kompozitorlarining asarlari: kompozitorlar Anor Nazarov, Nadim Norxo‘jaev, Dilorom Amanullaeva, Alisher Ikromov, Alisher Rasulov, Doni Ilyosov, Avaz Mansurov, Oydin Abdullaeva. SHuningdek xonandalar Yulduz Usmonova, Nasiba Abdullaeva, Sevara Nazarxon, Gulsanam Mamazoitovalarning mashhur va tarbiyaviy- estetik talablarga javob bera oladigan professional qo‘shiqlar.

Tepada keltirilgan qo‘shiqlar haqida ma'lumot va uslubiy tavsiyalar quyidagi o‘quv qo‘llanmalarda va qo‘shiqlar to‘plamlarida mavjud:

O‘quv qo‘llanmalar:

1. G.Zokirova “Eng gullagan yoshlik chog‘imda” – Ikrom Akbarov qo‘shiqlari. OTM uchun o‘quv qo‘llanma. T.. 2011.

2. Yu.Turaev. “XX asr o‘zbek estrada qo‘shiqlari” – OTM uchun o‘quv qo‘llanma. T., 2015.

3. D.Amanullaeva “Estrada xonandaligi” – OTM uchun o‘quv qo‘llanma. T., 2007.

4. D.Amanullaeva “Estrada xonandaligi” – magistratura uchun o‘quv qo‘llanma. T., 2015.

5. D.Amanullaeva “Estrada xonandaligi” – magistratura uchun o‘quv o‘quv qo‘llanma. T., 2016.

6. D. Malikova, D. Umarov. “Estrada qo‘shiqlari”- OTM uchun o‘quv qo‘llanma, T., 2011

6. Q. Mamirov “Jamoat qo‘shiqchiligi va amaliyoti” - Musiqa akademik litseylari va kollejlari uchun o‘quv qo‘llanma, T.: - 2012

Qo‘shiqlar to‘plamlari:

1. “Mustaqillik taronalari» qo‘shiqlar to‘plami, T., “Mehnat” nashriyoti, 2001

2. “O‘zbekiston-tong yurtim” qo‘shiqlar to‘plami, T., “O‘qituvchi” nashriyoti, 1999

3. “O‘zbekiston – Vatanim manim” qo‘shiqlar to‘plami, T., «Mexnat» nashriyoti, 1996

4. “O‘zbekiston – Vatanim manim” qo‘shiqlar to‘plami (2-kitob) T., «Mexnat» nashriyoti, 1997

5. “O‘zbekiston – Vatanim manim” qo‘shiqlar to‘plami (3-kitob) T., «Mexnat» nashriyoti, 1999

SHuningdek, nota materiallari kafedraning pedagoglarida tarqatma materiallar sifatida mavjud.

“Ra’no” – bu qo’shiq atoqli o‘zbek kompozitori, o‘zbek estrada sanhatining kompozitorlik ijodiyotidagi birinchi tamal toshlarini qo‘ygan ijodkor Ikrom Akbarov qalamiga mansub. SHoir S.Akbariy shehriga yozilgan ushbu asar O‘zbekiston xalq artisti, o‘zbek estrada sanhatining tamal toshlarini qo‘ygan, buyuk artist Botir Zokirov uchun yaratilgan. 1960 yillarda ushbu qo’shiq O‘zbekiston hududida va chet davlatlarda o‘ta mashhur bo‘lgan.

Aytish joizki, kompozitor Ikrom Akbarov O‘zbekiston xalq artisti Botir Zokirov uchun 10dan ortiq estrada qo’shiqlarini yaratgan. Ijodiy hamkorlikda yaratilgan “Gazli”, “Qaydasan”, “Yor kel”, “Xayolimda bo‘lding uzun tun” va mazkur “Rahno” estrada qo’shiqlari o‘zbek musiqa madaniyating zarvaraqlaridan joy olgan, xalqimizning qalbida va hotirasida muhrlangan. Ushbu qo’shiqlar hech qachon unutilmagan, yillar o‘tgan sayin yangi tusda yosh xonandalar repertuaridan munosib joy egallab kelmoqda.

Bu asarni janrini ko‘proq estrada ashulasi, deb izohlashimiz mumkin, chunki o‘zining yorqin milliyligi, melodik tuzilmasi va avj qismlari mumtoz musiqa yo‘lida yaratilgan.

Asar ikki kupletdan iborat bo‘lib, lirik xarakterga ega. 1960 yillarda modaga aylangan “Bossa-nova” stilistik yo‘nalishida yaratilgan. Asarning ekspozitsiya qismi mayin, lirik xarakterdagi cantilena dinamikasidagi ijroni talab etsa, avj qismlari mag‘rur va dadil, to‘laqonli tirgakli tovushlarda yangrash kerak. Ushbu avj qismlari ijrochidan nihoyatda katta maxoratni, keng diapazonli, tepa pardalardagi tirgakli tovushlarni talab etadi. Asar ijrosida milliy nolalar bilan bezatilgan, nozik nyuanslarni his etgan holdagi texnik ijroni ustida, to‘g‘ri va katta nafas setkasida ishlash zarur. Aniq intonatsiya, va albatta, so‘z ifodasi ustida ko‘proq ishlash ham axamiyatga ega bo‘ladi.

Asar bossa-nova ritmik setkasidagi ravon ijroni, va soul yo‘nalishidagi talqin ustida ham ish olib borishni talab etadi. Ushbu asar faqat erkak ovozlari uchun mo‘ljallangan. Keltirilgan nota klaviri tenor ovozlarga to‘g‘ri keladi. Baritonlar uchun 2-3 ton pastga tranpozitsiya qilib ishlash tavsiya etiladi. Asar litsey-kollej va konservatoriya talabalarining o‘quv dasturidan joy olgan.

Ra'no

Andantino

p dolce

Bar-no - lar ich -
- ti to -

mp

-ra bar - no Ra' - no, gul - mi - san, gul - yor - mi -
-la ma' - no Ra' - no, so'n - ma - sin yosh - lik o' -

- san, gul - mi - san gul - yor - mi - san
- ti so'n - ma - sin yosh - lik o' - ti,

f

O - shiq - qa dil - dor - mi - san Ham-ma gul-lar - dan a' - lo Ra' -
 Ko' cham - dan tur - gin o' - tib, Bax-ting dan bax - tim pay-do Ra' -

no ham-ma gul-lar - dan a' - lo Ra' - no, Ra' - no
 -no bax-ting dan bax - tim pay-do Ra' - no, Ra' - no

Ne-yi git lar shay - do Ra' - no, bir ku-lib ka-lov
 Bar-no lar ich ra Bar - no Bar - no Gul mi-san gul-yor

Ne-yi git lar shay - do Ra' - no, bir ku-lib ka-lov
 Bar-no lar ich ra Bar - no Bar - no Gul mi-san gul-yor

-lat-ding, qal-bim-ni o-lov - lat-di - i - i -
 -mi-san O-shiq qa dil-dor - mi-sa - a - a -

f *mf*

-ing Ra' - no xu-mor ko'z - la shax-lo Ra' -
 -an Ra' - no ham-ma gul-lar-dan a' - lo Ra' -

-no xu-mor ko'z - la shax-lo Ra' - no, Ra' - no.
 -no Ham-ma gul - lar dan a' - lo

f

Ha-yo

ff *mp*

—no, Ra' - no. A

p (dolce)

mp

pp

“Gazli” – Ikrom Akbarov musiqasi, Turob To‘la shehri. Bu qo‘shiq ham Botir Zokirov ijrosi uchun yaratilgan birinchi estrada qo‘shiqlaridan bo‘lib, 1960 yillarda ushbu qo‘shiq O‘zbekiston hududida va chet davlatlarda o‘ta mashhur bo‘lgan. Ushbu asar ijro texnikasi jixatidan qiyin bo‘lmagan repertuar doirasiga kiradi, va uni Musiqa maktablarning 5-7 sinflarida, kollej-litsey tarmoqlarida ishlatsa mumkin bo‘ladi.

Ushbu asar “Bossa-nova” ritmik usulida, lirik ohanglardagi ijroni talab etadi. Kantilena va umumiy vokal ko‘nikmalarini rivojida foydali.

Andante

pp

Barg - day

qo' - na-di oq - shom sah - ro kip-rik

la - ri - ga oq - shom be-ra-di o -

rom Gaz - li ko'h - lik-la - ri-

ga oq - shom be-ra-di o - rom Gaz -

mf

li ko'h - lik-la - ri - ga Bun -

cha ham ta-ran - ma - sang, dav - ra

mp

qol-di in - ti - zor. Qo'n - gan

kip-ri-ging - ga chang shun - cha

ber - di-mi o - zor?

1.

mf 2.
Cho'l

p Ber - di-mi o - zor?
p *pp*

“Qaydasan” – Ikrom Akbarov musiqasi, T.To‘la shehriga yaratilgan ushbu qo‘shiq Botir Zokirov ijrosida o‘ta mashhur bo‘lgan, mustaqillik davrida O‘zbekiston halq artistlari Farrux Zokirov va Nasiba Abdullaeva ijrolarida xalqimiz yuragidan joy olib, yoshlar ijrosida zamonaviy interpretatsiyalarda sevilib ijro etib kelinmoqda. Ushbu asar ijro texnikasi jixatidan qiyin bo‘lmagan repertuar doirasiga kiradi, va uni Musiqa maktablarning 5-7 sinflarida, kollejlitsey tarmoqlarida ishlatsa mumkin bo‘ladi.

Ushbu asar “Bossa-nova” ritmik usulida, lirik ohanglardagi ijroni talab etadi. Kantilena va umumiy vokal ko‘nikmalarini rivojida foydali.

Qaydasan

Andante

Allegro moderato

Qay-da - san,
В яс-ный пол - день

a - zi - zim, qo-ra ko'z - li - gim, sev-gi - lim
и гро - зу без те - бя гру - шу И пус-ты - не

yul - du - zim, shi-rin so'z - li - gim. Qo' lim-da
и в ле - су я те - бя и - шу. Толь-ко зна -

Sen - ga deb qu-yil-gan sha - rob,
ю од - но: э - то сбу - дет - ся!

3

ko'z - la-rim yo' - ling - da a - nor yuz - li -
Сквозь лю-бу - ю бе ду я к те - бе при -

1. 2.
gim. qo' - lim - da
ду! Толь - ко зна - ду!

mf 3 *mf*

Kel, kel, gul - yor ay - tib kel.
Где - ты? Где к те - бе мос - ты?

f mp

Yang - ra - sin har - yon
 Ти - ши-на меч - ты меч - ты.

Dil - ra - bo ku - ying - ga
 Раз - ве го - лос люб - ви

to'l - sin os - mon. (A)
 не слы - шишь ты?

The image displays a musical score for piano and voice, organized into three systems. Each system consists of a vocal line (top staff) and a piano accompaniment (bottom two staves).

- System 1:** The vocal line begins with a whole rest, followed by a melodic phrase starting on a dotted half note. A fermata is placed over the final note of this phrase. The piano accompaniment features a complex texture with many beamed sixteenth notes in both hands, creating a rhythmic foundation. A rehearsal mark (A) is indicated above the piano part.
- System 2:** The vocal line has a whole rest followed by a quarter note, then another whole rest. The piano accompaniment continues with a similar rhythmic pattern. A rehearsal mark (A) is indicated above the piano part.
- System 3:** The vocal line has a whole rest followed by a quarter note, then another whole rest. The piano accompaniment features a similar rhythmic pattern. A rehearsal mark (A) is indicated above the piano part. The system concludes with a double bar line.

Dynamic markings include *pp* (pianissimo) in the piano part of the third system.

“Maftun bo‘ldim” – atoqli o‘zbek kompozitori Mutal Burxonov tomonidan shoir Turob To‘la shehriga “Maftuningman” (rejissyor SHuxrat Abbasov, O‘zbekfilg‘m) musiqali komediya uchun 1958 yilda yaratilgan va hozirgi kunda ham o‘ta mashhur milliy qo‘shiqlar sarasiga kiradi. Qo‘shiq ilk bor O‘zbekiston xalq artisti Botir Zokirov ijrosida yangragan.

Qo‘shiq kuplet shaklida yaratilgan bo‘lib, milliy intonatsiyalarga boy. Ko‘tarinki ruhda bayramona xarakterdagi fortepiano partiyasidagi kirish qismi 3/4 vazndagi usulda, forte dinamikasida boshlanib, keskin 5/4 vazndagi usulga, ‘iano dinamikasiga almashadi. Ushbu lirik oxanglar bilan yo‘g‘rilgan qo‘shiq nozik dinamik va tahsirli ijroni talab etadi. Asar ijrosidagi asosiy qiyinchilik – bu almashuvchan ritmik usulni (5/4) adashmasdan, fortepiano jo‘rligidagi sinxron, ravon ijroni bajarishdan iboratdir. SHu bilan birga ekspozitsiya (boshlang‘ich) qismidagi tepa pardalardagi uzun nortalarni tirgakli tovushlarda, kantilena texnikasida silliq ijroni talab etish darkordir. Asar erkak va ayol talabalarining ritmik, dinamik, tirgakli tovush, uzun nafas ijro ko‘nikmalarining tarbiyasi uchun foydalidir. Keltirilgan nota varianti tenorlarga mos, fa minor tonalligida berilgan. Metstso-sopranolar va baritonlar uchun tonallikni 3-4 pardaga pasga transpozitsiya qilib ishlash havola etiladi.

Asar litsey-kollej va konservatoriya talabalarining o‘quv dasturiga kiritilgan.

Maftun bo‘ldim

Allegro

First system of the musical score. The vocal line is in B-flat major, 5/4 time. The piano accompaniment features a series of chords and moving lines. Dynamic markings include *p* (piano) and *mf* (mezzo-forte).

Second system of the musical score. The vocal line includes the text "Jon!". The piano accompaniment continues with chords and moving lines. Dynamic markings include *pp* (pianissimo) and *ppp* (pianississimo).

Third system of the musical score. The vocal line includes the text "Yo - ri - jo - nim, meh - ri - bo - nim, jo - - - - non". The piano accompaniment continues with chords and moving lines. Dynamic markings include *p* (piano) and *mf* (mezzo-forte).

Fourth system of the musical score. The vocal line includes the text "Jon! Gul - u - zo - rim, kel ni - go - rim, jo - -". The piano accompaniment continues with chords and moving lines. Dynamic markings include *p* (piano), *pp* (pianissimo), and *p cresc.* (piano crescendo).

Fifth system of the musical score. The vocal line includes the text "non!". The piano accompaniment continues with chords and moving lines. Dynamic markings include *mf* (mezzo-forte).

pp *p*

Maf-tun bo'l - dim maf-tun bo'l - dim go' zal bir

mf

jo - non - ga. Maf-tun bo'l - dim jon - dan

mf

a - ziz hu-mor ko'z jo - non - ga.

1.

2.

ga Ho

2.

pp *poco rit.* *pp*

“Yulduz va qizlar qo‘shig‘i” – ushbu qo‘shiq ham “Maftuningman” (rejissyor SHuxrat Abbasov, O‘zbekfilg‘m) kinofilg‘mi uchun 1958 yilda yaratilgan va hozirgi kunda ham o‘ta mashhur milliy qo‘shiqlar sarasiga kiradi. Asarni ilk bor Klara Jalilova ijro etgan.

Atoqli o‘zbek kompozitori Manas Leviev tomonidan shoir Turob To‘la shehriga yaratilgan ushbu qo‘shiq o‘zining milliy lirik ohanglari bilan ajralib turadi. U ijrochi va tinglovchini ko‘tarinki ruhdagi nozik kechinmalarga, garmonik vazminlikga, yengil xarakterli tiniq rangli romantik orzular og‘ushiga olib kiradi. Minor ladidagi melodiya kutilmagan va tez o‘zgaruvchan mayda vokal passajlar bilan “bezatilgan”. Asar lirik kantilena, kichik surat o‘zgaruvchanligidagi tekis va vazmin ijroni talab etadi. Qo‘shiq ijrosida musiqaning milliy, nolali lirik yo‘nalishini ochib berish, diqqatni sof intonatsiyadagi mahnoli ijroga qaratish lozim.

Asar ayollar ijrosiga mos, litsey-kollej va konservatoriya talabalarining o‘quv dasturidan joy olgan.

Yulduz va qizlar qo‘shig‘i

Allegro moderato

mf

Tong- ning ye-li o - lib kel- di so ying- ga,

p

gul- lar hi-di gur- ki- ra-gan jo- ying - ga. Yu-zim chay- dim

chi-ro - ying - ga, so - ying - ga, go'-zal Tosh- kent, qu-loq sol meh-

mo- ning- ga (ye), jo - non yor la - rim, (oy) dil - bar jon - la - rim.

Sev-gi- miz - ni yo'r- gak - la- ding, shod et - ding

Qizlar xori:

le- kin qa- ni, qay - ga u - ni ber - kit - ding?

Yulduz: *p*

jo - - - -

mf *p*

- - on Qan - day sa - xiy, qan - day go' - zal bo - g'ing bor,

Qizlar xori: *p* Yulduz: *mf* Qizlar xori: *p*

bo - g'ing bor, sev - ging bi - lan ba - mi - so - li lo - la - zor, lo - la - zor.

Yulduz:

mf

Hey. se - ning bi - lan o - shiq - lar ham bax - ti - yor,

mf

go'-zal Tosh - kent, qu - lo g'ing - ga ga - pim bor (ey)

p

jo - non yor - la - rim, (oy) dil - bar jon la - rim. Sev - gi miz - ni

p

yo'r - gak - la - ding, shod et - ding le - kin qa - ni, qay - ga u - ni

Qizlar xori:
(2-martada Yulduzxon qo'shiladi)

ber - kit - ding?

p

pp

“Ko‘chalar” – atoqli o‘zbek kompozitori Doni Zokirov qalamiga mansub ushbu qo‘shiq Turob To‘la shehriga O‘zbekfilg’m studiyasining “Yor-yor” kinofilg’mi uchun 1960-chi yillarda yaratilgan. O‘sha davrda qo‘shiq O‘zbekiston xalq artisti Muxabbat SHamaeva ijrosida mashhur bo‘lgan, va hozirgi kunlarda yosh estrada xonandalari ijrosida zamonaviy interpretatsiyada sevib kuylanmoqda. Asar milliy ashula shaklida ayol ovozlari uchun yaratilgan.

Asar milliy yo‘nalishdagi lirik ashula shaklida yaratilgan, va shaklga hos daromad, miyonxat, dunasr, avj va firovard qismlaridan iborat. Garmonik minordagi lad tuzilma, bossa-nova shaklidagi ritmik usul, o‘zgaruvchan minor-major garmoniyalari bilan boyitilgan cholg‘u tizimi, shehrdagi nozik va latofatli, yuqori poetik misralar, - hammasi asarda alohida joziba kashf etadi. Asar lirik xarakterda boshlanib, yuqori pardalarga ko‘tarilgan sayin, dinamika kuchayadi, va avj qismida baland pardalarda, dramatik holatda, yorqin ranglarda yangraydi.

Asar ikkita avjdan iborat. Bu avjlar dominanta tonalligida – xonandanining butun vujudi bilan, hamma diqqatini aynan shu baland cho‘qqidagi avjda kontsentratsiya qilingan yorqin va mohirona ijrosini kutadi. Ushbu avj qismlari ijrochidan nihoyatda katta maxoratni, keng diapazonli, tepa pardalardagi tirgakli tovushlarni talab etadi. Asar ijrosida milliy nolalar bilan bezatilgan, nozik nyuanslarni his etgan holdagi texnik ijroni ustida, to‘g‘ri va katta nafas setkasidagi aniq intonatsiya, va albatta, so‘z ifodasi ustida ko‘proq ishlash kerak. Asar bossa-nova ritmik setkasidagi ravon ijroni, va soul yo‘nalishidagi talqin ustida ham ish olib borishni talab etadi.

Asar ayollar ijrosiga mos, litsey-kollej va konservatoriya talabalarining o'quv dasturidan joy olgan.

KO'CHALAR

Moderato

Ko' - cha - lar ko' - cha - lar oy - din ko' - cha - lar

bun - cha ham go' - zal - siz oy din ko' - cha - lar

Ta - g'in u o't - di - mi o' - shal be - par - vo

Ko'n - gil - lar so - hi - bi o' - shal be - par - vo

The first system of the musical score consists of a vocal line and piano accompaniment. The vocal line begins with a half rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The piano accompaniment starts with a half rest, followed by a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3. The key signature is one flat (B-flat major).

The second system of the musical score continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line has the lyrics: "To'l-di - rib yu - rib - di, siz - ni yosh - lik bog', qu - yosh ham tu - rib - di". The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

The third system of the musical score includes a section marked "1. Takrorlash uchun" (1. For repetition). The vocal line has the lyrics: "ta - ra - tib xush on Ta - g'in u o't - di - mi o' - shal be - par - vo". The piano accompaniment continues with its rhythmic pattern.

The fourth system of the musical score continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line has the lyrics: "Ko'ng - lim - ga be - a - dad, baxsh et - gan fa - rax. Ko' - cha - lar, ko' - cha - lar,". The piano accompaniment concludes the piece with a final chord.

♩

oy - din ko' - cha - lar

2. Tugallash uchun

Dar-yo-da yu - ra-gi dar-yo ko' - cha - lar O yo ray Bag' rim-day be - ti -

nim tosh - qin va uy - g'oq Bag' - rim so - hi - bi - day

bar - no ko' - cha - lar ko' - cha - lar ko' - cha - lar

“Umid” – atoqli o‘zbek kompozitori Enmark Salixov tomonidan, A.Muxtor shehriga yaratilgan. Qo‘shiq o‘zbek estradasining yorqin yulduzi Botir Zokirov uchun 1970 yillarning boshida yaratilgan, va uning ijrosida mashhur bo‘lgan. Bu qo‘shiq zamonaviy avangard estrada yo‘nalishida yaratilgan, naqarotli ikki kupletdan iborat. Stilistik yo‘nalishi – bossa-nova. Qo‘shiqning mavzusiga alohida ehtibor berib, har bir shehriy satrni chuqur tahlil qilib chiqish lozim. Boshlanish qismi lirik-psixologik holatni talab qilsa, “naqarot” – qo‘shiqning markaziy nuqtasiga aylanib, psixologik-dramatik holatdagi ijroni talab etadi. Yuqorida aytib o‘tilganidek, ko‘p qo‘shiqlarning asosiy mazmuni va musiqiy mohiyati naqarotda ifodalangan. Naqarotni alohida diqqat bilan ijro etib, tinglovchiga tahsir ko‘rsatishga harakat qilish lozim.

Bu qo‘shiqdagi naqarot ijro texnikasi bo‘yicha murakkab bo‘lganligi tufayli, ijrochidan katta ovoz diapazonini, tayanchli nafas, ijroda esa ovoz (nafas) erkin va ravon “oqib” chiqishi talab qilinadi. SHular vositasida qo‘shiq dardli ohangda yangrashi lozim. Ushbu asar erkaklar (tenor) ovoziga mo‘ljallangan, baritonlar uchun tonallikni kvarta yoki kvinta intervaligi pasaytirib ijro etish lozimdir. Asar litsey-kollejlarning oxirgi kursida va konservatoriya bosqichi o‘quv dasturidan joy olgan.

UMID

Ke - cha bog' - da oy shu - la - si

tush - mas e - di yuz - la - - rim -

ga barg a - ro boq - qan o' - sha yul -

duz on - la - ri, qo' - nar ko'z - la - rim - ga

ne - ga - dir or - zi - qa - di de - sam ey ma - lak,

kuz ke lib - di ya - na. Ha -

birinchi marotaba liga
ikkinchi marotaba ligasiz

mon mon shu kuz tong - la - ri
sen - da - gi meh - mon

1-band uchun

vi - sol on - la - ri
ko - ri - shar bal - ki es - lar - man ni -

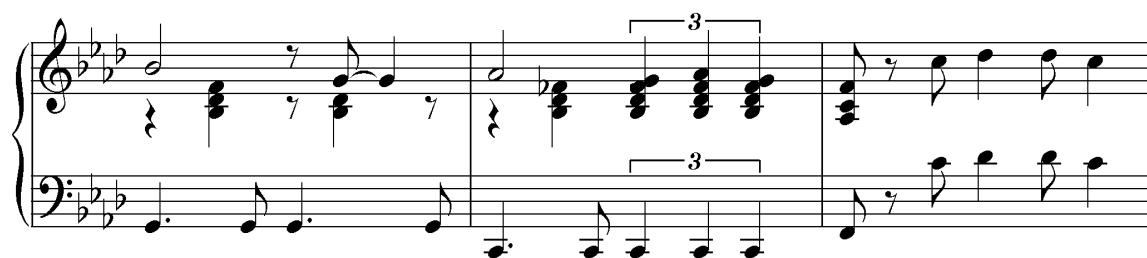
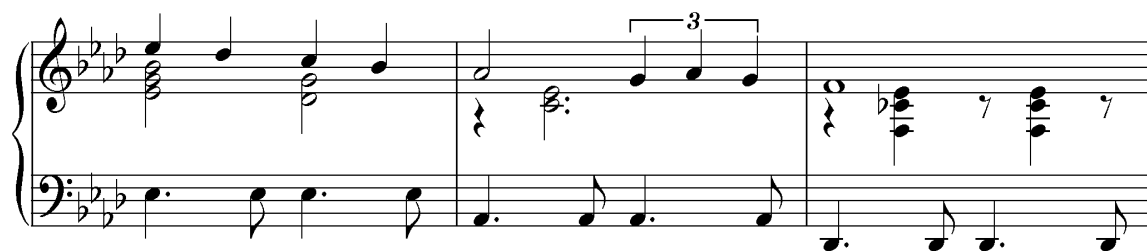
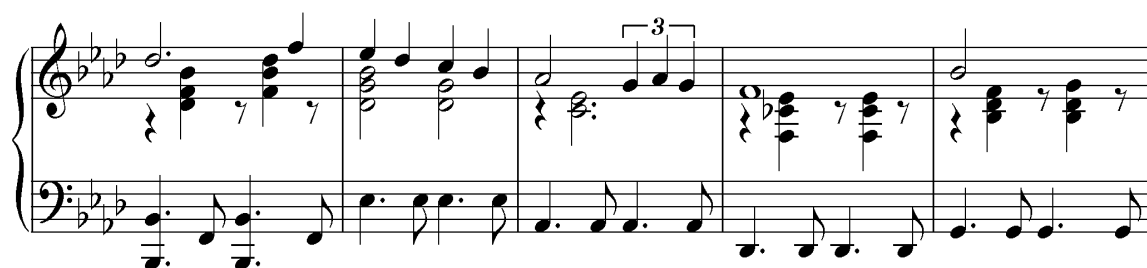
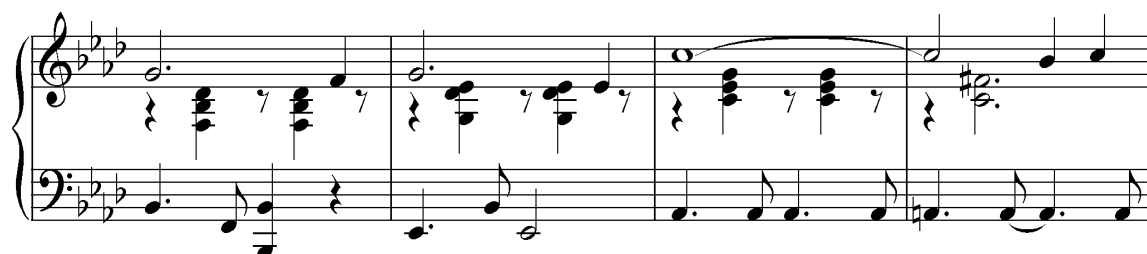
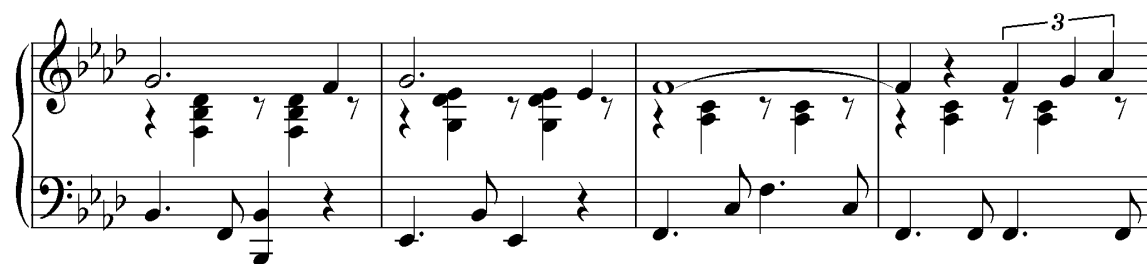
gor Ha ya - na ko'z tu - tib

barg a - ro boq - qan o' - sha yul - duz on - la - ri qo'.

nar ko'z - la - rim - ga sen ham

u kuz tong - la - ri vi - sol on - la - ri, es-

lab es - lab ey ni - gor

Ha - mon mon shu kuz tong - la -
mon sen - da - gi meh -

ri vi - sol on - la -
mon ko - ri - shar bal -

ri es - lar-man ni - goh Ha
ki

ya - na ko'z tu - tib barg a - ro boq - qan o' - sha yul -

duz on - la - ri qo'-nar ko'z - la - rim -

ga sen ham u kuz tong la - ri, vi - sol on la -

ri es - lab, es -

lab ey ni - gor.

“Sog‘indi jon” – Ushbu qo‘shiq ham kompozitor Enmark Salixov qalamiga mansub bo‘lib, O‘zbekiston xalq artisti Botir Zokirov uchun hamkorlikda 1970-chi yillarda yaratilib, o‘ta mashhur bo‘lgan. Turob To‘la shehriga yaralgan mazkur lirik-dramatik xarakteridagi ushbu asar dramatik tenor ovozlari uchun mos keladi. U ijrochidan keng diapazonli yorqin ovozni, yuqori texnikadagi badihaviy ijroni talab etadi. Asar ijrochilarga o‘z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi.

Bakalavriat va magistratura talabalari dasturiga kiritilgan.

Sog‘indi jon

The musical score for "Sog'indi jon" is written in 6/8 time with a key signature of one flat (Bb). It consists of four systems of piano and vocal staves.

System 1: The piano part begins with a *mf* dynamic. The vocal line starts with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note Bb4. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a more active bass line in the left hand.

System 2: The piano part continues with a melodic line in the right hand and a supporting bass line. The vocal line has a half note A4, a quarter note G4, and a half note F4.

System 3: The piano part includes a *dim.* (diminuendo) marking. The vocal line has a half note E4, a quarter note D4, and a half note C4.

System 4: The piano part starts with a *p* (piano) dynamic. The vocal line has a half note Bb4, a quarter note A4, and a half note G4. The lyrics "Yo - dingda - dir ul" are written below the vocal staff.

nav-ba - hor, gul bog' a -

Gulnara Azizxodjayeva fortepiano uchun qayta ishlagan

ro ilk vi - sol. Ko'z -

mf

lar xu - mor yuz lo-la-

zor, men ter-mu - lib

Naqarot: f

gung va lol. Ha - mon - ha - mon sen - da xa-

yol ba - ho - rim qay - da - san... So - g'in - di

B^b sub.p

jon, so - g'in - di jon kel ey Dil - ra -

bo. Dil tol - pi - nur sen to-mon,

dim.

sen - da xa - yol ha - mon - ha - mon.

mf

dim. *p*

mp

Och - - dim sen - ga

ko'ng - - lim ni - gor, sen

tash-la - ding o't ni- goh... *gliss.*

p *cresc.*

f *Naqarot:*

Ha - mon - ha-mon sen - da xa-yol ba - ho - rim

qay - da - san... So - g'in - di jon, so-

p *2*

g'in - di jon kel ey Dil - ra - bo.

Dil tol - pi - nur sen to - mon,

sen - da xa - yol ha - mon - ha - mon.

Hay hot biror osuda dam yo'q, ko'ngil yig'laydi-yu ko'zlarda ham yo'q.
(Deklamatsiya)

Esiz taqdir ekan qaydin bilibmiz, azizim dunyoga bevaqt kelibmiz.

Sog'indir jon...

“Unutma meni” – Bu asarning musiqa muallifi istehdodli sanhatkor, mashhur “Yalla” ansamblining rahbari va xonandasi, O‘zbekiston xalq artisti Farrux Zokirovdir. Asarning dastlabki varianti rus tilida (N.Sabri) “Vodillik kelin” kinofilg‘mi uchun yaratilgan (1975 yilda). Istehdodli yosh xonanda Nargiz Zokirova ijrosida kino ekranida mashhur bo‘lgan. 1980 chi yillarda esa, ushbu qo‘shiq o‘zbek tiliga o‘girilib, mashhur o‘zbek estrada yulduzi Kumush Razzoqova ijrosida keng qanot yozdi, va yoshlarning eng sevimli qo‘shig‘iga aylandi.

Qo'shiq o'z shakli va musiqiy kontsepsiyasi, dramaturgik kontsepsiyasi, shehr va musiqaning uyg'unligi tizimlari bilan qo'shiq-ballada turiga kiradi. Shehrdagi dardli misralar chuqur mahnoni o'z ichida aks etgan, va musiqa orqali keskin xarakterlarda: nozik lirik kantilenadan, to o'ta dardli va ekspressiya xarakteridagi dramatik psixologik xolatlarda ifodalangan.

Bu chuqur va dardli so'zlarning ijrosi xonandadan yorqin va ifodali obrazni yaratishni, artistik mahoratni va soul stilistik yo'nalishidagi ijroni talab etadi. Asarning vokal tizimi keng diapazonli, 1,5 oktava doirasidagi ovoz diapazoninin talab etadi. Naqarot qismini faqat tirgakli vokal tovushlarida, katta nafasda, lirik-dramatik xarakterda ijro etish lozimdir.

Asar ijrochining artistik mahoratini rivojiga, kontrast xarakterli obrazlarni ifodasi ustida ishlashga, intellektning rivoji uchun foydalidir. Klavirda berilgan tonallik metstso soprano uchun mo'ljallangan.

Asar litsey-kollejlarning oxirgi kursida va konservatoriya bosqichi o'quv dasturidan joy olgan.

Unutma meni

Sen ke - tar - san, jon - gi - nam sen ke -

tar - san o - lis yo'l lar se - ni chor - lar, chor - lar za - mon. Or - zu la -

ring o - la mi - ga, yor, ye - tar san, men qo - lar man ko'zim gir-yon ³ di - da hij-

Takrorlash uchun Tugallash uchun
ron ron U - nut ma me ni qay - lar da chek-ma fi-

roq ya - qin - da - mi yo yi - roq me - ni es - la, u -

nut ma me - ni nur soch-gan da qu -yosh, oq-shom - lar be - rib bar-dosh me - ni es-

la U - nut - ma - me - ni osh - gan - da do - von yoq - qan -

da do - g'i hij - ron me - ni es - la ku - lib boq - sin iq - bol bax ti -

miz top - may za vol me - ni es - la.

“Sen bo‘lmasang yonimda” – N.Sabri shehriga yaratilgan ushbu estrada qo‘shig‘i ham O‘zbekiston xalq artisti Farrux Zokirov tomonidan “Yalla” guruxi solistkasi Nargiz Boyxonova uchun 1970-chi yillarda yaratilgan. O‘zbek vokal estrada xonandaligidagi mashhur bo‘lgan ushbu qo‘shiq xozirgi kunlarda ham yosh estrada xonandalari ijrosida zamonaviy interpretatsiyada sevib kuylanmoqda.

Milliy lirik xarakterdagi, kuplet-naqarot shaklidagi qo‘shiq ayol ovozlari uchun yaratilgan. Garmonik minordagi lad tuzilma, bossa-nova shaklidagi ritmik usul, o‘zgaruvchan minor-major garmoniyalari bilan boyitilgan cholg‘u tizimi, shehrdagi nozik va latofatli, yuqori poetik misralar, - hammasi asarda alohida joziba kashf etadi. Asar lirik xarakterda boshlanadi, naqorat qismi avj rolini o‘ynagan xolda yuqori pardalarga ko‘tarilgan sayin, dinamika kuchayadi, va avj qismida baland pardalarda, dramatik holatda, yorqin ranglarda yangraydi.

Bu avjlar xonandanining butun vujudi bilan, hamma diqqatini aynan shu baland cho‘qqidagi tovushlarda kontsentratsiya qilingan yorqin va mohirona ijrosini kutadi. Ushbu avj qismlari ijrochidan nihoyatda katta maxoratni, keng diapazonli, tepa pardalardagi tirgakli tovushlarni talab etadi. Asar ijrosida milliy nolalar bilan bezatilgan, nozik nyuanslarni his etgan holdagi texnik ijroni ustida, to‘g‘ri va katta nafas setkasidagi aniq intonatsiya, va albatta, so‘z ifodasi ustida ko‘proq ishlash kerak.

Asar ayollar ijrosiga mos, litsey-kollej va konservatoriya talabalarining o‘quv dasturidan joy olgan.

Sen bo‘lmasang yonimda

Moderato

Bog‘ say - ri-ga

bor - mas - man, sen bo‘l - ma sa - ng

yo - nim - da. Qi zil gul - lar ter - mas -

man, sen bo'l-ma- sang yo nim - da, sen bo'l - ma-sang

yo - nim - da.

Gul - lar- ning hech fay-zi yo'q, to'rt fas - lim- ning yo - zi yo'q,

Qal - bim - ning sho'x so - zi yo'q, sen bo'l-ma-sa - ng

yo nim - da, sen bo'l - ma-sang

yo - nim - da. Oy - - -

1. 2. rit.

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. “Transpozitsiya” so‘ziga izoh bering.
2. O‘zbek klassik kompozitorlarini sanab bering.
3. Ayollar uchun yaratilgan o‘zbek klassik asarlarini sanab bering.
4. Erkaklar ovozlari uchun yaratilgan o‘zbek klassik asarlarini sanab bering.
5. Ijro dasturini tanlashda qanday kriteriyalarga ahamiyat qilish darkor?
6. “Rano”, “Yor kel” asarlarini mualliflari va birinchi ijrochilari.
7. “Maftun bo‘ldim” asari muallifi xaqida qanday mahlumotga egasiz?
8. “Ko‘chalar” qo‘shig‘ining muallifi va ijrochisi, asarning stilistik yo‘nalishini so‘zlab bering.
9. “Umid”, “Sog‘indi” jon asarlarining stilistik yo‘nalishi va metodologik qo‘llanilishi xaqidagi fikrlaringiz.
10. Farrux Zokirov qalamiga hos o‘quv dasturidagi qanday estrada qo‘shiqlarini bilasiz?

Vazifalar:

1. “Rahno”, “Umid” asarlarining shakli va stilistik yo‘nalishini analiz qilib, izohlab bering.

2. “Unutma meni” asarning ijro dramaturgiyasini analiz qilib, izohlab bering.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. G.Zokirova. “Eng gullagan yoshlik chog‘imda” – Ikrom Akbarov qo‘shiqlari. OTM uchun o‘quv qo‘llanma. T.. 2011.

2. Yu.Turaev. “XX asr o‘zbek estrada qo‘shiqlari” – OTM uchun o‘quv qo‘llanma. T., 2015.

3. D.Amanullaeva, N.Amanova. “Istoriya djaza i estradnoy muzqki. T.,2010.

4. A.H.Jabborov. “O‘zbekiston bastakorlari va musiqashunoslari” T.: Yangi asr avlodi. 2004.;

5. T.A.Golovyants, Ye.S.Meyke. “Kompozitorq i muzqkovedq Uzbekistana” -Spravochnik, T.: 1999. 19-20 bb.

Internet saytlari

1. <http://www.youtube.com>

2. <http://b2c.uz/catalog/youth/uz/musika>

3. www.musika.uz

4. <http://ortasound.ru/music-search/musika-olami>

3. Zamonaviy o‘zbek kompozitorlarining estrada asarlari (1990-2016 y.)

Zamonaviy O‘zbekiston kompozitorlari asarlarinining ijrosi estrada xonandaligi tahlilotida Musiqa maktablar, litsey-kollejlar va konservatoriya bosqichi o‘quv dasturiga kiritilgan. Nafaqat Mutaxassislik fanida, Xonandalik ansamblg’, Orkestr jo‘rligida ijrochilik, Kontsert dasturini tayyorlash, Jo‘rnavoz bilan ishlash kabi fanlarning dasturiy talablarida majburiydir. Zamonaviy o‘zbek kompozitorlaridan kompozitorlar Dilorom Amanullaeva, Doni Ilyosov, Nadim Norxo‘jaev, Anor Nazarov, Alisher Ikromov, Alisher Rasulov, Avaz Mansurov, Oydin Abdullaeva, Xurshida Xasanova kabi ijodkorlarning estrada yo‘nalishidagi qo‘shiqlari ijro repertuari-dan joy olgan. O‘zbek estrada yulduzlari kontsert dasturidan esa – Yulduz Usmanova, Sevara Nazarxon, Mahmura Qurbonova (Ilyosova), Rovshan Namazov, Gulsanam Mamazoitova kabi professional estrada yulduzlarining vatanparvarlik ruhidagi va yuksak g‘oyaviy – mahnaviy qo‘shiqlaridan foydalanish mumkin.

Quyida biz nota klavirlari mavjud bo‘lgan vokal asarlarini keltirdik.

“**Yomg‘ir yog‘di**” – Dilorom Amanullaeva musiqasi, Usmon Azim shehri. Ushbu qo‘shiq O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan artist, mashhur estrada yulduzi Kumush Razzaqova uchun yaratilgan. Aytish joizki, xonanda K.Razzoqova bilan kompozitor D.Amanullaeva hamkorligi 1992 – 1999 yillarda davom etib, ushbu hamkorlik 14-ta qo‘shiqning yaralishiga sabab bo‘lgan. Usmon Azim shehlariga

“Yomg‘ir yog‘di”, “Siz yoqqansiz menga”, “Ikki daraxt”, “Men seni hech kimga bermayman”, “Saratonim ketdi”, “Har kecha”, O‘tkir Raxmat shehriga “Sen qaydasan”, Zulfiya Mo‘minova poeziyasiga “Turnalar qaytguncha omon bo‘laylik”, “Baxtiyorim”, Jumaniyoz Jabborov shehriga “Tug‘ilgan kuning muborak bo‘lsin”, “SHarq taronalari” Xalqaro musiqa festivali Madxiyasi – xalq orasida juda mashhur bo‘lib ketgan, chet el davlatlarida O‘zbekiston madaniyat va sanhat kunlaridagi gala-kontsertlarida va Kumush Razzaqovanning shaxsiy gastrol-kontsertlarida muvaffaqiyatli yangragan. Bugungi kunda ham ushbu xit-qo‘shiqlarning qiymati pasaymasdan, oshib bormoqda, yosh estrada xonandalari tomonidan yangi interpretatsiyada TV dasturlarida va kontsertlarda sevilib ijro etilmoqda.

Aytish lozimki, ushbu keltirilgan qo‘shiqlar o‘zbek estrada sanhati va ijrochiligida yangi sahifani ochib, psixologik-lirik, soul va shanson yo‘nalishidagi samimiy va chuqur falsafiy mavzular og‘ushidagi stilistik obrazlarni yaratdi. Qo‘shiqlarning ijrosidan oldin ularning mavzusiga, stilistik yo‘nalishiga alohida ehtibor berib, har bir shehriy satrni chuqur tahlil qilib chiqish lozim.

“Yomg‘ir yog‘di” qo‘shig‘i kuplet-naqarot shaklida yaratilgan. Asarining boshlanish qismi lirik-psixologik holatidagi shanson yo‘nalishini talab qilsa, «naqarot» – qo‘shiqning markaziy nuqtasiga aylanib, psixologik-dramatik holatdagi soul ijrosini talab qiladi. Yuqorida aytib o‘tilganidek, ko‘p qo‘shiqlarning asosiy mazmuni va musiqiy mohiyati naqarotda ifodalangan. Naqarotni alohida diqqat bilan ijro etib, tinglovchiga tahsir ko‘rsatishga harakat qilish lozim.

Bu qo‘shiqdagi naqarot ijro texnikasi bo‘yicha murakkab bo‘lganligi tufayli, ijrochidan katta ovoz diapazonini, tayanchli nafas, ijroda esa ovoz (nafas) erkin va ravon «oqib» chiqishi talab qilinadi. SHular vositasida qo‘shiq dardli ohangda yangrashishi lozim. Asar metstso-soprano lar ijrosiga mo‘ljallangan, litsey va konservatoriya tahlilotiga to‘g‘ri keladi.

ЁМҒИР ЁҒДИ YOMG'IR YOG'DI

Усмон Азим шеъри
Usmon Azim she'ri

Дилором Амануллаева мусикаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato

4

7

p

Қий-на - ла-ди оф-тоб -

10

ни ку-тиб, ём-ғир-лар-дан чар-ча-ган ша-хар,

3

13

Ух-лаб кол-динг йиғ-лаб, кон ю-тиб, кў-рин-ган-да уфқ-

16

mf

да са-хар. Мен тақ-дир-дан хеч но-ли-май-ман,

19

гар ал-маш-ди шом-га тон-гим-ни. О-либ кел-ди бу оқ-

22

1.

шом би-лан, у-зоқ-лар-да кол-ган жо-ним-ни.

25 *2. cresc.* *3* *f* Нақарот:

у-зоқ-лар - да қол-ган жо - ним-ни. Ём-гир ёғ - ди

29

май-да май-да-лаб, май-да, май-да бўл-ди ю - ра - гим, Тонг от - гун-ча қай-та,

31

қай - та - лаб, "се-ва-сан-ми" де-я сў - ра - дим. Ём-гир ёғ-ди

33 *2.* *Тугаллаш учун*

сў - ра - дим. Ём - гир...

Қийналади офтобни кутиб,
Ўмғирлардан чарчаган шаҳар.
Ухлаб қолдинг, йиғлаб, қон ютиб,
Қўринганда уфқда сахар.

Qiynaladi oftobni kutib,
Yomg'irlardan charchagan shahar.
Uxlab qolding, yig'lab, qon yutib,
Ko'ringanda ufqda sahar.

Мен тақдирдан ҳеч нолимайман,
Гар алмашди шомга тонгимни.
Олиб келди бу оқшом билан,
Узоқларда қолган жонимни.

Men taqdirdan hyech nolimayman,
Gar almashdi shomga tongimni.
Olib keldi bu oqshom bilan,
Uzoqlarda qolgan jonimni.

Накарот:

Nakarot:

Ўмғир ёғди майда-майдалаб,
Майда-майда бўлди юрагим.
Тонг отгунча қайта-қайталаб,
"Севасанми" дея сўрадим.

Yomg'ir yog'di mayda-maydalab,
Mayda-mayda bo'ldi yuragim.
Tong otguncha qayta-qaytalab,
"Sevasanmi" deya so'radim.

Сен ҳеч нарса қилмадинг талаб,
Минг ўргилдинг қошу кўзимдан.
Сенинг қора сочларинг силаб,
Шу тун кечдим ҳатто ўзимдан.

Sen hyech narsa qilmading talab,
Ming o'rgilding qoshu ko'zimdan.
Sening qora sochlaring silab,
Shu tun kechdim hatto o'zimdan.

Қийналади офтобни кутиб,
Ўмғирлардан чарчаган шаҳар.
Сен кетарсан қайга қон ютиб,
Мени қайга бошлайди сахар?

Qiynaladi oftobni kutib,
Yomg'irlardan charchagan shahar.
Sen ketarsan qayga qon yutib,
Meni qayga boshlaydi sahar?

“Men seni hech kimga bermayman” – Kumush Razzoqova repertuaridagi eng mashhur bo‘lgan qo‘shiq. 1992 yilda yaratilib ijro etilgan bu qo‘shiq xonanda, shoir va bastakorga muvoffaqiyat keltirgan. «Men seni hech kimga bermayman» – shehriy mazmun va musiqiy ohang jihatidan yengil, jozibador, o‘ynoqi usulda tasvirlangan zamonaviy, disko-pop usulidagi qo‘shiq.

Texnik jihatdan qiyin bo‘lmagan, diapazon qamrovi kichik bo‘lganligi sababli bu asarni litseyning yuqori sinf va bakalavriat 1-kurs talabalari uchun mo‘ljallash mumkin.

Uch banddan iborat naqarotli qo‘shiqda uchinchi kupletni bir ton tepaga modulyatsiya qilsa, ijrochi va tinglovchining diqqatini o‘ziga jalb qiladi. Tez tempda ketganligi sababli, so‘zlar aniq, chaqqon va burro talaffuz etilib, ijroda surhat ravonligiga harakat qilish lozim.

MEN SENI HECH KIMGA BERMA YMAN МЕН СЕНИ ХЕЧ КИМГА БЕРМАЙМАН

Усмон Азим шеъри

Usmon Azim she'ri

Allegro

Дилором Амануллаева мусикаси

Dilorom Amanullaeva musiqasi

6 *mf* *cresc.* *f* *cresc.* *mf*

Де - ра - за - дан бо - қар

10 со - ҳиб - жа - мол ой ни - гоҳ - ла - ри тў - ла

14 ка - раш - ма, чи - рой. Ке - чир - гин, бў - либ - ман

18 ой - га маҳ - ли - ё, и - шон, эн - ди ун - га қил - май - ман пар -

(8)-----

8vb-----

23

во. Ой-нинг соч-ла-ри-ни ўр-май-ман май-ли,

29

ой - нинг соч - ла - ри - ни ўр - май- ман. Менсе-ни ой - лар-га,

8vb

34

мен се - ни ой - лар - га, мен се - ни ой - лар - га

38

1. бер - май-ман. 2. Мен се-ни // ман.

Деразадан боқар соҳибжамол ой
Нигоҳлари тўла, карашма, чирой.
Кечиргин, бўлибман ойга маҳлиё,
Ишон, энди унга қилмайман парво.

Derazadan boqar sohibjamol oy
Nigohlari to'la, karashma, chiroy.
Kechirgin, bo'libman oyga mahliyo,
Ishon, endi unga qilmayman parvo.

Сулув келинчакдек безанмиш баҳор,
Далалар ҳам гулзор, боҳлар ҳам гулзор.
Гулларга боққандим кулиб, очилиб,
Ёшларинг кетдилар нурдай сочилиб.

Suluv kelinchakdek bezanmish baxor,
Dalalar ham gulzor, bohlar ham gulzor.
Gullarga boqqandim kulib, ochilib,
Yoshlaring ketdilar nurday sochilib.

Баҳор гулларини, майли, термайман,
Мен сени гулларга бермайман.
Қанча ширин дамдан кечмоғим мумкин,
Фақат сен ўйнагин, қувнагин, кулгин.

Bahor gullarini, mayli, termayman,
Men seni gullarga bermayman.
Qancha shirin damdan kechmog'im mumkin,
Faqat sen o'ynagin, quvnagin, kulgin.

Сен менинг тақдирим, охир-азалим,
Сен менинг баҳорим, ойим, ғазалим.
Қалбимсан, мен қалбсиз зинҳор юрмайман,
Қалбимни ҳеч кимга бермайман.

Sen mening taqdirim, oxir-azalim,
Sen mening bahorim, oyim, g'azalim.
Qalbimsan, men qalbsiz zinhor yurmayman,
Qalbimni hyech kimga bermayman.

Мен сени ойларга, мен сени гулларга,
Мен сени ҳеч кимга бермайман.

Men seni oylarga, men seni gullarga,
Men seni hyech kimga bermayman.

“Sen qaydasan” – D.Amanullaeva musiqasi. Taniqli shoir, Xalqaro «Cho'lpon» mukofoti sohibi O'tkir Rahmat shehriga bastalangan lirik-dramatik qo'shiqdir. Uni ayol va erkak talabalar ijro etishlari mumkin. Keltirilgan nota varianti tenorlar ovozigiga mo'ljallangan (mi minor). Metstso-soprano va baritonlar uchun si minor tonalligi qulay bo'ladi, notasi D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” – 2007 o'quv qo'llanmasida berilgan.

Taniqli xonanda Kumush Razzoqova ushbu qo'shiqni ilk bor 1998 yil «8 Mart» xotin-qizlar bayramiga bag'ishlangan davlat kontsert dasturida ijro etgan.

Qo'shiq «ballada» shakliga yaqin yo'lda yaratilgan, boshlanishi rechitativ - shanson uslubda lirik ohanglarda ijro etiladi. Naqarot esa dramatik xarakterga ega bo'lib, ijrochidan iztirobli, tahsirli va samimiy ijroni talab etadi.

Keltirilgan shehriy misralar o'ziga xos ko'ngil izhori bo'lib, inson hayotida nomutanosibliklar: umrning qisqaligi va umid bilan kutilayotgan baxtning yiroqligi ifoda etilgan.

Qo'shiq Bakalavriat bosqichida o'quv-pedagogik dasturga, xamda litsey-kollejdagi iqtidorli talabalar dasturiga kiritilishi mumkin. Xonandalik nafasining rivojiga hamda ijrochilik mahoratini mukammallashtirishga imkon yaratadi.

СЕН ҚАЙДАСАН

Уткир Рахмат шеъри

Дилором Амануллаева мусиқаси

Moderato

The musical score is written for voice and piano. It begins with a piano introduction in 4/4 time, marked 'Moderato' and 'mf'. The introduction features a piano accompaniment with a melody in the right hand and a bass line in the left hand. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, while the bass line consists of quarter notes. The key signature has one sharp (F#). The score then transitions to the vocal entry at measure 4, marked 'p'. The vocal line is written in a single staff, and the piano accompaniment continues in two staves. The lyrics are written below the vocal line. The score is divided into systems, with measures 4, 7, and 10 marked at the beginning of their respective systems. The piece concludes with a first ending bracket at measure 10.

4 *p*
Ой ҳам бо - тар қу-ёш ҳам бо - тар,

7
ў-та-ё-тир у-мр зу-вил - лаб. Сен қай-да-сан,

10
қай да-сан, эр - кам, сен-сиз қал-бим қол-ди ҳу-вил - лаб.

13 *mf*

лаб. Бу кўнг-лим-нинг кў-ча-ла-ри кўп,

16

ки-риб чи-қар ха-ёл бир - ма -бир. Шом-лар ке-либ,

19

тун рў- мол ё-яр, чи-роқ ёқ-санг ё-риш-мас ҳо - зир.

22 *cresc.*

Шом-лар ке - либ, тун рў - мол ё - яр, чи- рос ёқ-санг ё-риш-мас ҳо -

25 *f* Накарот:

зир. Сен қай - да-сан, қай-да - сан, эр-кам,

28

ў-та-ё-тир у-мр зу-вил - лаб, сен қай - да-сан,

31

қай-да-сан, эр-кам, сен-сиз қал-бим қол-ди ху-вил - лаб. Сен

1.

34

2. *Fine* // лаб

давом эттириш учун

p

1.
Ой ҳам ботар, қуёш ҳам ботар,
Ўтаётир умр зувиллаб.
Сен қайдасан, қайдасан, эркам,
Сенсиз қалбим қолди ҳувиллаб.

Бу кўнглимнинг кўчалари кўп,
Кириб чиқар хаёл бирма-бир.
Шомлар келиб, тун рўмол ёр,
Чироқ ёқсанг ёришмас ҳозир.

Нақарот:

Сен қайдасан, қайдасан, эркам,
Ўтаётир умр зувиллаб.
Сен қайдасан, қайдасан, эркам,
Сенсиз қалбим қолди ҳувиллаб.

2.
Бу дунёда билганим ўзинг,
Сендан бошқа илинжим йўқдир.
Пешонамга ёзилган ўзинг,
Ипсиз сенга боғланган тақдир.

Сирлашаман тушимда гоҳи,
Ўнгимда гоҳ бўласан пайдо.
Гоҳ йиғлатиб, гоҳ суйдириб,
Куйлатасан юрагимни, о!

Нақарот.

1.
Oy ham botar, quyosh ham botar,
O'tayotir umr zuvillab.
Sen qaydasan, qaydasan, erkam,
Sensiz qalbim qoldi huvillab.

Bu ko'nglimning ko'chalari ko'p,
Kirib chikar xayol birma-bir.
Shomlar kelib, tun ro'mol yoyar,
Chiroq yoqsang yorishmas hozir.

Naqarot:

Sen qaydasan, qaydasan, erkam,
O'tayotir umr zuvillab.
Sen qaydasan, qaydasan, erkam,
Sensiz qalbim qoldi huvillab.

2.
Bu dunyoda bilganim o'zing,
Sendan boshqa ilinjim yo'qdir.
Peshonamga yozilgan o'zing,
Ipsiz senga bog'langan taqdir.

Sirlashaman tushimda gohi,
O'ngimda goh bo'lasan paydo.
Goh yig'latib, goho suydinib,
Kuylatasan yuragimni, o!

Naqarot.

“**Otash zamon**” – D.Amanullaeva musiqasi, A.Nosirov shehri bilan yaratilgan ikki kupletdan iborat lirik-dramatik qo'shiq. 1996 yilda yaratilgan qo'shiq iqtidorli xonanda Ahlo Rahimova ijrosida mashhur bo'lgan.

Qo'shiqdagi shehriy matnda shoir Abdulxay Nosirov inson va zamon, inson va jamiyat o'rtasidagi qarama-qarshiliklar, armon bo'lgan umidlar kabi g'oyalarni ifodalagan.

Asar xonandadan iztirobli dramatik holatdagi ijroni talab qiladi. Asar avji baland pardalarda yozilganligi tufayli, keng diapazonli ovoz sohibalari uchun mo'ljallangan.

Qo'shiq ustida ishlash jarayonida shehriy matnning aniq talaffuziga, intonatsiyaning sofliqiga alohida ehtibor berish lozim.

Qoʻllanmada biz erkaklar ovozi – tenorlar tonalligida berdik, metstso-
sopranolar uchun D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” – 2007 yildagisiga
qarang.

ОТАШ ЗАМОН OTASH ZAMON

Абдулхай Носиров шеъри
Abdulxay Nosirov she'ri

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato, ardente

mf

4

7 *mf*

Мен за-мон-ни оташ де-дим,

10

о - тап-ла-ри рост э - кан, Ўт-дан о - либ ўт - га сол - ди,

mf

12 *mf*

бар дош - ла - ри соз э - кан. У - чай де - сам ка - нот - ла - рим

14 1.

куй - иб куй - иб кай - рил - ди, Ку - чай де - сам ос - мон бۆ - либ

16 2. *cresc.*

қад - ди - бас - ти ғоз э - кан. Ку - чай де - сам ос - мон бۆ - либ

18 *cresc.*

қад - ди - бас - ти ғоз э - кан.

20

Ю-рай де-сам о-ёқ - ла-рим қай-рил-ди муз - тош - лар - га,

22

кў-рай де-сам, ў-чиб ён - ган чи-роқ - ла ри ноз э - кан.

24

mf
Менза-мон-ни о - таш де-дим, о - таш-ла-ри рост э-кан,

26

ўт-дан о-либ, ўт - га сол-ди, бар-дош-ла-ри соз э-кан.

28 2. ♩ таомлаш учун

бар - дош-ла-ри соз э - кан. *p* За - мон де-сам, за-мон - дош-лар

30

за мо - на - га мос э - кан.

1.

Мен замонни оташ дедим, оташлари рост экан,
Ўтдан олиб ўтга солди, бардошлари сох экан.

Учай десам, қанотларим куйиб-куйиб қайрилди,
Кучай десам осмон бўлиб қадди-басти ғоз экан.

Юрай десам, оёқларим қайрилди муз-тошларга,
Кўрай десам, ўчиб-ёнган чироқлари ноз экан.

Мен замонни оташ дедим, оташлари рост экан,
Ўтдан олиб, ўтга солди, бардошлари соз экан.

2.

Боғчалардан алвон-алвон гуллар узиб чиқай десам,
Хазон бўлган умидларим ёшларимга хос экан.

Кўлларида тошлар кўриб йиғлаганим озмиди,
Замон десам-замондошлар замонага моз экан.

Мен замонни оташ дедим, оташлари рост экан,
Ўтдан олиб, ўтга солди, бардошлари соз экан.

Кўлларида тошлар кўриб йиғлаганим озмиди,
Замон десам, замондошлар замонага мос экан.

“Xayot qo‘shig‘i” – Doni Ilyosov musiqasi, Sirojiddin Sayyid shehri. Zamonamiz kompozitori, O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan artist Doni Ilyosov o‘zbek estrada musiqasi rivojiga o‘zining munosib xissasini qo‘shib kelayotgan ijodkorlardan biridir. Yuzlab yaratgan estrada qo‘shiqlarini Respublikamizning mashhur estrada yulduzlari – Yulduz Usmonova, Mamura Qurbonova, Nasiba Abdullaeva, Gulbaxor Erqulova, Gulbaxor Sulaymonova va boshqa yosh xonandalar.

Keltirilgan qo‘shiq lirik-dramatik xarakterda yaratilib, falsafiy g‘oyalar bilan yo‘g‘rilgan. Qo‘shiq ijrosidan oldin xonanda shehriy matnni diqqat bilan o‘qib, har bir satrni, har bir so‘zni qalbi bilan his qilishga intilishi lozim. Mazkur qo‘shiq naqarotli kuplet shaklida, garmonik minor ladida yaratilgan. Lirik-psixologik holatda boshlangan qo‘shiq, naqarotga kelib dramatik holatda, keng pafosli rasmda ijro etiladi. Naqarot qo‘shiqda “avj” rolini o‘ynagan holda ikkinchi kupletda ikki marta qaytariladi. Asar to‘g‘ri va katta nafasni olish, tepa registrining tirgakli tovushlarini rivojlantirish uchun foydalidir. SHu bilan birga, u intellektning rivojiga, badiiy tafakkurni, o‘tkir garmonik vositalarni tinglash qobiliyatini, tovush filirovkasini, obrazli fikrlashni rivojiga imkon beradi. Ushbu asarlarni ustida ishlash jarayoni, talabalardan ijodiy yondoshishlarini talab etadi. Asar ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga, ovoz diapazonini kengaytirishga imkon beradi.

Qo‘shiq bakalavriat bosqichida o‘quv-pedagogik dasturga kiritilishi mumkin.

Xayot qo‘shig‘i

D.Ilyosov musiqasi

Andante

Kim-lar al-von kiy-di-lar, kim-lar ar-mon kiy-di-lar.

kim-da bo-ru kim-lar zor,

bu-ni ha-yot dey-di-lar, kim-lar gul deb suy-di-lar,

kim-lar tush-ga yo'y-di-lar.

o - qu qo - ra rang - la - ri, bu - ni ha - yot dey di - lar.

kim - lar yon - may kuy di - lar,

kim - lar qon - may to'y - di - lar. Kim be - mo -

- ru kim be - zor, bu - ni ha - yot dey - di - lar.

Gul-la-ri - ni jiy-da-lar, ko'z yo-shing - ga chay - di - lar.

mp

bun-cha a - ziz is - la - ri,

bu - ni ha - yot dey - di - lar. Qan-du nov - vot dey - di lar,

lek ich-la- rin yey-di- lar.

ko'-rol - ma- yin kim-kim- ni, bu- ni ha- yot dey-di- lar.

Kim- lar yon - may kuy - di- lar,

kim - lar qon - may to'y - di- lar.

kim be - mo - ru kim be - zor, bu - ni ha - yot dey - di - lar.

ya - na e - sib kel - di - lar sha - mol - la -

- ring - dey - di - lar. Kim - lar bo - - ru kim - lar

yo'q, bu - ni ha - yot dey - di - lar bo'l - sa ham -

- ki be - dil - lar, ba - land ya- shang, ey dil-

lar! Qa- not - - la - ri qay - ril -

mas, bu - ni ha - yot dey - di - lar bu - ni

ha - yot dey - di - lar.

“Yur muxabbat, ketdik bu yerdan” – Muxammad Yusuf shehriga O‘zbekiston Respublikasida xizmat ko‘rsatgan artist Sevara Nazarxan kontsert dasturidagi mashhur qo‘shiq. Ushbu asar zamonaviy stilistik yo‘nalishlardan fg’yujn va ritm-end-blyuz yo‘nalishiga xos. SHuni aytish lozimki, qo‘shiqning tonalligini xonandaning ovoz diapazoni va ijrochilik imkoniyatiga moslab qulay tonallikka tushirib, masalan: «si minor» yoki «do minor»da ijro etish mumkin.

Qo‘shiq bandli – naqarot shaklida yozilgan bo‘lib, boshlang‘ich qismida mayin lirik – psixologik xarakter ifodalangan. Bu qismda ijrochidan shehriy mazmunni ifodalab berishga, aniq, ravshan talaffuz ustida ishlash talab etiladi. Naqarot pastki registrdagi tovushlarda boshlanib, bir oktavaga keskin ko‘tarilib, baland pardadagi tovushlarda o‘ziga xos «avj» rolini o‘ynaydi. Naqarotda ifodalangan shehriy mazmun mahnoli, dardli va tahsirchan ijroni talab qiladi. Ushbu lirik-dramatik qo‘shiq ayol ovozlar uchun mo‘ljallangan.

Yur muxabbat, ketdik bu yerdan

Allegro moderato

Oy yu - zi-dan nur soch - di sim - sim,

Yur, mu - hab - bat, ket - dik bu yer - dan

Shi - rin tush - lar ko'r - sin sev - gi - lim, Yur, mu-hab-bat, ket - dik bu yer-dan.

Biz ket - sak yer ken - ga - yib qo - lar, Os-mon ham sal en-ka - yib qo-

lar. Yur, mu-hab-bat, ket - dik bu yer-dan.

Na qil - dim men yuz - la - ri ze-bo, ikkinchi banddan so'ng
3 Ay - bim «Ne deb?» 3 so' - ra-ma as-

lo. Bu dun-yo shun - da - yin be - va - fo Yur, mu - hab - bat, ket -

dik bu yer - dan. Sen di - lim-da yash-na-gan gul

san, Biz bir-ga-miz qay-da ya-sha - sam, ni-ma-ga - dir Siz-ga yoq-ma

sam, Yur, mu - bab-bat.

⊙ Tugallash uchun

“**Nastarin**” – O‘zbekiston xalq artisti Yulduz Usmonova dasturidagi mashhur estrada qo‘shig‘i. Yu.Usmonova katta sahnaga ushbu qo‘shiq ijrosi bilan 1988 yilda ilk bor qadam qo‘ygan va qo‘shiq xit darajasida mashhur bo‘lgan.

Asar lirik xarakterdagi bossa-nova ritmik usulida yaratilib, tuzilish strukturasi uch qimdan – ekspozitsiya, naqarot va avj (kulg‘minatsiya)dan iboratdir. Lirik-psixologik holatda boshlangan qo‘shiq, ikkinchi kupletdagi avj qismiga kelib dramatik holatda, keng pafosli rasmda ijro etiladi. Asar to‘g‘ri va katta nafasni olish, tepa registrining tirqakli tovushlarini rivojlantirish uchun foydalidir. Avj qismi ijrochidan keng ovoz diapazonini talab etadi, va uning ijrosi ijrochilik maxoratni namoyish etishga imkoniyat yaratadi. Qushiq ayollar ijrosi uchun mo‘ljallangan, bakalavriat bosqichidagi o‘quv dasturiga kiritilgan.

NASTARIN

Yulduz Usmonova musiqasi

Allegro

Am Dm Am A Dm G

7 Am Bm^{7(b5)} E Am E Am

Bo-gim-da nas - ta-rin bor

13 Am A Dm Dm A Dm Dm⁷ G⁶ G

Gul- lay-di har yil ba - hor. Nas-ta-rin gu - li may-da bun-day gul bor -

18 C E Am E Am Am A Dm

dir qay - da? May-da, may-da, may-da nas-ta-rin gu - li may-da.

23

May - da, may - da, may - da Bun - day gul bor - dir qay - da dir qay - da

Har sho - xi bir gul - das - ta, at - ri - dan dil pay - vas - ta. Jim - ji - ma - dor

gul - la - ri o'y - na - shar bog' yel - la - ri // yel - la - ri

Bogimda nastarin bor
 Gullaydi har yil bahor
 Nastarin guli mayda
 Bunday gul bordir qayda?

Mayda, mayda, mayda
 Nastarin guli mayda
 Mayda, mayda, mayda
 Bunday gul bordir qayda.

Har shoxi bir guldasta,
 Atridan dil payvasta.
 Jimjimador gullari
 O'ynashar bog' yellari.

“Seni osmonimga olib ketaman” – Yulduz Usmonova dasturidagi mashhur qo‘shiq, shoir Muxammad Yusuf shehriga 1993 yilda yaratilgan.

Asar lirik-dramatik xarakterda yaratilib, sevgi iztirobidagi psixologik obrazlar bilan yo‘g‘rilgan. Ijrochi talaba qo‘shiqdagi shehriy matnni diqqat bilan o‘qib, har bir satrni, har bir so‘zni qalbi bilan his qilishga intilishi lozim. Mazkur qo‘shiq naqaratli kuplet shaklida, fg‘yujn stilistk yo‘nalishida yaratilgan. Lirik-psixologik holatda boshlangan qo‘shiq, naqaratga kelib dramatik holatda, keng pafosli rasmda ijro etiladi. Naqarat qo‘shiqda “avj” rolini o‘ynagan holda ikkinchi kupletda ikki marta qaytariladi. Asar to‘g‘ri va katta nafasni olish, tepa registrining tirgakli tovushlarini rivojlanti-rish uchun foydalidir. SHu bilan birga, u intellektning rivojiga, badiiy tafakkurni, o‘tkir garmonik vositalarni tinglash qobiliyati-ni, tovush filirovkasini, obrazli fikrlashni rivojiga imkon beradi. Ushbu asarlarni ustida ishlash jarayoni, talabalardan ijodiy yondoshishlarini talab etadi. Asar ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga, ovoz diapazonini kengaytirishga imkon beradi. Asarni ayol va erkaklar o‘quv repertuariga kiritish mumkin.

Seni osmonimga olib ketaman

Yulduz Usmonova musiqasi

Allegretto

Em Am

5 Em Em

Me-ning shod - li - gim - san bo - la - li - gim san Me-ningg'us-sam o'-zing me-ning
 xa - to qil-dim-mi - kan men er - ta ke - lib Yo sen a - dashding-mi ke - lib
 Oy - la - may dey-ma - nu oy - la-may b'ol mas. o't-sang sen to-mon bir bo'y - la-

10 Am D Am7 C

ar - mo - ning. Se - ni os - mo - nim - ga o - lib ke - ta man yer - da biz - ga kun
 ke - yin - mi? Go - ho kim - li - ging - ham bo'l-may - di bi lib i - nim dey-mi se-
 may bo'l-mas. Sen me-ning ham-ma - dan ya - shir - gan si rim_ Me-ning er - ta-gim

15 B B B Em

y'oq kun y'oq - dir jo - nim. Ket,deh hay-dol - ma-sam ne-ta - man
 - ni, sev - gi - lim dey - mi?
 san so'y - la - may bo'l-mas.

21 E Am D G

kel,deb ay-tol - ma-sam ne-ta - man. Se-ni os-mo - nim - ga o-lib ke-ta man

27 Am7 B Em Fine Em

se-ni os-mo - nim ga o-lib ke-ta-man Проигрыш...

34 Am D

39 Am7 C B

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Qo'shiq va ashula o'rtasidagi farq nimada?
2. Kantilena va tirgakli tovush tushunchasiga izoh bering.
3. Badiiy ohang tushunchasini qanday ifodalaysiz?

4. Zamonaviy o'zbek estrada kompozitorlarini sanab bering.
5. Zamonaviy o'zbek kompozitorlari repertuari qaysi o'quv adabiyotlarda keltirilgan?
6. Zamonaviy o'zbek kompozitorlari repertuarining estrada-vokal tahlilotidagi o'rni va ahamiyati.
7. Kumush Razzoqova ijro etgan mashhur qo'shiqlarni sanab bering.
8. Dilorom Amnullaeva va shoir Usmon Azim muallifligidagi qo'shiqlarni sanab bering.
9. Shoir Muxammad Yusuf shehrlariga yaratilgan qo'shiqlarni aytib bering.
10. Qo'siqlarning kuplet shaklini tushuntirib bering.

Vazifalar:

1. "Yomg'ir yog'di", "Sen qaydasan" asarining shakli va stilistik yo'nalishini analiz qilib, izohlab bering.
2. "Otash zamon" asarining lad strukturasi va ijro dramaturgiyasini analiz qilib, izohlab bering.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. O'quv qo'llanma, T., 2007.
2. D.Amanullaeva. Estrada xonandaligi. O'quv qo'llanma, T., 2015.
3. Yu.Turaev. "XX asr o'zbek estrada qo'shiqlari" – OTM uchun o'quv qo'llanma. T., 2015.
4. D.Amanullaeva. "O'nektorqx tendentsiyax sovremennogo estradnogo peniya" - Ilmiy maqola. "XX-XXI asrlarda badiiy-ijodiy jarayon" mavzuidagi respublika ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T.2010, 198-202 betlar
5. D.Murodova. "Dilorom Amanullaevaning qiyofasi pedagogik faoliyati nigohida" – ilmiy maqola. "Musika" jurnali. 2018 y., №1.

4. O'zbekiston kompozitorlarining jaz yo'nalishidagi asarlari

Zamonaviy qo'shiqchilik sanhatini jaz janridagi musiqasiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Jaz musiqasiga oid tushunchalar rivojlangan davlatlardagi yosh sanhatkorlar orasida ommalashib kelmoqda. O'zbekiston xududida ham jaz sanhati 1960chi yildan beri o'z rivojlanish yo'lini bosib o'tmoqda. Buning dalilida Toshkentda bir necha bor o'tkazilgan jaz festivallarini, dunyodagi mashhur jaz sanhatkorlarini bizning vatanimizda o'tkazgan Mahorat-darslarini aytishimiz mumkin. O'zbekiston Respublikasi sanhat arbobi A.Ikromov boshchiligidagi Milliy estrada simfonik orkestri, O'zbekiston Respublikasi Xalq artisti Mansur Toshmatov boshchiligidagi Botir Zokirov nomidagi Big-bend orkestrlarining ijodiy faoliyati dunyo va o'zbek jaz musiqasini targ'ib etishda katta faoliyat olib bormoqda. Konservatoriyaning "Estrada cholg'u ijrochiligi" kafedrasi qoshidagi Big-Bend orkestri talabalarning bu yo'nalishda kasbiy o'sishiga ko'mak bo'lmoqda. Yoshlarning "Ilxom" teatri qoshidagi "Jazzirama" jaz klubi ham yoshlarning jaz olamidagi rivojiga tasir ko'rsatmoqda.

Vokal yoʻnalishida esa, *jaz-rok*, *fg'yujn*, *ritm end blyuz (ayrendbi)* va *etno-djaz* yoʻnalishlari 1990-chi yillarda yosh iqtidorli sanhatkorlar Rovshan Namozov, Sevara Nazarxon, bugun esa Gulasal Abdullaeva ijodi orqali mashhur boʻlib, ommalashib bormoqda.

Aytish joizki, OʻzDKning “Estrada xonandaligi” tahlim yoʻnalishining bakalavriat va magistratura tizimini tugatgan bir nechta yosh sanhatkorlar Xalqaro jaz festivallarida muvaffaqiyatli qatnashib, xalqaro Diplomlarga sazovor boʻlganlar. SHular qatorida “Nixol” mukofoti sovrindori Diana Ziyatdinova, Ayselgʻ Balich, Xurshid Inagamov, Svetlana Saydievalardir. Ayniqsa eng katta yutuqlarga erishgan iqtidorli sanhatkor, Oʻzbekiston Respublikasida hizmat koʻrsatgan artist Sevara Nazarxonni tahkidlashimiz lozimdir. U jaz ansamblini tuzib, cholgʻu guruxida tambur, sato, nay, doira kabi milliy cholgʻular ishlamida etnografik vokal asarlarni etn-jaz yoʻnalish va ritmik usullarida ijro etdi. S.Nazarxon ijrosida milliy va anhanaviy jaz cholgʻulari orqali milliy oʻzbek musiqasi yangicha kesimda, etno-jaz yoʻnalishida koʻz ochdi. S.Nazarxon ushbu yangi ijodi bilan Yevropa davlatlarida mashxur boʻlgan.

Mahlumki, estrada-jaz musiqa sanhati turli janrlar, xilma-xil stilistik yoʻnalishlardan iborat boʻlib, ularning har biri oʻz tarifi, anhanalari va xususiyatlariga ega. Jaz sanhatiga izoh bersak, avvalambor, u boshqa musiqa janrlaridan oʻzining boy ritmik usullari va garmonik tizimi bilan farqlanadi. Ritmdagi swinglash usuli, ohangning badihaviy improvizatsiya ijrosi, murakkablashgan jaz-garmonik akkordlar tizimi – hammasi ijrochidan erkin, yuqori texnikadagi ijodiy interpretatsiyani talab etadi.

Jaz sanhati oʻtgan asrning boshida afro-amerika xalqlarining musiqasi asosida, AQSHning Ngʻyu Orlean shahrida paydo boʻlgan. Dastlabki davrda janr faqat kollektiv ijrosida, jaz-bend cholgʻu guruhlarida ijrosida yaralib, tezda mashhur boʻlgan. Jaz guruhida ijro etish - bu xayot tarziga aylangan zarur ijtimoiy protsess edi. Davr oʻtgan sayin jaz musiqasi yangi tusda, turli stilistik yoʻnalishlarda dunyoni zabt eta boshladi. *Ngʻyu orlean*, *chikago*, *swing*, *bi-bop*, *progressiv*, *xard-bop*, *fri-djaz*, *jaz-rok*, *rok-n-roll*, *bossa-nova*, *fg'yujn*, *soul*, *ritm end blyuz (ayrendbi)* kabi stilistik yoʻnalishlar ochiq ravishda paydo boʻlib, keng tarqala boshladi. Ularning melodik, ritmik, garmonik tizimlari murakkablashdi va yangicha tuslandi, guruhdagi har bir ijrochi oʻzining virtuozi improvizatsiyalari bilan tinglovchilarni hayratga sola oldi.

Jaz musiqasi dastlabki davrda cholgʻu sanhati turi boʻyicha rivojlangan boʻlsa, keyinchalik unga vokal ijrosi qoʻshila boshlagan. Dunyodagi mashhur jaz sanhatkorlaridan xonanda Ella Fittstdjerald, xonanda va truba cholgʻusidagi virtuozi ijrochi Lui Armstrong, kompozitor va pianinchi Dyuk Ellington, klarnetchi va dirijyor Benni Gudmen, pianinchi Uilgʻyam Beysilarning siymolari jaz sanhatining rivoji bilan bogʻliq. Jaz sanhati musiqa teatr sanhatiga ham kirib keldi, va 1930chi yillaridan boshlab AQSH va Yevropa davlatlarida myuzikllar va rok-operalar yaratila boshlandi, alohida myuzikl teatrlari barpo etildi. XX asrning 70-90chi yillarida jaz musiqasi yangi istehdodli sanhatkorlar ijodi asosida progressiv rivoj topdi. Bibi King, Stiv Uander, Layza Minelli, Elvis Presli, Elton

Djon, Sting, Bon Jovi, Rikki Martin, Laynl Richchi, Djordj Maykl, Djo Kokker, Dayana Ross, Uitni Xg'yuston, Merayya Kerri, Maykl Jekson va hozirda ijod qilayotgan, latino-amerikadagi yangi nomlar jaz musiqasini olg'a surishda ehtiborlidir.

Xususan, o'tgan asrning 80-90 yillarida jaz yo'nilishi SHarq va Osiyo davlatlari musiqasiga o'z tahsirini ko'rsata boshladi, va *etno-djaz* terminidagi yo'nalish paydo bo'ldi. Bu milliy ohanglar va ritmlar asosidagi jaz musiqasidir. Ushbu yo'nalish Ozarbayjonda, mashhur jaz kompozitori va ijrochisi Vagif Mustafa Zoda ijodida yorqin ifodasini topdi. V.Mustafa Zodaning o'limidan so'ng, uning qizi – bugungi kunda dunyoda mashhur bo'lgan istehdodli kompozitor, xonanda va virtuoz pianino ijrochisi Aziza Mustafa Zoda o'zining original kompozitsiyalari bilan etno-jaz musiqasi rivojiga samarali xissa qo'shib kelmoqda.

Jaz janrining tahlil davrida o'zlashtirilishi jahon estrada-jaz ijrochiligi bo'yicha OTMLarda tahlil tizimining talablariga kiritilgan. Rossiya va Yevropadagi Oliy tahlil yurtlarida estrada xonandaligi sanhati jaz sanhati bilan parallel o'zlashtirilib kelinmoqda.

Konservatoriya talabalarini jaz asarlarining o'zlashtirishi va badihaviy uslubdagi ijro ko'nikmalarini egallashi, ularning dunyoqarashini kengaytiradi, kasbiy tayyorgarligini o'stiradi, vokal ijro texnikasini rivojlantiradi, va albatta, musiqiy madaniyatini va badiiy didini kengaytiradi.

Aytish joizki, xonandaning jaz ijro yo'nalishini egallaganligi, va ushbu yo'nalishda ijod qilayotganligi – uning yetuk sanhatkorligidan dalolat beradi.

Konservatoriyaning o'quv dasturida ko'pqirrali jaz yo'nalishidagi asrlarning o'zlashtirishi muxim ahamiyat kasb etadi. Talabalar bakalavriat tizimidan boshlab improvizatsiya fanida, ixtisoslik, xonandalik ansambli, orkestr jo'rligida ijrochilik kabi kurslarda klassik Yevropa va AQSH jaz asarlarini, o'zbek zamonaviy jaz yo'nalishidagi asarlarni badihaviy ijroda o'zlashtirishlari zarur.

Jaz vokal asarlarining badihaviy ijrosi insonning ichki dunyosining psixologik xolatlarini erkin ifodalashga imkon beradi. Unda xonanda artistik mahorat bilan birga yuqori vokal texnikasini ishlata oladi.

Jaz yo'nalishida kuylash – bu murakkab ijrochilik sanhatidir. Har bir ijrochining ijodiy vazifasi – o'z ovoziining texnik jihatlarini rivojlantirib turli stilistik yo'nalishlardagi ijro uslublarini egallashdan tashqari, asar ijrosida jazga hos improvizatsiya, yahni badihaviy xususiyatlar orqali obraz yaratish, psixologik holatlarni yaqqol ko'rsata olishdan iboratdir. Jaz ijrochilik sanhatida bu murakkab omildir. Kuylovchi xonanda psixologik emotsional holatlarni o'ziga hos individual xususiyatlari bilan asarning mohiyatini boyitadi. Jaz asarining ijrosi xonandaning imkoniyatlariga: umumiy musiqiy tayyorgarligiga, ovoz diapazoni, tembri va ovozning rangdorligi, ijrochilik texnikasi darajasi, istehdod va tayyorgarlik darajasiga bog'liqdir.

Asarni ijrosida matndan kelib chiqib yondoshish zarur. Notada keltirilgan shoirning shehri, bastakor yaratgan musiqasidagi nota belgilari asarning faqat tashqi mohiyatini belgilaydi. Ijrochi xonanda asarning ichki mohiyatini o'z

badihaviy ijrosida, faqatgina o'z intonatsiyasi, ovoz xarakterini o'z ruhiy holatidan kelib chiqib, asarni o'z inikiday qilib olib, badiiy jonlantirishi mumkin. Musiqqa orqali shehr nutqining ohang ifodaviyligi jaz ijrosida zarur vositadir. U asarning ruhiy hayotini kechirish masalasida ijrochi oldida turgan jiddiy ko'nikmalaridan biridir. Va shu bilan birga bu ijodiy masaladir.

Ko'p vokal jaz asarlari klavir yozuvida emas, tsifrovkalar (notalarning va akkordlarning xarf belgilari) keltiriladi. Magistratura talabasi ushbu tsifrovkalar orqali kuyning garmonik tizimini fortepianoda ijro etib, badihaviy kuylay olishi talab etiladi. Jaz musiqasi badihaviylik ijro bilan bog'liq bo'lib, har bir ijrosi unga o'zining individual ravishdagi interpretatsiyasini bag'ishlaydi.

O'quv qo'llanmada keltirilgan barcha asarlar talabalar intellektining rivojiga, badiiy tafakkurini kengayishiga, va shu bilan birga, kuylash texnikasini rivojiga imkon beradi. Asarlar soul, fg'yujn va jaz-rok stilistik yo'nalishini, badiha (improvizatsiya) texnikasini egallashda, garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini rivojida, psixologik intonatsiya va badiiy ohang ifodasini egallashda foydalidir. Ushbu asarlar ustida ishlaganda ijodiy yondoshish, ijodiy fikrlash talab etiladi. Va albatta, mazkur asarlar ijrochilarga o'z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi.

Endi jaz yo'nalishidagi asarlarni o'zbekiston kompozitorlari ijodi doirasida tahlil qilamiz. CHet el kompozitorlarining jaz asarlari keyingi mavzularda berilgan.

«**Sen eding**» – D.Amanullaeva musiqasi va Shavkat Turob shehriga yozilgan jaz yo'nalishidagi zamonaviy qo'shiq. Bu asardagi ohang, ritmik usul va akkomponementdagi garmonik funktsiya «djaz» janriga xos shakl va qoidalarga tayangan.

Naqarotli ikki kuplet va o'ziga xos «koda»dan iborat ushbu asar xonandadan baland ovoz texnikasini va jaz janriga hos improvizatsiya texnikasidagi ijroni talab etadi. O'rtacha tempda, mayin lirik holatda boshlangan qo'shiq, naqarotga kelib dramatik holatda ijro etiladi. Naqarot qo'shiqda «avj» rolini o'ynagan holda ikkinchi kupletda ikki marta qaytariladi. Ijrochidan esa yana ham baland pardalarga ko'tarilib, erkin improvizatsion ijroni talab qiladi. Ushbu qo'shiq ham ayol, ham erkak ijrosiga mos kelgan holda, baland pozitsiyadagi ovoz ustida hamda improvizatsiya mahorati ustida ishlash uchun foydali. Asar lirik-dramatik dramatik ovozlar uchun mos keladi. U ijrochidan keng diapazonli yorqin ovozni, yuqori texnikadagi badihaviy ijroni talab etadi. Asar ijrochilarga o'z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi.

Texnik mukammalligi tufayli bakalavriat talabalariga mos keladi. Litsey va kollej bosqichidagi iqtidorli talabalari uchun foydalanish mumkin. Ushbu qo'llanmada biz asarni tenorlar tonalligida – Do majorda keltirdik. Ayollar – Metstso soprano tonalligidagi variant D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” 2007 yilda nashr etilgan o'quv qo'llanmasida mavjud.

СЕН ЭДИНГ SEN EDING

Шавкат Туроб шеъри
Shavkat Turob she'ri

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

Moderato, cantabile

3

5

8

p Туп-ла-рим-да қий - най-сан кўп - рок, ўз хо-лим-га қўй - май-

сан. Бу - жу-дим - да сўнг - сиз бир тит-рок,

11

сєв-ма санг хам, ку лоқ сол мен - га. Туш - ла-рим-да се - кин,

14

о - хис- та, қор бұ-ро-ни ай-ла - ниб ту- шар,

17

биргў-зал-ла ў-тар - сан ас- та, бал - ки, илк бор кўр-га -

20

ним ў- ша... Сен э-мас- му, кў-зи қий - мас - дан,

23

Туш - ла - рим - да хо - ли қўй - ма - ган! Э - сим - да, бу фа - кат

26

1-чи куплет учун

сен э - динг, фа - кат сен э - динг!

29

2-чи куплет (тамомлаш учун)

Ў - ша ни - гоҳ, у - ша та - бас - сум. Сен э - мас - му, қў - зи

32

қий - мас - дан, туш - ла - рим - да хо - ли қўй - ма - ган!

35 *mf* *f*
 э-сим-да, бу фа-кат сен - э-динг, фа-кат сен э -

38
 динг! А - а, а

41 *mf*
 фа-кат сен э-динг...

rit. *mf* *p*

1.

Тушларимда қийнайсан кўпрок,
 Ўз холимга қўймайсан.
 Вужудимда сўнгсиз бир титрок,
 Севмасанг ҳам, қулоқ сол менга:

...Тушларимда секин, охиста
 Қор бўрони айланиб тушар,
 Бир гўзал-ла ўтарсан, аста, -
 Балки, илк бор кўрганим ўша...

Сен эмасму, кўзи қиймасдан,
 Тушларимда холи қўймаган!?

Эсимда, бу фақат сен эдинг,
 Фақат сен эдинг!

2.

Эсимда... Бу фақат сен эдинг,
 Ўша нигоҳ, ўша табассум.
 Ёнингдаги балки, мен эдим -
 Оҳанг оқар сирли ва маъсум...

Тушларимда ёниб ҳар сафар,
 Гуё сувда оқаман қалқиб,
 Ўша нигоҳ, ўша табассум.
 Нега тушда этасан таъқиб?

Сен эмасму, кўзи қиймасдан,
 Тушларимда холи қўймаган?!
 Эсимда... Бу фақат сен эдинг,
 Ўша нигоҳ, ўша табассум.
 Фақат сен эдинг!

Tushlarimda qiynaysan ko‘prok,
O‘z holimga qo‘ymaysan.
Vujudimda so‘ngsiz bir titroq,
Sevmasang ham, quloq sol menga:

...Tushlarimda sekin, ohista
Qor bo‘roni aylanib tushar,
Bir go‘zal-la o‘tarsan, asta, -
Balki, ilk bor ko‘rganim o‘sha...

Sen emasmu, ko‘zi qiymasdan,
Tushlarimda holi qo‘ymagan!?
Esimda, bu faqat sen eding,
Faqat sen eding!

3.

Esimda... Bu faqat sen eding,
O‘sha nigoh, o‘sha tabassum.
Yoningdagi balki, men edim -
Ohang oqar sirli va ma’sum...

Tushlarimda yonib har safar,
Guyo suvda oqaman qalqib,
O‘sha nigoh, o‘sha tabassum.
Nega tushda etasan ta’qib?

Sen emasmu, ko‘zi qiymasdan,
Tushlarimda holi qo‘ymagan?!
Esimda... Bu faqat sen eding,
O‘sha nigoh, o‘sha tabassum.
Faqat sen eding!

«**Sen ketarsan**» – Dilorom Amanullaeva musiqasi, zamonaviy shoir SHavkat Turob shehriga yozilgan yangi qo‘shiqdir. Lirik-dramatik xarakterda, jaz janriga xos uslubiy yo‘lda yaratilgan. Bandli-naqaratli shaklda tuzilib, tonallik o‘zgaruvchanligi bilan ajralib turadi. Boshlang‘ich qism “do-minor” tonalligida yozilgan bo‘lib, lirik xarakterda ijro etilsa, naqaratga kelib, dramatik tusga aylanadi va tonallik «lya-minor»ga modulyatsiya qilinadi.

Bu asar ham erkak, hamda ayol ijrosida yangrashi mumkin. Qo‘shiqning ijrosi jarayonida ahamiyat jaz janridagi uslubiy ijroga, shehriy matndagi dardli psixologik obrazini yaratishga qaratilishi lozim. Bu chuqur va dardli so‘zlarning ijrosi xonandadan yorqin va ifodali obrazni yaratishni, artistik mahoratni va soul stilistik yo‘nalishidagi ijroni talab etadi. Asarning vokal tizimi mayin, lirik xarakterdagi rasmdan, keng diapazonli, dramatik xarakterdagi avjli ijroni talab etadi. Asarning dinamika tizimi pianodan (‘) keskin forte (f) kuchidagi dramatismni talab etadi. Ushbu qismni faqat tirgakli vokal tovushlarida, katta nafasda, keskin va ifodali dramatik xolatlarda ijro etish zarur bo‘ladi. Ushbu qism (Naqarat) ifodasi ijrochining diqqatini maksimal darajada kontsentratsiya etishini talab qiladi.

Asar ijrochining artistik mahoratini rivojiga, kontrast xarakterli obrazlarni ifodasi ustida ishlashga, intellektning rivoji uchun, xamda fizik chidamliligining tarbiyasiga foydalidir. Qo‘shiqning diapazon qamrovi keng bo‘lganligi tufayli pastki, o‘rta va baland pozitsiyadagi tovushlarning bir tekisda ravonlanishi (vqraavnivanie) ustida ishlash uchun foydali. Keltirilgan nota varianti tenorlar tonalligida- Do minorda berildi. Ayollarning metstso-soprano ovozlari uchun solg‘ minordagi variantni D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” 2007 yilda nashr etilgan o‘quv qo‘llanmasida topasiz.

Asar texnik murakkabligi bo'yicha bakalavriat talabalariga mos keladi, ammo litsey va kollejlarda tahsil olayotgan iqtidorli talabalar tarbiyasida ham foydalanish mumkin.

СЕН КЕТАРСАН СЕН КЕТАРСАН

Шавкат Туроб шеъри
Shavkat Turob she'ri

Moderato, con anima

Дилором Амануллаева мусиқаси
Dilorom Amanullaeva musiqasi

5

8

11

mf

p

Сен ке-тар- сан...

Кўз-ла- ринг-да ёш, дард-ла-ринг-ни дар-дим - га қў- шиб.

14

Сен ке-тар - сан... Қо-лар - ман як каш,

16

тугабўлмай қолган - дай қў - ших. Сенке - тарсан...

19

Сўқ-моқ-лар о - ша, ҳам-роҳ бў-лар сен-га ўз - га - лар.

22

cresc. Сен ўй- лар сан: У қандай я - шар, бал - кийўл- да фик-ринг

cresc.

25 Накарог: *f* *Espressivo*

Ўз - га - рар. Сен ке - тар - сан...

28

Кўз - ла - ринг - да ёш, сен ке -

31

тар - сан... Қо - лар - ман як - каш.

34 *ff*

Сен ке - тар - сан... Дард - ла - рим ю -

37

тиб, сен ке - тар - сан... Ман-гу у - ну

41

тиб.

mf

8va

43

8va

p

1.

Сен кетарсан...
 Ко'зларингда ёш,
 Дардларингни дардимга қо'шиб.
 Сен кетарсан...
 Қоларман яккаш,
 Тугал боўлмай қолгандай кўшиқ.

Сен кетарсан...
 Сўқмоқлар оша,
 Намрох бўлар сенга ўзгалар.
 Сен ўйларсан:
 -У қандай яшар?
 Балки, йўлда фикринг ўзгарар.

Нақарот :
 Сен кетарсан...
 Кўзларингда ёш,
 Сен кетарсан,
 Қоларман яккаш.

Сен кетарсан...
 Дардларим ютиб,
 Сен кетарсан...
 Мангу унитиб.

2.

Сен кетарсан...
 Тошдек, оғир, зил,
 Нигоҳингдан бўлурман унут.
 Сен кетарсан...
 Кўнгилда хижил -
 Қайтмоққа ҳеч боғламай умид.
 Сен кетарсан...
 Дардларим ютиб,
 Айрилиққа берурман бардош.
 Сен кетарсан...
 Мангу унитиб,
 Мен ортингда қолурман яккаш...

Нақарот.

1.
 Sen ketarsan...
 Ko‘zlaringda yosh,
 Dardlaringni dardimga qo‘shib.
 Sen ketarsan...
 Qolarman yakkash,
 Tugal bo‘lmay qolganday qo‘shiq.

Sen ketarsan...
 So‘qmoqlar osha,
 Hamrox bo‘lar senga o‘zgalar.
 Sen o‘ylarsan:
 -U qanday yashar?
 Balki, yo‘lda fikring o‘zgarar.

Naqarot :

Sen ketarsan...
 Ko‘zlaringda yosh,
 Sen ketarsan,
 Qolarman yakkash.

Sen ketarsan...
 Dardlarim yutib,
 Sen ketarsan...
 Mangu unitib.

2.
 Sen ketarsan...
 Toshdek, og‘ir, zil,
 Nigohingdan bo‘lurman unut.
 Sen ketarsan...
 Ko‘ngilda xijil -
 Qaytmoqqa hyech bog‘lamay umid.

Sen ketarsan...
 Dardlarim yutib,
 Ayriliqqa berurman bardosh.
 Sen ketarsan...
 Mangu unitib,
 Men ortingda qolurman yakkash...

Naqarot.

“Boshim egib qo‘yima, dunyo!”- Dilorom Amanullaeva musiqasi, shoira Z.Rajabova shehriga 2014-chi yilda yaratilgan murakkab, jaz yo‘nalishidagi ballada. U soul stilistik yo‘nalishida yaratilgan bo‘lib, rivojlangan naqarotli kuplet shakldan tashkil topgan.

Asarning obraz tuzilmasi lirik-psixologik, iztirobli va fojiali ohanglarning keskin va keng ekstaz xarakterli kulg‘minatsiya almashuviga asoslangan. Asarning tuzilmasi va intonatsion tilini musiqiy obrazlar belgilab, variatsiyalashgan qismlar ikki kupletli keng kompozitsiyada aks ettirilgan. Uning formulasi quyidagicha:

Birinchi kuplet

A B C

Ikkinchi kuplet

A B C D C

A qismi – cholg‘u kirish qismi bo‘lib, uning musiqiy matosi S qismidagi naqarot ohangining o‘zgartirilgan, variatsiyalashtirilgan maqomida yozilgan. Tabiiy minor ladidagi yig‘isimon, iltijo ohanglardagi musiqiy mato shehrning mahnosini chizib bergan.

V qismi – xonanda ijrosidagi kuplet qismi bo‘lib, u lirik ohangda boshlanadi. Shehriy so‘zlarni rechitativlashgan yo‘nalishda, aniq va tahsirli ifodasida ijro etish talab etiladi. 22chi taktdan dinamika kuchayib, dramatik xolatdagi naqarot qismiga kirib keladi.

S qismi – Naqarot qismi (26-35chi taktlar). *“Boshim egib qo‘yima, dunyo”* so‘zlari bilan ijro etiladigan baland pardalardagi naqarot, jo‘shqin va chuqur dramatik xissiyotlardagi, patetik xarakterdagi ijroni talab etadi.

D qismi – epizod qismidagi yangi improvizatsiya matosi. U eng tahsirli, eng dramatik markaziy qismdir (35-55chi taktlar). Sekventsialar oqali tonallik plan o‘zgarib boradi, va nixoyat asosiy tonallikdan uzoq bo‘lgan do minor tonalligida, badihaviy so‘zsiz vokaliz chuqur fojaviy ruhda yangraydi. Ushbu eng baland avj qismi

dramatik ruhdagi, eng tahsirli, jazavali ijroni talab etadi. Unda ijrochi yangi tahsirchan qiyofada, badihaviy jaz yo‘nalishida, baland tessituradagi tovushlarda, ehtirosli va keng ko‘lamli vokaliz ijrosini ko‘rsatishi lozim.

Ikkinchi kupletdagi oxirgi yakunlovchi naqarot boshqacha tusda, “” dinamikasidagi iltijo xarakterida tugallashi mumkin.

Ushbu asardagi eng murakkab vazifa – badiiy ohang ifodasidir. Asarning ijro dramaturgiyasi shehriy matnga asosan yaratilgan.

Balladaning murakkabligi nafaqat musiqaning xarakter almashuvi va baland tessiturali kulg‘minatsiyalarda, balki asarning improvizatsiyalashgan qismidadir. Asarning talqini ijrochidan ijodiy yondoshishni, artistik mahoratni, yangi stilistik qiyofani aks ettirishni talab etadi.

Asardagi tonallik Tenorlar tonalligi – Do minorda berilgan. Ayollar ovozi Metstso soprano uchun Lya minordagi variantini D.Amanullaevaning “Estrada xonandaligi” 2015 yilda nashr etilgan o‘quv qo‘llanmasida keltirganmiz.

Bakalavriat va magistratura talabalari kontsert dasturiga kiritilgan.

«БОШИМ ЭГИБ ҚЎЙМА, ДУНЁ!» «BOSHIM EGIB QO‘YMA, DUNYO»

Зилола Ражабова шеъри

Zilola Rajabova she’ri

Moderato con anima

Дилором Амануллаева мусиқаси

Dilorom Amanullaeva musiqasi

The musical score is written for piano. It features a treble and bass staff. The key signature has two flats (B-flat major). The time signature is 4/4. The tempo is marked 'Moderato con anima'. The score is divided into three systems. The first system begins with a treble clef and a key signature of two flats. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand. The second system starts with a measure rest of 4 measures, followed by the continuation of the melody and bass line. The third system starts with a measure rest of 7 measures, followed by the continuation of the melody and bass line. The score ends with a double bar line.

10

p

На-хот-ки сен ке-тар бўл-динг, кўз-ла-рим-ни ёш-лар бўл-динг,
 Na - hot-ki sen ke - tar bo'1 - ding, ko'z - la - rim - ni yosh - lar bo'1 - ding,

12

ўт о-лов-га таш-лар бўл-динг. Ди-лим-да пок сев-гим э-ди,
 o't o - lov - ga tash - lar bo'1 - ding. Di - lim - da pok sev - gim e - di,

15

эй воҳ, се-виш гу-ноҳ-ми -ди? Сен-сиз ха-ёт бўш-лиқэн - ди...
 ey voh, se - vish gu - noh - mi - di? Sen - siz ha - yot bo'sh - liq en - di...

18

А-лам-лар-дан қий-нал - ди жон, ай-ри-лиқ-нинг дар - ди ё - мон,
 A - dam - lar - dan qiy - nal - di jon, ay - ri - liq - ning dar - di yo - mon,

20

дил-да фа-кат қол-ди ҳиж-рон...
dil - da fa - qat qol - di hij - ron...

22

mf На-ҳот-ки сен ке-тар бўл - динг, кўз-ла-рим-ни ёш-лар бўл - динг.
mf Na-hot - ki sen ke - tar bo'1 - ding, ko'z - la - rim - ni yosh - lar bo'1 - ding.

24

Бағ - рим қо-ра э - тар бўл - динг? Бо - шим э - гиб
Bag' - rim qo - ra e - tar bo'1 - ding? Bo - shim e - gib

f Нақарот:

8va]

27

қўй - ма, дун - ё, ор-зу - ла-рим қил - ма рў - ё.
qo'y - ma, dun - yo, or - zu - la - rim qil - ma ro' - yo.

8va]

6

8va]

30

Ю - ра - гим - нинг туб - ту - би да,
 Yu - ra - gim - ning tub - tu - bi da,

(8)^{va} 7 6 7

32

сев - гим у - вол қил - ма дун - ё...
 sev - gim u - vol qil - ma dun - yo...

8va 7 8va 7 mf cresc.

8vb 7 8vb 7

35

3 3 ff

38

3 3 3

40

8vb 7 8vb 7

42

44

46

48

50

52

rit. *p* Накарот:
 Бо - шим э - гиб
 Bo - shim e - gib

54

кўй - ма, дун - ё,
 qo'y - ma, dun - yo,

ор - зу - ла - рим
 or - zu - la - rim

56

қил - ма рў - ё.
 qil - ma ro' - yo.

Ю - ра - гим - нинг
 Yu - ra - gim - ning

58

туб - ту би - да,
 tub - tu - bi - da,

сев - гим у - вол
 sev - gim u - vol

60

қил - ма дун - ё...
qil - ma dun - yo...

8va

pp

8vb

2014 апрел

Наҳотки сен кетар бўлдинг,
Кўзларимни ёшлар бўлдинг,
Ўт оловга ташлар бўлдинг.

Hahotki sen ketar bo'lding,
Ko'zlarimni yoshlar bo'lding,
O't olovga tashlar bo'lding.

Дилимда пок севгим эди,
Эй воҳ, севиш гуноҳмиди?
Сенсиз ҳаёт бўшлиқ энди...

Dilimda pok sevgim edi,
Ey voh, sevish gunohmidi?
Sensiz hayot bo'shliq endi...

Аламлардан қийналди жон,
Айрилиқнинг дарди ёмон,
Дилда фақат қолди хижрон...

Adamlardan qiynaldi jon,
Ayriliqning dardi yomon,
Dilda faqat qoldi hijron...

Наҳотки сен кетар бўлдинг,
Кўзларимни ёшлар бўлдинг.
Бағрим қора этар бўлдинг?

Hahotki sen ketar bo'lding,
Ko'zlarimni yoshlar bo'lding,
Bag'rim qora etar bo'lding?

НАҚАРОТ:

NAQAROT:

Бошим эгиб қўйма, дунё,
Орзуларим қилма рўё.
Юрагимнинг туб-тубида,
Севгим увол қилма дунё...

Boshim egib qo'yma, dunyo,
Orzularim qilma ro'yo.
Yuragimning tub-tubida,
Sevgim uvol qilma dunyo...

Яғонамсан бу дунёда,
Юрагимнинг дил торида
Номинг янграр ҳар бирида.

Yagonamsan bu dunyoda,
Yuragimning dil topida
Noming yangrar har birida.

Сенсизликда қалбим пора,
Дардим оғир, йўқ бир чора,
Охим сенга етса зора...

Sensizliqda qalbim pora,
Dardim og'ir, yo'q bir chora,
Oxim senga yetsa zora...

Наҳотки сен кетар бўлдинг,
Кўзларимни ёшлар бўлдинг,
Ўт оловга ташлар бўлдинг.

Hahotki sen ketar bo'lding,
Ko'zlarimni yoshlar bo'lding,
O't olovga tashlar bo'lding.

Дилимда пок севгим эди,
Эй воҳ, севиш гуноҳмиди?
Сенсиз ҳаёт бўшлиқ энди...

Dilimda pok sevgim edi,
Ey voh, sevish gunohmidi?
Sensiz hayot bo'shliq endi...

НАҚАРОТ.

NAQAROT.

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Jaz sanhati qachon va qaerda paydo bo‘lgan?
2. Vokal qobiliyat va vokal texnikasiga izoh bering.
3. Jaz sanhatining stilistik yo‘nalishlarini sanab bering va ularga izoh bering.
4. “Soul” va “fg’yujn” yo‘nalishiga izoh bering.
5. Garmonik intonatsiya tushunchasini ifodalab bering.
6. Badiiy ohang tushunchasini qanday ifodalaysiz?
7. Ijro dasturini tanlashda qanday kriteriyalarga ahamiyat qilish darkor?
8. D.Amanullaevaning jaz yo‘nalishidagi asarlarini pedagogik repertuaridagi ahamiyati.
9. D.Amanullaevaning qaysi asarlari “bossa nova” stilida yaratilgan?
10. “Etno-jaz” yo‘nalishiga izoh bering.

Vazifalar:

1. “Sen eding” va “Sen ketarsan” asarlarining shakli va stilistik yo‘nalishini analiz qilib, izohlab bering.
2. O‘zbekistonda o‘tkazilib kelayotgan Xalqaro jaz festivali xaqida ma’lumot yig‘ing.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. D.Amanullaeva, N.Amanova Istoriya djaza i estradnoy muzqki // T. «Sanhat» 2010.
2. Konen V. Puti amerikanskoy muzqki. M., 1984.
3. Konen D. Legenda i pravda o djaze // Konen D. Etyudq o zarubejnoj muzqke. M.: Muzqka, 1975.
4. Saidova SH.U. “Estrada qo‘shiqlari va ansambllar” - T., 2011.
5. D.Amanullaeva. “Estrada xonandaligi”. T – “Musika”, 2015.

8-mavzu. Rossiya estrada yulduzlari va kompozitorlarining estrada vokal asarlari

Tayanch iboralar: repertuar, badiiy asar, stilistik yo‘nalish, soul, jaz, ballada, qo‘shiq, kuplet, lad, garmoniya, modulyatsiya, naqarot, tessitura, nafas, badiiy ohang, shehr, mahno, musiqiy ifoda, artistik mahorat, intonatsion ifodaviylik, qobiliyat.

Rossiya estrada qo‘shiqchilik sanhati “shahar romansi” va rus xalq qo‘shig‘i asosida vujudga kelgan. Sovet xukumati “burjuaziya” musiqasini mahn etgan bo‘lsada, 1930-1940-chi yillarda ko‘plab ajoyib estrada vokal asarlari yaratilgan. Kompozitorlar Isaak Dunaevskiy, Matvey Blanter, Oskar Felg‘tsman, Dmitriy Kabalevskiy, Nikita Bogoslovskiy, Vasiliy Solovg‘yov-Sedoylar tomonidan yaratilgan xalqsimon estrada qo‘shiqlari Klavdiya SHulg‘jenko, Mark Bernes, Nina Dordalar ijrosida mashhur bo‘lgan. SHular qatorida Leonid Utyosov va Oleg Lundstrem boshchiligida “sovet djaz musiqasi” ham gullab yashnagan.

1950–1960-yillarda lirik estrada qo‘shiq janri gullagan davr. Estrada sahnasida ajoyib mashhur estrada xonandalari paydo bo‘ladi: Iosif Kobzon, Eduard Xilg‘, Lev Leo‘enko, Muslim Magomaev, Edita Pg‘exa, Mayya Kristallinskaya, Anna German, Lidiya Klement, Margarita Suvorova.

1970-yillarda esa, sovet estradasida vokal cholg‘u ansambllar davri boshlanadi. Rossiyada “Samotsvetq”, “Plamya”, “TSvetq”, Belorussiyada “Pesnyarq”, “Syabrq”, “Verasq”, Ozarbayjonda “Gyunesht”, Gruziyada “Gaya”, O‘zbekistonda “Yalla” va boshqa ko‘plab guruhlar xalq qo‘shiqlari asosidagi “pop-folg‘k musiqa” yo‘nalishida ijod qilganlar va o‘ta mashhur bo‘lganlar.

SHu davrlarda estrada sahnasida Rossiya estradasining eng mashhur xonandalari Alla Pugachyova, Sofiya Rotaru, Yak Yola, Roza Rimbaeva, 1980-chi yillarda esa Filipp Kirkorov, Larisa Dolina, Valeriya, Aleksandr Serov, Valeriy Meladze kabi xozirda mashhur estrada yulduzlari estrada Olimpiga qadam tashlaganlar..

1960-1980-chi yillarda kompozitorlardan Veniamin Basner, Yan Frenkelg‘, Oskar Felg‘tsman, Eduard Kolmanovskiy, Mark Fradkin, Raymond Pauls, Arno Babadjanyan, Aleksandr Zatsepin, Aleksandra Paxmutova, Mikael Tariverdiev, Andrey Petrov, Yevgeniy Martqnov, 1990-2010chi yillarda esa Igorg‘ Krutoy, Igorg‘ Nikolaev, Konstantin Meladze kabi kompozitorlar Sovet va zamonaviy Rossiya estrada vokal musiqasining rivojiga ulkan hissa qo‘shdilar. Ularni novator kompozitorlar desak bo‘ladi, chunki XX asr ikkinchi yarimining zamonaviy estrada qo‘shiqchiligi va pop musiqasiga yangi zamonaviy oqimlarni kiritib, yangi mavzularda ijod qildilar, estrada sanhatini rivojlantirdilar.

Aytish joizki, 1970-1990-chi yillarda Rossiyada rok-opera va myuzikllar ham estrada musiqasiga va yoshlarning g‘oyaviy tarbiyasiga katta tahsir ko‘rsatgan. Kompozitorlar David Tuxmanov, Aleksey Rqbnikovlarning rok operalari yoshlar orasida mashhur bo‘lgan, va bugungi kunga qadar teatr sahnalarida qo‘yilmoqda.

Qo‘llanmada keltirilgan quyidagi asarlar asosan 1970-2000chi yillarda yaratilgan mashhur, va bugungi kunga qadar o‘z qiymatini yo‘qotmagan, vokal tarbiyasida metodologik ahamiyatga ega va foydali namunalardan terilgan. Ushbu asarlarni ustida ishlash jarayoni talabalardan ijodiy yondoshishni talab etadi. Ishlash jarayonida talaba intonatsion ifodaviylikga ko‘proq ehtibor qaratishi darkordir. Har bir so‘zni, fikrning mohiyatini rang barang dinamika va ovoz intonatsiyalari orqali yetkazib berishni talab etish zarurdir. Asarlar ijrochilarga badiiy fantaziya, yorqin obraz, musiqiy va artistik mahoratni namoyish etishga, zamonaviy stilistik yo‘nalishlarni egallashga, ovoz diapazonini kengaytirishga va vokal texnik ko‘nikmalarini rivojiga imkon beradi.

“Нежность” – Aleksandra Paxmutova musiqasi, S Grebennikov va N.Dobronravov shehri. Aleksandra Paxmutova Rossiya estrada sanhatining eng yorqin va yetakchi kompozitorlaridan biridir. Qo‘shiqlar janrida u o‘zining ijodini 1960 yillarda, shoir N.Dobronravov (uning turmush o‘rtog‘i) bilan hamkorlikda

boshlab, bugungi kunda ham ijodlarini davom ettirmoqdalar. Kompozitorning yuzlab yaratgan qo'shiqlari Rossiya estrada saxnasida juda mashhur bo'lgan, bugungi kunda ham o'z qadrini yo'qotmagan.

“Нежность” qo'shig'i “Tri topolya na plyuo'ixe” kinofilg'mi uchun yaratilgan, mashhur Rossiya xonandasi Mayyya Kristallinskaya ijrosida yangragan. Lirik xarakterdagi qo'shiq naqoratsiz kuplet shakliga ega bo'lib, melodik material sekventsional tizimida yuqori pardalarga ko'tariladi, va oxirgi cho'qqidan keyin, asta sekin pastdagi boshlang'ich notalarga qaytadi. Bu qo'shiqni riano dinamikasidan boshlab, cho'qqidagi baland pardalarda forte dinamikasida, kupletning oxirgi qaytish satrlarida yana nozik lirik pianoda ijro etish zarur. Asar ayollar ijrosida litsey-kollej bosqichiga mos keladi.

Нежность

С.Гребенников, Н.Добронравов

А.Пахмутова

Просто ♩=66

Chords: C#m, D#m7(b5), B7, Emaj7, Amaj7, D#m7(b5), G#7, C#m, F#m, C#m.

Lyrics: О - пу-сте - ла без те - бя Зем - ля...

7 $C^{\#}m$ *p* $F^{\#}m$

Как мне не - сколь-ко ча - сов про - жить?

9 $F^{\#}m^6$ *cresc.* $G^{\#}7$

Так же па - да - ет в са - дах ли - ства,

11 $F^{\#}m^6$ B Bm^6 *f*

и ку-да - то все спе - шат так-си... Толь - ко пу - сто на Зем-

14 $C^{\#}7sus^4$ $C^{\#}7$ $F^{\#}m^7$ B^7 *dim.* E A

ле од - ной без те - бя, а ты... ты ле - тишь, и те - бе да - рят

17 *p* D[♯]m^{7(b5)} C[♯]m F[♯]m C[♯]7

звёз - - ды сво - ю неж - ность...

19 1. C[♯]m 2. C[♯]m F[♯]m C[♯]m

Так же пус - то бы - ло // О - пус-те-ла без те - бя Зем-ля...

22 C[♯]m F[♯]m rit. F[♯]m

Ес - ли мо-жешь, при - ле - тай ско-рей...

Опустела без тебя Земля...
 Как мне несколько часов прожить?
 Так же падает в садах листва,
 И куда-то все спешат такси...
 Только пусто на земле
 Одной без тебя,
 А ты... ты летишь,
 И тебе
 Дарят звезды
 Свою нежность...
 Опустела без тебя земля...
 Если можешь, прилетай скорей...

Так же пусто было на земле
 И когда летал Экзюпери,
 Так же падала листва в садах,
 И придумать не могла земля,
 Как прожить ей без него,
 Пока он летал,
 Летал,
 И все звезды ему
 Отдавали
 Свою нежность...

“Мелодия” – Aleksandra Paxmutova musiqasi, N.Dobronravov shehri. Ushbu qo‘shiq Rossiya lirikasining durdonalaridan biri hisoblanadi. Rossiyaning mashhur estrada yulduzi Muslim Magomaevning o‘ta professional ijrosida 1960-1970 yillarda mashhur bo‘lgan. Asar musiqiy didni, ijro ko‘nikmalarini va artistik maxoratni tarbiyalashda juda foydalidir. Asar ijrosida intonatsion ifodaviylkga ko‘proq ehtibor qaratishi darkordir. Har bir so‘zni, fikrning mohiyatini rang barang dinamika va ovoz intonatsiyalari orqali yetkazib berishni talab etish zarurdir. Asar ijrochilarga badiiy fantaziya, yorqin obraz, musiqiy va artistik mahoratni namoyish etishga, zamonaviy stilistik yo‘nalishlarni egallashga, ovoz diapazonini kengaytirishga va vokal texnik ko‘nikmalarini rivojiga foydalidir. Ushbu asarni Tenor va Bariton ovozlar uchun tavsiya etamiz.

Мелодия

Н.Добронравов

А.Пахмутова

Спокойно

5

Ты - мо - я ме - ло - ди - я,

9

я - твой пре - дан - ный Ор - фей.

13

Дни, что на - ми прой - де - ны,

17

пом - нят свет неж-но-сти тво - ей.

20

Все, как дым, рас - та - я - ло,

24

го - лос твой те - ря - ет - ся в да - ли...

28

Что те - бя за - ста - ви - ло

32

за - бить ме - ло - ди - ю люб - ви?

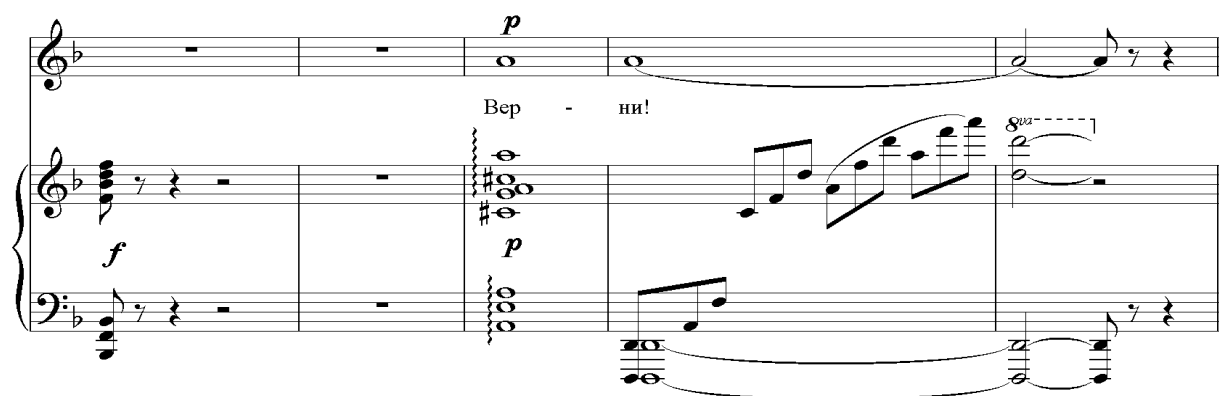
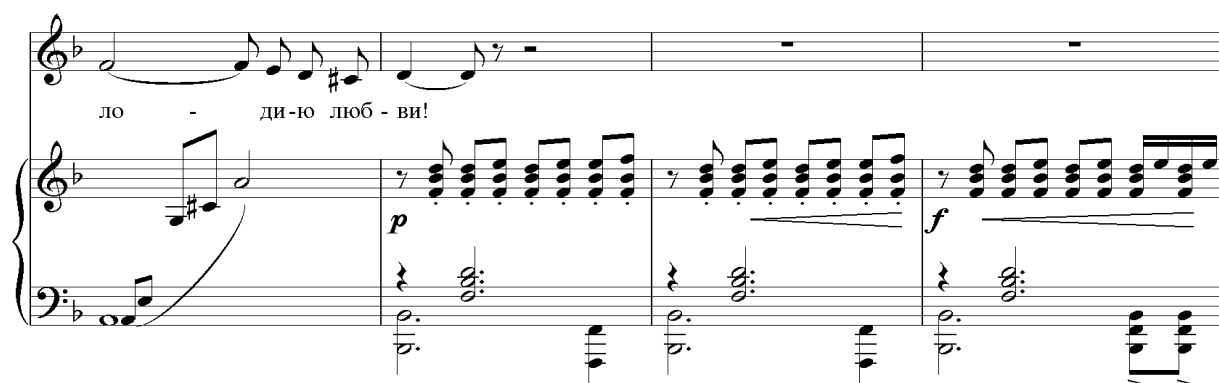
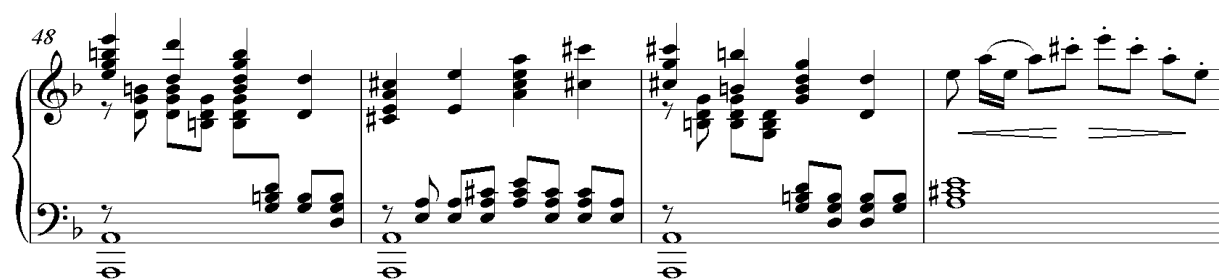
36

// ви?

40

44

ff

Ты - моя мелодия,
Я - твой преданный Орфей.
Дни, что нами пройдены,
Помнят свет нежности твоей.

Все, как дым, растаяло,
Голос твой теряется вдали...

Что тебя заставило
Забывать мелодию любви?

Ты мое сомнение,
Тайна долгого пути...
Сквозь дожди осенние
Слышу я горькое «прости».

Зорь прощальных зарево,
Голос твой теряется вдали...
Что тебя заставило
Предать мелодию любви?

Ты мое признание,
Песня, ставшая судьбой...
Боль забвенья раннего
Знал Орфей, преданный тобой.

“Подберу музыку” – Raymond Pauls musiqasi, A.Voznesenskiy shehriga yaratilgan qo‘shiq 1970 yillarda Yak Yola ijrosida mashhur bo‘lgan.

Raymond Pauls XX va XX1 asrlarning dunyo estrada musiqasining rivojiga ulkan hissasini qo‘shgan zamonaviy kompozitordir. Uning vokal asarlari o‘zining professional jihatlarini: yorqin, original va zamonaviy stilistik melodiya, shehrning chuqur falsafiy g‘oyasi, yuksak estetik izlanishlari bilan ajralib turadi. Raymond Pauls 1970-2000chi yillardagi ko‘plab, xozirda mashhur estrada xonandalarini professional o‘sishiga tahsir ko‘rsatgan, ularning kontsert repertuarlarini o‘zining yuqori falsafiy g‘oyalaridagi va zamonaviy stilistik qo‘shiqlari bilan boyitgan. Mazkur qo‘shiq ham R.Paulsning estetik izlanishlarining tipik namunasidir. Unda inson xayotidagi musiqaning o‘rni haqida yuksak pafosli g‘oyalar timsolida kuylanadi.

Asarning obraz tuzilmasi lirik-psixologik, iztirobli ohanglarda boshlanib, avj (kul’minatsiya) qismida keskin va keng ekstaz xarakterli obrazlar almashuviga asoslangan. Asarning tuzilmasi va intonatsion tilini musiqiy obrazlar belgilab, variatsiyalashgan qismlar ikki kupletli keng kompozitsiyada aks ettirilgan. Bu asarda ijrochining vazifasi – sof intonatsiya va asarning ritmik jihatlarida ishlash, so‘zlarni aniq ifodasi va artistik mahoratdan iboratdir. Axamiyat katta nafasni to‘g‘ri taqsimlash, va kulg‘minatsiya qismidagi nafas setksini to‘g‘ri ishlatishga qaratilish zarur. Asar yuqori registrni shakllantirish va mustaxkamlash uchun foydalidir. Litsey-kollej va konservatoriyaning erkak talabalari dasturida ishlatish mumkin. MP3 yozuvi – Yak Yola ijrosida keltirilgan.

Подберу музыку

А.Вознесенский

Р.Паулс

Музыкальное произведение «Подберу музыку» (А.Вознесенский, Р.Паулс) представлено в нотной записи. Музыка написана в 4/4 такте, тональность F#m (F# minor). Темп обозначен «Медленно» (Ad libitum).

Нотная запись включает вокальную партию (верхняя линия) и фортепианную партию (нижняя линия). В начале произведения фортепиано играет ритмическую фигуру: четвертные ноты на октаву ниже (C2, D2, E2, F#2), за которыми следуют восьмые ноты на октаву выше (F#3, G3, A3, B3). В начале вокальной партии (с такта 1) звучит аккорд Em.

Текст песни:

Я по-ю в на-шем го-род-ке
Под-бе-ру му-зы-ку к гла-зам,
каж-дый день в шум-ной тес-но-те.
под-бе-ру му-зы-ку к ли-цу,
Ты при-дешь, ся-дешь
под-бе-ру му-зы-

Музыкальные обозначения:

- Em (E minor)
- F#m7 (F# minor 7)
- C#m7/E (C# minor 7 over E)
- Cdim/E (C diminished over E)
- B7/E (B dominant 7 over E)
- Em (E minor)
- C (C major)

8 Am⁶ 1. B⁷ Em

в у-ГОЛ - ке, под-бе-ру му - зы - ку к те - бе. //

ку к сло - вам, что те-бе в жиз ни не ска - жу.

11 2. Am⁶ B⁷ Припев: E^{7(b9)} Am

что те-бе в жиз - ни не ска-жу. По-тан-цуй под му-зы - кумо-ю,

15 B Em C Am⁶

Всё рав-но, что в жиз-ни суж-де-но. Под мо-ю ты му-зы - ку тан - цу - ешь

19 B B^{7(b9)}

все рав - но, все рав-но.

22 B7(b6) B7 Cmaj7

Ты уй-дешь, с кем - то
Под-бе-ру му - зы -

p

25 Cdim/E B7/E Em

ты уй - дешь. Я те - бя взгля - дом про-во - жу.
кук судь - бе, чтоб теп - лей ста - ло на вет - ру.

28 C Am⁶ 1. Am⁶

За ок - ном бу - дет толь - ко дождь, под - бе - ру му - зы -
Под-бе - ру му - зы - ку к те - бе,

31 B7 2. B7 Em

ку к дож - дню. как те-бя пом - ню - под-бе-ру.

34 Em Cdim B7/E

Мы наш - ли раз - ну - юзвез - ду. Но все - гда му - зы -

37 Em C Am6

ка од - на. Ес-ли я в жиз - ни у-па-ду -

40 B7 Em E

под - бе - рет му - зы - ка ме - ня. Па, па, па, па, па...

43 B7sus4 B7 B7sus4 B7

Я пою в нашем городке
Каждый день в шумной тесноте.
Ты придешь, сядешь в уголке,
Подберу музыку к тебе.

Ты уйдешь, с кем-то ты уйдешь.
Я тебя взглядом провожу.
За окном будет только дождь,
Подберу музыку к дождю.

Подберу музыку к глазам,
Подберу музыку к лицу,
Подберу музыку к словам,
Что тебе в жизни не скажу.

Прпев.

Подберу музыку к судьбе,
Чтоб теплей стало на ветру.
Подберу музыку к тебе,
Как тебя помню – подберу.

Прпев:

Потанцуй под музыку мою.
Все равно, что в жизни суждено.
Под мою ты музыку танцуешь
Все равно, все равно.

Мы нашли разную звезду.
Но всегда музыка одна.
Если я в жизни упаду –
Подберет музыка меня.

“Ноктюрн” – Arno Babadjanyan musiqasi, R.Rojdestvenskiy shehriga yaratilgan qo‘shiq 1970-80 yillarda Muslim Magomaev ijrosida mashhur bo‘lgan.

Arno Babadjanyan XX asrning rus estrada musiqasi rivojiga ulkan hissa qo‘shgan mashhur kompozitordir. Uning yaratgan betakror va ajoyib estrada – vokal asarlari bugun ham yosh xonandalar ijrosida yashab kelmoqda.

Ushbu ko‘tarinki ruhdagi “Noktyurn” asari muxabbat qudrati, hayot sir-sanoatlari, inson saodati haqidagi lirik poemadir. CHuqur mahnoga ega so‘zlar, ajoyib musiqa M.Magomaev ijrosida esda qolarli darajada talqin etilgan va etalon sifatida qabul qilinishi mumkin. SHu bilan bir qatorda talaba mazkur qo‘shiq ijrosi yuzasidan o‘z ijro talqinini qidirishi, qo‘shiq so‘zlarining badiiy jihatdan boy psixologik nyuanslarini ochib berish uchun o‘zining ovoz bo‘yoqlarini topishi lozim. Asar talabalarning kantilenani rivojlantirish, to‘g‘ri nafas olish, intellektual jihatdan o‘shishiga va artistik qobiliyatni shakllantirishga foydalidir. Asar ijrosi erkaklar uchun tavsiya etiladi. MR3 – Muslim Magomaev ijrosida keltirilgan.

Ноктюрн

Р.Рожественский

А.Бабаджанян

Умеренно

Между мно-ю и то-бо-ю - гул не-бы-ти - я, звёзд-ны-е мо-ря, тай - ны - е мо-ря.

Как те - бе сей - час жи - вёт-ся, веш - ня - я мо - я, неж - на - я мо - я,

стран - на - я мо - я? Ес - ли хо - чешь, ес - ли мо-жешь, - вспо-м - ни о - бо мне,

11 B7(b9) Em C#m7(b5) F#m7 F#7
 вспом-ни о - бо мне, вспом-ни о - бо мне. Хоть слу-чай - но, хоть од - нажды

14 Bm G C#7 Em/F# F#7 Bm *f* Em A9 A7(b9)
 вспом-ни о - бо мне, дол - га - я лю-бовь мо - я. А меж-ду мно-ю и то-бой - ве -

18 Dmaj9 Bm Em7 A7 Dmaj9 Bm7 Em A9 A7(b9)
 ка, мгно - вень - я и го - да, сны и об-ла - ка. Я им к те - бе сей - час ле - теть ве -

22 F#m B7(b9) Em7 C#7 Em/F# F#7 *mf* Bm7
 лю, ведь я те - бя е - щё силь - ней люб - лю. Как те-бе сей - час жи - вёт-ся,

26 B7(b9) Em C#m7(b5) F#m7 F#7
 веш-ня - я мо - я, неж-на-я мо - я, стран-на-я мо - я? Я те-бе же-ла - ю счастье-я,

30 Bm G C#7 Em/F# F#7 1. Bm 2. Bm
 доб-ра - я мо - я, дол-га - я лю - бовь мо - я! // да.

Между мною и тобою – гул небытия,
 Звёздные моря, тайные моря.
 Как тебе сейчас живётся, вешняя моя,
 Нежная моя, странная моя?

Если хочешь, если можешь, – вспомни обо мне,
 Вспомни обо мне, вспомни обо мне.
 Хоть случайно, хоть однажды
 Вспомни обо мне, долгая любовь моя.

А между мною и тобой – века,
 Мгновенья и года, сны и облака.
 Я им к тебе сейчас лететь велю,
 Ведь я тебя ещё сильнее люблю.

Как тебе сейчас живётся, вешняя моя,
 Нежная моя, странная моя?
 Я тебе желаю счастья,
 Добрая моя, долгая любовь моя!

Я к тебе приду на помощь – только позови,

Просто позови, тихо позови.
 Пусть с тобой всё время будет свет моей любви,
 Зов моей любви, боль моей любви.

Только ты останься прежней – трепетно живи,
 Солнечно живи, радостно живи!
 Что бы ни случилось, ты, пожалуйста,
 Живи, счастливо живи всегда.

А между мною и тобой – века,
 Мгновенья и года, сны и облака.
 Я им к тебе сейчас лететь велю,
 Ведь я тебя ещё сильнее люблю.

Пусть с тобой всё время будет свет моей любви,
 Зов моей любви, боль моей любви.
 Что бы ни случилось, ты, пожалуйста,
 Живи, счастливо живи всегда.

“Верни мне музыку” asari ham A.Babadjanyan tarafidan yaratilgan, soʻz muallifi A.Voznesenskiy. Ushbu qoʻshiq juda goʻzal musiqiy mato va goʻzallikni kuylovchi poeziyasi bilan tinglovchilarni qalbini yoshartiradi, mahnaviy ozuqa beradi, musiqani ulugʻlovchi madhiyadir. Bu asar ijrochilardan ruhiy muvozanatni, tantana kayfiyat va osoyishtalik, inson va uni oʻrab turgan olam uygʻunligini ifoda etishni talab etadi.

Qoʻshiq kuplet shaklida yaratilgan boʻlib, lirik va pafosli xarakterga ega. Naqarot keng diapazonli, yuqori tessituradagi tirgakli tovushlarni talab etadi. Asarni oʻrganishda diqqatni kuyning plastikligiga, mayin va ifodali kantilenaga, sof intonatsiya va artistik mahoratni koʻrsatishga qaratilishi lozim. Asar nafas, diapazon, ovoz tekisligini rivojlantirish, stilgʻ hissiyotini shakllantirishga yordam beradi.

Asar ilitsey va bakalavriat bosqichida ayol va erkak ovozlari tarbiyasi uchun mos keladi. MP3 – Filip Kirkorov ijrosida keltirilgan.

Верни мне музыку

А.Вознесенский

А.Бабаджанян

Умеренно

5 A E⁹/G[#]
rit. Вслед за мной на вод-ных лы-жах ты ле-тишь,
E⁹ E⁷ dim.

8 D/F[#] A/E B⁷/D[#] E⁷/D
за спи-ной рас-та-ял след от вод-ных лыж. Ты у-слышь, их му-зы-

11 A/C# F#m B7 E9 E7

ку, у - слышь... Как от вол - шеб - но - го смыч - ка - та - ка - я му - зы - ка!

14 A E9/G# D/F#

У - ве - ду те - бя от до - ма, у - ве - ду, на ви - ду у всех зна -

17 A/E B7/D# E7/D A/C#

ко - мых у - ве - ду, у - ве - ду на ра - дость и бе - ду... Од - ной на -

20 F#m B7 E7 A Припев:

тя - ну - той стру - ной свя - за - ны мы с то - бой! Ты сквозь го - да, ты сквозь го -

23 $G^{\#}m7$ $C^{\#}7(b5)$ $C^{\#}7$ $F^{\#}m$ $Em7$ $A7(b9)(b5)$ $A7(b9)$

да ле - тишь за мной, как буд - то ан - гел за - го - ре - лый, за спи - ной!

26 D $C^{\#}7$ $F^{\#}m$ Dm^6/F A/E B^6 B^7

mp Вер - ни мне му - зы - ку... Без му - зы - ки тос - ка... Мы рас - ста - лись, но о - ста - лась на - ша

29 $E7$ A $G^{\#}m7$ $C^{\#}7(b5)$ $C^{\#}7$

му - зы - ка. Ла, ла, ла и т.д.

p *più cresc.* *f*

32 $F^{\#}m$ $Em7$ $A7(b9)(b5)$ $A7(b9)$ D $C^{\#}7$

mp Вер - ни мне му - зы - ку... Без

p

35 F#m Dm⁶/F A/E E⁷ A

му-зы - ки тос - ка... Мы рас - ста - лись, но о - ста - лась на - ша му - зы - ка.

38 F⁷ E⁷ A/E E⁷ A F⁷

ста - лась, но о - ста - лась на - ша му - зы - ка...

42 B^b Am⁷ D⁷(b9)(b5) D⁷(b9) Gm Fm⁷ B^b7(b9)(b5) B^b7(b9)

46 E^b D⁷ Gm Cm⁷(b5)/G^b

Вер - ни мне му - зы - ку... Без му - зы - ки тос - ка... Мы рас -

48 B^b/F F⁷ B^b

ста - лись, но о - ста - лась на - ша му - зы - ка!..

50 Gm B^b B^b

Му - зы - ка!.. Му - зы - ка!..

Вслед за мной на водных лыжах ты летишь,
 За спиной растаял след от водных лыж.
 Ты услышь, их музыку услышь...
 Как от волшебного смычка такая музыка!

Уведу тебя от дома, уведу,
 На виду у всех знакомых уведу.
 Уведу, быть может на беду...
 Одной натянутой струной мы связаны с тобой!

Припев:

Ты сквозь года, ты сквозь года летишь за мной,
 Как будто ангел загорелый, за спиной!
 Верни мне музыку.... Без музыки тоска...
 Мы расстались, но осталась наша музыка.

Никогда, не возвращусь я никогда,
 Никогда не запоёт уже вода.
 Без следа, всё смыло без следа,
 Ложь не нужна – ей грош цена, струна оборвана...

“Любовь, похожая на сон” – Igor’ Krutoy musiqasi, V.Gorbachyova shehri. Ushbu muxabbatni ulug‘lovchi qo‘shiq-ballada ilk bor Rossiyaning mashhur mega-yulduzi Alla Pugachyova ijrosida (1992 y.) xit darajasida mashhur bo‘lgan. 2010 yilda esa Rossiyaning pop yulduzi Filipp Kirkorov ijrosida yangi tusda ijro etilgan. Ijrodan oldin asardagi shehr mazmuniga alohida ehtibor berib, har bir shehriy satrni chuqur tahlil qilib chiqish lozim. Yorqin bayramona tusdagi shodlik tuyg‘ulari bilan yo‘g‘rilgan ekspozitsiya qismi ifodali lirik holatni talab qilsa, Naqarot – qo‘shiqning markaziy qismi bo‘lib, unda tantanavor ruhdagi shodlik va g‘urur tuyg‘ularini dinamik aktsentlar bilan keng alfozda, pafosli xarakterda ijro etish darkordir. Katta dramatik avjli ushbu asar ijrochidan keng ovoz diapazonini, yorqin yuqori tessituradagi tirkakli tovushlarni, puxta o‘ylab taqsimlangan nafas texnikasini talab etadi.

Talaba ongli ravishda muallif ko‘rsatgan musiqiy dinamik belgilarni to‘g‘ri ifoda etishi lozim. Intervallarga sakrash tovushlarni, o‘noltalik notalarni ijrosida intonatsiyaning sofligiga, artikulyatsiya va ritmning ravshanligiga, to‘g‘ri nafasda ishlashga ahamiyat qilish lozimdir. Murakkab baland avjlarida esa, yuqori tessituradagi tirkakli tovushlarni mohirona va dadil ijrosini talab etish darkor. Asar nolalarga boy kantilena tovushlarini mohirona ishlatishni, mahoratli tovush filirovkasini, so‘zlarning aniq va ifodali talaffuzini, obrazli ijro manerasining nozik nyanslarini mohirona ifoda etishga, va asardagi naqarot - avj qismlarini to‘laqonli ijrosi uchun mo‘ljallangan. Bakalavriat va magistratura tizimining dasturiga kiritilgan, ayol va erkak ovozlari dasturida ishlatish tavsiya etiladi. MP3 – Alla Pugachyova ijrosida keltirilgan.

Любовь, похожая на сон

В.Горбачёва

И.Крутой

The musical score is written for piano and voice. The piano part begins with a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The key signature has two flats (B-flat major), and the time signature is 4/4. The tempo/mood is marked *mf* (mezzo-forte). The vocal melody enters in the fifth measure, marked with a section symbol (§). The lyrics are in Russian, and the piano accompaniment provides harmonic support with chords and moving lines.

Я в гла - за тво - и, как в зер - ка - ло смо - трюсь, от - ра -
лю те - бя, как лю - бят в жиз - ни раз, слов - но

8

жень-е по-те-рять сво-ё бо-юсь. Не хо-чу, чтоб ты, лишь гос-тем
солн-ца в ми-ре не бы-ло до нас. От за-бот и мел-ких ссор

11

1.
был в сум-ра-ке но-чей и в судь-бе мо-ей. Я люб-

14

2.
ты ме-ня у-вел и клю-чи от счас-тья для ме-ня на-шел. Для ме-ня на-шел.

18

Лю-бовь, по-хо-жа-я на сон, сер-дец хрус-таль-ный пе-ре-звон.

22

Твоё вол-шеб-но-е-люб-лю - я ти-хим э-хом пов-то-рю. Лю-бовь, по-хо-жа-я на

26

сон, счаст-ли-вым сде-ла-ла мой дом, но, во-пре-ки за-ко-ном

30

сна, пус-кай не кон-чит-ся о-на! Я про- // на.

Я в глаза твои, как в зеркало смотрюсь,
Отраженье потерять своё боюсь.
Не хочу, чтоб ты, лишь гостем был
В сумраке ночей и в судьбе моей.

Любовь, похожая на сон,
Счастливым сделала мой дом,
Но, вопреки законам сна,
Пускай не кончится она.

Я люблю тебя, как любят в жизни раз,
Словно солнца в мире не было до нас.
От забот и мелких ссор ты меня увёл
И ключи от счастья для меня нашёл.
Для меня нашёл.

Я прощаю одиночество и грусть,
Ты сказал, что к ним я больше не
вернусь.
Так бывает только в сладком сне,
Но любовь у нас наяву сейчас.

Припев:

Любовь, похожая на сон,
Сердце хрустальный перезвон.
Твоё волшебное – люблю -
Я тихим эхом повторю.

Мне б в глазах твоих себя не потерять.
На разлуки нам любовь не разменять,
Я немыслимой ценой и своей мечтой
Заслужила это счастье - быть с тобой.
Быть всегда с тобой.

“Три счастливых дня” – 1980chi yillarda Alla Pugacheva ijrosida mashhur bo‘lgan murakkab asarlardan biri. Ilg‘ya Reznik shehriga yozilgan ballada chuqur muxabbat qayg‘ulari, yo‘qotalgin sevgi, rashk iztiroblarini ifoda etgan, o‘ziga hos ayol monologidir.

Asar lirik-dramatik xarakterga ega bo‘lib, unda qayg‘uli nozik psixologik xolatdan qathiy ehtiroz, sevgi iztiroblarini eng baland nuqtadagi izhori dramatik xarakterda tasvirlanadi. Asar o‘zining shehriy mazmuni va dramatik tizimi bilan ariya-ballada janriga mos tushadi.

Asar ijrosi talabalarga bir qator qiyin vazifalarni qo‘yadi: ijrochi xonandadan yuqori musiqiy va artistik mahoratni, ichki psixologik holatlarni ifoda etuvchi turli vokal tembrlarini ishlatishini, kontrast ifoda vositalarini qo‘llashni, keng va chuqur nafas setkasida ishlashni talab etadi. Asar keng diapazonli dramatik ovozlari ijrosida yaxshi taasurol qoldiradi. Uning ijrosi ijodiy yondoshishni talab etib, baland pardalardagi tirgakli tovushlarni mustahkamlashida, artistik mahorat ko‘nikmalari rivojida foydalidir. Xonandaning vazifasi - chuqur va yorqin obrazni yaratish, tahsirli, soul yo‘nalishidagi ijroni ko‘rsatish, ovoz texnikasining nozik nyuanslarini filigran ifoda etishdan iboratdir.

Asar intellektning o‘shishiga, badiiy tafakkurni, tovush filirovkasini, uzun nafas texnikasini va obrazli fikrlashni rivojiga imkon beradi. Bakalavriyat va magistratura tizimining dasturiga kiritilgan, ayol va erkak ovozlari dasturida ishlatish tavsiya etiladi. MP3 – Alla Pugachyova ijrosida keltirilgan.

Три счастливых дня

И.Резник

Умеренно

А.Пугачева

1. Три счаст-ли-вых дня бы - ло у ме - ня, бы - ло у ме - ня с то -
 2. Сре - ди ты - сяч лиц ты ме - ня уз - нал, го - лос раз - ли - чил в тол -

бой.
 пе.

Я их не жда - ла, я их не зва - ла,
 Ты мне ми - лым стал, дол - го - ждан - ным стал,

7 1. 2.

бы - ли мне о - ни да - ны судь - бой. // но под - власт - ны мы судь -

10 *f*

бе. Как же э - ту боль мне пре - о - до - леть,

mf

13

рас - ста - вань - е - ма - лень - ка - я смерть! Рас - ста - вань - е - дол - гий

16 *dim.*

путь к при - ча - лу. Мо - жет быть ког - да ни - будь мы встре - тим - ся о - пять.

dim.

19 *mf* *cresc.*

Там, где ты, - нет ме - ня.

23 Для повторения *f*

Там, где я, - там нет, там нет со - мно - ю ме - ста ря - дом, ми - лый!

27 Для продолжения

Вот и всё, про - щай!

31 Для окончания *mp* *p*

Три счаст - ли - вых дня бы - ло у ме - ня, бы - ло у ме - ня сто - бой.

Три счастливых дня было у меня
Было у меня с тобой.
Я их не ждала, я их не звала,
Были мне они даны судьбой.

Среди тысяч лиц ты меня узнал,
Голос различил в толпе.
Ты мне милым стал, долгожданным стал,
Но подвластны мы судьбе.

Как же эту боль мне преодолеть,
Расставанье - маленькая смерть!
Расставанье - долгий путь к причалу.
Может быть когда-нибудь
Мы встретимся опять.

Там, где ты, - нет меня.
Там, где я, - там нет,
Там нет со мною места рядом, милый!
Там, где ты, - нет меня.
Вот и все, прощай!

Унесет меня быстрый самолет
К тем, кого давно уже люблю.
Мой привычный круг, мой забытый друг,
Вновь меня к себе влекут

Три счастливых дня, три больших огня,
Три больших огня на берегу.
Я их сохраню, я их сберегу,
Сберегу навек в душе.

Как же эту боль мне преодолеть,
Расставанье - маленькая смерть!
Расставанье - долгий путь к причалу.
Может быть когда-нибудь
Мы встретимся опять.

Там, где ты, - нет меня.
Там, где я, - там нет,
Там нет со мною места рядом, милый!
Там, где ты, - нет меня.
Вот и все, прощай!

“До свиданья, лето!” – Aleksandr Zatsepin musiqasi, Leonid Derbenyov shehriga yozilgan qo‘shiq Alla Pugachyova ijrosida 1980 yillarda mashhur bo‘lgan, hozirgi davrda yosh estrada xonandalari kontsert dasturidan joy olgan.

Mazkur jaz yo‘nalishidagi qo‘shiq kuplet shaklida yaratilgan, va tonallik modulyatsiyalari bilan ijrochilarga qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Asarga kirishish oldidan uni chuqur tahlil qilish darkor. Bu asar murakkab obrazlilik tartibida kasb etilib, yaratilgan musiqiy melosi chuqur falsafiylikka monand lirik-dramatik, ekspressiyali patetik obrazlarda shehriy matnni yorqin ifodalagan. Asarning shehriy manosi – yoz bilan xayrlashish, o‘tib ketgan muxabbat qayg‘usi mazmunini anglatadi. Ijrochilar oldiga qo‘yiladigan zarur shartlardan biri - shehr mazmuni va undagi musiqiy ifoda vositalaridagi xususiyatlarini ilg‘ash, asarning badiiy-estetik mohiyatini, undagi obrazlar tasvirini chuqur anglab yetishdan iboratdir. SHu bilan birga, asarni o‘z hissiyotida, qalbi bilan isitib, psixologik obrazlar bilan boyitib, intonatsion tembr va dinamik bo‘yoqlarda, samimiy va tahsirli ijro etsa, asar tinglovchilarga to‘la yetib boradi.

Asar jaz stilistik maxorat va artistizm rivojiga foydalidir. Bakalavriat va magistratura tizimining dasturiga kiritilgan, ayol va erkak ovozlari dasturida ishlatish tavsiya etiladi. MP3 – Alla Pugachyova ijrosida keltirilgan.

До свиданья, лето!

Л. Дербенёв

А. Зацепин

$\text{B}^{\flat}\text{m}^9$ Fm $\text{E}^{\flat}\text{m}$ $\text{A}^{\flat}$ $\text{B}^{\flat}\text{m}$ p $\text{♩} = 70$

Сно-ва пти-цы в ста - и со-би-

4 $\text{E}^{\flat}\text{m}$ F $\text{B}^{\flat}\text{m}$

ра - ют-ся, ждёт их за мо - ря до-ро-га даль-ня-я.

7 $\text{B}^{\flat}\text{m}$ $\text{C}^{\flat}$ $\text{Cm}(\text{sus})$ $\text{Cm}^7/\text{E}^{\flat}$ F ♩

Яр-ко - е зе-лё - но - е ве - сё - ло - е, до сви да - нья, ле - то, до сви -

10 $\text{B}^{\flat}\text{m}$ $\text{E}^{\flat}\text{m}^7$ $\text{A}^{\flat}$ $\text{D}^{\flat}\text{maj}^7$ $\text{G}^{\flat}\text{maj}^7$

да - ни - я! За ок-ном сен-тябрь про-во-да ка-ча - ет,

The musical score is written for voice and piano. It features a key signature of three flats (B-flat major or D-flat minor) and a common time signature. The tempo is marked as quarter note = 70. The score is divided into four systems, each with a measure number (1, 4, 7, 10) at the beginning. Chord symbols are placed above the vocal line. The lyrics are in Russian and describe a farewell to summer. The piano accompaniment includes various textures, such as arpeggiated chords and moving bass lines.

13 Cm⁷ F B^bm Cm B^b/F F/C E^bm E^bm⁹ A^b

за ок-ном с ут-ра се-рый дождь сте - ной. Э-тим ле-том я

16 D^bmaj⁷ G^bmaj⁷ Cm⁷ F 1. B^bm Cm⁷ F

встре-ти-лась с пе-ча - лью, а лю-бовь про-шла сто-ро - ной.

19 B^bm⁹ Fm E^bm A^b 2. B^bm B^bm⁹ ♩ = 140

ноя.

23 Bm mf Em

Бы - ло близ-ко счас - тье, бы-ло о - ко-ло,

27 F#7 Bm

да е-го о - клик-нуть не у - спе - ла я,

32 Cmaj7

С каж - дым днём всё боль - ше не-бо хму - рит-ся,

36 C#m F#7 Cbm

с каж - дым днём всё бли - же выю-ги бе - лы-е.

40 Cm Fm

Там, где мне в ла - до - ни звёз-ды па - да - ли,

44 G⁷ Cm

Мок - ра - я лист - ва грус - тит на де - ре - ве...

48 D^bmaj⁷ Dm

До сви да - нья, ле - то, до сви - да - ни - я, на те - бя на -

53 G⁷ Cm *mf* Fm B^b7

прас - но я на - де - я - лась. За ок - ном сен - тябрь

58 E^b7(#9) A^bmaj⁷ Dm G Cm Fm/C

про - во - да ка - ча - ет, за ок - ном с ут - ра се - рый дождь сте -

63 Dm G Fm B^b7 E^b7(#9) A^bma^j7

ной. Э-тим ле - том я встре - ти-лась с пе - ча - лью,

68 Dm G Cm

а лю-бовь про - шла сто - ро - ной.

72 ♩ = 70 B^bm⁹ Fm E^bm A^b B^bm

// да - ни - я!

75 C⁷ *tr* F B^bm E^bm Fm

До сви-да - нья, ле - то, до сви - да - ни - я, до сви-да - нья, ле - то,

78 B^bm

до сви - да - ни - я...

Снова птицы в стаи собираются,
Ждет их за моря дорога дальняя.
Яркое, веселое, зеленое,
До свиданья, лето, до свидания!

Припев:

За окном сентябрь
Провода качает,
За окном с утра
Серый дождь стеной.
Этим летом я
Встретилась с печалью,
А любовь прошла стороной.

Не вернешь обратно ночи звездные,
И опять напрасно сердце вспомнило
Всё, что это лето обещало мне,
Обещало мне, да не исполнило...

Припев:

За окном сентябрь
Провода качает,
За окном с утра
Серый дождь стеной.
Этим летом я
Встретилась с печалью,
А любовь прошла стороной.

Было близко счастье, было около,
Да его окликнуть не успела я.
С каждым днем все больше небо
хмурится,
С каждым днем все ближе вьюги белые.

Там, где мне в ладони звезды падали,
Мокрая листва грустит на дереве.
До свиданья, лето, до свидания!
На тебя напрасно я надеялась.

Припев:

За окном сентябрь
Провода качает,
За окном с утра
Серый дождь стеной.
Этим летом я
Встретилась с печалью,
А любовь прошла стороной.

Снова птицы в стаи собираются,
Ждет их за моря дорога дальняя.
Яркое, веселое, зеленое,
До свиданья, лето, до свидания!

До свиданья, лето, до свидания,
До свиданья, лето, до свидания...

“Я люблю тебя до слёз” – Igor’ Krutoy musiqasi, Igor’ Nikolaev sheriga yozilgan qo‘shiq Aleksandr Serov ijrosida 1990chi yillarda mashhur bo‘lgan.

Kuplet shaklida yaratilgan, jaz-rok uslubidagi asar ayolni va muxabbatni ulug‘lovchi, ko‘tarinki ruhdagi lirik-dramatik ballada-monolog shaklida yaratilgan. Bu qo‘shiq erkak xonandalari ijrosi uchun yozilgan bo‘lib, ulardan samimiy va ehtirosli ijroni talab etadi. Asarning ijro dramaturgiyasi shehriy matnga asosan yaratilgan. Asarning davomida naqarot – avj qismlari bir necha bor variatsiyalashgan tarkibda qaytariladi, ularning ijrosi jaz-rok xarakteridagi, badihaviy ekspressiv ijroni talab etadi (28-58, 83-142chi taktlar).

Kompozitsiyadagi xarakter lirik ohangda boshlanib, dramatik kulg‘minatsiya darajasigacha o‘sadi. Dramaturgiyaning markaziy va eng baland cho‘qqisi avj – naqarotlarda ifodalangan. Ushbu qism yuqori tirgakli tovushlardagi extirosli yorqin ijroni talab etadi. Asar jaz-rok stilistik yo‘nalishini egallashda, badiha texnikasini, ansambl ijrosidagi garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini rivojida, psixologik intonatsiya qirralarini egallashda foydalidir. U ijrochidan shaklni yaxlitligini buzmagani holda, chuqur hissiyotli, yorqin obrazli, ixtirosli ijroni

talab etadi. Asar ilitsey va bakalavriat bosqichida erkak ovozlari tarbiyasi uchun mos keladi. MP3 – Aleksandr Serov ijrosida keltirilgan.

Я люблю тебя до слёз

И. Николаев

И. Крутой

Ballad

7 Под-ни-ми гла-за в рож-дес-твен-ско-е не-бо, за-га-дай всё то, о чём меч-та-ешь ты, в жиз-ни до те-бя я так счаст-лив не был. Для те-бя од-ной, их так лю-бишь ты, э-ти бе-лы-е цве-ты. Я люб-лю те-бя до слёз, каж-дый вздох - как пер-вый раз, вмес-то лжи кра-си-вых фраз - э-то об-

41 ла-ко из роз. Ле-пест-ка - ми бе-лых роз

Chords: G, C, Bm, C, Dm, E, *f*, Dm/E, Dm⁶/E

47 на-ше ло - же за-сте - лю, я люб-лю

Chords: Dm⁷/E, E⁷, E⁷/G[#], Am, F/E, Am⁷/E, F/E, Am

53 те - бя до слёз, без у - ма люб - лю!

Chords: A⁷sus⁴/G, Am⁷/G, B⁷/F[#], Bm⁷(b⁵)/F, E⁷, *f* Am, F/A

60

Chords: E⁷/G[#], Am⁷/G, F, Dm⁷, Bm⁷(b⁵), Am, E⁷sus⁴

66 Бе-лиз-ной тво-ей ма-ня-щей бе-лой ко - жи, кра-со-той тво-их

Chords: *mf* Am, F/A, E⁷/G[#], Am⁷/G, F

71 бо-жест-вен-ных во-лос вос-хи-ща-юсь я, ты

Chords: Dm⁶, E⁷, *f* Dm⁷, F/G

76 мне все-го до-ро-же, всё у нас с то-бой толь-ко на-ча-лось,

Chords: E⁷/G[#], Am⁷, Bm⁷(b⁵) *cresc.*, Bdim⁷, Am/C

81 я люб-лю те - бя до слёз. Я люб - лю те-бя до слёз,

Fmaj7 Bm7(b5) E7 Am *f* Dm/E Dm6/E

87 каж-дый вздох - как в пер-вый раз, вмес-то

Dm7/E E7 E7/G# Am F/E Am7/E F/E Am

93 лжи кра - си-вых фраз - э-то об - ла-ко из роз.

A7/C# Dm7 Dm9 Am7/C G/B G C

99 Ле-пест-ка - ми бе-лых роз на-ше ло-

Bm C Dm E Dm/E Dm6/E Dm7/E E7

105 же за-сте - лю, я люб-лю те - бя до слёз,

E7/G# Am F/E Am7/E F/E Am A7sus4/G Am7/G B7/F#

111 без у - ма люб - лю!

Bm7(b5)/F E7 Am *f* Ebm/F Ebm6/F Ebm7/F

119 Вмес-то лжи кра - си-вых

F7 *ff* F7/A Bbm Gb/F Bbm7/FGb/F Bbm *ff* Bb7/D

125 фраз - э - то об-ла - ко из роз. Ле- пест-ка-

Chords: $E^b m^7$, $E^b m^9$ $B^b m^7/D^b$, A^b/C , $A^b 7$, D^b , Cm $D^b E^b m$, F *espress.*

132 ми бе-лых роз, я на-ше ло - же за-сте - лю,

Chords: $E^b m/F$, $E^b m^6/F$, $E^b m^7/F$, F^7 , F^7/A , $B^b m$

138 я люб-лю те - бя до слёз, без у - ма люб-

Chords: G^b/F , $B^b m^7/F$ G^b/F , $B^b m$, $B^b 7sus^4/A^b$ $B^b m^7/A^b$, C^7/G , $Cm^7(b5)/G^b$, F^7

145 лю, я люб-лю те - бя до слёз без у -

Chords: $B^b m$, $B^b 7sus^4/A^b$ $B^b m^7/A^b$, C^7/G , $Cm^7(b5)/G^b$, F^7

150 ма люб - лю!

Chords: F^7 , f $B^b m$, G^b/B^b , F^7/A , $B^b m^7/A^b$

155 rit.

Chords: G^b , $E^b m^7$, F^7 , $B^b m$

1. Подними глаза в рождественское
небо,
Загадай всё то, о чем мечтаешь ты,
В жизни до тебя я так счастлив не был.
Для тебя одной, их так любишь ты,
Эти белые цветы.

Припев:

Я люблю тебя до слез,
Каждый вздох - как в первый раз,
Вместо лжи красивых фраз –
Это облако из роз.
Лепестками белых роз
Наше ложе застелю,
Я люблю тебя до слез,
Без ума люблю!

2. Белизной твоей манящей нежной
кожи,
Красотой твоих божественных волос
Восхищаюсь я, ты мне всего дороже,
Все у нас с тобой только началось,
Я люблю тебя до слез.

Припев:

Я люблю тебя до слез,
Каждый вздох - как в первый раз,
Вместо лжи красивых фраз –
Это облако из роз.
Лепестками белых роз
Наше ложе застелю,
Я люблю тебя до слез,
Без ума люблю!

Проигрыш.

Вместо лжи красивых фраз –
Это облако из роз.
Лепестками белых роз
Я наше ложе застелю,
Я люблю тебя до слез,
Без ума люблю!

“Стена” – Iste’dodli jaz artisti Larisa Dolina dasturidagi ushbu o‘ta murakkab asar ijrochilardan puxta tayyorgarlikni, ovoz diapazonini kengligini va artistik maxoratni talab etadi.

Qo‘shiq Rossiya estradasining eng murakkab asarlaridan biri hisoblanadi. His hayajonga boy ayol qalbini ochib bera oluvchi, hayot va sanhatda duch kelgan qiyin vaziyatlarda o‘z yo‘lini topishga intilgan, sanhat yo‘lidagi so‘qmoqlarni dadil yenggan aktrisa hikoyasidir.

Ushbu asar ustida ishlashda, ayniqsa, intonatsiyaga, tovush kuchini oqilona taqsimlashga diqqatni qaratish kerak bo‘ladi. Mazkur qo‘shiq ijrosi professional mahorat – vokal texnik tayyorgarlik, registrlar silliqqligi, chuqur nafas va keng diapazon, qahramonning badiiy-emotsional obrazini yaratish uchun stilg’ hissiyoti bo‘lishini talab etadi. Asar ijrosi konservatoriya bosqichida ayollar uchun tavsiya etiladi. MR3 – Larisa Dolina ijrosida keltirilgan.

Стена

Из репертуара Ларисы Долиной

По-ка я шла на э-тот свет боль-шо-го
за-ла, пе-ре-до мно-ю столь-ко лет сте-на сто-я-ла. А над сте-
ной бы-ла звез-да и мне си-я-ла, и сто пре-град я как мог-ла о-то-дви-
га-ла. И сно-ва на пу-ти сте-на, и я е-ё прой-ти долж-на,
и я справ-ля-юсь со сте-ной по-ка вы все со мной, по-
ка вы все со мной, со мной. А
Мо-я сте-

Пока я шла на этот свет большого зала,
Передо мною столько лет стена стояла.
А над стеной была звезда и мне сияла,
И сто преград я как могла, отодвигала.

Припев:

И снова на пути стена, и я ее пройти
должна,
И я справляюсь со стеной пока вы все
со мной,

Пока вы все со мной, со мной.
Моя стена из синяков, а не из дыма -
Я обманула Вас, что я неуязвима.
Что вам за дело до меня? Не надо
сплетен,
Любила да, ревела да, жила на свете!

И вот я всюду званный гость на
именинах
А где стена, а нет стены, стена в руинах.
Но не хочу, как мотылек взлетать на
сцену,

“Снег” – Irina Bilik shehri va musiqasiga yaratilgan qo‘shiq Filipp Kirkorovning kontsert dasturidan joy olgan. Ushbu romantik qo‘shiqning mazmuni muhabbat tuyg‘ulari bilan yo‘g‘rilgan. Shehr matni o‘tib ketayotgan muhabbatni saqlashga uringan va hali sevgi tugamaganiga umid qilgan erkak qalbining murakkab olamini ochib beradi. Undagi metaforani, yahni “tabiat mistik xayollarga g‘arq bo‘lgan inson qalbi”ga o‘xshatishni his qilish juda muhim.

Ushbu mashhur qo‘shiq kuplet shaklida yaratilgan bo‘lib, shanson janriga yaqin uslubda yozilgan. Qiyin bo‘lmagan kichik melodik shakl bir necha marta takrorlanadi, lekin melodik tuzilma kvarta-seksta oralig‘idagi sakrashlar bilan ijrochidan sof intonatsiya ustida ko‘proq ishlashni talab etadi. Asar ovoz registrilarini mustahkamlash va silliqlash, diapazonni rivojlan-tirish uchun foydali bo‘lib, teran nafas va aniq diktsiyani talab etadi. U stilg‘ hissiyoti, ijro uslubini rivojlantirishga ko‘maklashadi. Asar ijrosi erkaklar uchun tavsiya etiladi. Keltirilgan nota klaviri bariton ovozlariga mos keladi, tenorlar uchun tonallikni 1,5 - 2 ton tepaga transpozitsiya qilib ishlash tavsiya etiladi. MP3 – Filip Kirkorov ijrosida keltirilgan.

Снег

Музыка и слова
И. Билык

Adagio

По-че - му так жес - ток снег, ос - тав - ля - ет тво - и сле - ды,

и по кру - гу за - чем бег, и бе - жишь от ме - ня ты.

18

Не да - ёт до ут - ра спать, снег рас - та - яв - ший - он во - да,

22

ты од - но лишь дол - жна знать - я люб - лю те - бя на - всег - да.

26

mf

Не да - ёт до ут - ра спать, снег рас - та - яв - ший - он во - да,

mf

30

ты од - но лишь дол - жна знать - я люб - лю те - бя на - всег - да.

34 1. 2.

По - че - //

mp

38

mf

43

mf

Рас - ста - ют - ся ког - да ложь, за - сы -

47

па - ют, ког - да тьма, и по те - лу, ког - да дрожь - - нас ре -

51

f

па - ют сво - дить с у - ма. Ес - ли хо - чешь ид - ти - и - ди, ес - ли

f

55

хо-чешь за-быть - за-будь. Толь-ко знай, что в кон-це пу-ти ни-че-

59

го у-же не вер-нуть. Ес-ли хо-чешь ид-ти - и-ди, ес-ли хо-чешь за-быть-за-будь.

64

Толь-ко знай, что в кон-це пу-ти ни-ко-ни-ког-

67

го у-же не вер-нуть.
да у-же не вер-нуть.

(Декламируя)

Только знай, что в конце пути никого уже не вернуть...

72

80 Adagio

86

Почему так жесток снег, оставляет твои следы,
И по кругу, зачем бег и бежишь от меня ты.
Не даёт до утра спать, снег растаявший - он вода,
Ты одно лишь должна знать - я люблю тебя навсегда.

Не даёт до утра спать, снег растаявший - он вода
Ты одно лишь должна знать - я люблю тебя навсегда.

Почему голоса звёзд в полумраке едва слышны,
Ветер слёзы дождя принёс, только слёзы мне не нужны.
Разучился смотреть вдаль, разучился считать до ста
Разучился любить февраль, - он украл тебя навсегда.

Разучился смотреть вдаль, разучился считать до ста
Разучился любить февраль, - он украл тебя навсегда.

Расстаются, когда ложь, засыпают, когда тьма.
И по телу, когда дрожь - нас решают сводить с ума.
Если хочешь идти - иди, если хочешь забыть – забудь,
Только знай, что в конце пути ничего уже не вернуть.

Если хочешь идти - иди, если хочешь забыть – забудь,
Только знай, что в конце пути никого уже не вернуть.

Если хочешь идти - иди, если хочешь забыть – забудь,
Только знай, что в конце пути никогда уже не вернуть.

Только знай, что в конце пути никого уже не вернуть...

“Жестокая любовь” – Filipp Kirkorovning kontsert dasturidagi mashhur qo‘shiq, O.Popkov shehri va musiqasi. Erkaklar ovozi uchun mo‘ljallangan ushbu qo‘shiq kuplet-naqarot shaklida yozilgan, lirik ohanglardagi muxabbat iztiroblari tasvirlangan. Lirik holatda boshlan-gan qo‘shiq, naqarotga keliblik- dramatik holatda, keng pafosli rasmda ijro etiladi. Naqarotdagi “Ya ne znal, ya ne znal...” so‘zlari bilan qatariladigan misralar “avj” rolini o‘ynagan holda samimiy, ifodali ijroni talab etadi.

Asar to‘g‘ri va katta nafasni olish, tepa registrining tirgakli tovushlarini rivojlantirish uchun foydalidir. Shu bilan birga, u intellektning rivojiga, badiiy tafakkurni, o‘tkir garmonik vositalarni tinglash qobiliyatini, tovush filirovkasini, obrazli fikrlashni rivojiga imkon beradi. Ushbu asarlarni ustida ishlash jarayoni, talabalardan ijodiy yondoshishlarini talab etadi. Asar ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga, ovoz diapazonini kengaytirishga imkon beradi.

Litsey va konservatoriyaning erkak ovozlari dasturida ishlash tavsiya etiladi.

Жестокая любовь

Из репертуара Филиппа Киркорова

Неторопливо Слова и музыка О.Попкова

Am⁷ F/A G

Em/G F Dm Esus⁴

E⁷ Am Dm⁷ G⁷ Cmaj⁷

Я те - бе по-свя - щал все пес - ни сво - и,

Fmaj⁷ Dm/B 1. Esus⁴

я се - бя от - кры - вал: что хо - чешь - бе - ри.

E⁷ 2. Esus⁴ E⁷ Am⁷

И с на // бовь не жи - вёт. А я и не знал, что лю -

F/A G Em/G F

бовь мо - жет быть жес - то - кой, а серд - це та - ким о - ди - но - ким.

Dm/B Esus⁴ E⁷ Am⁷

Я не знал, я не знал... Но всё рав - но

я те - бе же - ла - ю счас - тья, нам не - за - чем боль - ше встре -

чать-ся, я всё ска - зал, я всё ска - зал. Ни - ко

Я тебе посвящал все песни свои,
 Я себя открывал: что хочешь - бери.
 И с надеждою ждал, когда же тронется лёд,
 Только в сердце любимом любовь не живёт.

Припев:

А я и не знал, что любовь может быть жестокой,
 А сердце таким одиноким, я не знал, я не знал...
 Но всё равно я тебе желаю счастья,
 Нам незачем больше встречаться, я всё сказал, я всё сказал.

Никого не встречал я прекрасней, чем ты,
 И душа замирала от такой красоты.
 Но в любимых глазах я увидел ответ,
 И застыла душа от холодного: «Нет!»

Припев.

“Любовь настала” – Robert Rojdestvenskiy she’riga yaratilgan qo’shiqning musiqa muallifi Raymond Pauls. Qo’shiq 1970-yillarda yaratilgan bo’lsa-da, bugungi kunda ham o’z qiymatini yo’qotmagan. Qozog’istonlik mashhur estrada xonandasi Roza Rimbaeva ijrosida ilk bor yangrab, tinglovchilarni qalbida muhrlangan. Bugun bu qo’shiqni ko’p yosh xonandalar zamonaviy interpretatsiyada ijro etmoqdalar.

Mazkur qo’shiq naqarotli kuplet shaklida, garmonik minor ladida yaratilgan. Asar ko’tarinki tuyg’ularga to’la sevgi, uzoq kutilgan muhabbat xaqidagi dostondir. Lirik holatda boshlangan qo’shiq, naqarotga kelib dramatik holatda, keng pafosli rasmda ijro etiladi. Naqarot qo’shiqda “avj” rolini o’ynagan holda ikkinchi kupletda ikki marta qaytariladi. Asar to’g’ri va katta nafasni olish, tepa registrining tirgakli tovushlarini rivojlantirish uchun foydalidir. SHu bilan birga, u intellektning rivojiga, badiiy tafakkurni, o’tkir garmonik vositalarni tinglash qobiliyatini, tovush filirovkasini, obrazli fikrlashni rivojiga imkon beradi. Ushbu asarlarni ustida ishlash jarayoni, talabalardan ijodiy yondoshishlarini talab etadi. Asar ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga, ovoz diapazonini kengaytirishga imkon beradi.

Litsey va konservatoriyaning ayol va erkak ovozlari dasturida ishlash tavsiya etiladi. MP3 – Roza Rimbaeva va Valeriya ijrosida keltirilgan.

Любовь настала

Р.Рождественский

Р.Паулс

Музыкальный фрагмент песни «Любовь настала» (Р. Рождественский, Р. Паулс). Музыка в миноре, 4/4 такта. Динамика: *mf*, *p*, *mp*. Гармония: Fm, Gdim/F, Bbm7, Eb, Abmaj7, Dbmaj7, G7.

Как мно-го лет во мне лю-бовь спа-ла... Мне э-то сло-во ни о

чём не го-во-ри-ло. Лю-бовь та-и-лась вглу-би-не, о-на жа-да-ла-

C7(b9) Fm

и вот про - сну - лась и гла - за сво - и от - кры - ла! Те - перь по - ю не я - лю -

Bbm7 Eb Abmaj7

бовь по - ёт! И э - та пес - ня в ми - ре э - хом от - да - ёт - ся.

Dbmaj7 G7 C7(b9)

Лю - бовь на - ста - ла так, как ут - ро на - ста - ёт. О - на од - на во мне и

C7(b9) F7 Bbm

пла - чет и сме - ёт - ся! И вся пла - не - та рас - пах - ну - лась для ме - ня!

E^b E^{b7} A^b D^b

И э - та ра-дость, буд-то солн-це, не - о - сты-нет! Не смо-жешь ты уй-ти от

B^bm 1. G^{7(b9)} Замедляя

э - то - го ог-ня! Не спря-чешься, не скро-ешься лю-бовь те-бя нас-тиг-нет!

Fm B^bm⁷ E^b7 A^bmaj⁷

В темпе

ff

D^bmaj⁷ G⁷ C^{7(b9)} Замедляя

2. G^{7(b9)} C^{7(b9)}

спря-чешься, не скро-ешься лю-бовь те-бя на-стиг-нет!

dim.

Как мно-го лет во мне лю-бовь спа-ла... Мне э-то сло-во ни о

чём не го-во-ри-ло. Лю-бовь та-и-лась в глу-би-не, о-на жда-ла -

и вот про-сну-лась и гла-за сво-и от-кры-ла!

Как много лет во мне любовь спала...
 Мне это слово ни о чём не говорило.
 Любовь таилась в глубине, она ждала -
 И вот проснулась и глаза свои открыла!

Теперь пою не я - любовь поёт!
 И эта песня в мире эхом отдаётся.
 Любовь настала так, как утро настанёт,
 Она одна во мне и плачет, и смеётся!

И вся планета распахнулась для меня!
 И эта радость, будто солнце, не остынет!
 Не сможешь ты уйти от этого огня!
 Не спрячешься, не скроешься -
 Любовь тебя настигнет!

Как много лет во мне любовь спала...
 Мне это слово ни о чём не говорило.
 Любовь таилась в глубине, она ждала -
 И вот проснулась и глаза свои открыла!

Rossiya estrada asarlari bo'yicha o'quv adabiyotlari:

1. M.Orinbaeva "Estrada qo'shiqlari" (Rossiya estradasi asosida), o'quv qo'llanma, 2-ta tomda., T.. 2010.
2. P.Исламова "Основы шоу-бизнеса". О'quv qo'llanma, T.: 2010
3. Р.Паулс. Эстрадные песни в сопровождении фортепиано. М., 1982.
4. Популярный справочник песен. – М., 1989.
5. Лучшие песни года. – М., 2005
6. Лучшие песни года. – М., 2007

Internet saytlari

1. [.http://www.youtube.com](http://www.youtube.com)
2. <http://portasound.ru/music-search/musika-olam>
3. [www. notomania.ru/noty_pesni.php](http://www.notomania.ru/noty_pesni.php)
4. [www. sheets-piano.ru](http://www.sheets-piano.ru)
5. [www. primanotes.ru](http://www.primanotes.ru)
6. [www. pianonotes.ru](http://www.pianonotes.ru)
7. [www. melodyforever.ru](http://www.melodyforever.ru)
8. www.notonly.ru

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Rossining mashhur estrada kompozitorlari?
2. Rossiya estradasining pop yulduzlarini sanab bering.
3. Alla Pugachyova dasturidagi qaysi asarlarni bilasiz?
4. Keltirilgan asarlarning qaysi biri "Soul" yo'nalishiga mansub?
5. Kompozitor Arno Babadjanyanning qaysi qo'shiqlarini Muslim Magomaev ijro etgan?
6. Kompozitor Raymond Paulsning mashhur qo'shiqlari va ijrochilari?
7. Kompozitor Aleksandr Zatsepinning mashhur qo'shiqlari va ijrochilari?
8. Filip Kirkorov dasturidagi qaysi asarlarni bilasiz?
9. Larisa Dolina dasturidagi qaysi asarlarni bilasiz?
10. Kompozitor A.Paxmutova asarlarini sanab bering.

Vazifalar:

1. "Lyubovg', poxojaya na son" va "Tri schastlivqx dnya" asarining tonallik plani, shakli va ijro dramaturgiyasini analiz qiling.
2. MR3 audio yozuvidagi "Verni mne muzqku", "Lyubovg', poxojaya na son" asarlarini tinglab, xonandalarning ijro uslublari va ijro dramaturgiyasini analiz qiling.
3. Internet saytlaridan Rossiya estrada yulduzlari va ularning repertuari xaqida ma'lumotlar bilan tanishing.

9-mavzu. G'arbiy Yevropa va Amerika kompozitorlarining estrada va jaz asarlari

Tayanch iboralar: repertuar, badiiy asar, stilistik qiyofa, obraz, soul, jaz, improvizatsiya, kuplet, lad, garmoniya, modulyatsiya, naqarot, tessitura, nafas, badiiy ohang, bossa-nova, disko, musiqiy ifoda, artistik mahorat, intonatsion ifodaviylik, qobiliyat.

Ushbu bobda G'arbiy Yevropa va Amerika kompozitorlarining XXchi asrning ikkinchi yarimida yaratgan jaz, klassik estrada, shanson, soul-ballada, disko, bossa-nova va pop-qo'shiqlari joy olgan. Mazkur asarlarni talabalarning o'quv dasturiga kiritilishidan maqsad - yosh ijrochilarga imkon qadar dunyo estrada va jaz musiqasi xaqida bilim berish, dunyoqarashi va fikrlash doirasini kengaytirish, professional darajani mukammal-lashtirish, tovush apparatining va artistik mahoratini rivojlantirish va yuqori badiiy saviyada tarbiyalashdan iboratdir.

Aytish joizki, jaz musiqasi janr sifatida 19-20 asrlar to'qnashish orasida Amerikaning Ng'yu Orlean shahrida afrika va yevropa musiqa kulg'turasi sintezida paydo bo'lgan. Uni afrika ritmik usullari va yevropa garmoniyasining qorishtirmasi desak bo'ladi. Djazning negizi negrlarning folg'klor vokal janrlari: sperichuel, gospel, blyuz, soul va oq tanlilarning shahar folg'klori: kantri, djiga, regtaym, bugi-vugilarida asoslangan. Keyinchalik djaz boshqa millat (ispanlar, inglizlar, frantsuzlar va boshqa) madaniyatlari bilan aralashib rivojlana boshlagan. 1917 yilgacha djaz folklor musiqasi sifatida tan olinar edi. 1917 yilda Ng'yu Yorkning "Viktor" firmasida "Original diksilend djaz bend" deb nomlangan djaz guruxi - beshta oq tanli djaz musiqachilari tomonidan birinchi gramplastinka yozilganidan so'ng, ushbu plastinka butun Amerikani hayratda qoldirdi, va djaz - professional musiqa janri sifatida tan olina boshlandi. Djaz, rok musiqa, pop musiqa va estrada musiqasi janrlari D.Amanullaeva va N.Amanovanning "Istoriya djaza i estradnoy muzqki" o'quv qo'llanmasida batavsil berilgan.

Quyida keltirilgan asarlar asosan pop musiqasiga qarashli soul-ballada, disko, bossa-nova va zamonaviy estrada yo'nalishidagi asarlardan tuzilgan. Estrada pop musiqasi janr sifatida Amerika va Yevropa davlatlarida 1950 yillarda rivojlana boshlagan, va bugungi kunga qadar dunyo shou biznesida birinchi o'rinda turibdi.

Amerikaning mashhur pop va djaz musiqa yulduzlari Frenk Sinatra, Ella Fittsdjerald, Elvis Presli, Tom Djons, Frantsiyaning shanson yo'nalishi yulduzlari Edit Piaf, SHarlg' Aznavur, Jak Brelg', Dalida, Salg'vatore Adamo, Djo Dassen, Mirrey Matg'e, grek Demis Russos, ispaniyalik Xulio Iglesias kabi yirik estrada yulduzlari 1950-1980 yillarda estrada musiqasining tantanali yurishi bilan dunyoni zabt etdilar.

1980-2000-yillarda esa soul-ballada va xip-xop usullaridagi yo'nalishlarda Maykl Djekson, Stiv Uander, Elton Djon, Toni Brekston, Britni Spirs, Uitni Xg'yuston, Kristina Agilera, Lara Fabian, Rikki Martin, Andrea Bachelli, SHakira

va boshqa yorqin estrada yulduzlari ijod qilib, ommaviy janrlarni o'zining yorqin ranlari bilan bezadilar. Aytish joizki, oxirgi davr estrada musiqasi rok musiqasi bilan boyitilgan alfozda rivojlana boshladi. Uning namunasi sifatida Fredi Merkuri (Queen guruhi) ijodini keltirish mumkin. "Boni M", "ABBA", "Arabeski" kabi guruhlar disko va pop yo'nalishida ijod qilib, o'ta mashhur bo'lganlar.

Ushbu bobda keltirilgan chet davlat asarlari talabalar intellektining rivojiga, madaniyat doirasini va badiiy tafakkurini kengayishiga, va shu bilan birga, kuylash texnikasini rivojiga imkon beradi. Asarlar soul, fg'yujn, shanson, disko, pop va jaz-rok stilistik yo'nalishini, badiha (improvizatsiya) texnikasini egallashda, garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini rivojida, psixologik intonatsiya va badiiy ohang ifodasini egallashda foydalidir. Ushbu asarlar ustida ishlaganda ijodiy yondoshish, ijodiy fikrlash va chet tillar (ingliz, frantsuz, italg'yan) talab etiladi. Va albatta, mazkur asarlar ijrochilarga o'z mahoratini namoish etishga, ovoz zaxiralaridan mukammal ravishda foydalana olish imkoniyatini yaratib beradi.

"Summertime" – ingliz tilidagi asar, XX asrning buyuk Amerika kompozitori Djorj Gershvinning "Porgi va Bess" operasidagi mashhur ariya (Klara ariyasi). Opera 1933 yilda yozuvchi Dyubos Xeyvardning asari asosida yozilgan va «Guild Theatre» teatrida qo'yilgan. Opera faqat 20 yildan so'ng, 1955 yilda mashhur bo'lgan, Rossiya va Yevropa davlatlarida ham qo'yilgan. 1976 yilda Klivlendning filarmonik orkestri dasturida ijro etilgan va "Gremmi" mukofotiga sazovor bo'lgan. Asar o'ta mashxur singllar qatoridan joy olib, dunyoning ko'p tillariga o'girilib ijro etilib kelinmoqda. CHarli Parker, Lui Armstrong, Ella Fittsdjerald, Pol Makkartni ijrosidagi turli cholg'u va vokal interpretatsiyalarida o'ta mashhur bo'lgan.

Mazkur asar klassik *jaz stilistik yo'nalishida* yaratilgan, deb izohlasak bo'ladi. Undagi shehr va musiqaning uzviy uyg'unligi va ifodasi, musiqaning dramaturgik kontseptsiyasi - qo'shiq – ariya shakliga va dramaturgiyasiga hos tarzda yaratilgan.

Asarning ijrosida so'z va musiqaning mushtarakligi, yahni nutqiy va musiqiy ohangning uzviyligi talqinida psixologik obrazni yaratish darkordir. Matnning kuy bilan bog'lashda alohida ehtiborni ohangga, pauzalarga, mantiqiy urg'uga qaratish lozim. Asarlarni o'zlashtirish davrida birinchi o'rinda ingliz tilidagi talaffuz ustida, shehriy so'zlarni aniq ritmik ifodasi ustida ishlash lozimdir. SHEhrdagi so'zlarni ingliz tilidagi talaffuzining milliy xususiyatini buzmaganda holda, o'ziga hos ohangdorligida muhim fonetik vositalar tizimida yorqin ifodalash darkor. SHEhrdagi murakkab so'zlar mahnosini, albatta, lug'at orqali tushunib yetish darkordir.

Ushbu ariyadagi so'z uyg'unligidagi musiqiy ohang lirik xarakterga ega bo'lib, ijrochidan mayin va ifodali ijroni talab etadi. Asar kuplet shaklida yozilgan, jaz yo'nalishida fortepiano partiyasidagi garmoniyalar ijrochidan improvizatsiya (badixa) texnikasini ishlatishni talab etadi. Asar ayollar ijrosida

litseyning 3 kurs va konservatriya bosqichiga mos keladi. MP3 – E.Fittsdjerald ijrosida keltirilgan.

SUMMERTIME

Lyric by DU BOSE HEYWARD

Music by GEORGE GERSHWIN

Allegretto semplice

System 1: *mf espr.* *p* *mp*

System 2: 5 *triquillo* *8va* *p* *pp* *molto legato*
 Ea^{ug} Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷
 Sum-mer time an' the liv-in' is

System 3: 10 Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷ Am⁶ Dm F Fmaj⁷ *poco rit.* D[#]dim
 eas-y, fish are jump-in', an' the cot-ton is

14 *a tempo* E B⁷ E Em⁶ Am⁶ E⁷

high. Oh yo' dad-dy's rich,

a tempo

17 Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷ Am D⁷ C Am

an' yo' ma is good - look - in', so hush, lit-tle ba - by,

21 D Dm⁷ Am Caug Am⁶ Caug

don' yo' cry.

25 D⁹ Caug Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷

One of these morn - in's you goin' to rise up

28 Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷ Am⁶ Dm F

sing - in', then you'll spread yo' wings

31 Fmaj⁷ D^{#dim} E *a tempo* B⁷ E Em⁶ E^{7(b5)}

an' you'll take the sky. *a tempo* But till that

34 Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷ Am⁶ E⁷ Am D⁷

morn-in' there's a noth-in' can harm you with

38 C Am D Dm⁷ Am D F C F⁹

Dad - dy an' Mam - my stand - in' by.

43 B^b E⁷/6 Am Am⁶

Summertime,
And the livin' is easy
Fish are jumpin'
And the cotton is high.

But till that morning
There's a'nothing can harm you
With daddy and mamma standing by.

Your daddy's rich
And your mamma's good lookin'
So hush little baby
Don't you cry.

Summertime,
And the livin' is easy
Fish are jumpin'
And the cotton is high.

Your daddy's rich
And your mamma's good lookin'
So hush little baby
Don't you cry.

Summertime,
And the livin' is easy
Fish are jumpin'
And the cotton is high.

But till that morning
There's a'nothing can harm you
With daddy and mamma standing by.

Your daddy's rich
And your mamma's good lookin'
So hush little baby
Don't you cry.

Summertime,
And the livin' is easy
Fish are jumpin'
And the cotton is high.

One of these mornings
You're going to rise up singing
Then you'll spread your wings
And you'll take to the sky.

Your daddy's rich
And your mamma's good lookin'
So hush little baby
Don't you cry.

“**My Way**” – ingliz tilidagi klassik estrada qo‘shig‘i, Amerikaning mashhur estrada –jaz xonandasi Frenk Sinatra ijrosida ilk bor 1969 yilda ijro etilib, o‘ta mashhur asarlar qatoriga kiradi. Bu qo‘shiqni ko‘p mashhur estrada xonandalari o‘z repertuariga kiritgan: Elvis Presli, Tom Djons, Mirey Matg‘e, Robbi Uilg‘yams, Ilg‘ Divo, Muslim Magomaev, Filip Kirkorov, O‘zbekistonda esa Mansur Toshmatov ijrosida kontsertlarda yangragan.

Qo‘shiq kuplet shaklida yozilgan, klassik estrada pop janriga qarashli.

Ikki kupletli qo‘shiqda naqarot avj ro‘lini o‘ynaydi. Bu avjlar mag‘rur va dadil, to‘laqonli tirgakli tovushlarda yangrash kerak. Xonandanining butun vujudi bilan, hamma diqqatini aynan shu baland cho‘qqidagi avjda kontsentratsiya qilingan yorqin va mohirona ijrosini kutadi. Ushbu avj qismlari ijrochidan nihoyatda katta maxoratni, keng diapazonli, tepa pardalardagi tirgakli tovushlarni talab etadi. Asar litsey va konservatoriya tahlil tizimi dasturiga mos keladi. MP3 – F.Sinatra ijrosida keltirilgan.

Words by Gilles Thibault,
English text by Paul Anka

MY WAY

Music by Jacques Revaux
and Claude Francois

Slow rock

4/4

Fmaj⁷ Em⁷ Dm⁹ G⁹sus⁴ G⁷ Dm⁷/C

4 C G⁷ C C/B Gm⁶/B^b

8 A⁷ Dm Dm⁷/C

11 G⁷ C C

And now, the end is near; And so I face the fi-nal
grets, I've had a few, but then a - gain, too few to
loved I've laughed and cried, I've had my fill, my share of

cur - tain. My friend, I'll say it clear, I'll state my
men - tion. I did, what I had to do, and saw it
los - ing, and now as tears sub - side, I find it

case, of which I'm cer - tain. I've lived a life that's
through with-out ex - emp - tion. I planned each chart-ered
all so a - mus - ing. To think I did all

14 C⁹sus⁴ C⁷ F Dm⁷(b⁵)

full. I've trav-eled each and ev - ry high- way, and
course, each care - ful step a - long the by - way, and
that, and may I say "Not in a shy- way", Oh,

17 C/G Dm⁷/G G⁷ Dm⁷/C

more, much more than this, I did it my way.
more, much more than this, I did it my way.
no, oh no, not me, I did it my way".

20 1., 3. C 2. C C Cmaj⁷

Re -// Yes, there were times, I'm sure you

And now, the end is near;
And so I face the final curtain.
My friend, I'll say it clear,
I'll state my case, of which I'm certain.

I've lived a life that's full.
I've traveled each and ev'ry highway;
And more, much more than this,
I did it my way.

Regrets, I've had a few;
But then again, too few to mention.
I did what I had to do
And saw it through without exemption.

I planned each charted course;
Each careful step along the byway,
But more, much more than this,
I did it my way.

Es, there were times, I'm sure you knew
When I bit off more than I could chew.

But through it all, when there was doubt,
I ate it up and spit it out.
I faced it all and I stood tall;
And did it my way.

I've loved, I've laughed and cried.
I've had my fill; my share of losing.
And now, as tears subside,
I find it all so amusing.

To think I did all that;
And may I say - not in a shy way,
"No, oh no not me,
I did it my way".

For what is a man, what has he got?
If not himself, then he has naught.
To say the things he truly feels;
And not the words of one who kneels.
The record shows I took the blows -
And did it my way!

“New York” – ingliz tilidagi asari ham Amerikaning mashhur estrada –jaz xonandasi Frenk Sinatra ijrosida ilk bor 1969 yilda ijro etilib, o‘ta mashhur asarlar qatoriga kiradi. Bu qo‘shiqni ko‘p mashhur estrada xonandalari o‘z repertuariga kiritgan. Vatanparvarlik mavzusi-dagi bu qo‘shiq Amerikaning Ng‘yu York shahriga bag‘ishlangan. Ko‘pincha erkaklar ovozida ijro etilgan.

Ikki kuplet va naqarotdan iborat bu qo‘shiq aniq ritmik usulda yozilgan. Qo‘shiqning boshlang‘ich qismida chaqqon nafas olish (tez surhatda kuylash), so‘zlarni burro va aniq ifodalash va usuldan chiqib ketmaslikka harakat qilish kerak. Naqarot kupletga qaraganda keng, katta ovozda erkin kuylanadi. Bu qo‘shiq Ng‘yu Yorkning boy tarixiga bo‘lgan muhabbat hissini g‘ayratli va dramatik holda samimiy ijro etilishini talab qiladi. Ijro paytida quyidagilarga ahamiyat berish lozim: baland pozitsiyali tovushlarda «tirgikli nafasga» (opornoe dqxanie) suyanib, sof ohang (intonatsiya)da kuylash. Asar litsey va konservatoriya tahlim tizimi dasturiga mos keladi va ushbu kompozitsiyani bitiruv ijro dasturiga kiritish ham tavsiya etiladi. MP3 – F.Sinatra ijrosida keltirilgan.

From the UNITED ARTIST Motion Picture "NEW YORK, NEW YORK"

THEME FROM NEW YORK, NEW YORK

Words by
FRED EBB

Moderately, wiht rhythm

Music by
JOHN KANDER

f Start spread-in' the

news, I'm leaving to - day, I wan-na be a part of it

New York, New York. These vag-a-bond shoes are long-ing to

stray, and step a - round the heart of it New York New York.

To Coda

I wan-na wake up in the cit-y that does n't sleep to find I'm

$B^b\text{maj}^7$ $B^b\text{m}^6$ F^6 $F\text{maj}^7$ $F\text{maj}^7$

king of the hill, top of the heap. My lit-tle town blues

$A\text{m}^7$ D^7 $G\text{m}^7$ $G\text{m}^6$ $G\text{m}^7$ C^7 F

are mealt-ing a - way, I'll make a breand newstart of it in old New

$G\text{m}^7$ C^7 $G\text{m}^7$ C^7 $G\text{m}^7$ C^7 F F^6

York. If I can make it there, I'd make it an - y where, It's up to

$C\text{m}^7$ F^7 B^b $B^b\text{m}^6$ F $D^7(\#5)$ D^7 C^7 D^7

D. S. al Coda

you, New York, New York.

Gm⁷ Am⁷ B^bmaj⁷ C¹¹ F Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷

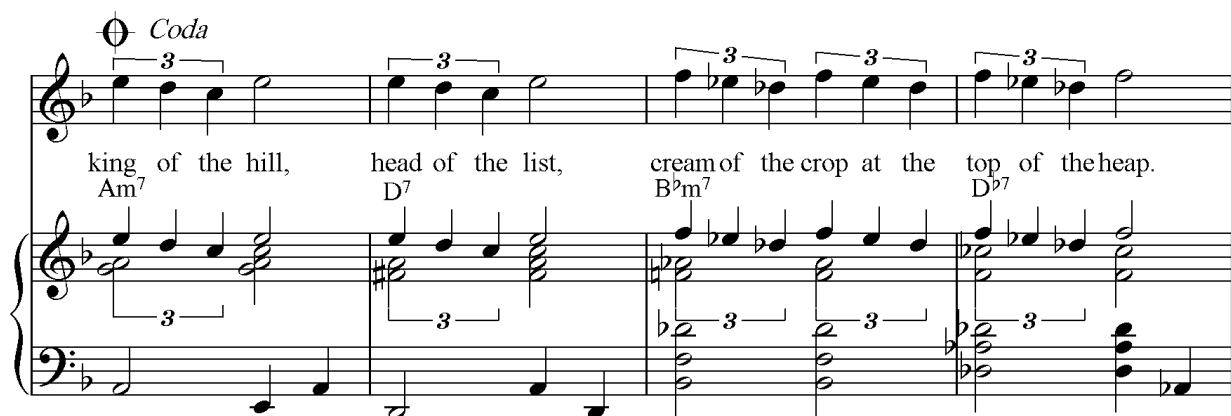
f *mf*

 Coda

king of the hill, head of the list, cream of the crop at the top of the heap.

Am⁷ D⁷ B^bm⁷ D^{b7}

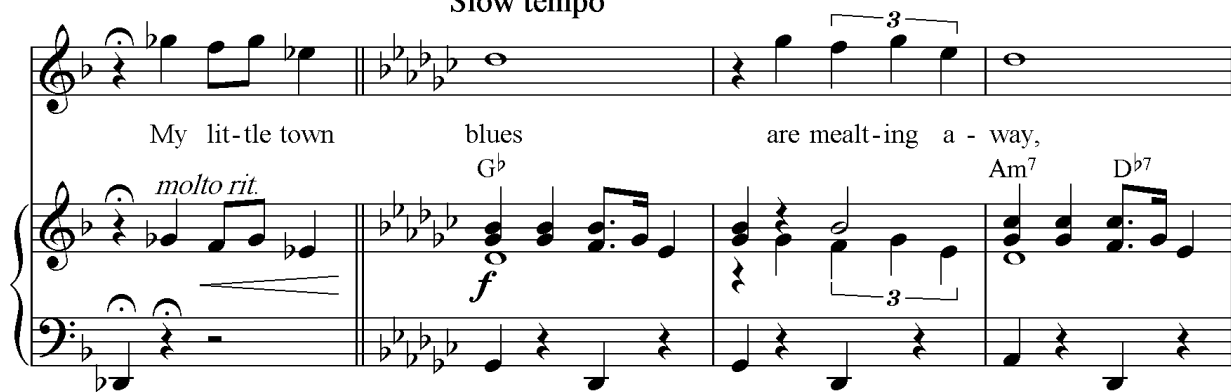

Slow tempo

My lit-tle town blues are mealt-ing a - way,

molto rit. G^b Am⁷ D^{b7}

f

I'll make a brand newstart of it in old New York. If I can

E^bdim Fm^{7(b5)} G^b G^bmaj⁷ D^bm⁷ G^{b7}

make it there I'd make it an - y where, Come on, come through New
 C^b C^bm⁶ G^b E^b7(#5) E^b7 D^b7 E^b7 A^bm⁷ B^bm⁷
 York, New York.
 A^bm⁷ C^b G^b *ff*

[Verse 1:]
 Start spreading the news,
 I'm leaving today.
 I want to be a part of it,
 New York, New York.
 These vagabond shoes are longing to stray
 Right through the very heart of it,
 New York, New York.

[CHorus:]
 I wanna wake up in a city that doesn't
 sleep
 And find I'm king of the hill, top of the
 heap.

[Verse 2:]
 These little town blues are melting away.
 I'll make a brand new start of it
 In old New York.

If I can make it there, I'll make it
 anywhere.
 It's up to you, New York, New York.
 New York
 New York, New York.

[CHorus:]
 I want to wake up in a city that never
 sleeps
 And find I'm a number one, top of the list,
 King of the hill, a number one.

[Verse 3:]
 These little town blues are melting away.
 I'll make a brand new start of it in old New
 York.
 And if I can make it there,
 I'm gonna make it anywhere.
 It's up to you, New York, New York,
 New York

“Je suis malade” – frantsuz tilidagi mashhur asar. Mualliflar Serj Lama va Don Vords qalamlariga mansub ushbu o‘ta tahsirli va fojiali mazmundagi kompozitsiya 1975 yilda mashhur frantsuz estrada yulduzi Dalida uchun yaratilgan va uning ijrosida o‘ta mashhur bo‘lgan. 1995 yilda frantsuz xonandasi Lara Fabian ijrosidagi yangi interpretatsiyada asar yana ham tahsirli ravishda yangradi.

Asarning tuzilmasi va intonatsion tilini musiqiy obrazlar belgilab, variatsiyalashgan qismlar ikki kupletli keng kompozitsiyada aks ettirilgan. Uning obraz tuzilmasi lirik-psixologik, iztirobli va fojiali ohanglarning keskin va keng ekstaz xarakterli kulg‘minatsiya almashuviga asoslangan. Melodik minor ladidagi yig‘isimon, iltijo ohanglardagi musiqiy mato shehrning mahnosini chizib bergan.

Soul stilistik yo‘nalishdagi kompozitsiya chuqur fojiaviy ruhda yangraydi. Naqarot - avj qismlari dramatik ruhdagi, eng tahsirli, jazavali ijroni talab etadi. Unda ijrochi yangi tahsirchan qiyofada, badihaviy jaz yo‘nalishida, baland tessituradagi tovushlarda, ehtirosli va keng ko‘lamli lirik- dramatik ijrosini ko‘rsatishi lozim.

Ushbu asardagi eng murakkab vazifa – badiiy ohang ifodasidir. Asarning ijro dramaturgiyasi shehriy matnga asosan yaratilgan. Bu asar ham o‘ziga hos monospektakldir. SHu o‘rinda ijrochi-xonanda ijodiy fantaziyasini ishlatishi darkor bo‘lib, asarni o‘z hissiyotida, ijodiy xayoloti bilan boyitib, intonatsion tembr va dinamik bo‘yoqlarda, “soul” ifodasida samimiy va tahsirli ijro etilishi talab etiladi. Asarning talqini ijrochidan ijodiy yondoshishni, artistik mahoratni, yangi stilistik qiyofani aks ettirishni talab etadi.

Asar ayollar ijrosi uchun yaratilgan. Bakalavriat va Magistratura ijro dasturiga mos keladi, va ushbu kompozitsiyani bitiruv ijro dasturiga kiritish tavsiya etiladi. MP3 – L.Fabian ijrosida keltirilgan.

JE SUIS MALADE

Paroles de SERGE LAMA

Musique de ALICE DONA

Voice

Piano

8va

Je ne

5 Cm 3 Cm/B^b 3 Fm⁹ 3 Fm⁷

rê-ve plus, je ne fu-me plus, Je n'ai mê-me plus d'his-toire. Je suis

9 B^b 3 3 3 3 3 fois al Coda E^b

seul sans toi, Je suis laid sans toi, Je suis comme un or-phe-lin dans

12 G 3 Cm 3 Cm/B^b 3

un dor-toir, Je n'ai plus en-vie de vi-vre ma vie. Ma vie

15 Fm⁹/A^b 3 Fm⁷ B^b 3 3

ces-se quand tu pars Je n'ai plus de vie et mê-

18 Refrain

E^b G⁷ Cm

me mon lit Se trans-forme en quai de gare Quand tu t'en vas. Je suis ma - la - de

f

22 Cm/B^b Fm⁹/A^b Fm B^b

Com-plè-te-ment ma - la - de Comme quand ma mère sor - tait le soir

26 B^b7 E^b G⁷ Cm

Et qu'elle me lais-sait seul a - vec mon dé-ses-poir, Je suis ma - la - de,

30 Cm/B^b Fm⁹/A^b Fm B^b

par-fai-te-ment ma - la - de, T'ar-rive on ne sait ja-mais quand,

34 B^b7 E^b Fm⁷ A^b

Tu reparson ne sait ja-maisoù Et ça va faire bien-tôt deux ans

38 G G⁷ Coda E^b G⁷

Que tu t'en fous. 2.Comme à // sa pro-pre voix qui chan-te- ra..Je suis ma

42 Refrain Cm Cm/B^b Fm⁹/A^b Fm

la - de, Com-plè-te-ment ma - la - de, Comme quand ma mère sor-

46 B^b 3 B^b7 E^b G⁷

tait le soir Et qu'elle me lais-sait seul a - vec mon dé-ses-poir, Je suis ma-

50 Cm Cm/B^b Fm⁹/A^b Fm

la - de, par - fai - te - ment ma - la - de, Tu m'as pri - vé de

54 B^b B⁷ E^b Fm⁷

tous mes chants, Tu m'as vi - dée de tous mes mots, Et j'ai le cœur com

58 A^b Fm⁶ Fm⁶/A^b Cm/G

plè - te - ment ma - la - de, Cer - né de bar - ri - ca - des,

62 Cm/G Gsus⁴ G⁷ Cm

T'en - tends, Je suis ma - la - - - de...

rall.

Je ne rêve plus je ne fume plus
Je n'ai même plus d'histoire
Je suis sale sans toi
Je suis laide sans toi
Je suis comme un orphelin dans un dortoir

Je n'ai plus envie de vivre dans ma vie
Ma vie cesse quand tu pars
Je n'ais plus de vie et même mon lit
Ce transforme en quai de gare
Quand tu t'en vas

Je suis malade
Complètement malade
Comme quand ma mère sortait le soir
Et qu'elle me laissait seul avec mon
désespoir

Je suis malade parfaitement malade
T'arrive on ne sait jamais quand
Tu repars on ne sait jamais où
Et ça va faire bientôt deux ans
Que tu t'en fous

Comme à un rocher
Comme à un péché
Je suis accroché à toi
Je suis fatigué je suis épuisé
De faire semblant d'être heureuse
Quand ils sont là

Je bois toutes les nuits mais tous les
whiskies
Pour moi on le même goût

Et tous les bateaux portent ton drapeau
Je ne sais plus où aller tu es partout

Je suis malade
Complètement malade
Je verse mon sang dans ton corps
Et je suis comme un oiseau mort
Quand toi tu dors

Je suis malade
Parfaitement malade
Tu m'as privé de tous mes chants
Tu m'as vidé de tous mes mots
Pourtant moi j'avais du talent avant ta
peau

Cet amour me tue
Si ça continue je crèverai seul avec moi
Près de ma radio comme un gosse idiot
Écoutant ma propre voix qui chantera

Je suis malade
Complètement malade
Comme quand ma mère sortait le soir
Et qu'elle me laissait seul avec mon
désespoir

Je suis malade
C'est ça je suis malade
Tu m'as privé de tous mes chants
Tu m'as vidé de tous mes mots
Et j'ai le coeur complètement malade
Cerné de barricades
T'entends je suis malade

“All by my self” – ingliz tilidagi asar. 1972 yilda Erik Karmen yaratgan ushbu ballada eng mashhur estrada asarlaridan biridir. Uni bugungi kungacha ko‘p mashhur xonandalar ijro etgan, ayniqsa Selin Dion ijrosida 1995 yilda asar yangi tusda mashhur bo‘lgan. Aytish joizki, asarning ekspozitsiya qismidagi asosiy musiqiy mato buyuk rus kompozitori Sergey Raxmaninovning Ikkinchi fortepiano va orkestr uchun yozilgan kontsertidan (kontsertning ikkinchi qismi) ishlatilgan.

Soul yo‘nalishidagi ushbu zamonaviy ballada, rivojlangan va variatsiyalashgan kuplet shakliga ega. Tabiiy major ladidagi mahnoli lirik ohang rehitativ sifatida boshlanib, asta-sekin rivojlanadi, va 13chi taktda baland pardalarda chuqur hissiyotli, katta avjli, keng va tahsirli naqarot qismi yangraydi. Naqarot – asar dramaturgiyasidagi va ijrosidagi eng murakkab qismdir, chunki o‘zining baland pardalardagi keng va chuqur mahnoli, iztirobli ruhdagi tasdiqlovchi musiqiy ohang - katta nafas, tirgakli yorqin tovushlarni, jo‘shqin va hissiyotli, nozik nyuansli, tahsirli ijroni talab etadi. Ayniqsa, oxirgi naqarotdagi eng baland nuqta re bemolg’ major tonalliga ko‘chib, lad va garmonik o‘zgaruvchan rangdor va yangi musiqiy mato, ijrochidan asarning dinamikasini rivojlantirib, yana-da kuchaytirishini talab etadi. Ushbu oxirgi eng murakkab naqarotdagi epizod keng diapazonli kuchli tovushlarni, va o‘ta ihtirosli ijroni talab etadi. Forteplanodagi jo‘rnavor ijrosi ham baland texnik va hissiyotli ijroni talab etadi. Ayniqsa ikki kuplet orasidagi cholg’u qismida yangraydigan yangi epizod: 22-31chi taktlardagi fortepiano tizimidagi lad va garmonik o‘zgaruvchan rangdor va yangi musiqiy mato, asarning dinamikasini rivojlantirib, yana-da kuchaytirishi talab etiladi.

Asarning murakkabligi nafaqat musiqaning xarakter almashuvi va baland tessiturali kulg’minatsiyalarida, balki asarning yirikligi va keng ko‘lamligidadir. Asarning talqini ijrochidan vokal va jismoniy chidamlilikni talab etadi, ayniqsa, oxirgi kulg’minatsiyali naqarot qismida. Musiqa xarakterining samimiy, nozik lirikadan jazavali (ekstazli) kulg’minatsiya pafosigacha keskin o‘zgarishi, ijrochidan puxta texnik tayyorgarlikni, yuqori artistik mahoratni talab etadi.

Asarning yana bir murakkab qirrasini – aniq talaffuz va psixologik holatdagi dinamik nyuanslarni nozik ijrosini ifoda etishdir. Ushbu asarni tanlaganda talabaning ovoz diapazonini, texnik tayyorgarligini va fizik xolatini ehtiborga olish lozim. Asar ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, ijodiy fantaziya, artistizm tizimini namoyish etishga imkon berib, yana u ovoz diapazonini kengaytirishda, tirgakli

tovush, chuqur va uzun nafasda kuylash, va manerali ijro ko'nikmalarini puxta egallashda foydalidir.

Aytish joizki, asar ko'proq ayollar ijrosida yangrab kelmoqda, lekin o'qish jarayonida erkak ovozlar uchun ham foydalidir. Berilgan nota klaviridagi tonallik metstso soprano va bariton ovozlariga to'g'ri keladi. Tenorlar uchun tonallik ikki tonga ko'tariladi. Ballada Bakalavriat va Magistraturaning ijro repertuariga mos keladi, va ushbu kompozitsiyani bitiruv ijro dasturiga kiritish tavsiya etiladi. MR3 – S.Dion ijrosida keltirilgan.

ALL BY MYSELF

Words by Eric Carmen.
Music by Sergey Rachmaninov &
Eric Carmen.

Slowly ♩ = 58

Voice

Piano

When I was young I ne-verneed-ed an - y - one,

and mak-ing love was just for fun. Those days are gone.

4 A⁹/G F^{#7}sus⁴ F^{#7} Bm Dm Aadd⁹/C[#] Bm⁷(b5) E/G[#]

Dm⁶/A A

7 A Dm⁶/A A

Liv-in' a-lone,
Hard to be sure,

I think of all the friends I've known,
some-times I feel so in - se - cure,

9 Em/G F[#]7sus⁴ F[#]7(5) Bm Dm Dm⁶ Aadd⁹/C[#] F[#]7sus⁴ F[#]7

but when I dial the te - le - phone,
and love so dis-tant and ob - scure,

no - bo - dy's home.
re-mains the cure.

12 B⁷ Dm/E E⁷sus⁴ E⁷ A *A tempo* Chorus: C[#]m⁷ Em/G F[#]7sus⁴ F[#]7

All by my - self, don't wan-na be all by my -

rit.

16 Bm Dm/F E⁷ A C[#]m⁷

self an - y - more. All by my - self, don't wan-na be

19 Em/G F#7sus4 F#7 Bm Dm/F E7 Cmaj7 B7

all by my - self an-y - more.

rit.

22 Em D/F# G Am F#m7(b5) B11(b9b13) B7/F# Em D/F# G

25 Am F#m7(b5) B11(b9b13) B7/D# Em D/F# G C#7/E# C#7

28 F#m7(b5) B7 Em7(b5) A7 Dm7(b5) G7

rit.

31 A Slowly ♩ = 58 A Dm6/A A

When I was young I ne-ver need-ed an - y - one,

34 A^9/G $F\#7sus^4$ $F\#7$ Bm Dm $Aadd^9/C\#$ $Bm^7(b5)$ $E/G\#$

and mak-ing love was just for fun. Those days are gone.

rit.

37 A $C\#m^7$ Em/G $F\#7sus^4$ $F\#7$ Bm 3

All by my - self, don't wan-na be all by my - self an-y

41 $Bm^7(b5)$ D^b Fm^7

more.

44 A^b/C^b B^b7sus^4 B^b $E^b m$ $F\#m$ A B D^b

All by my - self,

47 *repeat ad lib. and fade*

Fm7 A^bm/C^b B^b7sus⁴ B^b7 E^bm F[#]m/A A^b7

don't wan-na live, oh.

8va

When I was young
I never needed anyone
And making love was just for fun
Those days are gone.

Living alone
I think of all the friends I've known
When I dial the telephone
Nobody's home.

All by myself
Don't wanna be
All by myself
Anymore

Hard to be sure
Sometimes I feel so insecure
And love so distant and obscure
Remains the cure

All by myself
Don't wanna be
All by myself
Anymore.
All by myself
Don't wanna live
All by myself
Anymore.

When I was young
I never needed anyone
Making love was just for fun
Those days are gone.

All by myself
Don't wanna be
All by myself
Anymore.

All by myself
Don't wanna be

Don't wanna be
By myself
By myself
Anymore.

By myself
Anymore

All by myself
Don't wanna be

I've never, never,
Never needed anyone.

“Et Si Tu N’existait Pas” – frantsuz tilidagi “Yonimda bo‘lmasang agar” deb noilangan ushbu qo‘shiq Frantsiyaning mashhur estrada yulduzi Djo Dassen ijrosida juda mashhur bo‘lgan. Mashhur italg‘yan kompozitori va xonandasi Tuto Kutung‘yo qalamiga mansub mazkur qo‘shiq 1974 yilda Djo Dassen uchun yaratilgan. 1975 yilda Xalqaro “Midem” festivalida (Frantsiya) Djo Dassenning

yangi diski namoyish etilgan, va xonandaning bevaqt o‘limiga qadar – 1980 yilgacha qo‘shiq o‘ta mashhur bo‘lib, “Oltin alg‘bom” diskiga kiritilgan.

Disko yo‘nalishidagi ushbu qo‘shiq bandli-naqarot shaklida yozilgan bo‘lib, psixologik-dramatik xarakterga ega. Lirik obraz qo‘shiqning boshidan oxirigacha chuqur tahsirchan musiqiy vositalar bilan sug‘orilgan. Bu yerda yangi zamonaviy estrada uslubidagi “Disko va “soul” yo‘nalishlarida o‘z ifodasini topgan.

Ijro paytida quyidagilarga ahamiyat berish lozim: to‘lqinsimon, lirik xarakterdagi ohangning lad- garmonik ifodasini albatta his etib, tinglovchiga yetkazish lozim; baland pozitsiyali tovushlarda sof ohang (intonatsiya)da kuylash, va albatta badiiy ohang ifodasidir. Ruhiy qiyofa (psixologik obraz) zamonaviy estrada ijrochiligi uslubida o‘z aksini topmog‘i lozim.

Qo‘shiq bariton ovozlarda yaxshi jaranglaydi. Fonogramma minus formatida ijro etish tavsiya etiladi. Litsey va konservatoriya dasturiga mos keladi. Bitiruv dasturida Estrada simfonik orkestr jo‘rligida ijro etish uchun partitura formati mavjud. MP3 – Djo Dassen ijrosida keltirilgan.

Et si tu n'existais pas,
Dis-moi pourquoi j'existerais.
Pour traîner dans un monde sans toi,
Sans espoir et sans regrets.

Et si tu n'existais pas,
J'essaierais d'inventer l'amour,
Comme un peintre qui voit sous ses
doigts
Naître les couleurs du jour.
Et qui n'en revient pas.

Et si tu n'existais pas,
Dis-moi pour qui j'existerais.
Des passantes endormies dans mes
bras
Que je n'aimerais jamais.

Et si tu n'existais pas,
Je ne serais qu'un point de plus
Dans ce monde qui vient et qui va,
Je me sentirais perdu,
J'aurais besoin de toi.

Et si tu n'existais pas,
Dis-moi comment j'existerais.
Je pourrais faire semblant d'être moi,
Mais je ne serais pas vrai.

Et si tu n'existais pas,
Je crois que je l'aurais trouvé,
Le secret de la vie, le pourquoi,
Simplement pour te créer
Et pour te regarder.

ET SI TU N' EXISTAIT PAS

Words by P. DELANOE and C. LEMESLE

Music by J.DASSIN and J. BAUDLOT

Slow rock

Dm

5 Dm Gm⁶

Et si tu n'e - xis - tait pas Dis moi pour - quoi j'e - xis - te - rait

8 Gm A⁷

Pour trai - ner dans un mon - de sans toi Sans es - poir et

11 Dm⁷

sans re - gret Et si tu n'e - xis - tait pas

Detailed description: This is a musical score for a song in French. It is written for piano and voice. The key signature has two flats (Bb and Eb), and the time signature is 4/4. The tempo/style is 'Slow rock'. The score is divided into four systems. The first system shows the piano introduction with a Dm chord. The second system starts at measure 5, with lyrics 'Et si tu n'e - xis - tait pas' and 'Dis moi pour - quoi j'e - xis - te - rait'. The third system starts at measure 8, with lyrics 'Pour trai - ner dans un mon - de sans toi' and 'Sans es - poir et'. The fourth system starts at measure 11, with lyrics 'sans re - gret' and 'Et si tu n'e - xis - tait pas'. Chord changes are indicated above the staff: Dm, Gm6, Gm, A7, and Dm7.

14 Gm⁶

J'es - saye - rais d'in - ven - ter L'a - mour Comme le pein

17 Gm C⁷ F

tre qui voit sous ses doigts Naot - re les cou - leurs du jour

20 A⁷ Dm

Et qui n'en re - vient pas

24 Gm⁷ 1. 2. C⁷ Fade

“From Souvenirs to Souvenirs” – buyuk Grek estrada yulduzi Demis Russos ijrosida 70-chi yillarda o‘ta mashhur bo‘lgan qo‘shiq.

Erkaklar ijrosi uchun mo‘ljallangan bu qo‘shiqda xonandalik nafas yo‘llarini mukammallashtirish, registrnlarni silliqlash, ovozning kuychanligi (kantilena) darajasini yo‘naltirish ustida ishlash talab etiladi.

Qo‘shiq “Bossa nova” yo‘nalishida, o‘zgaruvchan minor ladida yaratilgan. O‘rtacha tempda, mayin lirik holatda boshlangan qo‘shiq, naqarotga kelib dramatik holatda ijro etiladi. Naqarot qo‘shiqda avj rolini o‘ynagan holda ikkinchi kupletda ikki marta qaytariladi. Ijrochidan esa yana ham baland pardalarga ko‘tarilib, erkin improvizatsion ijroni talab qiladi.

Asar qulay tessiturada, yaxshi yangraydigan markaziy tovushlarda yaralgan, to‘g‘ri tonallikda ijro etilsa qiyinchiliklar tug‘dirmaydi. U kantilena, tirgak tovush, registrnlarni silliqlashida foydalidir. Ishlash jarayonida asosiy urg‘u “soul” yo‘nalishini ifodasiga qaratilishi lozim. Keltirilgan nota varianti bariton ovozlar uchun mo‘ljallangan. Tenor ovozlar uchun tonallikni 1-1,5 ton ko‘tarish lozim. Konservatoriya bosqichi dasturida ishlatish tavsiya etiladi. MP3 – D.Russos ijrosida berilgan.

FROM SOUVENIRS TO SOUVENIRS

Music and text by S. VLAVIANOS,

R. CONSTANDINOS

As song by DEMIS ROUSSOS

Beat ♩ = 120

Voice

Piano

Dm⁷ Gm⁷

In lone - ly room
There'll ne - ver be

4 C⁷ Fmaj⁷ Gm⁷

and emp - ty chair
a - no - ther you

a - noth - er days
no one will share

8 A⁷ Dm⁷ Gm⁷

so hard to bear. The things a round
the roads we knew. And now the love-

12 C⁷ F Dm⁷ Gm⁷

me when I see re-mind me of they're burst-ing how
- ly - ness has come to take your place I close my eyes

16 A⁷ Dm⁷

you used to be. From sou-ve-nirs to mysou-ve-
and see your face.

21 Gm⁷ C⁷ F

nirs I live. The days gone by when I'm so old to give.

26

Em⁷ Dm⁷ Gm⁷

From sou - ve - nirs to my sou - ve - nirs I live the dreams

30

A⁷ A⁷ Dm⁷ Repeat and fade

you left be - hind that keep on turn - ing in my mind.

In lonely room and empty chair
 Another day so hard to bear.
 The things around me when I see remind me of
 They're bursting how you used to be.

From souvenirs to my souvenirs I live.
 The days gone by when I'm so old to give.
 From souvenirs to my souvenirs I live
 The dreams you left behind
 That keep on turning in my mind.

There'll never be another you
 No one will share the roads we knew.
 And now the loveliness has come to take your place
 I close my eyes and see your face.

“Je T’aime” – frantsuz tilidagi o‘ta go‘zal va qayg‘uli ballada muxabbat va ayriliq mavzusida kuylanadi. Rik Allison musiqasiga mashxur Frantsuz xonandasi Lara Fabian shehr yozgan va o‘zi ijro etgan. Ushbu asar bilan Lara Fabianning estrada sahnasidagi xonandalik karg‘erasi 1995chi yilda boshlangan. Ballada Lara Fabianning birinchi alg‘bomidan joy olib (“Pure” 1997 yil) uning eng mashhur qo‘shiqlari sarasiga kiradi.

Klassik estrada yo‘nalishidagi 4/4 o‘lchamdagi variatsiyalashgan naqaratli keng kompozitsiya mahnoli minor, “kantilena-yig‘i” ladida yozilgan. Ekspozitsiya qismidagi musiqiy mato tertsiya va kvartaga sakrashli sinkopali ohang asosida tuzilgan, va ijrochidan mahnoli va aniq intonatsion ijroni talab etadi. Asarning murakkabligi, nazarimizda, ko‘pqirrali ritmik va lad-intonatsiya aylanmalaridadir. Va shu bilan birga, ushbu qismda frantsuz tilidagi so‘zlarning aniq talaffuzi ijrochilardan puxta tayyorgarlikni talab etadi. Faqat nozik improvizatsion ijroda ularni bezash mumkin. Bu ijrochidan sinkopali sakkiztali notalarni va garmonik passajlarni asarning ritmik setkasi ichida rivojlangan qobiliyat orqali his etish va ijro etishni talab etadi.

Asarning musiqiy obrazi o‘tkirlashgan eshitish va egiluvchan garmonik ohang yo‘nalishini nozik nyuansirovkasida belgilanadi. 23-taktida boshlangan katta dramatik avj ijrochidan motamsimon ruhiy obrazni nozik va sezgirlik bilan ifodalashni talab etadi. Ushbu avj asarning cho‘qqisi bo‘lib, ehtirosli va ruhiy tahsirli ijroni talab etadi.

Mazkur ballada ijrochilarga musiqiy mahorat, yorqin obraz, badiiy fantaziya, artistik mahoratni namoyish etishga imkon beradi. SHaksiz, asarni o‘zlashtirmoq rahbar va jo‘rnavoz birgaligida puxta shug‘ullanishni talab etadi. Asarni metstso-soprano ovozlarigadasturiga, konservatoriya tizimiga kiritish tavsiya etiladi. MP3 – L.Fabian ijrosida keltirilgan.

Paroles: LARA FABIAN

JE T’AIME

Musique: RICK ALLISON

Guitare: Capo 1er fret ♩ = 62

Piano

6 C Fm Cm/E^b

1. D'accord, il ex-istait d'autres fa-çons de se quit-ter Quel-

9 Fm Cm/E^b

ques é-clats de verre Au - raient peut-être pu nous ai - der Dans

11 D^b D^badd⁹ D^b Fm/C B^bm B^bm(add⁹) B^bm

ce si-lence a- mer, j'ai dé- ci - dé de par - don- ner Les

13 Gm^{7(b5)} Csus⁴ C

er - reurs qu'on peut faire à trop s'ai - mer. 2.D'ac-

15 Fm Fm(add⁹) Fm Cm/E^b

(2) cord, - la pe-tite fille en moi sou - vent te ré-cla- mait. Pres-

(3) cord, je t'ai con - fié tous mes sou- rires, tous mes se-crets Même

17 Fm Fm(add⁹) Fm Cm/E^b

que comme u - ne mère, tu me bor-dais, me pro-té - geais Je

ceux, dont seul un frère est le gar-dien i - na-vou-é Dans

19 D^b D^badd⁹ D^b Fm/C B^bm B^bm(add⁹) B^bm

t'ai vo-lé ce sang qu'on n'au-rait pas dû par - ta-ger A

cette mai-son de pierre, Sa-tan nous re-gar- dait dan - ser J'ai

21 Gm^{7(b5)} C^{sus4} C

bout de mots, de rêves je vais cri - er.

tant vou-lu la guerre de corps qui se fai- saient la paix.

23 Fm Gm7(b5) Fm/A^b B^bm

Je t'aime, je t'aime comme un

25 Fm Cm/E^b D^bmaj7 A^b/C B^bm Csus⁴ 3 C

fou, comme un sol- dat Comme u- ne star de ci- né- ma

27 Fm Gm7(b5) Fm/A^b B^bm

Je t'aime, je t'aime Comme un

29 Fm Cm/E^b D^bmaj7 A^b/C B^bm Csus⁴ C

loup, comme un roi Comme un homme que je ne suis pas Tu vois, je

31 1. Fm Fm(add9) Fm 2. D^b E^b

t'aime comme ça. 3. D'ac - t'aime comme ça.

34 Fm E^b/G A^b B^bm C^{sus}4 C

38 Fm Gm^{7(b5)} Fm/A^b B^bm

Je t'aime, je t'aime comme un

40 Fm Cm/E^b D^bmaj⁷ A^b/C B^bm C^{sus}4 C

fou, comme un sol- dat Comme u- ne star de ci- né - ma

42 Fm Gm^{7(b5)} Fm/A^b B^bm

Je t'aime, je t'aime je t'aime je t'aime je t'aime je t'aime Comme un

44 Fm Cm/E^b D^bmaj⁷ A^b/C B^bm Csus⁴ C *ad lib. hors tempo*

loup, comme un roi Comme un homme que je ne suis pas Tu vois, je t'aime comme ça.

46 Fm Cm/E^b D^bmaj⁷ Csus⁴ C Fm

Tu vois, je t'aime comme ça.

D'accord, il existait
D'autres façons de se quitter
Quelques éclats de verre
Auraient peut-être pu nous aider
Dans ce silence amer,
J'ai décidé de pardonner
Les erreurs qu'on peut faire
à trop s'aimer.

D'accord, la petite fille en moi
Souvent te réclamait
Presque comme une mère,
Tu me bordais, me protégeais

Je t'ai volé ce sang
Qu'on n'aurait pas dû partager
A bout de mots, de rêves je vais crier

Je t'aime, je t'aime
Comme un fou comme un soldat
Comme une star du cinéma
Je t'aime, je t'aime
Comme un loup, comme un roi
Comme un homme que je ne suis pas
Tu vois, je t'aime comme ça

D'accord, je t'ai confié

Tous mes sourires, tous mes secrets
Même ceux, dont seul un frère
Est le gardien inavoué
Dans cette maison de pierre,
Satan nous regardait danser
J'ai tant voulu la guerre de corps
Qui se faisaient la paix.

Je t'aime, je t'aime
Comme un fou, comme un soldat
Comme une star de cinéma
Je t'aime, je t'aime
Comme un loup, comme un roi
Comme un homme que je ne suis pas
Tu vois, je t'aime comme ça.

“**The lady in red**” – mashhur Yevropa ijrochisi Kris De Burg yaratgan va o‘zi ijro etgan. Asar 1990 yillarda dunyoda mashhur bo‘lgan. “Qizil libosli ayol” deb nomlangan ingliz tilidagi qo‘shiq Kris de Burgning turmush o‘rtog‘i – Diana ismli ayolga bag‘ishlangan. Ammo bu asarni Buyuk Britaniyaning malikasi Diana (Printsessa Diana) asarni o‘ziga bag‘ishlanganligi xususida Kris de Burgga o‘z minnatdorchiligini bildirgan...

Asarning ijrosi talabdan keng diapazonli ovozni talab etadi. Registrnlarni silliqlashga, musiqiy jummalarni aniq va ravshan ifodalashga foydali. Aloxida ehtibor chuqur va katta nafasda kuylashga qaratilishi kerak. Texnik jixatdan murakkab asarlar qatoriga kiradi. Bu asarda ijrochining vazifasi –toza intonatsiya va asarning ritmik jixatlarida ishlash, so‘zlarni aniq ifodasi va artistik mahoratdan iboratdir. Bunda katta nafasni to‘g‘ri taqsimlash, va kulg‘minatsiya qismidagi nafas setksini to‘g‘ri ishlatishga qaratish zarur. Asar yuqori registrni shakllantirish va mustaxkamlash uchun foydalidir.

Litsey va konservatoriyaning ayollar va erkaklar ijrosi uchun tavsiya etiladi. MP3 – Kris De Burg ijrosida keltirilgan.

THE LADY IN RED

Text and music by CHRIS DE BURGH

Slow rock ♩ = 76

Chords: B^badd⁹, Dm⁷, E^bmaj⁷, F⁷sus⁴, B^bmaj⁷, E^bmaj⁷, Fadd⁹

Voice: I've

Piano:

3. ne - ver seen you look - ing so love - ly as you did to - night
ne - ver seen so ma - ny men ask you if you want - ed to

4 D⁷ D⁷/F[♯] 1. Gm F

I've ne - ver seen you shine so bright oh - oh -
 They're look - ing for a lit - tle ro -

6 E^b F 2. Gm B^b/F E^bma⁷

- oh. I've // mance, giv-en half a chance. and I've

9 Cm⁷ F⁷ F[♯]o

ne-ver seen that dress you're wear - ing Or the high-lights in your hair that catch your eyes

11 Gm F F/E^b B^b Dm⁷ E^bma⁷ F 3 F[♯]o

I have been blind. The La-dy in red is danc-ing with

15 Gm F Gm Cm⁷ F

me cheek to cheek. There's no-bo-dy here, it's just you and

19 B^bmaj⁷ A^bmaj⁷/B^b B^b E^bmaj⁷

me. It's where I wan-na be and I hard-ly know.

22 D⁷/F[#] Gm C⁷/E

This beaut-y by my side I'll ne-ver for-

25 Cm⁷ E^b/F B^badd⁹

get the way you look to- night.

I've never seen you looking so lovely
as you did tonight
I've never seen you shine so bright
I've never seen so many men ask you
If you wanted to dance
They're looking for a little romance,
Given half a chance
I have never seen that dress you're wearing
Or the highlights in your head
That catch your eyes
I have been blind.

The lady in red is dancing
With me cheek to cheek
There's nobody here, it's just you and me,
It's where I wanna be
But I hardly know this beauty by my side
I'll never forget,
The way you look tonight

I've never seen you looking so gorgeous
As you did tonight
I've never seen you shine so bright
You were amazing
I've never seen so many people
Want to be there by your side
And when you turned to me and smiled,
It took my breath away
I have never had such a feeling
Such a feeling of complete and utter love,
As I do tonight

The way you look tonight
I never will forget, the way you look
tonight
The lady in red
The lady in red
The lady in red
My lady in red (I love you.)

“Somos novios” – mashhur Italiyalik xonanda Andrea Bocelli ijrosidagi lirik qo‘shiq, italg‘yan tilida ijro etiladi. Andrea Bocellining ijro dasturidagi mashhur asarlaridan biri. Asar ilk bor 2006 yilda Kristina Agilera bilan duet tarzida ijro etilgan.

Ushbu qo‘shiq ansamblidagi duet - erkak va ayol ijrosiga mo‘ljallangan. Asarning vokal doirasi o‘rta diapazonli erkak va ayollar ovozi uchun yaratilgan bo‘lib, soul yo‘nalishidagi lirik va samimiy ijroni talab etadi. Mazkur qo‘shiq rivojlangan kuplet shaklida, bossa-nova ritmik usulida, soul stilistik yo‘nalishida yaratilgan.

Ushbu asardagi eng murakkab vazifa – badiiy ohang ifodasidir. Asarning ijro dramaturgiyasi shehriy matnga asosan yaratilgan. Ushbu asar ham o‘ziga hos monospektakldir. Bu o‘rinda xonanda ijodiy fantaziyasini ishlatib, asarni o‘z hissiyotida, ijodiy xayoloti bilan boyitib, intonatsion tembr va dinamik bo‘yoqlarda, “soul” ifodasida samimiy va tahsirli ijro etishini talab etadi.

Asar oddiy minor ladida, lirik ohanglar bilan yo‘g‘rilgan. Musiqaning fortepianodagi dastlabki tovushlari va ohangi ijrochi va tinglovchini o‘zining lirik va mayin, nozik ranglardagi iztirobli holatlarga olib kiradi.

Klassik estrada yo‘nalishidagi melodik tuzilma asarning rang-obrazlarida chuqur va iztirobli, va shu bilan birga, nozik lirik rang-obrazlarida yaqqol ifodalangan. Asarni ijrosida matndan kelib chiqib yondoshish zarur. Qo‘shiqning obraz tuzilmasi lirik- psixologik xarakterga ega bo‘lib, samimiy nozik lirik ohanglarda ifodalangan. Forteplano akkompanimentidagi garmonik tizimi septakkordlar bilan bezatilib, nozik psixologik kechinmalarni ifodalashga

qaratilgan. Asar ijrochidan nolalarga boy kantilena tovushlarini mohirona ishlatishni, soʻzlarning aniq va ifodali talaffuzini, obrazli ijro manerasining nozik nyuanslarini mohirona ifoda etishga, va asardagi avj qismlarini toʻlaqonli ijrosini talab etadi.

Asar soul stilistik yoʻnalishini egallashda, badiha texnikasini, ansambl ijrosidagi garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini rivojida, psixologik intonatsiya qirralarini egallashda foydalidir. U ijrochidan shaklni yaxlitligini buzmaganda, chuqur hissiyotli, yorqin obrazli, ixtirosli ijroni talab etadi. Asar duet shaklidagi ansambl ijrosi uchun moʻljallangan.

Asarni xonandalik ansambli fanida duet boʻlib ijrogʻetish tavsiya etiladi. Litsey va konservatoriyaning repertuaridan joy olgan. MP3 – A.Bochelli va K.Agilera ijrolarida keltirilgan.

Somos novios

Words and music by
Wayne and Armando Manzanera

Slow rock

Piano

5

So-mos novi-os pues los dos sen-ti-mos mu-tuo a-mor pro-

8

fun-do y con e-so ya ga-

11

na-mos lo mas gran-de De es-te mun-do Nos a-

14

ma mos, nos be - sa- mos co-mo novi-os nos de-

17

sa- mos y has - ta a ve-ces sin mo - ti-vo, sin ra-zon nos e - no-

20

ja-mos. So-mos novi-os man-te -

23

ne-mos un ca - ri - no lim- pio y pu - ro co - mo

26

to - dos pro - cu - ra-mos el mo men-to mas os - cu - ro.

29

Para hab - lar- nos pa - ra dar-nos el mas dul-ce de los

32

be - sos re - cor - dar de que co - lor son los ce - re - zos sin ha -

35

cer mas co-men-tar-ios so-mos novi-os. Nos a-

38

ma - mos, nos be - sa-mos co-mo nov-ios nos de - sa- mos

41

y has-ta a ve- ces sin mo - ti-vo, sin ra-zon nos e-no - ja- mos.

45

Para hab - lar - nos pa - ra dar-nos el mas dul-ce de los

48

be- sos re-cor - dar de que co-lor son los ce - re- zos sin ha -

51

cer mas co-men-tar-ios so-mos novi-os. So-mos

54

novi-os so-mos novi-os.

Somos novios
Pues los dos sentimos
Mutuo amor profundo
Y con eso ya ganamos
Llo más grande
De este mundo

Nos amamos, nos besamos
Como novios
Nos deseamos y hasta a veces
Sin motivo, sin razón
Nos enojamos

Somos novios
Mantenemos un cariño
Limpio y puro
Como todos
Procuramos el momento
Más oscuro

Para hablarnos
Para darnos el más dulce de los besos
Recordar de qué color son los cerezos
Sin hacer mas comentarios
Somos novios

It's just impossible
Nos amamos, nos besamos
Como novios
Nos deseamos y hasta a veces
Sin motivo, sin razón

Nos enojamos
Sin motivo, sin razón
Somos novios
Mantenemos un cariño
Limpio y puro

Como todos
Como todos
Procuramos
El momento más oscuro

Para hablarnos
Para darnos el más dulce de los besos
Recordar de qué color son los cerezos
Sin hacer mas comentarios

Somos novios
Somos novios
Siempre novios
Somos novios

“I will always love you” – Amerikaning mislsiz yulduzi, beqiyos va ajoyib ovoz sohibi, professional dunyo estrada xonandaligi rivojiga katta hissa qo‘shgan, bevaqt hayotdan ko‘z yumgan, takrorlanmas **Uitni Xg’yuston** dasturidagi asar. “Teloxranitelg” kinofilg‘mida yangragan mashhur va ijro texnikasi bo‘yicha murakkab estrada asarlaridan biri. Musiqi v shehr muallifi – Dolli Parton.

Asarning tuzilmasi va intonatsion tilini musiqiy obrazlar belgilab, variatsiyalashgan qismlar ikki kupletli keng kompozitsiyada aks ettirilgan. Uning obraz tuzilmasi lirik-psixologik, iztirobli va yorqin tantanavor, keskin va keng ekstaz xarakterli kulg‘minatsiya almashuviga asoslangan. Major ladidagi variatsiyalashgan musiqiy mato atigi to‘rt misrali shehrning mahnosini rang-ba-rang nozik badixaviy ijroda chizib bergan.

Soul stilistik yo‘nalishdagi kompozitsiya sevgi izhori og‘ushidagi nozik lirik ruhda yangraydi. Naqarot - avj qismlari uch marta yangrab, tantanavor ruhdagi, eng tahsirli, jazavali ijroni talab etadi.

Ushbu asardagi eng murakkab vazifa – badiiy ohang ifodasidir. Asarning ijro dramaturgiyasi shehriy matnga asosan yaratilgan. Bu asar ham o‘ziga hos monospektakldir. SHu o‘rinda ijrochi-xonanda ijodiy fantaziyasini ishlatishi darkor bo‘lib, asarni o‘z hissiyotida, ijodiy xayoloti bilan boyitib, intonatsion tembr va dinamik bo‘yoqlarda, “soul” ifodasida samimiy va tahsirli ijro etilishini talab etiladi. Asarning talqini ijrochidan nozik badihaviy ijroni, baland tessituradagi tirgakli ovozn, ijodiy yondoshishni, artistik mahoratni, yangi stilistik qiyofani aks ettirishni talab etadi.

Asar ayollar ijrosi uchun yaratilgan. Bakalavriat va Magistratura ijro dasturiga mos keladi, va ushbu kompozitsiyani bitiruv ijro dasturiga kiritish tavsiya etiladi.

I WILL ALWAYS LOVE YOU

Words and Music by
DOLLY PARTON

Freely Verse 1:

Voice

1. If I should stay, I would
on - ly be in your way. So I'll go, but I
know I'll think of you ev-'ry step of the way. And

Tempo ♩ = 60

9 A F#m Dmaj7 E A F#m Dmaj7 E

Chorus: I will al-ways love you. I will al-ways

mp

13 A(2) D

love you. You my

cresc. *mf*

16 A/C# 3 Bm7 A/E B/E A Bm/A

dar - ling, you. Hmm. 2. Bit - ter - sweet mem-o

19 A E/G# F#m C#m/E D E

ries that is all I'm tak - ing with me. So, good

22 A 3 E/A A E/G# F#m C#m/E To Coda

bye. Please, don't cry. We both know I'm not what you, you

25 1. Dmaj7 E To next Strain 2. Dmaj7 E D.S. al Coda Chorus: A F#m

need. And I 4. I I

... end solo *f*

28 D E A F#m D E A D/A

will al-ways love you. I will al-ways love you.

32 A D.S. al Coda Dmaj7 E N.C. B G#m

C#m/E Cm/E Bm/E love. And I

molto rit. *ff* *f*

36 E F# B G#m C#m7 F#

will al-ways love you. I will al - ways love

39 B G#m Emaj7 F# B G#m C#m7 F#

you. I will al - ways love you. I will al - ways love

43 B G#m Emaj7 F# B G#m

you. 3 I will al - ways love you.

46 Emaj7 F# 5 6 N.C. a tempo Emaj7

I, I willal-ways love 5 6 you. You, dar-ling, I

rit. e dim. *ad. lib.* *mf* *a tempo*

49 B⁽²⁾/D[#] E/F[#] F[#] B⁽²⁾

love you. Ooh, I'll al- ways, I'll al- ways love you.

rit. e dim. *mp*

If I should stay,
I would only be in your way.
So I'll go, but I know
I'll think of you ev'ry step of the way.

And I will always love you.
I will always love you.
You, my darling you. Hmm.

Bittersweet memories
that is all I'm taking with me.
So, goodbe. Please, don't cry.
We both know I'm not what you, you need.

And I will always love you.
I will always love you.

I hope life treats you kind
And I hope you have all you've dreamed
of.
And I wish to you, joy and happiness.
But above all this, I wish you love.

And I will always love you.
I will always love you.
I will always love you.
I will always love you.
I will always love you.
I, I will always love you.

You, darling, I love you.
Ooh, I'll always, I'll always love you.

“I have nothing” – Bu asar ham Uitni Xg'yuston ijrosida “Soqchi” (“Teloxranitel”) filg'mida yangragan. Musiqa va shehr mualliflari Linda Thompson va Devid Foster.

Ushbu asar manerali ijro uchun mo'ljallangan. Ikki kupletdan iborat o'rtacha “Moderato” tempdagi kompozitsiya ikkita faktura usulidan iborat: ekspozitsiyadagi lirik mato naqarot qismida mahnoli dinamik intonatsion ohangda qurilgan major-minor almashuvdagi lad strukturasi bilan sug'orilgan. Ijro bo'yicha intonatsion murakkablik shundaki, ekspozitsiya qismi solg' major tonalligida yangrasa, naqarotdagi avj qismi keskin solg' minordagi major-minor garmoniyalar almashuvda yangraydi. Asarning oxirgi qismidagi uchinchi naqarot yana yarim tonga ko'tarilib, asar solg' diez tonalligida tugaydi.

Kompozitsiyaning melodik strukturasi tertsiya va kvartaga sakrashli o'tkir sinkopali tuzilma, va ohangdagi o'noltitali passajlar bilan to'ldirilgan. Talaba ongli ravishda muallif ko'rsatgan musiqiy dinamik belgilarni to'g'ri ifoda etishi lozim.

Asar garmonik va ritmik eshitish qobiliyatini tarbiyasiga, ovoz chidamliligi va diapazon kengayishiga, keng nafas, artistik maxorat va manerali ijro ko'nikmalarining rivojiga ko'maklashadi. Asar ayollar ijrosi uchun mo'ljallangan va konservatoriya tizimi dasturiga kiritilgan.

I HAVE NOTHING

Words and Music by

Moderately, with "2" feel ♩ = 80

LINDA THOMSON and DAVID FOSTER

Voice by
Whitney
Houston

Piano

Pedal throughout

6

Share my life, take me for

12

what I am. Cause I'll ne-ver change all my col- ours for you.

17

Take my love, I'll nev-er ask for too much, just

22

all that you are and ev-ery-thing that you do.

26

I don't real-ly need to look ver - y much far-ther, I don't wan-na have to go

29

where you don't fol-low. I won't hold it back a-gain, this pas-sion in-side. Can't

32

run from my-self, there's no where to hide. Don't make me

36

close one more door, I don't wan-na hurt a-ny- more. Stay in my

40

arms if you dare, or must I im - ag - ine you there. Don't walk a -

44

way from me... I haven't got - ing, noth - ing, noth - ing if I don't have

49

you, you, you, you, you.

54

You see through, right to the heart of me. You

59

break down my walls with the strength of your love.

63

I nev - er knew love like I've known it with you. Will a

67

mem-ory sur - vive, one I can hold on to?

71

I don't real-ly need to look ver - y much far - ther, I don't wan-na have to go

74

where you don't fol - low. I won't hold it back a - gain, this pas - sion in - side. Can't

77

run from my - self, there's no where to hide. Your love I'll re - mem - ber for -

81

ev - er. Don't make me close one more door, I don't wan - na

85

hurt an - y - more. Stay in my arms if you dare, or must I im

89

ag - ine you there. Don't walk a - way from me. I have

93

noth - ing, noth - ing, noth - ing. Don't make me

97

close one more door, I don't wan-na hurt an - y -

100

more. - Stay in my arms if you dare, or must I im - ag - ine you

104

there. Don't walk a - way from me, no. Don't walk a - way from me.

108

Don't you dare walk a - way from me. I haveno - th - ing, noth - ing,

112

noth - ing if I don't have you, you.

116

If I don't have you, oh, oo.

SHare my life, take me for what I am
Cause I'll never change all my colours for you
Take my love, I'll never ask for too much
Just all that you are and everything that you do

I don't really need to look very much further
I don't want to have to go where you don't follow
I won't hold it back again, this passion inside
Can't run from myself
There's nowhere to hide
(your love I'll remember forever)

Don't make me close one more door
I don't wanna hurt anymore
Stay in my arms if you dare
Or must I imagine you there
Don't walk away from me...
I have nothing, nothing, nothing
If I don't have you, you, you, you.

You see through, right to the heart of me
You break down my walls with the strength of you love
I never knew love like I've known it with you
Will a memory survive, one I can hold on to

Repeat (chorus)

G'arbiy Yevropa va AQSH estrada-vokal asarlari bo'yicha o'quv adabiyotlari

1. D.Amanullaeva. «Estrada xonandaligi» o'quv qo'llanma - T., 2016.
2. D.Amanullaeva. «Estrada va djaz vokalizlari» - T., 2014
3. Saidova SH.U. Estrada kushiklari va vokal ansambllari - T., 2011.
4. R.Islamova. Vokalg'ngy ansamblg'. O'quv qo'llanma, T., 2008.
5. World of hits – история популярной музыки. Вып. 1-3, М., «Мегасервис», 1997.

Internet saytlari

1. <http://www.youtube.com>
2. <http://b2c.uz/catalog/youth/uz/musiqa>
3. <http://portasound.ru/music-search/musiqa-olami>
4. www.ru.scores.com
5. www.notomania.ru/noty_pesni.php
6. www.sheets-piano.ru

7. www.primanotes.ru
8. www.pianonotes.ru
9. www.melodyforever.ru
10. www.notonly.ru

Bilimni mustahkamlash uchun savollar:

1. Jaz janri qachon va qayerda paydo bo'lgan?
2. Mashhur AQSH estrada yulduzlarini sanab bering?
3. Qanday asarlar Frenk Sinatra ijrosida mashhur bo'lgan?
4. Keltirilgan asarlarning qaysi biri "Bossa-nova" yo'nalishiga mansub?
5. Keltirilgan asarlarning qaysi biri "Disko" va "Soul" yo'nalishiga mansub?
6. Asar ijrosida "ijodiy fantaziya" deganida nimani tushunasiz?
7. Keltirilgan qaysi asarda S.Raxmaninov musiqasidan foydalanilgan?
8. Yevropadagi estrada-jaz yulduzlarini sanab bering.
9. Frantsiyaning mashhur estrada-jaz yulduzlarini sanab bering.
10. Andrea Bachelli dasturidagi qanday asarlarni bilasiz?
11. Uitni Xg'yuston ijro etgan qanday asarlarni bilasiz?
12. Selin Dion ijro etgan qanday asarlarni bilasiz?

Vazifalar:

1. MP3 audio yozuvidagi "New York", "Et Si Tu N'existait Pas" asarlarini tinglab, xonandalarning ijro uslublarini, ovoz diapazonlarini aniqlang.
2. MP3 audio yozuvidagi "All by myself", "Somos novios" asarlarini tinglab, xonandalarning ijro uslublarini va ijro dramaturgiyasini analiz qiling.
3. Internet saytlaridan tepada keltirilgan dunyo estrada yulduzlari va ularning repertuari xaqida ma'lumotlar bilan tanishing.

O'quv dasturiga kiritilgan badiiy asarlar ro'yxati:

**Ayollar ovozlari uchun repertuar
(Metstso soprano va soprano ovozlari)**

O'zbekiston klassik estrada kompozitorlari asarlari:

1. "Qaydasan" - I.Akbarov musiqasi, T.To'la she'ri
2. "Gazli ko'xliklari" - I.Akbarov musiqasi, T.To'la she'ri
3. "Do'ppi tikdim" ("Maftuningman" k/filg'midan) – M.Burxonov musiqasi, T.To'la she'ri
4. "Namanganning olmasi" – SH.Ramazonov musiqasi, xalq so'zi
5. "Dugonalar" – S.Yudakov musiqasi, SH.Rashidov she'ri
6. "Vasli yor" – S.Yudakov musiqasi, T.To'la she'ri
7. "Maftun bo'ldim" ("Maftuningman" k/filg'midan) – M.Burxonov musiqasi, T.To'la she'ri
8. "Gul diyorim" - M.Burxonov musiqasi, E.Voxidov she'ri
9. "Ko'rmadim" – D.Zokirov musiqasi, A.Navoiy g'azali
10. "Baxor qo'shig'i" – M.Burxonov musiqasi, T.To'la she'ri
11. "Gul diyorim" – M.Burxonov musiqasi, T.To'la she'ri
12. "Yulduz va qizlar qo'shig'i" ("Maftuningman" k/filg'midan) – M.Leviev musiqasi, T.To'la she'ri
13. "Ko'chalar" (Yor-yor k/filg'midan) – D.Zokirov musiqasi, T.To'la she'ri
14. "Mirzacho'l yor-yori" – G'.Qodirov musiqasi, SH.SHamuxamedov she'ri
15. "O'yjonim, koyimang" – G'.Qodirov musiqasi, S.Zunnunova she'ri
16. "Mohigul" – D.Soatqulov musiqasi, G'.G'ulom she'ri
17. "Kim o'zi?" – X.Izomov musiqasi, E.Raximov she'ri
18. "Qiz bola" – E.Salixov musiqasi, T.To'la she'ri
19. "SHo'x sabo" – E.Qalandarov musiqasi, N.Narzullaev she'ri
20. "Tong navosi" – E.Qalandarov musiqasi, A.Isroilov she'ri
21. "Sen bo'lmasang yonimda" – F.Zokirov musiqasi
22. "Unutma meni" – F.Zokirov musiqasi, N.Sabri she'ri

Zamonaviy o'zbek kompozitorlari asarlari

1. "Uchqur yillar" – N.Norxo'jaev musiqasi, M.Mirzaev she'ri
2. "Visolinga to'ysam deyman" – N.Norxo'jaev musiqasi, P.Mo'min she'ri
3. "O'zbekiston" – N.Norxo'jaev musiqasi, SH.Turob she'ri
4. "Ishq asiri" – N.Norxo'jaev musiqasi, Z.Obidov she'ri
5. "Sevgilim" – N.Norxo'jaev musiqasi, Q.Ota she'ri
6. "U bilan birga" – N.Norxo'jaev musiqasi, G.Nurullaeva she'ri
7. "Yulduzlar" - N.Norxo'jaev musiqasi, T.To'la she'ri
8. "O'zbekiston" – D.Amanullaeva musiqasi, M.Omon she'ri
9. "Istiqlol kuning muborak bo'lsin" – D.Amanullaeva musiqasi, J.Jabborov she'ri
10. "Zarralari zar Vatan" – D.Amanullaeva musiqasi, J.Jabborov she'ri
11. "Yakkadir Toshkent" – D.Amanullaeva musiqasi, U.Qo'chqor she'ri
12. "Sen mening Vatanimsan" – D.Amanullaeva musiqasi, X.Davron she'ri

13. “Ko‘z qarog‘im Vatan” – D.Amanullaeva musiqasi, N.Narzullaev she‘ri
14. “Nur diyorim” – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she‘ri
15. “Yoshligim” – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she‘ri
16. “Tinchlik nashidasi” – D.Amanullaeva musiqasi, N.Narzullaev she‘ri
17. “Vatan xayotdek aziz” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo‘minova she‘ri
18. “Maftuningman diyorim” – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she‘ri
19. “Ont” – D.Amanullaeva musiqasi, Azim Suyun she‘ri
20. “Iftixor” - D.Amanullaeva musiqasi, N.Narzullaev she‘ri
21. “Dunyolarga almashmasman” – D.Amanullaeva musiqasi,
Z.Mo‘minova she‘ri
22. “Yomg‘ir yog‘di” - D.Amanullaeva musiqasi, U. Azim she‘ri
23. “Men seni hech kimga bermayman” - D.Amanullaeva musiqasi, U.
Azim she‘ri
24. “Siz yoqqansiz menga hamisha” - D.Amanullaeva musiqasi, U. Azim
she‘ri
25. “Saratnim ketdi” - D.Amanullaeva musiqasi, U. Azim she‘ri
26. “Ikki daraxt” - D.Amanullaeva musiqasi, U. Azim she‘ri
27. “Har kecha” - D.Amanullaeva musiqasi, U. Azim she‘ri
28. “Laylaklar” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo‘minova she‘ri
29. “Bu dunyo sendan ham, mendan ham qolar” - D.Amanullaeva musiqasi,
Z.Mo‘minova she‘ri
30. “Turnalar qaytguncha omon bo‘laylik” – D.Amanullaeva musiqasi,
Z.Mo‘minova she‘ri
31. “Jonnisorim” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo‘minova she‘ri
32. “Sen eding” – D.Amanullaeva musiqasi, SH.Turob she‘ri
33. “Sen ketarsan” – D.Amanullaeva musiqasi, SH.Turob she‘ri
34. “Sen qaydasan” – D.Amanullaeva musiqasi, O‘.Raxmat she‘ri
35. “Yor kerak oshiqqa” – D.Amanullaeva musiqasi, Nodira g‘azali;
36. “Jahondin kech” – D.Amanullaeva musiqasi, Nodira g‘azali;
37. “Unutmadim” – D.Amanullaeva musiqasi, M.Omon she‘ri
38. “Otash zamon” – D.Amanullaeva musiqasi, A.Nosirov she‘ri
39. “Elegiya” – D.Amanullaeva musiqasi, G.Murodalieva she‘ri
40. “Bir kam dunyo” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Rajabova she‘ri
41. “Boshim egib qo‘yma, dunyo” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Rajabova
she‘ri
42. “Bolicha” – D.Amanullaeva musiqasi, O‘.Jamol she‘ri;
43. “Yolg‘iz qo‘ying” – D.Amanullaeva musiqasi, Y.Suyunov she‘ri;
44. “Ketdingmi, yor” – D.Amanullaeva musiqasi, M.Nur she‘ri
45. “Ayriliq” – D.Amanullaeva musiqasi, CHo‘lpon she‘ri;
46. “Seni tashlab ketolmayman” – D.Amanullaeva musiqasi, R.Yarasheva
she‘ri
47. “Azizim, baxtiyorim” - D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo‘minova she‘ri
48. “Aylanar dunyo giryon” - D.Amanullaeva musiqasi, M.Omon she‘ri

49. "Muxabbat bor" – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she'ri
50. "Kecholmayman" – D.Amanullaeva musiqasi, Y.Suyunov she'ri
51. "Yor, sendan kechib bo'lmas" – D.Amanullaeva musiqasi,
Z.Mo'minova she'ri
52. "Ayrildim" – D.Amanullaeva musiqasi, U.Azim she'ri
53. "Netayin" – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Obidov she'ri
54. "Qidirmagil" – D.Amanullaeva musiqasi, Turob Niyoz she'ri
55. "Bevafoni kechirmaslar" – D.Amanullaeva musiqasi, E.Madraximov
she'ri
56. "Kelar yillar" – D.Amanullaeva musiqasi, SH.Qurbon she'ri
57. "O'zbeknoma" – A.Ikramov musiqasi, M.Turkoy she'ri
58. "Toshkentimga jon tasadduq" - A.Ikramov musiqasi, N.Narzullaev
she'ri
59. "O'zbekiston" – A.Ikramov musiqasi, I.Jiyanov she'ri
60. "Yoshlik" – A.Ikramov musiqasi, I.Jiyanov she'ri
61. "Men senga zor" – A.Ikramov musiqasi, R.Musajonov she'ri
62. "Sendan xabar keltirsa" – A.Ikramov musiqasi, O.Matjon she'ri
63. "Yurakdan sevgin" - A.Ikramov musiqasi, T.Niyoz she'ri
64. "Intizor kutdim" - A.Ikramov musiqasi, N.Aminjonov she'ri
65. "Dunyo go'zal" – D.Ilyosov musiqasi, I.Jiyanov she'ri
66. "Xayot qo'shig'i" - D.Ilyosov musiqasi, S.Sayyid she'ri
67. "Yorqin yulduz – O'zbekiston" – A.Mansurov musiqasi, R.Xo'jaeva
she'ri
68. "Malak" – A.Rasulov musiqasi, S.Dilxun she'ri
69. "Soldim Xudoga" - A.Rasulov musiqasi, Xuvaydo she'ri
70. "Ko'zgu" – A.Rasulov musiqasi, E.Voxidov she'ri
71. "Surma" - A.Rasulov musiqasi, E.Voxidov she'ri
72. "Vatan" – J.Naimova musiqasi, I.Yuldashev she'ri
73. "Majnuntol" – G' Xoliqov musiqasi, Z.Obidov she'ri
74. "Xayrlashuv" – G' Xoliqov musiqasi, X.Olimjon she'ri
75. "Men nechun sevaman O'zbekistonni" – A.Nazarov musiqasi, A.Oripov
she'ri
76. "Ey, aziz vatan" – A.Nazarov musiqasi, M.Yusuf she'ri
77. "Kuz gullari" – X.Xasanova musiqasi, Xumoyun she'ri
78. "Hech kinga bermaymiz seni, O'zbekiston" – Yu.Usmanova dasturidan,
M.Yusuf she'ri
79. "Rashq" – G.Azizxodjaeva musiqasi, D.Yusupova she'ri
80. "Yoshlar madhiyasi" – Yu.Usmonova musiqasi, M.Yusuf she'ri
81. "Nastarin" – Yu.Usmanova dasturidan, M.Yusuf she'ri
82. "Seni osmonimga olib ketaman" – Yu.Usmanova dasturidan, M.Yusuf
she'ri
83. "SHoxni ham, gadoni ham.." – Yu.Usmanova dasturidan,
Z.Mo'minova she'ri
84. "Dunyo" – Yu.Usmanova dasturidan, S.To'ychieva she'ri

85. “Хаммаси yolg'on” – Yu.Usmanova dasturidan, S.To'ychieva she'ri
86. “Ulug'imsan, Vatanim” – S.Nazarxon dasturidan, M.Yusuf she'ri
87. “Yur muxabbat, ketdik bu yerdan” – S.Nazarxon dasturidan, M.Yusuf she'ri

Россиуя композиторлари асарлари ва эстрада юлдузлари дастуридан:

1. “Нежность” – А.РахмUTOva musiqasi, S.Grebennikov va N.Dobronravov she'ri
2. “Надежда” – А.РахмUTOva musiqasi, N. Dobronravov she'ri
3. “Московские окна” – Т.Хrennikov musiqasi, M.Matusovskiy she'ri
4. “Благодарю тебя” – А.Babadjanyan musiqasi, R.Rojdestvenskiy she'ri
5. “Верни мне музыку” – А.Babadjanyan musiqasi, A.Voznesenskiy she'ri
6. “Не спеши” – А.Babadjanyan musiqasi, A.Voznesenskiy she'ri
7. “После дождя” – О.Felg'tsman musiqasi, M.Ryabinin she'ri
8. “Цвети земля моя” – Р.Ermishev musiqasi, M.Suvorov she'ri
9. “Спасибо жизнь” – М.Dunaevskiy musiqasi, R.Rojdestvenskiy she'ri
10. “Kuda uxodit detstvo” – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
11. “Ищу тебя” (“31-е июня” k/f dan) – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
12. “Звёздный мост” (“31-е июня” k/f dan) – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
13. “Он пришёл этот добрый день” (“31-е июня” k/f dan) – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
14. “Мир без любимого” – А.Zatsepin musiqasi, Yu.Entin she'ri
15. “Песня про белых медведей” (“Kavkazskaya plennitsa” k/f dan) – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
16. “Помоги мне” (“Бриллиантовая рука” k/f dan) – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
17. “Вулкан страстей” (“Бриллиантовая рука” k/f dan) – А.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she'ri
18. “Песня о морском дьяволе” (“Человек амфибия” k/f dan) – А.Petrov musiqasi, S.Fogelson she'ri
19. “Без меня” – R.Pauls musiqasi, I.Reznik she'ri
20. “Маэстро” – R.Pauls musiqasi, I.Reznik she'ri
21. “Старинные часы” – R.Pauls musiqasi, I.Reznik she'ri
22. “Миллион алых роз” – R.Pauls musiqasi, A.Voznesenskiy she'ri
23. “Любовь настала” – R.Pauls musiqasi, R.Rojdestvenskiy she'ri
24. “Листья жёлтые” – R.Pauls musiqasi, Ya.Peters she'ri
25. “Два стрижа” – R.Pauls musiqasi, R.Rojdestvenskiy she'ri
26. “Ещё не вечер” – R.Pauls musiqasi, I.Reznik she'ri
27. “Вечная весна” – D.Tuxmanov musiqasi, I.Shaferan she'ri

28. “У природы нет плохой погоды” (“Служебный роман” k/f dan) – A.Petrov musiqasi, E.Ryazanov she’ri
29. “Мне нравится” (“С лёгким паром” k/f dan) – M.Tariverdiev musiqasi, M.Tsvetaeva she’ri
30. “Загадка женщины” (“Чародеи” k/f dan) – Ye.Krqlatov musiqasi, L.Derbenyov she’ri
31. “Лунная мелодия” – K.Breytburg musiqasi, L.Dolina dasturidan
32. “Песня о Тбилиси” – R.Lagidze musiqasi, P.Gruzinskiy she’ri
33. “До свиданья, лето” - A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
34. “Ты на свете есть” – M.Minkov musiqasi, L.Derbenyov she’ri
35. “Не отрекаются любя” – M.Minkov musiqasi, V.Tushkov she’ri
36. “В Петербурге гроза” – Alla Pugachyova dasturidan
37. “Эти летние дожди” – M.Minkov musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
38. “А напоследок я скажу” – A.Petrov musiqasi, A.Axmadullina she’ri
39. “Три счастливых дня” – A.Pugachyova musiqasi, I.Reznik she’ri
40. “Женщина, которая поёт” - M.Minkov musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
41. “Прости, поверь” – I.Nikolaev musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
42. “Айсберг” – I.Nikolaev musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
43. “Озеро надежды” – I.Nikolaev musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
44. “Паромщик” – I.Nikolaev musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
45. “Любовь, похожая на сон” – I.Krutoy musiqasi, I.Reznik she’ri
46. “Позови меня с собой” – T.Snejina musiqasi, A.Pugachyova dasturidan
47. “Ладони” – I.Krutoy musiqasi, I.Allegrova dasturidan
48. “Над пропастью во ржи”- I.Krutoy musiqasi, I.Allegrova dasturidan
49. “Я тучи разведу руками”- I.Krutoy musiqasi, I.Allegrova dasturidan
50. “Стена” – Larisa Dolina dasturidan
51. “Окольцованная птица” – Larisa Dolina dasturidan
52. “Обожжённая душа” – Larisa Dolina dasturidan
53. “Цветы под снегом”- K.Breytburg musiqasi, Larisa Dolina dasturidan
54. “Весна” – A.Shvchenko musiqasi, Alsu dasturidan
55. “Зимний сон” – A.Shvchenko musiqasi, Alsu dasturidan
56. “Всё равно” – A.Shevchenko va I.Krutoy musiqasi, Alsu dasturidan
57. “Солнце” – Anna Lorek dasturidan
58. “Обними меня крепче” — Anna Lorek dasturidan
59. “Зеркала” – Anna Lorek dasturidan
60. “Забирай - рай” – Anna Lorek dasturidan
61. “Кукушка” - V. Tsoy musiqasi va she’ri, Polina Gagarina dasturidan
62. “Спектакль Окончен” –Polina Gagarina dasturidan
63. “Обезоружена” - Polina Gagarina dasturidan
64. “Останусь” – “Gorod 312” dasturidan
65. “Монолог” – A.Pugachyova dasturidan
66. “Там нет меня” –I. Nikolayev musiqasi, Sevara Nazarchan dasturidan

67. “Свет твоей любви” – V.Drobqsh musiqasi, Kristina Orbakayte dasturidan
68. “Ты грустишь” – V.Drobqsh musiqasi, Valeriya dasturidan
69. “Была любовь” - V.Drobqsh musiqasi, Valeriya dasturidan
70. “Радуга-дуга” - V.Drobish musiqasi, Valeriya dasturidan
71. “Самый любимый” – A.Guseynov shehri va musiqasi, Jasmin dasturidan
72. “Sene de galmaz” - T.Kuliev musiqasi, ozarbayjon tilida
73. “Я искала тебя” – A Studio guruxi dasturidan

G'arbiy Yevropa va AQSH estrada yulduzlari dasturidan repertuar (Coprano va metstso-soprano uchun)

Celine Dion songs:

1. “My heart will go on” - Music by James Horner, lyric by Will Jennings
2. “All by myself” - Words by eric Carmen. Music by Sergey Rachmaninov & eric Carmen
3. “I surrender” - Words and music by Louis Biancaniello and Sam Watters
4. “The power of love” - Words by Mary Susan Applegate and Jenniffer Rush, music by Candy Derouge and Gunther Mende.
5. “I’m alive” - Celine Dion
6. “Je sais pas”- Celine Dion
7. “To love you more” - Celine Dion

Beyonce songs:

8. “I was here” - Lyrics & music by Beyonce
9. “Listen” - Lyrics & music by Beyonce
10. “Crazy in love” - Lyrics & music by Beyonce, Rich Harrison, SHawn Carter and eugene Record.

Lara Fabian songs:

11. “Je suis malade” Music by Alice Dona, words by Serge Lama
12. “Adagio” - Music by T.G.Albinoni, lyrics by Lara Fabian, Rick Allison and D.Pickel
13. “Je T’aime” - Music by Rick Allison, words by Lara Fabian.
14. “Brouken wou” - Lara Fabian

Gloria Geyner songs:

15. “I wil survive” - Lyrics & music by Dino Fekaris and Freddie Perren.

Mariah Carei songs:

16. “My all” - Words by Mariah Carey, music by Mariah Carey and Walter Afanasieff

17. "Cane live" - Words and music by Peter Ham and Tom evans.
18. "Hero" - Mariah Carei

Christina Aguilera songs:

19. "Beautiful" - Christina Aguilera
20. "Genie in a bottle" - Christina Aguilera
21. "Candyman" - Christina Aguilera
22. "Lady marmalade" - Chistina Aguilera
23. "You lost me" - Christina Aguilera
24. "Fighter" - Christina Aguilera

Adele songs:

25. "Someone like you" - Lyrics & music by Adele
26. "Hello" - Lyrics & music by Adele.
27. "Rolling in the deep" - Adele

Patricia Kaas songs:

28. "Mademoiselle chante le blues" - Music by Didier Barbelivien, words by Didier Barbelivien and Bob Mehdi
29. "Mademoiselle chante le blues" - Music by Francois Bernheim, words by Didier Barbelivien x
30. "Regarde les riches" - Music by Didier Barbelivien, words by Didier Barbelivien and Francois Bernheim.

Ella Fitsjerald songs:

31. "Summertime" – Music by G.Gershvin
32. "The girl from Ipanema" -Music by Antonio Carlos Jobim, lyrics by Norman Gimbel
33. "Lullaby of Birdland" - Music by George Shearing, lyrics by George Davio
34. "Chattanooga Choo-Choo" - Lyrics & music by Mack Gordon and harry Warren
35. "Hit the road Jack" - Lyrics & music by Percy May.

Whitney Houston songs:

36. "I will always love you" - Words and Music by Dolly Parton
37. "I have nothing" - Words and Music by Linda Thomson and David Foster.

Edit Piaf songs:

38. "Non, je ne regretted rien" - Music by C. Dumont, words by M.Vaucaire.
39. "Padam, padam" - edit Piaf

Mirey Matyo songs:

40. “Les moulins de mon coeur” - Music by M.A. Bergman and M. Legrand, words by e. Marnay

41. “Autumn leaves” - Music by J. Kosma.

Dalida songs:

42. “Salma ya salama” - Yegipetskaya narodnaya pesnya

43. “Laissez moi sanser” - Lyrics & music Serge Gainsbourg

44. “Je suis malade” - Music by Alice Dona, words by Serge Lama.

Barbra Streisand songs:

45. “Woman in love” - Words and music by Barry Gibb and Robin Gibb

45. “Memory” - Music by Andrew Lloyd Weber, text by Trevol Nunn after T.S. Eliot

46. “Tell him” - Words and music by Linda Thompson, David Foster and Walter Afanasieff .

47. “Besame mucho” - Music by Consuello Velazquez, english words by Sunny Skular

48. “Smoke gets in your eyes” - Music by Jerome Kern

49. «Fallin'» - Lyrics & music by Alicia Keys

50. “Titanium” - From Sias repertuar

51. “Angel” - Lyrics & music by Sarah McLachlan

52. “Hurt” - Text & music by: Christina Aguilera, Linda Perry and Mark Ronson.

Erkaklar ovozlari uchun repertuar: (Bariton va tenorlar uchun)

O‘zbekiston klassik estrada kompozitorlari asarlari:

1. “Qaydasan” - I.Akbarov musiqasi, T.To‘la she’ri

2. “Gazli ko‘xliklari” - I.Akbarov musiqasi, T.To‘la she’ri

3. “Rahno” - I.Akbarov musiqasi, T.To‘la she’ri

4. “Yor kel” - I.Akbarov musiqasi, T.To‘la she’ri

5. “Maftun bo‘ldim” – M.Burxonov musiqasi, T.To‘la she’ri

6. “Gul diyorim” - M.Burxonov musiqasi, E.Voxidov she’ri

7. “Ko‘rmadim” – D.Zokirov musiqasi, A.Navoiy g‘azali

8. “Yo‘lchi qo‘shig‘i” (“Maftuningman” kinofilg‘midan) – M.Leviev musiqasi, T.To‘la she’ri

9. “Sevimli yorim” – X.Raximov musiqasi, R.Bobojon she’ri

10. “Umid” – E.Salixov musiqasi, A.Muxtor she’ri

11. “Sog‘indi jon” – E.Salixov musiqasi, T.To‘la she’ri

12. “Xayolimda bo‘lding uzun tun” - “Yalla” ansambli dasturidan

13. “Intizor” – SH.Ramazonov musiqasi, M.Raxmonov she’ri

14. "Yoshligim" – SH.Ramazonov musiqasi, A.Isroilov she'ri
15. "Baxor bo'lib" – SH.Ramazonov musiqasi, M.Raxmonov she'ri
16. "Intizorman" – S.Yudakov musiqasi, M.SHayxzoda she'ri
17. "Leyli-Leyli" – Botir Zokirov dasturidan
18. "Samarqand" - Botir Zokirov dasturidan ("Yor-yor" kinofilg'midan)
19. "Go'zal" – Ye.SHiryaev musiqasi, S.Matchanov she'ri
20. "Yoshligim" – Ye.SHiryaev musiqasi, X.Olimjon she'ri

Zamonaviy o'zbek kompozitorlari asarlari

1. "O'zbekiston" – N.Norxo'jaev musiqasi, SH.Turob she'ri
2. "Uchqur yillar" – N.Norxo'jaev musiqasi, M.Mirzaev she'ri
3. "Muxabbat" – N.Norxo'jaev musiqasi, U.Qo'chqor she'ri
4. "Ishq asiri" – N.Norxo'jaev musiqasi, Z.Obidov she'ri
5. "Sevgilim" – N.Norxo'jaev musiqasi, Q.Ota she'ri
6. "Qoshlari xilol" – N.Norxo'jaev musiqasi, X.Ismat she'ri
7. "Dengizga" – N.Norxo'jaev musiqasi, U.Nosir she'ri
8. "Sevgi unut bo'larmi" - N.Norxo'jaev musiqasi, P.Mo'min she'ri
9. "O'zbekiston" – D.Amanullaeva musiqasi, M.Omon she'ri
10. "Istiqlol kuning muborak bo'lsin" – D.Amanullaeva musiqasi, J.Jabborov she'ri
11. "Zarralari zar Vatan" – D.Amanullaeva musiqasi, J.Jabborov she'ri
12. "Yakkadir Toshkent" – D.Amanullaeva musiqasi, U.Qo'chqor she'ri
13. "Sen mening Vatanimsan" – D.Amanullaeva musiqasi, X.Davron she'ri
14. "Bir biringni asra, o'zbekim" – D.Amanullaeva musiqasi, S. To'ychieva she'ri
15. "Yoshligim" – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she'ri
16. "Toshkentim yagonadir" – D.Amanullaeva musiqasi, N.Narzullaev she'ri
17. "Tinchlik nashidasi" – D.Amanullaeva musiqasi, N.Narzullaev she'ri
18. "O'zbekiston – nurli dunyosan" – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she'ri
19. "Maftuningman diyorim" – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she'ri
20. "Vatan xayotdek aziz" – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo'minova she'ri
21. "Dunyolarga almashmasman" – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo'minova she'ri
22. "Siz yoqqansiz menga hamisha" – D.Amanullaeva musiqasi, U. Azim she'ri
23. "Turnalar qaytguncha omon bo'laylik" – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Mo'minova she'ri
24. "Sen eding" – D.Amanullaeva musiqasi, Sh.Turob she'ri
25. "Sen ketarsan" – D.Amanullaeva musiqasi, Sh.Turob she'ri
26. "Meni kutma" – D.Amanullaeva musiqasi, CHustiy she'ri
27. "Sen qaydasan" – D.Amanullaeva musiqasi, O'.Raxmat she'ri
28. "O'zgacha" – D.Amanullaeva musiqasi, A.Navoiy g'azali

29. “Kut mardonavor” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Obidov she’ri
30. “Yor kerak oshiqqa” – D.Amanullaeva musiqasi, Nodira g’azali
31. “Jahondin kech” – D.Amanullaeva musiqasi, Nodira g’azali;
32. “Unutmadim” – D.Amanullaeva musiqasi, M.Omon she’ri;
33. “Otash zamon” – D.Amanullaeva musiqasi, A.Nosirov she’ri
34. “Elegiya” – D.Amanullaeva musiqasi, G.Murodalieva she’ri
35. “Bir kam dunyo” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Rajabova she’ri
36. “Boshim egib qo’yma, dunyo” – D.Amanullaeva musiqasi, Z.Rajabova she’ri
37. “Muxabbat bor” – D.Amanullaeva musiqasi, I. Jiyanov she’ri
38. “O‘zbekiston” – A.Ikramov musiqasi, I.Jiyanov she’ri
39. “O‘zbeknoma” – A.Ikramov musiqasi, M.Turkoy she’ri
40. “Yoshlik” – A.Ikramov musiqasi, I.Jiyanov she’ri
41. “Dunyolarni quchgan o‘zbek degan nom” – A.Ikramov musiqasi, M.Yusuf she’ri
42. “Men senga zor” – A.Ikramov musiqasi, R.Musajonov she’ri
43. “Noz etma” – A.Rasulov musiqasi, CHustiy she’ri
44. “Dilorom” – A.Rasulov musiqasi, M.Yusuya she’ri
45. “Armon saltanati” – A.Rasulov musiqasi, I.Jalil she’ri
46. “O‘zbekiston” – Yu.To‘raev musiqasi, Ya.Tog‘a she’ri
47. “Vatan” – J.Naimova musiqasi, I.Yuldashev she’ri
48. “Men nechun sevaman O‘zbekistonni” – A.Nazarov musiqasi, A.Oripov she’ri
49. “Ey, aziz vatan” – A.Nazarov musiqasi, M.Yusuf she’ri

Rossiya kompozitorlari asarlari va estrada yulduzlari dasturidan

1. “Я встретил девушку” – A.Babaev musiqasi
2. “Наша любовь” – Aedonitskiy musiqasi, A.Dement’ev she’ri
3. “Мелодия” – A.Paxmutova musiqasi, N. Dobronravov she’ri
4. “Нежность” – A.Paxmutova musiqasi, S.Grebennikov va N.Dobronravov she’ri
5. “Надежда” – A.Paxmutova musiqasi, N. Dobronravov she’ri
6. “Как молоды мы были” – A.Paxmutova musiqasi, N. Dobronravov she’ri
7. “Московские окна” – T.Xrennikov musiqasi, M.Matusovskiy she’ri
8. “Благодарю тебя” – A.Babadjanyan musiqasi, R.Rojdestvenskiy she’ri
9. “Верни мне музыку” – A.Babadjanyan musiqasi, A.Voznesenskiy she’ri
10. “Ноктюрн” – A.Babadjanyan musiqasi, A.Voznesenskiy she’ri
11. “Не спеши” – A.Babadjanyan musiqasi, A.Voznesenskiy she’ri
12. “Элегия” – M.Magomaev musiqasi, N. Dobronravov she’ri
13. “После дождя” – O.Fel’tsman musiqasi, M.Ryabinin she’ri
14. “Цвети земля моя” – P.Ermishev musiqasi, M.Suvorov she’ri
15. “Спасибо жизнь” – M.Dunaevskiy musiqasi, R.Rojdestvenskiy she’ri

16. “Серенада трубадура” – G.Gladkov musiqasi, Yu.Entin she’ri
17. “Куда уходит детство” – A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
18. “Ищу тебя” (“31-июня” k/f dan) – A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
19. “Звёздный мост” (“31-е июня” k/f dan) – A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
20. “Он пришёл этот добрый день” (“31-е июня” k/f dan) – A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
21. “Этот мир” – A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
22. “Песня про белых медведей” (“Кавказская пленница” k/f dan) – A.Zatsepin musiqasi, L.Derbenyov she’ri
23. “Загадка женщины” (“Чародеи” k/f dan) – Ye.Krilatov musiqasi, L.Derbenyov she’ri
24. “Песня о Тбилиси” – R.Lagidze musiqasi, P.Gruzinskiy she’ri
25. “Любовь,похожая на сон” – I.Krutoy musiqasi, I.Reznik she’ri (F.Kirkorov dasturidan)
26. “Подберу музыку” – R.Pauls musiqasi, A.Voznesenskiy she’ri
27. “ Немного жаль”- I.Nikolaev she’ri va musiqasi, F.Kirkorov dasturidan
28. “Жестокая любовь” – O.Popkov she’ri va musiqasi, F.Kirkorov dasturidan
29. “Снег” – I.Bilqk musiqasi va she’ri, F.Kirkorov dasturidan
30. “Я люблю тебя до слёз” – I.Krutoy musiqasi, I.Nikolaev she’ri
31. “Лебединая верность” – Ye.Martqnov musiqasi, A.Dement’ev she’ri
32. “Наш город” – R.Pauls musiqasi, L.Peters she’ri
33. “Любовь настала” – R.Pauls musiqasi, R.Rojdestvenskiy she’ri
34. “Листья жёлтые” – R.Pauls musiqasi, Ya.Peters she’ri
35. “Два стрижа” – R.Pauls musiqasi, R.Rojdestvenskiy she’ri
36. “Я шагаю по Москве” – A.Petrov musiqasi, A.Voznesenskiy she’ri
37. “Я тебя никогда не забуду” – A.Ribnikov musiqasi, A.Voznesenskiy she’ri
38. “Я не могу без тебя” – K.Meladze she’ri va musiqasi
39. “Осколки лета” – K.Meladze she’ri va musiqasi
40. “Как ты красива сегодня” – K.Meladze she’ri va musiqasi
41. “Салют, Вера” – K.Meladze she’ri va musiqasi
42. “Ты грустишь” V.Drobqsh musiqasi, Stas P’exa dasturidan
43. “Фиалка” – Po‘lat Bulbul O‘g‘li musiqasi, O.Gadjikasimov she’ri
44. “Дорогие мои старики” – I.Saruxanov musiqasi
45. “Песня о Родине” (“17мгновений весны” k/f dan) – M. Tariverdiev musiqasi
46. “Мгновения” (“17мгновений весны” k/f dan) – M. Tariverdiev musiqasi
47. “Напрасные слова” – D.Tuxmanov musiqasi, L.Rubal’skaya she’ri
48. “Русские берёзы” – Ye.Shiryaev musiqasi, T.Nigmatullin she’ri
49. “Мадонна” – I.Krutoy musiqasi, A.Serov dasturidan

50. "Город, которого нет" – I.Kornelyuk musiqasi, R.Lisits she'ri
51. "Как мне быть" – I.Krutoy musiqasi
52. "Любимые глаза" – A.Babaev musiqasi
53. "Sene de galmaz" - T. Kuliev musiqasi, R.Rza she'ri (ozarbayjon tilida)
54. "Konlum" – F.Babaev musiqasi, F.Gadji she'ri (ozarbayjon tilida)
55. "Ko'chalara suv sepmisham" - T. Kuliev musiqasi, (ozarbayjon tilida)
56. "Djeyran" - R.Gadjiev musiqasi, (ozarbayjon tilida)
57. "Sevgilim" – R.Gadjiev musiqasi, (ozarbayjon tilida)
58. "Ayli rejalar" – Dj.Djangirov musiqasi, (ozarbayjon tilida)

G'arbiy Yevropa va AQSH estrada yulduzlari dasturidan repertuar (tenor va baritonlar uchun)
Elton John songs:

1. "Can you feel the love tonight" - Music & words by Elton John
2. "Circle of life" – Elton John and Hanz Zimmer
3. "Sacrifice" – Elton John
4. "Sorry seems to be hardest word" - Music & words by Elton John.

Elvis Presley songs:

5. "Love me tender" - Lyrics & music by elvis Presley and Vero Matson
6. "Oh, pretty woman" - Lyrics & music Roy Orbison and Bill Dees
7. "Only you" - Lyrics & music by Buck Ram
8. "Can't help falling in love" - Lyrics & music by G. Weiss, H. Peretti, L. Creatore.

The Beatles songs:

9. "Yesterday" - Lyrics & music by John Lennon and Paul M Cartney
10. "Michelle" - Lyrics & music by John Lennon and Paul M Cartney
11. "Let it be" - Lyrics & music by by John Lennon and Paul M Cartney.
12. "Come together" - Lyrics & music by John Lennon and Paul M Cartney

Lionel Richi songs:

13. "Lady" - Lyrics & music by Lionel Richie
14. "Hello" - Lyrics & music by Lionel Richie
15. "How long" - Lyrics & music by Lionel Richie
16. "Say you , say me" - Lyrics & music by Lionel Richie
17. "Easy" - Lyrics & music by Lionel Richie
18. "Sail On" - Lyrics & music by Lionel Richie.

Stevie Wonder songs:

19. "I just called to say I love you" - Lyrics & music by Stevie Wonder
20. "Isn't she lovely" - Lyrics & music by Stevie Wonder.
21. "Livin' for the city" – Stevie Wonder

22. “Superstition” – Stevie Wonder

Michael Buble songs:

23. “L.O.V.E.” - Music by Bert Kaempfert, lyrics by Milt Gabler
24. “Feeling good” - Words and music by L. Bricusse, A. Newley
25. “Who’s lovin you” - Words & music by Amy Foster, Michael Buble and Alan Chang Words & music by Amy Foster, Michael Buble and Alan CHang “Home”
26. “Haven’t met you yet” - Words & music by Michael Buble, Alan Chang and Amy Foster
27. “Sway” - Spanish words and music by Pablo Beltran Ruiz .

Andrea Bocelli songs:

28. “Caruso” - Words & music by Lucio Dalla
29. “Mi manchi” - Music by Angelo Pizzamiglio, Giuseppina Mercuri and Fabio Cozzani, words by Angelo Pizzamiglio, Luigi Messina
30. “Time to say goodbe” - From Andrea Bocellis repertuar
31. Words and music by Osvaldo Farres “Quizas, quizas, quizas”
32. “Somos novies” - Words and music by Armando Manzanero
33. “Un nuovo giorno” - From Andrea Bocellis repertuar .
34. “Vivo Per Lei” – Andrea Bocelli
35. “Melodrama” – Andrea Bocelli

Josh Groban songs:

36. “Remember when it rained” - Music by eric Mouquet and Josh Groban, lyrics by Josh Groban
37. “Per te” - Music by Walter Afanasieff and Josh Groban, lyrics by Marco Marinangeli
38. “Never let go” - Music by eric Mouquet and Josh Groban, lyrics by Josh Groban
39. “Mi morena” - Music by eric Mouquet and Josh Groban, lyrics by Josh Groban
40. “Si volviras a mi” - Words and music by Klaus Derendorf, Mark Portman and Claudia Brant
41. “You raise me up” - Music by eric Mouquet and Josh Groban, lyrics by Josh Groban.
42. “ Anthem from CHess” – Josh Groban.

Demis Rousos songs:

43. “Good be ,my love, good be” - Lyrics & words by M. Panas, K.Munro, J. Lloyd
44. “From souvenirs to souvenirs” - Lyrics & music by S. Vlavianos, R. Constandinos.

Michael Boltons songs:

- 45. "Silent night" - The Christmas song arranged by Michael Bolton
- 46. "All the way" - Jazz standard arranged by Michael Bolton
- 47. "Hear me" - Lyrics & music by Jim Brickman, Tom Douglas, Victoria Shaw
- 48. "Yesterday" - Lyrics & music by John Lennon and Paul McCartney, arranged by Michael Bolton
- 49. "How am I supposed to live without you" - Words and music by Michael Bolton and Doug James

The Queen songs:

- 50. "We are the champions" - Words and music by Freddie Mercury
- 51. "The show must go on" - Words and music by Freddie Mercury
- 52. "Bohemian Rhapsody" - Words and music by Freddie Mercury

Bryan Adams songs:

- 53. "Please forgive me" - Words and music by Bryan Adams and Robert Adams
- 54. "Have you ever really loved a woman" - Music by Michael Kamen, lyrics by Bryan Adams and Robert John "Mutt" Lange

Engelbert Humperdinck songs:

- 55. "Can't take my eyes off of you" - Words and music by Bob Greve and Bob Gaudo
(“How I love you”, “The Last Waltz”, “There goes my everything”, “Please release me”)

Frank Sinatra songs:

- 56. "Fly me to the moon" - Words and music by Bart Howard
- 57. "Theme from New York, New York" - Music by John Kander, words by Fred Ebb
- 58. "Strangers in the night" - Words by Charles Singleton and Eddie Snyder, Music by Bert Kaempfert
- 59. "My way" - Words by Gilles Thibault, English text by Paul Anka. Music by Jacques Revaux and Claude François

Michael Jackson songs:

- 60. "You are not alone" - Words and music Robert Kelly
- 61. "Billie Jean" - Words and music Michael Jackson
- 62. "Give in to me" - Words and music Michael Jackson and Bill Bottrell
- 63. "Earth Song" - Michael Jackson
- 64. "Black or White" - Michael Jackson
- 65. "Liberian Girl" - Michael Jackson

Joe Dassin songs:

66. “Et si tu n’ existait pas” - Music by J.Dassin and J. Baudlot. Words by P. Delanoe and C. Lemesle

67. “A toi” - Music by J.Dassin and J. Baudlot. Words by P. Delanoe and C. Lemesle

Sting songs:

68. “Fields of gold” - Words and music by Sting

69. “SHape of my hearts” - Words and music by Sting

70. “An englishman in New York” - Words and music by Sting

71. “Historia de un amor” - Lyrics & music by Carlos e. Almaran

72. “All of me” - Lyrics & music by John Stephens and Joby Gad

73. “Speak softly love” - Music by Nino Rota, lyric by Larry Kusik

74. “Unchained Melody” - Music by Alex North, lyric by Hy Zaret

75. “Feelings” - Lyrics & music by Morris Albert

76. “Always” - Words and music by Jon Bon Jovi

77. “Tears in heaven” - Words and music by eric Clapton and Will Jennings

78. “Devuelveme el amor” - Words and music by Luis Miguel and Kike

Santander

79. “Despasito” - Words and music by Luis Fonsi

80. “Angels” - Words and music by Robert Williams and Guy CHambers

81. “The Lady in red” - Text and music by CHris de Burgh

GLOSSARIY.

Jaz, Rok va Pop musiqa uslublari hamda yo‘nalishlarining lug‘ati

A

Avangard jaz - Avantgarde jazz (frantsuzcha avant-garde so‘zi ilg‘or otryad mahnosini anglatadi) – bu musiqiy til modernizatsiyasiga, yangi va noanhanaviy ifoda vositalari hamda texnik usullarga (atonallik, modal improvizatsiya va kompozitsiya, sonoristika, tovushning elektron sintezi va h.k. sohalarda) tayanuvchi, zamonaviy jaz uslublari va yo‘nalishlarida ijod qiluvchi guruhlarining shartli nomi. Fri-jaz, “uchinchi oqim”, elektron jaz, xard-bop, kul-jaz, jaz-rok va b.ning bahzi eksperimental shakllarini avangard jazga taalluqli deyish mumkin.

Avangard rok (Avantgarde) – o‘tgan asrning 60-yillari o‘rtalarida yuzaga kelgan bu tushuncha jaz, rok, folg‘k tahsirida rivojlangan barcha narsalarni o‘zida jamlagan. Bu oqimning eng yorqin namoyandalari – “Velvet Underground” va “Mothers Of Invention”dir. Keyinchalik “Avangard” atamasi deganda musiqaaning turli xil noanhanaviy shakllari tushunila boshlandi.

Mualliflik musiqasi – ushbu qo‘shiq janri XX asrning 50-yillarida Rossiyada yuzaga kelgan bo‘lib, u shuningdek, bardovaya qo‘shig‘i nomi ostida ham mashhur. SHEhriy matn mazmuni, uning tabiiyligi va ohangdorligi, shuningdek, xonish vaqtidagi kuychanlik va musiqaaning garmonik funktsionalligi – mazkur janrning yorqin farqlanuvchi qirralaridir.

AyDiEm (IDM-intelligent dans music) – ushbu elektron musiqaaning muqobil (alg‘ternativ) yo‘nalishi asoschisi - “Aphex Twin” sifatida mashhur bo‘lgan ingliz texno-musiqachi Richard James hisoblanadi. Mazkur uslub 1989-yilda yuzaga kelgan bo‘lib, atama esa 1993-yilda kompg‘yuter tarmoqlari tubida, ularga mavjud uslublarning birortasiga mos kelmagan musiqani belgilab berish uchun o‘ylab topilgan. Ingliz kompg‘yuterchilarining yengil qo‘li bilan kiritilgan bu atama ostida barcha tushunarsiz eksperimental texno-musiqani (yahni texnologiyadan foydalanuvchi musiqani) uchta harf - IDM bilan atay boshladilar. O‘z vaqtida mazkur uslub tahsiri ostida “Cosmic Baby”dan “Cabaret Voltaire”gacha, “Banco De Gaia”dan “Goldie”gacha, “Portishead”dan “Underworld”gacha bo‘lgan guruhlar qoldilar. SHundan so‘ng mazkur uslub o‘zining mutlaqo aniq doirasiga ega bo‘ldi.

Alg‘ternativ rok (inglizcha Alternativ rock) – bu anhanaviy madaniyatga qarama-qarshi bo‘lgan ommaviy madaniyatning eng turfa janrlarini nazarda tutuvchi tushuncha. Ushbu atama 1980-yillarda pank-rok, post-rok kabi ko‘plab janrlar tahrifi sifatida paydo bo‘ldi.

Aranjirovka/Arrangement (inglizcha arrange – joylashtirmoq, o‘tkazmoq, tartibga solmoq) – ijrochilarning muayyan tarkibiga mo‘ljallangan va nota yozuvida qayd etilgan musiqa. Jazdagi aranjirovka ansamblg‘ va orkestr interpretatsiyasining umumiy g‘oyasini mustahkamlash uslubi va uslubiy sifatlarning bosh yetakchisi bo‘lib, buning oqibatida u akademik musiqada

kompozitsiyaning o'zni qanday bo'lsa, shundan kam bo'lmagan ahamiyat kasb etdi.

Art-rok/(inglizcha art-rock) - rok-musika yo'nalishini anglatuvchi bu atama, o'zining melodik, garmonik yohud ritmik eksperimentlari, shuningdek, qo'shiqlar matnidagi katta miqdorli badiiy obrazlari bilan tavsiflanadi. Art-rok - jaz, klassik, etnik musiqa yohud eksperimental avangard yo'nalishidagi zamonaviy ommaviy musiqa shakllari va janrlaridan uzoqroqqa boradi.

Arxaik (ilk) blyuz/Archaic (early) blues – blyuzning birmuncha qadimiy, anhanaviy toifasi bo'lib, u taxmin qilinganidek, o'tgan asrning birinchi yarmida AQSHning janubida joriy etilgan va afrikacha manbalar, shuningdek, amerikalik negrlar xalqona musiqasining anhanaviy janrlari bilan uzviy aloqalarga ega bo'lgan (masalan, work-song, xoller, ballada va spirichuels bilan).

Arxaik(ilk) jaz /Archaic (early) jazz – o'tgan asrning o'rtalarida AQSHning bir qator janubiy shtatlarida joriy bo'lgan jazning birmuncha qadimiy, anhanaviy toifasi. Arxaik jaz xususan, XIX asrning negrcha va kreolcha marsh orkestrlari tomonidan namoyish etilgan. Arxaik jaz davri yangiorleancha (klassik) uslubning yuzaga kelishiga sabab bo'ldi.

Tovush atakasi/Attack – jazdagi tovush sadolanishining biror bir cholg'u yoki xonishda olingan ilk tovush lahzasi bilan bog'liq muhim dinamik tavsiflaridan biri. Bu urg'ulangan, agressiv yohud mayin tovush bo'lishi mumkin. Tovush atakasining sifati ahamiyatli ravishda jaz saund orqali belgilanadi.

B

Baza/Base (inglizchadan pastki qism, asos, tayanch mahnolarini anglatadi) – yakkaxonlarga jo'rsoz vazifasini bajaruvchi ansamblg' yoki ansamblning bir qismi.

Ballada/Ballad (lotincha ballo – raqsga tushaman) – kelib chiqishi qadimiy xorovod qo'shiq-raqslarga borib taqaluvchi, ko'plab xalqlarda uchraydigan qo'shiq janridir. Balladaga xos qirralar – bu epik hikoyanavislik va lirizm, stroficheskaya shakl, vazmin va mo'htadil surhat, syujet hamda musiqiy materialning yaxlit rivojlovidir. Amerikalik negrlar xalq musiqasida balladaning blyuz bilan ayrim umumiyliklarga ega, va afrikacha anhanalar bilan aloqani saqlovchi o'ziga xos toifasi joriy bo'ldi. Jazda cholg'u ijrosi va xonishning lirik balladaviy uslubi keng tarqaldi.

Bandjo/Banjo (Bonjo) – kelib chiqishi Afrikadan bo'lgan, mandolina va gitaraga qardosh torli-chertma musiqiy cholg'u asbobi. U ham yakkanavoz, ham jo'rsoz sifatida amerikalik negrlarning xalq ijrochiligi amaliyotida juda keng tarqalgan. Negr xalq musiqasining o'ziga xos janrlari bandjo uchun regtaym va jaz ilk shakllarining yuzaga kelishiga sabab bo'ldi.

Bard/Bard – (kelg'tchadan olingan so'z) shoir va musiqachi, o'z shaxsiy qo'shiqlarining ijrochisi.

Bauns/Bounce (inglizchadan “sakrash” degani) – 1. Sving turi, mo'htadil surhatdagi tarang ritmik harakat, taktning asosiy hissalaridagi urg'ular bilan. Soddalashtirilgan, kam svinglangan bit va juda tezkor surhatli jumpning qarama-

qarshi toifasi. 2. 4/4 takt-o'lchovidagi mo'htadil surhatli urfdagi shimoliy amerikacha raqs, u vazmin fokstrot bilan umumiy jihatlarga ega.

Begin/Beguine – kelib chiqishi Lotin Amerikasi (taxminan Martinika oroli)dan, to'rt hissali o'lchov, mo'htadil surhatda. Tango va rumbo bilan ayrim o'xshashlik qirralariga ega. XX asrning 30-yillarida xalqaro miqyosda keng tarqaldi. K.Porterning "Jubilee" myuziklidagi "Begine the Beguine" kuyi (1935) eng ommalashgan jaz mavzularidan biridir.

Bibop – qarang: Bop.

Big bit/Big beat – "big-bit"ning asosiy farqlanuvchi tomoni – bu maxsus studiya texnikasi yordamida hosil qilinadigan spetsifik jarang, shuningdek, asosiy gruv va umumiy fakturaning nihoyatda og'irlashtirilishidir (trip yoki xip-xop bilan taqqoslaganda). "Big-bit" xip-xopning fank gruvlarini, rok qudrati va xausning svingli metodini o'zaro chog'ishtiradi. "Big-bit"ni tinglagandan ko'ra, unga raqs tushgan afzal. Ko'pgina musiqiy nashrlarda "big-bit"ni hali ham "chemical beats" deb ataydilar. Big-bit asoschilaridan biri "CHEMICAL BROTHERS"dir. Agar siz "techno" va birinchi hissaga tushuvchi bas-bochkali "jingle"dan farqli o'laroq "yog'li" bas chizig'ini tinglasangiz, siniq pulg'sli ritmni his etsangiz, bu shubhasiz – "big-bit"dir. Mazkur uslubning eng taniqli va mashhur namoyandalari "EBOMAN" "PROPELLERHEADS" "RHYTHM ACE" kabilar deyish mumkin.

Big-bend (katta orkestr)/Big band – cholg'ularning muayyan tarkibi (unda damli cholg'ular yetakchilik qiladi), cholg'u guruhleri (seksiyasi)ning spetsifik bo'linishi, ansamblg' ijrosining o'ziga xos texnikasi (aranjirovkalangan bo'limlarning yakkanavozlar improvizatsiyasi bilan muvofiqlashuvi, orkestr jo'rnavozligining muhim toifalari – bekgraundni, shuningdek, metroritmik pulg'satsiyaning muhim toifalari va tembrlar aralashmasini qo'llash va b.) bilan farqlanuvchi jaz orkestrining xarakterli turi. Big-benddagi musiqachilar soni - 10-20tagacha ishtirokchini tashkil etadi. Odatdagi tarkib: 4ta truba, 4ta trombon, 5ta saksofon va ritmguruh (fortepiano, gitara, bas, zarbli cholg'ular); uning boshqacharoq variantlari ham bo'lishi mumkin. Saksofonlar seksiyasi (rids), mis damli cholg'ular seksiyasi (brass) va ritm-seksiyaning mavjudligi nazarda tutiladi; ularga yog'och damli cholg'ular seksiyasi (vuds), shuningdek, torli cholg'ular guruhi qo'shilishi mumkin. Big-bendning rivojlanishi XX asrning 20-yillarda boshlangan, 30-yillarda esa uning negizida orkestr jazining asos soluvchi uslublaridan biri - sving joriy etildi.

Bit/Beat (inglizchadan "zarba" degani) – keng mahnoda – musiqadagi metroritmik pulg'satsiya. Jazda esa bitning toifalari (graund-bit, off-bit, on-bit, tu-bit, four-bit va b.) takt metrik strukturasining talqini, hissali va ritmik urg'ularning o'zaro munosabati, ularning o'zaro to'g'ri tushishi yoki tushmasligi bilan belgilanadi. Qoidaga ko'ra, qathiy tashkil etilgan, muntazam bitga birmuncha erkin va egiluvchan ritmika qarama-qarshi qo'yiladi. Takt hissalariga nisbatan ritmik urg'ularning doimiy ravishda yuzaga keladigan mikroaralashmasi impulg'sivlik taassurotini, musiqiy harakatning ichki ziddiyati va tarangligini kuchaytiradi.

Blok-akkordlar/Block chords – pianinoning har ikki qo‘l partiyalaridagi parallel monoritmik akkordli harakatga asoslangan fortepiano ijrosining jaz texnikasi. Uning boshqa mashhur nomi – o‘zaro bog‘langan qo‘llar texnikasi. U ilk bor o‘tgan asrning 40-yillarida ishlab chiqilgan. Keyinchalik akkordli fakturaning mazkur toifasi kichik ansambllar (kombo) va big-bendlarning ijrochilik amaliyotida qo‘llanila boshlandi.

Blyuz/Blues (taxminan amerikacha qisqa ibora- idioma “to feel blue”dan qayg‘uda bo‘lish yoki inglizcha “blue devils”dan melanxoliya, g‘amginlik; blue ham “havorang” mahnosini anglatadi) – negrlar musiqa madaniyatining eng yuksak yutug‘i bo‘lgan afroamerikacha musiqaning anhanaviy janridir. U afrikacha manbalar bilan uzviy bog‘langan bo‘lib, Janubiy, Markaziy va SHimoliy Amerika negrlari xalqona musiqasining ko‘plab janrlari orqali namoyon bo‘lgan. Tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, blyuz bir qator negrlar folg‘lor vokal janrlari asosida rivojlangan bo‘lib, ular orasida uork-song, xoller, negrityan balladasi va spirichuelz kabi muhim janrlar bor. Blyuzning yorqin va betakror qiyofasi uning o‘ziga xos ohang, lad, kuy, garmoni va shakl tuzilishida namoyon bo‘ladi. Blyuz anhanalari deyarli barcha asosiy jaz uslublari orqali namoyish etilgan; o‘z ijodlarida unga XX asrning yetakchi akademik kompozitorlari murojaat qilganlar (jumladan, M.Ravelg‘, Miyo, Gershvin, Kollend, Onegger, Martinu va b.); zamonaviy ommabop va raqsobop musiqalarning ko‘plab shakllari hamda janrlari uning tahsiri ostida yuzaga kelgan.

Blyuz shakli/Blues form – blyuz bandi (strofasi) tuzilishining xarakterli toifasi. Blyuz shakli deganda ko‘pincha klassik, o‘n ikki taktli savol-javobli, AAV strukturasi takrorli “savol” A va bir martali “javob” V bilan, “uchinchi marotabadagi o‘zgarishlar” tamoyiliga asoslanish nazarda tutiladi. Ushbu strukturaga blyuz uchun xos bo‘lgan D-S-T kadentsiyali, yevropacha musiqa bilan o‘xshashligi bo‘lmagan muayyan funktsional-garmonik modelg‘ (kvadrat) mos keladi. Ko‘p marta takrorlanuvchi “blyuz kvadrati”ning barqarorligi melodik improvizatsiya uchun tashkillashtiruvchi omil bo‘lib xizmat qiladi. Blyuz shakli spetsifikasi “Blyuz ohanglari”/Blue notes mavzusi doirasida ham namoyon bo‘lishi mumkin. Lad alohida pog‘onalarining beqaror intonatsiyalanuvchi, yevropacha amaliyotda qabul qilingan oktavaning ton va yarim tonlarga bo‘linishi bilan mos tushmaydigan zonalar jaz uchun ham, umuman butun negr musiqasi uchun ham xosdir. Yetti pog‘onali tovushqator (septatonikada) ko‘pincha III va VII pog‘onalarda “blyuz tertsiyasi” va “blyuz septimasi” joylashadi, ular shartli ravishda majorning pasaytirilgan III va VII pog‘onalari sifatida qayd etiladi. “Blyuz ohanglari”ning yevropaliklar tomonidan noxolis idrok etilishi, negr musiqasi - g‘amli musiqa (evropacha meyorlar nuqtai nazaridan major ladi III va VII pog‘onalarining pasayishi o‘ziga xos “minorlashgan” majorni hosil qiladi), degan noto‘g‘ri tasavvur paydo bo‘lishiga olib keldi.

Blyuz tovushqatori/Blue scale – shartli tushuncha bo‘lib, unda bir maromli temperatsiyalangan soz va u bilan bog‘liq notatsiya tizim doirasi ila cheklangan negr musiqasining (birinchi navbatda blyuzning) tovushqator asosi xususidagi yevropacha tasavvur aks etgan. Ushbu tasavvurga ko‘ra “blyuz tovushqatori”

qo'shimcha "blyuz ohanglari" – pasaytirilgan III va VII pog'onalariga ega, yettipog'onali tabiiy major sifatida o'rganiladi. Haqiqatda bu "pog'onalar" yevropacha gammaning o'xshash pog'onalaridan ko'ra o'zgacha tovush balandligiga ega bo'lgan intonatsiyalashning muhim zonalari tarkibiga kiradi.

Katta orkestr – qarang: Big-bend.

Bongi/Bongos – Lotin Amerikasi (kelib chiqishi taxminan hinducha bo'lgan) kichik barabanlarining turi. Odatda yog'och xalqa orqali o'zaro bog'langan, turli kattalikdagi ikki bongdan iborat blok qo'llaniladi. Bonglar Ikkinchi Jahon urushidan keyin estrada-raqs musiqasida keng tarqaldi. Jazda epizodik tarzda qo'llaniladi.

Bonus trek/Bonus-track – diskka, qo'shimchasiga alg'bomning trek-varag'iga joylashadigan kompozitsiya.

Bop/Bop – o'tgan asrning 40-yillarida joriy bo'lgan jaz uslubi. U shuningdek, "bi-bop", "bi-bap", "ri-bap", "mintons-uslub" nomlari bilan ham mashhur. Mazkur nomlarning deyarli barchasi (oxirgisidan tashqari) tovush taqlid etuvchi o'tmishga ega bo'lib, sket-vokal amaliyoti bilan bog'liq. "Mintons-uslub" atamasi "Minton's Playhouse" nomli garlem klubi nomidan olingan, bunda bopning ilk ijrochilari, asoschilari o'z chiqishlarini amalga oshirganlar. Bop, negr jazi kichik ansambllari (kombo)ning yangi, eksperimental yo'nalishi sifatida swing o'rniga keladi. Bopni tavsiflovchi muhim tendentsiyalar – bu eski xot-jaz modernizatsiyasi, erkin solo improvizatsiyasining hukmronligi, kuy, ritm, garmoniya, shakl va boshqa ifodaviy vositalar sohasidagi novatorlikdir. Bop zamonaviy jazning dastlabki ahamiyatli uslubi hisoblanadi.

Boper/Boper – bop uslubida chaluvchi musiqachi.

BiPieM/Bpm – (Beats Per Minute) – har daqiqaga bir zarb. Bu musiqa surhatini o'lchashning eng keng tarqalgan va qulay usuli.

Brass-bend/Brass band (inglizcha brass – mis, jez, band – orkestr) – bu arxaik jaz davriga mansub bo'lgan negr damli cholg'ular orkestrining nomlaridan biri. U klassik jaz va zamonaviy diksi-lend jaz ansambllari nomlanishlarida kamdan-kam uchraydi. Shuningdek, qarang: marsh orkestri

Breyk/Break (inglizchadan yorib o'tish, tanaffus) – ansamblg' jarangini uzib qo'yuvchi qisqa improvizatsion solo lavhasi. U birorta jaz pg'esasining bo'limini yakunlovchi kadentsion "javob" rolini bajarishi (qarang: savol-javob tamoyili), yoki yakkaxonning jo'rnavozli improvizatsion xorusiga muqaddima sifatida kelishi mumkin.

Breykbit (breakbeat inglizchadan sinuvchan ritm) – bu shunday musiqa uslubiki, unda coloning barabanli yo'lakchasi bilan chog'ishtirilgan elektron musiqani tushunish lozim. Bunday partiyalar ko'pincha bir toifali ritmda emas, balki "sinuvchan ritm" deb nom olgan turli toifali ritmlarda bo'ladi va dijeylar tomonidan dram-mashinalarda yaratiladi.

Brekdaun (breykdaun)/Breakdown (inglizcha break-down – vayrona, chalkashlik, tartibsizlik) – tezkor temperamentli negr xalq raqsi. XIX asr o'rtalarida menestrelg' teatrining sharofati bilan katta mashhurlikka ega bo'ldi (qarang: minstrel-shou). Bunda u barcha qatnashchilar ishtirok etadigan erkin,

jamoaviy improvizatsiyalarga qurilgan yakunlovchi ommaviy raqs sahnalarida qo'llanilar edi. SHuningdek, bugi-vugiga qardosh bo'lgan CHikagoda Brij davrida (Bridge - inglizcha o'tish, ko'prik) ommalashgan fortepiano uslubi ham shu atama bilan nomlangan. U jaz mavzulari strukturasidagi oraliq bo'lim bo'lib, yakunlovchi reprizali bo'limdan avval keladi (masalan, V uchinchi sakkiz taktlik AAVA standart o'ttiz ikkitaktli bandda). Qolaversa, u improvizatsiya uchun qo'shimcha rag'bat bo'lib xizmat qiluvchi mavzui rivoj yoki kontrast elementlarini o'zida jamlagan. Brijning boshqa nomlari – rilis (inglizcha releas – erkinlik) va chennel (inglizcha channel – yo'l, manba).

Breyk dens/Break dance – 1980-yillarning boshida Bronks nomli Ng'yu-York kvartalida yuzaga kelgan raqs. Uning ildizlari Afrikaga borib taqaladi, musiqiy jo'rlik sifatida “rep” va progressiv elektron musiqa xizmat qiladi. Asosiy harakatlari: sirpanuvchi qadamlar, sakrashlar, polda aylanishlar, shuningdek, barcha akrobatik nomerlar. 1980-yillar o'rtalariga kelib, breykning urfligi deyarli to'liq o'tmishda qoldi, biroq 90-yillarda u yana yodga olindi.

Bristol saund/Bristol sound – Bristol “trip-xop”i ushbu vaziyatda maxsus ehtiborga sazovor. Mazkur yo'nalishning eng mashhur va yorqin namoyandalari: “MASSIVE ATTACK”, “PORTISHEAD” va “Tricky”. Bu uslubga “xip-xop”ga asoslangan, “reggey-daba” va g'aroyib elektron tovushlar bilan mutanosiblashgan og'ir ritm xosdir.

Bugi-vugi/Boogie woogie (tovush taqlidchisi) – fortepiano blyuz uslubi, negr cholg'u blyuzining dastlabki turlaridan biri (arxaik gitara blyuzi, barrel-xaus-blyuz va b. bilan bir qatorda). Taxmin qilinadiki, bu uslub jo'rovozlikda blyuz xonishidan foydalanuvchi shimoliy amerikalik negrlarning bandjo va gitara chalish texnikasini fortepiano ijro amaliyotiga o'tkazish natijasidir. Bugi-vugi uslubi XIX asrning ikkinchi yarmida AQSHda yuzaga kelgan va xaus-rent-pati sharofati bilan XX asrning birinchi o'n yilligida keng tarqalgan. Uning mumtoz namunalari o'tgan asrning 20-yillariga mansub. Bugi-vugi sving davrida big-bendlar repertuariga kiritildi. Forteplano bugi-vugisining o'ziga xos qirralari – blyuz anhanalariga tayanish, off-bit toifasidagi iboralar va metroritmikaning ustunligi, breyk va rifflar bilan to'yinganlik, badihaviylik, texnik virtuoziilik, jo'rnavozlikning spetsifik toifasi (walkin bass – “adashgan bas”) va pianinonining chap qo'l partiyasidagi ritmika (shaffl-ritm). Jaz bugi-vugisining bahzi xususiyatlari (o'n ikki taktli blyuz kvadrati, motorli ritmika, tezkor surhat, bas figuratsiyalarining ostinatoli takrori) ko'ngilochar tijorat industriyasi tomonidan 1930-yillarda yaratilib, urf bo'lgan ekstsentrik raqsning atributiga aylandi, bu raqs ham shunday nom bilan 1945-yildan ehtiboran Yevropada ommalashdi.

Butleg/Bootleg – bu kontsertlarning qaroqchilik yo'li yozib olingan ko'rinishi bo'lib, ular keyinchalik noqonuniy ravishda disklarga yoziladi va “qora bozor”da sotiladi.

Bek vokal/Back vocal – bu sahnadagi yakkaxon-xonanda va uning xonishiga jo'r bo'luvchilarning ortida turgan xonanda-vokalchilar va musiqachilar guruhidir.

Bekgraund/Background (inglizcha fon, orqa plan) – yetakchi kuy yo‘li yoki yakkaxon partiyasiga jo‘r bo‘luvchini bildiradigan atama. Bekgraundning quyidagi toifalari ajratiladi: 1) akkordli (bunda mavzuning garmonik kvadratiga mos keluvchi akkordlar ketma-ketligi fon bo‘lib xizmat qiladi); 2) melodik (etakchi ovozga jo‘rovoznining kontrapunktlanuvchi melodik ovozlari qarama-qarshi qo‘yiladi); 3) riffli (riffli texnikasiga – ostinatoli takrorlanuvchi melodik modellarga asoslangan); 4) bas (jo‘rovoz rolini kuyning funktsional-garmonik tayanchi bo‘lgan bas yo‘li bajaradi); 5) ritmik (taktning asosiy hissalariga urg‘u berilgan, aniq tashkillashtirilgan ritmik pulg‘atsiya ko‘rinishida); 6) aralash (yuqorida qayd etilgan toifalarning o‘zaro muvofiqlashuvchi alomatlari).

Klassik davrda yangi orleancha jaz-bendning mustaqil toifasi cholg‘u guruhlarining o‘ziga xos bo‘linishi bilan joriy etildi: bular ritmik (bandjo, damli yoki torli bas, zarblilar va fortepiano) va melodik (etakchi ovoz – kornet yoki truba, kontrapunktlanuvchi ovozlari, shuningdek, kuyning garmonik jo‘rnovozligida ishtirok etuvchi – klarnet va trombon), solo va jamoaviy ijroning, improvizatsiya va aranjirovkaning muayyan o‘zaro munosabatlari bilan. Arxaik jazdagi ijroning geterofon-variatsion uslubidan farqli o‘laroq, bu yerda yetakchi ovoqli (lid) improvizatsion kontrast polifoniya toifasidagi ko‘povozlik bilan bir qatorda, ansamblg‘ ijrosining birmuncha murakkab va mukammal responsor (savol-javob) tamoyili tasdiqlandi. Blyuz anhanalari o‘zining birmuncha yorqin va izchil ifodasini topdi, off-bit, drayv, derti-tonlar, shaut-effektlar, stomping, breyklar, stop-taym-texnika, xot-manera kabi spetsifik ifoda vositalari va texnik usullar doirasi aniqlandi. 1917-yildan keyin, Yangi Orleandagi ko‘ngilochar maskanlarning yopilishi munosabati bilan ko‘plab jazmenlar CHikagoga ko‘chib o‘tdilar. SHu tariqa Yangiorlean-CHikago uslubi rivojlandi va u ilk svingning yuzaga kelishiga turtki bo‘ldi (qarang: chikagocha uslub). Yangi Orlean va CHikagoning negr jaziga taqlid qiluvchi oq tanli musiqachilari orasida diksilend uslubi rivojlandi. 1920-yillar oxirida Yangi Orlean uslubi o‘z ahamiyatini yo‘qotdi va tijoriy ko‘ngilochar musiqa tomonidan siqib chiqarildi, biroq 30-yillarning ikkinchi yarmida uning anhanaviy va yangi shakllarda qayta tug‘ilishi yuz berdi (qarang: rivaytl). Yangiorleancha uslubning g‘oya va tamoyillari zamonaviy diksilendda davom ettirildi.

V

Jaz asri – qarang: Jaz erasi

Vest-koust-jaz (G‘arbiy sohiller jaz) West Coast Jazz - 1950-yillarda Kaliforniyaning bir qator shaharlarida shakllangan zamonaviy jazdagi uslubiy yo‘nalishlar (dastlabki namunalar 1949-yillarga mansub). Vest-koust-jaz avvalo progressiv va bop kabi uslublar tahsiri ostida yuzaga kelgan, biroq unda boshqa uslubiy aloqalar ham kuzatiladi – bu simfojaz, sving, kul-jaz va yevropacha akademik musiqa. Vest-koust-jaz uchun emotsional vazminlik, shakl va ovoz yo‘nalishining qathiyligi, linear-kontrapunktik texnikani qo‘llashga moyillik, mo‘htadil surhatlar va tugal kantilenali kuy (ballada va evergrin ruhida), tovush sadosining mayinligiga (bu borada vest-koust-jaz xot-jazga emas, balki kul-jazga yaqinroq) bo‘lgan ishtiyoq, garmonik va tembr vositalarining nafisligi, diatonik

lad-tonal asosning “yaltiroq” xromatizmi va uning rang-barang modulyatsion usullar bilan mutanosibligi, qo‘rg‘oshin pulg‘sning “bo‘shashgan” xarakteri va xotirjam, ravon ritmika bilan bir qatorda tugal, simmetrik iboralarga moyillik xosdir. Vest-koust-jazning anhanaviy jaz bilan aloqasi bu uslubning musiqachilar tomonidan bir vaqtdagi guruhli improvizatsiyada qo‘llanilganiga ishora qiladi. Kamer-ansamblg‘ ijrochiligi sohasida vest-koust-jaz uchun katta orkestrlar ijrochilik texnikasi usullarini o‘zlashtirish xosdir (butun ansamblning big-bend sektiysasiga monand yagona cholg‘u guruhiga aylangunicha). Vest-koust-jazning orkestr amaliyotida qarama-qarshi tendentsiya kuzatiladi – bu kamer ijro usuli, tembrlar individualizatsiyasi, solo improvizatsiyasi rolini kuchaytirish. SHuningdek, cholg‘uchilikda goboy, ingliz rojogi, fagot, bas-klarnet, bas-truba, bas-trombon, valtorna, arfa, torli cholg‘ular kabi jaz ansamblarida kamdan-kam ishlatiladigan musiqa sozlarining qo‘llanilishi ehtiborga molik; yo‘g‘on ovozli yog‘och damli cholg‘ularning saksofonlar bilan muvofiqlashuvi odatiy holdir. Vest-koust-jaz uslubi yevropalashgan kontsert jazining rivojlanishiga ahamiyatli ravishda tahsir ko‘rsatdi.

Vi-jey/VJ - video-disk-jokey (video-disc-jokey) so‘zidan olingan abbreviatura. Bu atama MTV yuzaga kelishi bilan paydo bo‘lgan. Vijey – musiqiy dasturni olib boruvchi, videokliplar orasidagi bo‘shliqni to‘ldiruvchi.

Vodevilg’/Vaudeville – zamonaviy mahnoda – musiqiy nomerlar, shehrlar, raqslar, pantomima va tryukli sahnalarga ega maishiy komediya turi. AQSHda amerikacha vodevilg‘ (uning turdoshi sifatida esa xabashcha vodevilg‘) keng tarqaldi. Uning spetsifikasi fabula va musiqaning milliy o‘ziga xos qirralari bilan, mahalliy folg‘lor va maishiy materiallarga murojaat, shuningdek, menestrelg‘ teatr tahsiri bilan bog‘liq (qarang: minstrelg‘-shou).

“Diksilend va yangiorleancha jazning qayta tiklanishi” – qarang: Rivayvl

Savol-javob (responsor) tamoyili/Responsorial principle (responsory, responsorium) (lotincha respondeo – javob bermoq) – musiqiy shakllantirishning universal, asos soluvchi tamoyili bo‘lib, shaklning shunday aloqa unsurlari toifasi (tuzilma, bo‘lim, qism, motiv, ibora, jumla va b.)ni nazarda tutadiki, unda mazkur unsurlar o‘zaro bir-birini to‘ldiruvchi juftliklarni hosil qiladi. “Savol” vazifasini bajaruvchi musiqiy tuzilmaning naqdligi (u beqarorlik, notugallik, uzilganlik kabi xususiyatlarga ega), “javob” tuzilmasining (avval buzilib, keyin tiklangan dinamik muvozanatning birmuncha barqarorligi va tugalligi) yuzaga kelishini tahminlovchi omildir. Savol-javob tamoyili ko‘plab yevropacha shakllarda (kontsentrik planirovka, ko‘zguli simmetriya, muntazam takror va h.k. asoslangan imitatsion, reprizali, refrenda) qo‘llanila boshlandi. Mazkur tamoyilni ijrochilikda amalga oshirishning eng oddiy usuli – bu antifondir (lotincha antiphonos – qarshi jarang) – ansamblg‘ ikki guruhining almashinib kelishi, yakkaxonlar o‘rtasidagi, yakkaxon va ansamblg‘ o‘rtasidagi aytishuvlar. Afroamerikacha musiqa (uork-song, xoller, spirichuel, blyuz) va jazdagi responsor texnika eng oddiydan (galma-gal ijro) eng murakkabgacha bo‘lgan (improvizatsiya va kompozitsiya, garmoniya va kuy mantiqi sohalarida, alohida ijrochilar va cholg‘u guruhlar o‘rtasidagi funktsiyalarni taqsimlashda) g‘ayrioddiy usul va vositalar orqali namoyon bo‘ladi.

Vudstok/Woodatock – rok tarixidagi eng mahobatli festivalg'. U 1969 yili 15-17 avgust kunlarida Ng'yu-Yorkdan uzoq bo'lmagan joyda o'tkazilgan. Unga Amerikaning turli burchaklaridan 400000 tomoshabin to'plandi va ular 10 dollar evaziga 12 soat davomida muttasil rok musiqasini tinglashlari mumkin edi. Festivalda o'ttizdan ziyod ijrochi qatnashdi, ular orasida Jimmi Xendriks, Janis Joplin, Jo Kokker, Santana va boshqa ko'plab xonandalar bor edi.

G

Garlem jaz/Harlem jazz - 1920-30-yillar negrlar jazidagi bir qator uslubiy yo'nalishlarning umumiy nomlanishi bo'lib, ularning yuzaga kelishi Ng'yu-York Garlemining musiqiy hayoti bilan bog'liq. Bu yerda blyuz (garlem blyuzi)ning o'ziga xos ijro usuli rivojlandi, o'z fortepiano jaz maktabi (garlem strayd-uslub) shakllandi, shuningdek, kamer va orkestr svingi (garlem jampi)ning muhim turi joriy etildi. 1920-yillarda Garlemda habashcha vodevilg' o'zining rivojlanish cho'qqisiga erishdi. O'z orkestri bilan ko'plab garlem klublarida chiqishlar qilgan va bir qator original uslubiy kontseptsiyalar (jangl-uslub, kontsert uslubi, lirik "kayfiyat uslubi") yaratgan Dyuk Ellingtonning sermahsul kompozitorlik va kontsert faoliyati ham shu davrda boshladi. Garlem jaz anhanalarining tahsiri ostida 1940-yillarda bi-biop uslubi rivojlandi (qarang: bop).

Glem-rok (inglizcha Glam Rock, glamorous so'zidan olingan bo'lib, "effektli" mahnosini anglatadi) - 1970-yillar boshlarida Buyuk Britaniyada yuzaga kelgan rok-musika janri bo'lib, u o'sha o'n yillikning birinchi yarmida eng yetakchi janrlardan biriga aylandi. Glem-rok ijrochilari uchun ekzotik liboslarning teatral effekti orqali ifodalanuvchi yorqin obraz, makiyajni mo'l-ko'l ishlatish, androgin qiyofa xos edi. Glem-rok musiqiy jihatdan bir toifali emas, u o'zida rok-n-roll, xard-rok, art-rok va estradani jamlagan. Glem-rok uslubining unsurlari disko, pank va yangi to'lqinga, shuningdek, Queen, Kiss, Marilyn Manson kabi guruhlariga o'z tahsirini o'tkazdi. Glem-rok shuningdek, glitter-rok nomi bilan ham mashhur.

Goa trans (Goa/ psychedelic trance so'zidan olingan) – ushbu musiqiy uslubning nomlanishi Hindistonda joylashgan shtatning nomidan olingan. Bu shtat o'z navbatida o'ziga xos turistik Makkani namoyon qiladi. Mazkur shtat hududida 1960-yillardayoq tasavvufga maftun bo'lgan turli-tuman xippilar hordiq chiqarishgan. Aynan Goada goatrans paydo bo'lgan. Bu shtat hududida mana ko'p yillarki rang-barang ko'ngilochar kechalar uyushtiriladi, unda xalq hech bir tahqiqlarga qaramasdan, shunchaki ko'ngil yozadi. Ammo buning barchasi unchalik ham oson emas. SHtat hududida giyohvand moddalarni istalgan miqdorda istehmol qilishga rasman ruxsat berilgan. Musiqaga kelsak, avvallari Goa hududida texno-musika ommalashgan edi, u bugungi kunda qayta tug'ilib goa-trans ko'rinishida qo'llaniladi. Bu borada hozirgi kunda mustamlaka bo'lgan SHarq davlatlarining ko'pchiligi zamonaviy Yevropa tahsiri ostida qolgan. SHu sabab Goa transni Psixodelik trans deb ham ataydilar.

"So'zlovchi barabanlar"/Talkint drums – Afrika barabanlarining alohida ko'rinishi bo'lib, ular uzoq masofalarga (10-15 kmgacha) xabar yetkazish uchun mo'ljallangan. "So'zlovchi barabanlar"ning qurilmasi ularda keng diapazondagi

tovushlarni, tovush balandligi va tembr bo'yoqlarini sadolantirish imkonini beradi. SHu sabab ijrochi maxsus tovush signallari tizimidan foydalangan holda, eng turfa mahlumotlarni kodlashi va yetkazishi mumkin. Baraban jarangining balandligi va tembrini variatsiyalashga qoidaga ko'ra, baraban yuzasiga tortilgan terining tarangligik kuchi hisobiga erishiladi. "So'zlovchi barabanlar"da chalishning ayrim usullari jaz amaliyotida, zarbli cholg'ular ijrosida qo'llanila boshlandi.

Gospel-song/Gospel song (inglizcha Gospel –Tavrot, song – qo'shiq) – negrlarning Tavrot mavzusidagi diniy qo'shiqlari janri bo'lib, u 1930-yillarda AQSHda tarqalgan. Negrlarning folg'klor janriga mansub boshqa, diniy mavzudagi qo'shiqlaridan(spirichuel, jyubili va b. kabi) farqli o'laroq, gospel-songning matni va musiqasi asosan professional mualliflar tomonidan yaratilgan. Gospel-song xor spirichuelidan shunisi bilan farq qiladiki, u asosan yakka ijro uchun mo'ljallangan bo'lib, blyuz anhanalari bilan ko'proq bog'langan va improvizatsiyaga yanada to'yingan; qolaversa, u rivojlangan cholg'u jo'rligiga ham ega bo'lishi mumkin (spirichuel esa odatda a capella tarzida ijro etiladi).

Granj (inglizcha Grunge) – bu 1980-yillardagi alg'ternativ rokning uslubiy oqimi hisoblangan musiqiy yo'nalishdir. Mazkur janrning paydo bo'lgan joyi Sietldir. Granj kuychanlik va lirika, gitara partiyalari va vokal solosining o'zaro bir-birini to'ldiruvchi qo'shilmasidir. Garchi shunday bo'lsa-da, granj uslubi musiqasida dinamik ko'tarilish va tushishlarni, torli va zarbli cholg'ularning feeriyalarini, matnlarida esa bahzi bir depressiyani tinglash mumkin.

Graul/Growl (inglizchadan "irillash", "xirillash") – xirilloq, "irillovchi" jarang. Bu negrlar folg'klor amaliyotidan (qarang: shaut, dyorti-ton) jazga o'tkazilgan cholg'u-tembr effektidir. U ko'pincha mis damli cholg'ularning quyi registrida surdinni qo'llash (ayniqsa trombondada) orqali ishlatiladi, ammo boshqa damli cholg'ularda ham ijro etilishi mumkin (klarnet, saksofon va h.k.). Rang-barang graul-effektlar jangl-uslublar uchun xosdir.

Graund-bit/Ground beat (inglizchadan "asosiy zarba", "pulg's") – jazdagi barqaror muntazam pulg's bo'lib, u taktning metrik strukturasiga mos tushadi. Qoidaga ko'ra, graund-bit jaz ansamblining ritm-guruhiga topshiriladi; u ansamblg' ijrosining tashkilotchi-etakchisidir. SHu bilan birga graund-bit jaz musiqasida uni birmuncha individuallashtirish yo'li bilan, yohud unga metrik hissalarga nisbatan hiyla seziladigan ritmik urg'ular aralashmasini kiritish orqali rang-barang metroritmik ziddiyatlarni yaratish asosi bo'lgan (qarang: off-bit)

Gruv-metal (inglizcha Groove metal) – musiqaning uslubiy yo'nalishi bo'lib, u tresh-metal oqimi sanaladi. Mazkur uslubning muhim xususiyati – uning yuqori tezlikdagi sadolanishi va kompozitsiyadagi ritmik o'tishlarning hayratlanarliligidir.

Gremmi/Grammy – kino sohasida "Oskar" qanday nufuzga ega bo'lsa, "Gremmi" ham musiqa sanhatining eng yuksak sovrinidir. Har yilning yakunida musiqa tanqidchilari tomonidan so'rovnoma o'tkaziladi va turli nominatsiyalarda eng yaxshi ijrochi, guruh va disk aniqlanadi. Bundan tashqari, "Gremmi" eng yaxshi jarang, eng yaxshi muqova, eng yaxshi debyut uchun ham topshiriladi.

Bunday sovringa erishish har bir musiqachi uchun sharaftir. “Gremmi”ning o‘zi esa – mitti kulguli grammofon bo‘lib, uning nusxalari g‘oliblarga topshiriladi.

D

Dab/Dub – bu musiqiy uslubdan ko‘pincha chil-autni bezash uchun foydalaniladi. Uning asosiy farq qiluvchi tomoni – garchi jo‘rnavoz chizig‘ining yetakchisi bo‘lsa-da, ammo aniq, yorqin, to‘laqonli, qattiq bas ovozig‘a egaligidir. Yana bir xususiyati – vazmin, bo‘linuvchan ritm va katta miqdordagi reverberatsiyalar.

Daun-bit/Down Beat (inglizcha down – pastga; Beat – zarba, pulg’s) – bu jazcha iboralash toifasi bo‘lib, undagi erkin artikulyatsiyalanuvchi ritmik guruhlar ichida taktning asosiy hissalaridagi tayanch urg‘ular saqlanadi. Mazkur metod bir cholg‘u partiyasida graund-bit (yashirin ko‘rinishda) va off-bitning bir vaqtdagi mutanosibligini amalga oshirish imkonini beradi.

Daun-bits/Downbeats – “xip-xop”ga yaqin musiqiy uslub bo‘lib, uning mayin, yumshoq basli, zaiflashgan, o‘ta vazmin ritmik chizmasi bor. Mazkur atama matbuotda cholg‘u “xip-xop”ga yozilgan taqrizlar sabab paydo bo‘ldi. 1998 yil yanvarida “AIR” frantsuz komandasi o‘zining “Moon Safan” nomli debyut alg‘bomini chiqaradi, va u mazkur kategoriyadagi ahlo namuna bo‘lib qoladi.

Jaz bend/Jazz-band – uncha katta bo‘lmagan jaz orkestri (5-10 ijrochidan iborat). “Jaz bend” nomi ilk bora 1915-yilda Yangi Orleanlik T.Braun ansamblining kontsert afishasida paydo bo‘lgan. O‘shanda orkestr CHikagoda “Tom Brown’s Dixieland Jazz-Band” nomi bilan chiqqan va bu atamadan kichik raqs orkestrlarini nomlash uchun foydalanila boshlangan.

Filarmoniyadagi Jaz/Jazz at the Philharmonic (qisq. JATP) – 1942 yil Los-Anjelosda impresario Norman Grats tomonidan tashkil etilgan Jaz kontsert tashkiloti. Uning faoliyatidagi bosh vazifalardan biri – jazning yetakchi musiqachilariga filarmoniya kontsert zallarida muntazam ravishda chiqishlar qilish imkonini yaratib berish, shuningdek, AQSH va chet ellarda jaz ansambllari hamda yakkaxonlarining gastrol safarlarini uyushtirishdan iborat. Ayni paytda “filarmoniyadagi jaz” yoki “filarmonik jaz” tushunchasi birmuncha keng mahnoda qo‘llanilmoqda, yahni barcha zamonaviy jaz-kontsert musiqasiga nisbatan.

Jaz erasi (“Jaz asri”)/Jazz Age – jaz tarixida taxminan 1917-1929-yillar sifatida qayd etilgan davrning shartli nomlanishi (birinchi jahon urushi oxiridan AQSHning iqtisodiy inqirozigacha bo‘lgan davr). Ushbu davrni “Jaz asri”, deya ilk bor amerikalik yozuvchi Frensis Skott Fittsjeralg‘d o‘zining “Tales of the Jazz Age” (1922) nomli kitobida nomlagan edi. Jazning sentsatsion “ochilishi” shu davr bilan bog‘liq bo‘ldiki, bu uning shiddat ila gullab-yashnashi va keng miqyosda tarqalishiga olib keldi. Xronologik jihatdan qayd etilgan bu davr, klassik jaz davriga, va undan “sving erasi”ga o‘tish ibtidosiga to‘g‘ri keladi.

Jaz-rok/Jazz rock – jaz va rok-musiqaning o‘zaro sintezi natijasida yuzaga kelgan uslubiy yo‘nalish. Jaz-rok o‘zining rivojlanish cho‘qqisiga 1960-yillar oxirida erishgan (fri-jaz musiqachilarining tashabbusi bilan qo‘llanilgan dastlabki eksperimentlar 1950-yillar oxiriga mansub).

Jayv/Jive (amerikachadan bekorchi gap, safsata, sheva) – mazkur atama bir qator mahnolarni anglatadi: 1) bu ham “jaz” degani; 2) shehr matnidagi turlicha “tahqiqlangan” mavzularni ustalik bilan talqin etish imkonini beruvchi blyuzning ramziy tili – masalan, fohishabozlik, alkogolizm, giyohvandlik, jinoyat va h.k.; 3) sving uslubi davrida big-bend tomonidan garlem jampi usulida ijro etiluvchi musiqaning nomlanishi, shuningdek, mazkur uslub bilan bog’liq ommaviy raqslarning nomlanishi; 5) jaz musiqachilari va jaz shinavandalarining shevasi.

Jamp/Jump (inglizchadan “sakrash”) - 1920-30 yillarda garlem maktabi jaz musiqachilari (qarang: garlem jazi) tomonidan yaratilgan negr svingining turi. U o‘zining o‘ta hayajonli ijro usuli, tovushining kuchli va keskin hujumi, ohangidagi bo‘linish va sakrashlarning seroblighi, katta dinamik bosim va intiluvchanlik (qarang: drayv), asosiy metrik hissalaridagi qattiq, og‘ir urg‘uli bir maromli ritmi (qarang: bit, graund-bit) bilan farqlanadi. Jamp blyuz va negr xot-jazi anhanalari bilan uzviy bog‘langan.

Jangl/Jungle – mazkur uslub 1988-yil Angliyada yuzaga kelgan. Bu bo‘linuvchan afrikacha ritmlar va zamonaviy texnologiyalar imkoniyatlarini o‘zida jamlagan musiqiy yo‘nalish. “Jangl”ni boshqa uslublardan uning agressiv jarangi, qabul qilingan 180-190 bpm surhati, ritmik ko‘povozlik, titilib ketgan bas yo‘li, ritmik chizmalarning erkin tarzda aralashib ketishi, kichik tembr rang-barangligi ajratib turadi. 1992-yildan ehtiboran mazkur uslubning SL2 guruhining “On A Ragga Tip” singli bilan katta sahnaga yorib chiqishi kuzatiladi. SHundan buyon “jangl” inglizlar va ilg‘or jazmenlarda orasida katta mashhurlikka ega bo‘ldi. “Jangl-jaz” uslubi buning dalilidir.

Jangl-uslub/Jungl style (“junglilar uslubi”) - 1920-yillarning ikkinchi yarmida jazda yuzaga kelgan uslubiy yo‘nalish. Mazkur uslubning asoschilari va yetakchi namoyandalaridan biri Dyuk Ellingtondir. Jang-uslubning o‘ziga xos qirralari bu – tembrlarning ekzotik kombinatsiyalari, keskin dissonanslanuvchi jarang va klasterlar mo‘l-ko‘lligi, rang-barang surdinali effektlar, damli cholg‘ular ijrosidagi graul-usul, dertitonlar, glissando, shaut-usullar, inson va yovvoyi hayvonlar ovozigacha taqlid. Bunda ekzotika va varvarlik uslubiyati nafis orkestr koloriti bilan, blyuz va xot-jaz anhanalari garmoni, tonallik, shakl va cholg‘ulashtirish sohasidagi eksperimentlar bilan tez-tez muvofiqlashtiriladi. Jang-uslubning ko‘plab ifoda vositalari zamonaviy jazda o‘z ifodasini topdi.

Jem-seshn/Jam session (inglizcha “tasodifiy uchrashuv”) – bu bo‘sh vaqtlarida (asosan tunda) hamkorlikdagi erkin ijro va fikr almashish uchun, yoki ijro mahorati hamda improvizatsiya sanhati bobida o‘zaro bellashish uchun to‘planadigan jaz musiqachilarining anhanaviy ijodiy uchrashuvlaridir. Jem-seshnda chiqishlar qiluvchi ansambllar qoida ko‘ra, avvaldan belgilanmaydi, va ular bevosita ijro jarayonida o‘zgarishi mumkin. Bunday “kontsertlar”ning dasturi ham tasodifiy xarakterga, bu esa musiqachilarning avvaldan tayyorgarlik ko‘rish imkoniyatini yo‘qqa chiqaradi. Jem-seshn anhanalari XX asr boshlaridayoq yangiorleancha jaz musiqachilarida mavjud bo‘lib, u hozirgi kunga qadar saqlanib kelmoqda. Jem-seshnlar ko‘plab jaz uslublarining qayta ishlanishi va rivojlanishida muhim rol o‘ynadi.

Jyubili/Jubilee (inglizcha “bayram”, “shodiyona”) – arxaik negr diniy qo‘shiq-madhiyasi. Jyubili asosi – bu ahamiyatsiz o‘zgarishli ko‘p marotaba takrorlanuvchi va yangi improvizatsion ovozostili (bandli variatsiyalash tamoyili) kanonik xoral kuy. Odatda, jyubili ijrosi jarayonida yevropacha cherkov madhiyasi kuyining qathiy va sokin bayonidan afrikalashgan texnika, improvizatsiya va “blyuz ohanglari”, ekstatik shaut-xonishgacha bo‘lgan raqsboq ritmlardan foydalangan holda, birmuncha erkin va dinamik bayonga asta-sekin o‘tish yuz beradi.

Di-jey/Dj – (disk-jokey) – dastlab di-jey deb, radioda musiqiy dasturlarni olib boruvchilarga aytilgan, ular bundan tashqari prodyuserlik faoliyati, musiqachilarni “yuzaga chiqarish” bilan ham shug‘ullanar edilar. 1970-yillar boshida “disko” raqs uslubining paydo bo‘lishi bilan tungi dansing – diskotekalar nihoyatda ommalashib ketdi va di-jeylarning ikkinchi ish joyiga aylandi. Taxminan shu paytda disk jokeylar Geri Krouel nomli inson sabab yangi mutaxassislikka ega bo‘ldilar. U ilk bor mikslarni hozirgidek tayyorlay boshladi. 1980-yillarning o‘rtalarida di-jey sanhatining rivojlanishi uchun navbatdagi turtkini Frenki Nakls o‘z musiqasida “rep”ni qo‘llash orqali amalga oshirdi. Va nihoyat, 1980-yillar oxirida texno uslubi paydo bo‘ladi. Mazkur musiqa turi bilan yana bir di-jey – bu Jek Master Fankning nomi bog‘langandir. SHu tariqa, bu professiya mana shunday o‘zgarishlarni boshidan o‘tkazdi. Agar boshida di-jey yaxshi ovozga ega konferansg‘e bo‘lgan bo‘lsa, hozirgi kunda u bir inson qiyofasidagi ham musiqachi, ham ovoz rejissyoridir.

Diksilend/Dixiland (inglizchadan “disk mamlakati”) – anhanaviy jazning asosiy uslubiy turlaridan biri (yangiorleancha uslub bilan bir qatorda). Mazkur atama folg‘klor negizga ega (“disklar mamlakati”- AQSH janubiy shtatlarining ramziy nomi); u oq tanli musiqachilar – diksilend yaratuvchilari tomonidan, negrcha jazdan farqli tomonini ajratish va “jaz” so‘zining o‘zini ishlatmaslik uchun amaliyotga kiritilgan. Sababi “jaz” atamasiga uzoq vaqt davomida mensimaslik ko‘zi bilan qaralgan. Diksilendning dastlabki namunalari XIX asrning oxirlariga mansub bo‘lib, u taxminan 1910-yilda batamom joriy etildi. Dastavval oq tanli musiqachilarning faoliyati yangiorleancha uslubga ko‘r-ko‘rona taqlid qilish bilan chegaralanib, buning natijasi kam edi. Diksilendning ikkinchi avlod musiqachilari negr jazining asosiy ifoda vositalari (improvizatsiya, off-bit, “blyuz tovushqatori”, xot-ton va b.)ni o‘zlashtirib, irqiy to‘siqlarni asta-sekin yengib bordi. Natijada diksilend-jazi va yangiorleancha uslub o‘rtasidagi farqlar tekislana boshladi, bu esa jaz musiqasining yangi, aralash uslubiy shakllari yuzaga kelishiga va rivojlanishiga turtki bo‘ldi. Diksilend boshlang‘ich bosqichlarda asosan menestrelg‘ anhanalar va arxaik marsh kapellalari musiqasi (qarang: marsh orkestri) va ayniqsa regtaym tahsiri ostida rivojlandi. 1916-yillarga kelib uning klassik negr jaziga to‘laqonli qayta tayanishi yuz berdi. Diksilendning ko‘plab o‘ziga xos alomatlari 1920-yillarda uning o‘rniga kelgan chikagocha uslubda saqlanib qoldi.

Disko/(inglizcha “disco”) – u musiqiy uslubni, qolaversa, 1970-yillarning ikkinchi yarmida pop-musiqada keng tarqalgan studiyaviy saund toifasini

anglatadi. Disko bir qator artistlar (Gloriya Geynor, Donna Sammer, VILLAGE PEOPLE va b.), shuningdek, prodyuserlar (Jorjo Moroder, Nil Bogart, Jan Moralli, Freddi Peren, Jan-Mark Serron) ijodi bilan bog'liq. Disko-moda "SHanba oqshomidagi bezgak" nomli (1979) diniy gollivud filg'mi tomonidan qo'llab-quvvatlangan. Diskoning musiqiy asosi – oddiylashtirilgan fank- va soul-musiqadir. Disko-musiqaning ritmik asosiga zarblarning muayyan chastotasi (taxminan daqiqasiga 120ta zarb) xos bo'lib, aranjirovkasida vokalning bir vaqtdagi "cholg'ulashtirilishi" alohida ahamiyat kasb etadi. 1990-yillarning o'rtalarida disko-musika yana raqsboq musiqadagi umumiy moda sabab uslubiy qayta tiklanishlarni boshdan kechiradi.

Drayv/Drive (inglizcha "harakat", "tahqib qilish", "poyga", "shoshilish") – jaz ijrosidagi shiddatli usul bo'lib, uning asnosida surhatning o'suvchan tezlashuvi effektiga, harakatning faol intiluvchanligiga erishiladi. Drayv ifoda vositalari va usullarining butun majmuini nazarda tutadi, masalan metrik pulg'satsiya hissalarining muntazam ravishda ilgarilab ketishi (qarang: off-bit), hissa urg'ularining erkin joylashuvidan (1- va 3-hissaga yoki 2- va 4-hissaga) har bir hissaning urg'ulanishiga, birmuncha yirik ritmik cho'zimlardan bir qadar mayda tovush, sving, stomp, riffalarning dinamik attakasiga o'tish kabi.

Dram-n-bass/Drum'n' bass – "breykbit" kontseptsiyasi ifodalaridan biri bo'lib, u 1990-yillarning boshida uslub sifatida shakllangan. Unda bas yo'li 80 bpm surhatda va turli barabanlar majmui 160 bpm surhatda o'zaro muvofiqlashadi. Bor xususiyati shundan iborat. Barabanlar temperamenti sabab mazkur uslub raqssimon deb, basning birmuncha vazmin yo'li tufayli uni bo'shashtiruvchi musika, deya qabul qilish mumkin. Ushbu uslubga tobora go'zal, bahzan esa hayolchan kuylar qo'shila boshlandi. Xullas, 1990-yillarning o'rtalarida Drum'n' bass asta-sekin, biroq ishonch bilan intelligient janglga transformatsiyalanadi.

Drim-pop/Dream-pop - 1980-yillar boshida "PINK FLOYD" nomli britanacha elektron psixodelika, embient Brayan Ino, Robert Frippning "ovoqli peyzajlari" va nemischa "kraut-rok" nafasati asosida yuzaga kelgan. "Drim-pop" go'yoki "zamonlar qahridan" kelayotgan qandaydir yoqimli sir, jumboq muhitini yaratdi. Ushbu yo'nalish namoyandalari akustik, simfonik, "xor", shuningdek, mutlaq fantaziyaviy sintezatorli temblarni o'z aranjirovkalarida keng qo'llaganlar va mumtoz hamda folg'k badiiy tili unsurlaridan foydalanganlar. Bundan tashqari, ular pop-musiqani ham "begona" qilmaganlar. Havoii, quyiluvchan gitarali-elektron materiya, stereopanorama bo'ylab sochilgan perkussiyalarga boy hajmdor saund, salkam operadek vibratoli ayollar vokali "drim-pop" yetakchilarining tashrif kartasi bo'lib qoldi. 1980-yillarning ikkinchi yarmida "drim-pop" asosida "SHoegazing" kabi yo'nalish unib chiqdiki, u birmuncha to'yingan gitara-sintezatorli jarang va g'amginroq ruhiyat ila to'yinganligi bilan tavsiflanadi. Boshqa tomondan, "drim-pop"ning nazokati "ng'yu-eyj"dek relaksatsion musiqaga, shuningdek, "xaus"ning bahzi yo'nalishlariga ("drim-xaus", "trip-xop" va b.) yaqin bo'lib chiqdi.

E

Evrotrans/Eurotrance – musiqa olamidagi eng ommaviy janrlardan biri. U birmuncha keng mahnodagi “trans”ning aynan tijorat ko‘rinishidir. Bu uslubiyat shunisi bilan ehtiborliki, uning kompozitsiyasi bandli cholg‘u qismi va vokal soloning o‘zaro almashinib kelish tamoyiliga qurilgan. SHuningdek, yevrotrans elektron ritmining sirliligi, tez-tez o‘zgarib turuvchi kuy aranjirovkalari, ko‘plab di-jeylar tarmoqlaridagi eksperimentlar uchun katta maydon ekanligi bilan mashhurdir.

“DJs&Work”, “Novaspace”, “Groove Coverage”, “Fragma”, Jan Wayne kabilar elektron musiqaning bu uslubida ko‘plab qalblarni rom etib, birmuncha yorqin porladilar.

Z

Rok-n-rollning SHuhrat zali/Rock and hall of fame - 1980-yillar boshida Klivlend nomli Amerikadagi shaharda yaratilgan. SHuhrat zalida har yili muntazam ravishda eng yaxshi ijrochilar taqdirlash marosimlari o‘tkaziladi, qolaversa bu – o‘ziga xos muzey. SHuhrat zali memorialiga kirish uchun 25 yildan kam bo‘lmagan super yulduz unvoniga ega bo‘lish kerak. Bunday sharafiga birinchilardan bo‘lib Elvis Presli, Rey CHarlg‘z va “THE BEATLES” kabilar musharraf bo‘lganlar.

G‘arbiy sohil jazi – qarang: Vest-koust-jaz.

“Tovushli ideal”/Ideal sound – g‘arb musiqa ilmida musiqiy tovush sifati va go‘zalligi xususidagi, yahni u yoki bu tarixiy davrga, uslubning milliy madaniyatiga oid badiiy idrok va tafakkur meyorlari bilan belgilangan zarur xususiyatlar haqidagi estetik tasavvurni ifodalash uchun qo‘llaniladigan atama. “Tovushli ideal” – tovush qattiqligi, vaqt, tembr va tovush balandligi kabi tavsiflarga ega; u badiiy jihatdan to‘laqonli, yahni musiqiy cholg‘ular va ovozning ifodali imkoniyatlariga, ijrochilik sanhati anhanalariga ega bo‘lgan tovush sadolanishi va tovush yo‘nalishli to‘g‘ri mezonlar bilan uzviy bog‘langan. Turli davr va xalqlar musiqasida u o‘zining individual o‘ziga xos qirralarini topdi. O‘rta asrlar musiqa madaniyati va klassitsizmning, akademik musiqa va folg‘klorning “tovush ideallari” turlichadir. Jazning “tovush ideali” (“jaz saundi” deya nomlanuvchi) o‘zining spetsifik xususiyatlariga ega bo‘lib, jaz uslubiyatining eng muhim toifalaridan biridir.

I

Improvizatsiya/Improvisation (lotincha improvisus so‘zidan olingan bo‘lib, kutilmagan, tasodifan, qo‘qqisdan mahnolarini anglatadi) – ijod metodi bo‘lib, u ekspromt tarzida, erkin fantaziyalash jarayonida yaratiladigan asarni nazarda tutadi. Musiqiy improvizatsiyada kompozitor (musiqa yaratuvchi) va ijrochi (talqin etuvchi) vazifalarining bo‘linishidek tushuncha yo‘q; ular o‘zaro mantiqiy birlikni hosil qilib, bir vaqtning o‘zida musiqachi-improvizatorni amalga tatbiq etadilar. Jazda (akademik musiqa sanhatidan farqli o‘laroq) improvizatsiya asos soluvchi ahamiyatga ega, garchi uni alohida vaziyatlarda qo‘llash majburiy

sanalmaydi. Jazdagi improvizatsion texnika turlari va vositalari favqulodda rang-barang, bu esa turfa xil jaz uslublarining xususiyatlari, musiqachilarning individual ijro usuli, jaz uchun xos bo'lgan musiqiy shakl va janrlar bilan izohlanadi. Bunda improvizatsiyaning vokal va cholg'u, solo va ansamblg', tonal va atonal, erkin va chegarali (berilgan chizmalar, modellar standartlarga asoslanuvchi, qisman yoki to'liq rejalashtirilmagan, kompozitsiya va aranjirovka unsurlari bilan muvofiqlashuvchi, hatto nota yozuvida to'liq qayd etilgan) turlari keng qo'llaniladi. Bu qisqa breyk yoki rivojlantirilgan melodik xorus, muayyan mavzu, garmonik kvadrat yoki hatto rivojlangan shaklli tugal pg'esaga improvizatsiya, improvizatsiyaga improvizatsiya, modal yoki alegorik improvizatsiya, linear-kontrapunktik, geterofon, ornamental-variatsion yohud responsor usuldagi jamoaviy o'yin, musiqachining boshqa jaz ijrochilarining improvizatsion uslubiga taqlidi va h.k.

Indii-pop/(inglizcha Indie pop) – musiqa olamidagi yo'nalish bo'lib, aniq chegaralarga ega, u ko'proq indii-rokning turi sifatida xizmat qiladi va kelib chiqishi hindcha bo'lgan ko'plab kompozitsiyalarni tahriflovchi tushunchani anglatadi. Indii-popning musiqiy formati musiqaning ko'plab formatlaridan shunisi bilan farq qiladiki, u avval boshdan radioeshittirishga yo'naltirilmagan. Bu ko'proq "jonli" cholg'u ijrosi uchun mo'ljallangan janrdir. Unda gitara, barabanlar, bahzan esa torli cholg'ulardan ham foydalaniladi.

Intelligent/Intellegent – bunday tavsifnomaga ega musiqa turli kechalar, shuningdek, raqs maydonini bezashdan ko'ra ko'proq, tinglash va xotirjam vaqt o'tkazish uchun mo'ljallangan. Uning "jangla", "texno" kabi intelligient-variantlari mavjud. Sof uslublardan farqli o'laroq, ularning aqlli versiyalari birmuncha ohangdor, muhitbop bo'lib, unda hatto o'ta chiroyli mavzularni ham kuzatish mumkin.

Intro/Intro (introduction) – musiqiy asarning asosiy qismi uchun yaratilgan kichik cholg'u muqaddimasi (kamdan-kam hollarda nutqli).

Ist-koust-jaz (SHarqiy sohillar jazi)/East Coast Jazz - 1950-yillarning birinchi yarmida AQSHning sharqiy sohillarida (bosh markaz – Ng'yu-York) joriy bo'lgan zamonaviy jaz uslub va yo'nalishlari guruhining umumiy nomlanishi. Ist-koust-jaz namoyandalari – asosan rangli musiqachilar. Uning muhim uslubiy shakllari - xard-bop va soul. Vest-koust-jaz eksperimentlariga reaksiya sifatida yuzaga kelgan mazkur uslublar uchun yevropalashgan kontsert shakllari sohasida blyuz anhanalarining qayta tiklanishiga va zamonaviy asosdagi negr xot-jaziga bo'lgan moyillik xosdir.

K

Kaver-versiya/Cover – avval mashhur bo'lgan biror-bir kompozitsiyaning qayta aranjirovkalanagan va qayta ishlangan versiyasi bo'lib, unda original mavzu yoki kuy, masalan jaz standarti yohud xalq ohanglari, usluban qayta tafakkur etilib, yangi aranjirovkada mavjud bo'ladi.

Kanzascha uslub (Kanzas-Siti-jaz)/Kansas-City-jazz - 1920-yillar oxirida Kanzas-citi shahrida yuzaga kelgan ilk negr svingining uslubiy turi. U svingcha

pulg'satsiya (bauns)ning xarakterli toifasi, cho'zilgan four-bit, rifflar va off-bit iboralar texnikasidan rang-barang tarzda foydalanishi bilan farqlanadi. Mazkur uslubda anhanaviy jaz, regtaym va O'rta G'arb musiqiy folg'klorining tahsiri kuzatiladi. Kanzascha uslub qaysidir mahnoda birmuncha keyinroq yuzaga kelgan zamonaviy jaz, xususan bop va kul kabi jazlardan ilgarilab ketgan.

Kantri/Country (Country music) – (inglizcha country – qishloqcha) – folg'klor negizidan unib chiqqan va Amerikaning janubi-sharqiy va g'arbiy shtatlaridagi qishloqlarda yashovchi oq tanli aholi musiqa madaniyatining anhanaviy qo'shiq-cholg'u musiqasining ko'plab maktab, uslub va yo'nalishlari orqali taqdim etilgan. Kantri XX asr boshlarida turli yevropalik xalqlar musiqa folg'klorining arxaik shakllari aralashuvining uzun jarayoni natijasida joriy bo'lgan. U dastlab qishloq tumanlarida fermerlar, qishloq xo'jaligi ishchilari va o'rmon kesuvchilarning musiqasi sifatida, folg'kmyuzik yoki qisqacha folg'k nomi ostida mavjud bo'lgan. Kantri birinchi jahon urushidan so'ng grammafonyozuvlar va radioning rivojlanishi tufayli keng tarqaldi. Va 1920-yillarda mazkur uslubning mashhur ijrochilaridan biri, skripkachi va xonanda Billi Xill (1899-1940) nomiga bag'ishlab xilbilli (hillbilly) deb atala boshladi. Kantri uslubi 1940-yillarga kelib "ikkilamchi folg'klor"ga (professional mualliflar tomonidan yaratilgan) aylandi va tijoratlashdi. G'arbning kovboycha qo'shiqlari – vesternalar bilan birga shahar muhitida ham kantri-end-western (country and western, C&W) nomi bilan mashhurlikka ershdi. Kantri musiqasining bahzi bir ko'rinishlarida negrcha tahsirni kuzatish mumkin. Hozirgi paytda u deyarli butkul ko'ngilochar tijorat musiqasiga mansub bo'ldi; shuningdek, mazkur uslub teatrlashtirilgan estrada dasturlari - kantri-shou shaklida ham tez-tez ommalashib turadi.

Kantri blyuz/Country blues – arxaik blyuz nomlaridan biri bo'lib, asosan shahar sharoitiga oid klassik blyuzdan farqli o'laroq, uning qishloq musiqa folg'kloriga mansubligini tahkidlaydi. Klassik blyuzni shuningdek, big-siti-blyuz deb ham ataydilar (shuningdek qarang: kantri).

Kat/Cut – radio yoki video formatga moslashtirilgan kompozitsiya versiyasi. Masalan, radio cut, chicao radio cut, airplay cut va h.k. Ushbu versiyaning maqsadi shundaki, unda kompozitsiya shaklining biror qismi qisqartiriladi (muqaddima, improvizatsiya, koda va h.k.)

Kvadrat/Square – bu jaz musiqasidagi mavzu asosida yotgan muayyan masshtabli (sakkiz taktli, o'n ikki taktli, o'n olti taktli va h.k.) tugal funktsional-garmonik strukturani anglatuvchi atamadir. Butun pg'esa davomida sezilarli o'zgarishlarsiz ko'p marotaba takrorlanuvchi mavzu va unga ijro etiladigan improvizatsiya. Jazdagi musiqiy shakl muhim toifasining mavjudligi mazkur tushuncha bilan bog'liqdir. U garmonik kvadratlar seriyasini namoyon etib, ular fonida melodik improvizatsiya rivojlanadi. Bu holat shakllanishning bir nechta tamoyillaridan bir vaqtda foydalanish imkoniyatini nazarda tutadi: bandli (strofik) variatsiyalash (garmonik kvadratning strukturaviy sxemasi o'zgarishsiz qoladi, bu paytda uning akkordikasi, fakturasi va ritmikasi variatsiyalanadi), kuy va sponsori texnikaning yaxlit improvizatsion tarzda rivojlantirilishi

(yakkaxonlarning bir kvadrat doirasidagi dialogik muloqoti yoki melodik soloning bir nechta kvadratga cho‘ziluvchi savol-javob almashinuvi), shuningdek, reprizaviylik (pg‘esa mavzuning ekspozitsion va reprizali bayoni bilan o‘rab olinishi).

Klassik blyuz/Classic blues – XIX asr oxirida joriy etilgan blyuz toifasi bo‘lib, u arxaik yohud qishloq blyuzi, mazkur janrning yangi, urbanizatsiyalangan (urban blues, big city blues) ko‘rinishlari asosida rivojlangan. Klassik blyuzning gullagan davri 1925-1935-yillarga to‘g‘ri keladi, shundan so‘ng uning zamonaviy shakllariga o‘tish yuz beradi (qarang: zamonaviy blyuz). Bu vaqtga kelib blyuzning mustaqil badiiy voqelik sifatidagi eng muhim qirrali xususiyatlari to‘liq aniqlanadi: bu klassik o‘n ikki taktli blyuz shakli, kuyning o‘ziga xos toifasi, rivojlangan responsor texnikasi, janr turlarining tizimi (vokal, vokal-cholg‘u va cholg‘u blyuzi; kombo va big-bend-blyuz; lirik va dramatik; melodik va shaut-blyuz; xot va svig-blyuz). Klassik blyuz anhanaviy jaz uslublari va yo‘nalishlarining shakllanishiga katta tahsir ko‘rsatdi, masalan yangiorleancha uslub, barrel-xaus, bugi-vugi va b.

Klassik jaz/Classic jazz – arxaik jaz asosida rivojlangan jaz uslublarning umumiy nomi. Klassik davr taxminan 1890-1929-yillar bilan belgilanadi. Sving erasi boshlanishi bilan u xotima topadi. Klassik jazning eng gullagan lahzasi 1917-yilga yaqin (Yangi Orlean), va ikkinchi marta 1920-yillarning o‘rtalariga (CHikago) to‘g‘ri keladi. Klassik jazga uning quyidagi uslubiy shakllarini taalluqli deyish lozim: yangi orleancha uslub (u negr va kreolcha yo‘nalishlar orqali taqdim etilgan), yangiorlean-chikagocha uslub (u 1917 yildan keyin CHikagoda, yangiorleanlik ko‘plab yetakchi negr jazmenlarining ko‘chib o‘tishi munosabati bilan yuzaga kelgan), diksilend (uning yangiorleancha va chikagocha turlarida namoyon bo‘ladi), fortepiano jazining bir qator turlari (barrel-xaus, bugi-vugi va h.k.), shuningdek, AQSHning Janubi va O‘rta G‘arb shaharlarida yuzaga kelgan, shu davrga mansub jaz yo‘nalishlari shular jumlasidandir. Klassik jaz alohida arxaik uslubiy shakllar bilan birga bahzan anhanaviy jaz sifatida ham belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. Karimov I.A. “Istiqlol va mahnaviyat”. - T.: “O‘zbekiston”, 1994
2. Karimov I.A. “Yuksak mahnaviyat – yengilmas kuch”. -T.: “O‘zbekiston”, 2008
3. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, NMIU, 2017
4. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qathiy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlarga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi mahruza. 14 yanvar, T., 2017.
5. Mirziyoev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo‘shma majlisidagi nutqi. T., 2016.
6. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini tahminlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining qarovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi mahruzasini (2016 yil 7 dekabr).
7. Konen V. Puti amerikanskoy muzqki. M., 1984.
8. Ovchinnikov Ye. Istoriya djaza. Vqp. 1. M., Muzqka, 1994.
9. Kollier Dj. Stanovlenie djaza. M.: Raduga, 1984
10. Sposobin I. Muzqkalg’naya forma. –M.:, 1972.
11. Dmitriev L. Osnovq vokalg’noy metodiki. M., 1969
12. Klip O. Postanovka golosa estradnogo pevtsa. M., 2003
13. A.Mansurov. Yosh estrada ijrochisiga. T – 2003
14. Amanullaeva D. “Estrada xonandaligi” OTM uchun o‘quv qo‘llanma, T., 2007;
15. Amanullaeva D. “Estrada va jaz vokalizlari” OTM uchun o‘quv qo‘llanma, T., “Musiqqa” 2014;
16. Amanullaeva D. “Estrada xonandaligi” magistratura uchun o‘quv qo‘llanma, T., «Musiqqa” 2015;
17. Amanullaeva D. “Estrada xonandaligi” magistratura 1-chi kursi uchun o‘quv qo‘llanma, T., «Musiqqa” 2016;
18. Turaev Yu., Amanullaeva D. “Konservatoriyada estrada xonandaligidan dars berish uslubiyati” - o‘quv-uslubiy qo‘llanma, T., ”Musiqqa” 2008
19. Turaev Yu., Amanullaeva D. Voprosq metodiki prepodavaniya estradnogo peniya v konservatorii. T., “Musiqqa” – 2004.
20. G.Muxamedova. Xonandalik uslubiyati asoslari., T., 2007 y.
21. Amanullaeva D., Amanova N. “Istoriya djaza i estradnoy muzqki”- o‘quv qo‘llanma, 14 b.t., T., 2010;

22. Turaev Yu. XX asr o'zbek estrada qo'shiqlari. O'quv qo'llanma. T.. 2015
23. Zokirova G. "Eng gullagan yoshlik chog'imda" (I. Akbarov asarlari). O'quv qo'llanma, T., 2012.
24. M. Orinbaeva "Estradnoe penie" o'quv-uslubiy qo'llanma, D. Amanullaeva estrada asarlari asosida, T., 2007;
25. M. Orinbaeva "Estrada qo'shiqlari" (Rossiya estradasi asosida), T.. 2010.
26. Saidova SH. Estrada kushiklari va vokal ansambllari. T., 2011
27. R. Islamova "Osnovq shou-biznesa". T.: 2010
28. Islamova R. «Primenennii interaktivnqx metodov i novqx informatsionnqx i pedagogicheskix texnologiy v distsipline «Vokal'g'nqy ansamblg'» dlya bakalavriata. T. 2012.
29. Islamova R. "O rasshirenii oblasti ispolg'zovaniya interaktivnqx metodov i innovatsionnqx obrazovatel'g'nqx texnologiy v distsipline «Iskusstvo vokal'g'nogo ansamblya» v Magistrature»- o'quv qo'llanma. T. 2012.
30. R. Pauls. Estradnqe pesni v soprovojenii fortepiano. M., 1982.
31. "The Big Book of Rock", Hal Leonard Corporation, 1992
32. «World of hits»- istoriya populyarnoy muzqki. Vqp. 1-3, M., «Megaservis», 1997.

Ilmiy maqolalar

1. D. Amanullaeva. "Estrada qo'shiqchiligi – yuksak pog'onada" – ommabop maqola. «Guliston» jurnali, 2007 y., №4.
2. D. Amanullaeva. "O nektorqx tendentsiyax sovremennogo estradnogo peniya" - Ilmiy maqola. " XX-XXI asrlarda badiiy-ijodiy jarayon" mavzuidagi respublika ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T. 2010, 198-202 betlar
3. D. Amanullaeva. "Osobennosti prepodavaniya estradnogo peniya v Gosudarstvennoy konservatorii Uzbekistana" – ilmiy maqola " XXI asr musiqa tahlimi: muammo va yechimlar" mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T. 2014, 90-94 betlar
4. «Obzor stilisticheskix napravleniy vokal'g'no-estradnogo iskusstva Uzbekistana. (1991-2009 gg.)" Ilmiy maqola. «Protsessq reformirovaniya sistemq muzqkal'g'nogo obrazovaniya» mavzuidagi birinchi Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T. 2009, 164-169 betlar.
5. D. Amanullaeva. "Estrada xonandaligi kafedra: yulduzlar chamani..." - maqola. "Ijodiy cho'qqilar sari intilib.." -maqolalar to'plamida. T., 2014 y., 69-72 betlar.
6. D. Amanullaeva. "Barkamol avlod tarbiyasida estrada qo'shiqchiligining o'rni". O'zbekiston ekran va sahna sanhatlari: sotsiodinamik aspektlar – ilmiy maqolalar to'plamida, T., 2016, 129-134 betlar.
7. M. Orinbaeva. "Ijodiy kamolot sari". "Guliston" jurnali, 2008 y., №4.;
8. M. Orinbaeva. «Estrada qo'shiqchiligi sirlari". Yilnoma: "Zamonaviy yoshlarning musiqiy va mahnaviy dunyosi". T.: 2008. 207-210 bb.;

9. M.Orinbaeva. “Vokalizq Dilorom Amanullaevoy v razvitii estradnogo ispolnitelg’sstva”. Yilnoma: O‘zgaruvchan siyosiy madaniy muhitda musiqa va musiqachilarning o‘rni. T.: 2014. 57-66 bb.;
- 10.M.Orunbaeva. “Ona Vatan madhi” (Kompozitor D.Omonullaevaning qo‘shiqlari misolida). “Musiqa sanhati va zamonaviylik”. O‘zbekiston davlat konservatoriyasi ilmiy-amaliy konferentsiyasi materiallari to‘plamida. T.: 2008., 139-143 bb.;
- 11.M.Orinbaeva. “Otechestvennoe estradnoe vokalg’noe iskusstvo: sostoyanie i perspektivq” – “Musiqiy tahlim tizimini qayta isloh qilish jarayoni (14-15 noyabrg’ 2009 y.)” mavzuidagi Birinchi Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. T.: 2009. 169-173 bb.;
- 12.«Milliy estrada musiqasi» - mahlumotnoma «O‘zbekiston sanhati» kitobida, T.: 2001.;
13. D.Murodova. “Dilorom Amanullaevaning qiyofasi pedagogik faoliyati nigohida” – ilmiy maqola. “Musiqa” jurnali. 2018 y., №1

Internet saytlari

<http://www.youtube.com>

<http://b2c.uz/catalog/youth/uz/musiqa>

[www musika uz](http://www.musika.uz)

<http://portasound.ru/music-search/musiqa-olami>

www.ru.scores.com

[www. notomania.ru/noty_pesni.php](http://www.notomania.ru/noty_pesni.php)

[www. sheets-piano.ru](http://www.sheets-piano.ru)

[www. primanotes.ru](http://www.primanotes.ru)

[www. pianonotes.ru](http://www.pianonotes.ru)

[www. melodyforever.ru](http://www.melodyforever.ru)

www.notonly.ru

MP3 formatida yozilgan vokal asarlari tarkibi:

O‘zbek asarlari:

1. “Sharq taronalari” gimni
2. “Toshkent madhiyaasi”
3. “Teatr madhiyasi”
4. “O‘zbekiston umumiy uyimiz” (madhiya)
5. “Toshkentim yagonadir”

6. “Yoshligim”
7. “Iftixor”
8. “Bolicha”
9. “Bu dunyo sendan ham, mendan ham qolar”
10. “Vatan xayotdek aziz”
11. “Nur diyorim

G'arbiy Yevropa va Amerika asarlari:

12. “Summertime”
13. “My Way”
14. “New York”
15. “Je suis malade”
16. “All by myself”
17. “Et Si Tu N’Existait Pas”
18. “From Souvenirs to Souvenirs”
19. “Je T’aime”
20. “The lady in red”
21. “Somos novios”

8. Rossiya estrada yulduzlari va kompozitorlarining estrada vokal asarlari

22. “Подберу музыку” R.Pauls
23. “Любовь настала” R.Pauls
24. “Ноктюрн” A.Babadjanyan
25. “Верни мне мзыку” A.Babadjanyan
26. “Любовь похожая на сон” I.Krutoy
27. “Три счастливых дня” A.Pugacheva
28. “До свиданья, лето!” A. Zatsepin
29. “Я люблю тебя до слёз” I. Krutoy
30. “Стена” Larisa Dolina dasturidan
31. “Снег” F.Kirkorov dasturidan

MUNDARIJA

Muallifdan

Modul 1.

1-mavzu. Pedagogik repertuarni o‘rganish faninig maqsadi va vazifalari, musiqa tahlimidagi o‘rni

1. Vokal pedagogikasining asosiy printsiplari.....
2. Vokal texnik rivojida repertuarning o‘rni va mohiyati.....
3. Soha bo‘yicha o‘quv adabiyotlari.....
4. Yangi yaratilgan o‘quv qo‘llanmalar va nota adabiyotlari.....
5. Bolalar musiqa maktablari uchun repertuar.....
- D.Amanullaevaning “Alifbe qo‘shiqlari”.....
6. Kollej va litseylar uchun repertuar.....

2-mavzu. Vokal pedagogikasida ovoz sozlash printsiplari.....

1. Ovozlar klassifikatsiyasi.....
2. Ovoz mashqlari
3. Mashqlarning turlari.....
4. Ovoz mashqlarining estrada xonandasi tarbiyasidagi o‘rni.....

3-mavzu. Ovoz rivojida vokalizlarning o‘rni va ahamiyati.....

1. Opera yo‘nalishidagi klassik vokalizlar
2. F.Abt vokalizlari.....

4-mavzu. Estrada yo‘nalishidagi vokalizlari bilan ishlash.....

1. D.Amanullaeva. Estrada va jaz yo‘nalishidagi 25-ta vokaliz.....
2. Vokalizlarni tanlash va saxnada qo‘llash
3. Vokalizlarni kuylashga doir uslubiy tavsiyalar
4. D.Amanullaeva vokalizlarining nota matnlari.....

5-mavzu. Pedagogik va kontsert faoliyatida repertuar

tanlash negizi.....

1. Pedagogik faoliyatida o‘quv dasturlari bilan ishlash uslubi..
2. Badiiy asarlarni ijrosi bo‘yicha uslubiy tavsiyalar.....
3. Vatanparvarlik mavzusidagi qo‘shiqlar.....
- “O‘zbekiston” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Sen mening Vatanimsan” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Yakkadir Toshkent” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Tinchlik nashidasi” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Toshkentim yagonadir” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Yoshligim” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Vatan” – A.Ikramov musiqasi.....
- “Ulug‘imsan Vatanim” – S.Nazarxon dasturidan.....

“Vatan” – J.Naimova musiqasi.....

Modul 2.

6-mavzu. Milliy va zamonaviy

estrada stilistik yo‘nalishlari.....

1. Estrada xonandaligida stilistik yo‘nalish va oqimlar.....
 2. Estrada xonandaligiga jazning tahsiri.....
 3. Obzor stilisticheskix napravdleniy estradno-vokalg’nogo
Iskusstva Uzbekistana.....
 4. Zamonaviy estrada-vokal janrlari. Romans, ashula va
balladalar.....
- “Jaxondin kech” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Elegiya” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Bolicha” – D.Amanullaeva musiqasi.....

7-mavzu. O‘zbekiston bastakorlarining estrada asarlari.....

1. Badiiy asarlar ijrosi bo‘yicha uslubiy tavsiyalar.....
2. ***O‘zbekiston klassik kompozitorlarining asarlari.....***
 - “Rahno” – I.Akbarov musiqasi.....
 - “Gazli” – I.Akbarov musiqasi.....
 - “Qaydasan” – I.Akbarov musiqasi.....
 - “Maftun bo‘ldim” – M.Burxonov musiqasi
 - “Yulduz va qizlar qo‘shig‘i” – M.Leviev musiqasi.....
 - “Ko‘chalar” – D.Zokirov musiqasi.....
 - “Umid” – E.Salixov musiqasi
 - “Sohindi jon” – E.Salixov musiqasi
 - “Unutma meni” – F.Zokirov musiqasi
 - “Sen bo‘lmasang yonimda” – F.Zokirov musiqasi

3.Zamonaviy o‘zbek kompozitorlari asarlari.....

- “Yomg‘ir yog‘di” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Men seni hech kimga bermayman” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Otash zamon” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Xayot qo‘shig‘i” – D. Ilyosov musiqasi.....
- “Yur muxabbat, ketdik bu yerdan” – S.Nazarxon dasturidan.....
- “Nastarin” – Yu.Usmanova dasturidan.....
- “Seni osmonimga olib ketaman” - Yu.Usmanova dasturidan.....

4.O‘zbekiston kompozitorlarining jaz yo‘nalishidagi asarlari....

- “Sen eding” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Sen ketarsan” – D.Amanullaeva musiqasi.....
- “Boshim egib qo‘yma, dunyo” – D.Amanullaeva musiqasi.....

5. O‘zbek asarlari bo‘yicha o‘quv adabiyotlari.....

8-mavzu. Rossiya estrada yulduzlari va kompozitorlarining

estrada vokal asarlari	
“Нежность” - A.Paxmutova musiqasi.....	
“Мелодия” - A.Paxmutova musiqasi.....	
“Подберу музыку”- R.Pauls	
“Ноктюрн” - A.Babadjanyan	
“Верни мне музыку”- A.Babadjanyan	
“Любовь, похожая на сон” - I.Krutoy	
“Три счастливых дня” - A.Pugacheva	
“До свиданья, лето!” - A. Zatsepin	
“Я люблю тебя до слёз” - I. Krutoy	
“Стена” - L. Dolina dasturidan	
“Снег” - F.Kirkorov dasturidan	
“Жестокая любовь” - F.Kirkorov dasturidan	
“Любовь настала” - R.Pauls	

Rossiya estrada asarlari bo'yicha o'quv adabiyotlari.....

9-mavzu. G'arbiy Yevropa va Amerika

kompozitorlarining estrada va jaz asarlari

“Summertime” –Dj.Gershvin imusiqasi	
“My Way” – F.Sinatra dasturidan.....	
“New York” – F.Sinatra dasturidan	
“Je suis malade”-Lara Fabian dasturidan	
“All by myself” –Selin Dion dasturidan.....	
“Et Si Tu N’Existait Pas”-Djo Dassen dasturidan	
“From Souvenirs to Souvenirs” – D.Russos dasturidan	
“Je T’aime” –Lara Fabian dasturidan.....	
“The lady in red” - Kris be Burg dasturidan	
“Somos novios” – A.Bochelli dasturidan	
“I will always love you” - U.Xg'yuston dasturidan.....	
“I have nothing” - U.Xg'yuston dasturidan.....	

G'arbiy Yevropa va AQSH estrada-vokal asarlari

bo'yicha o'quv adabiyotlari

O'quv dasturiga kiritilgan badiiy asarlar ro'yxati:

Erkaklar ovozlari uchun repertuar.....

Ayollar ovozlari uchun repertuar.....

Glossariy.....

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar.....

MP3 formatida yozilgan vokal asarlari tarkibi.....

Dilorom AMANULLAEVA

**PEDAGOGIK
REPERTUARNI
O‘RGANISH**

*O‘zbekiston davlat konservatoriyasining
bakalavriat talabalari uchun
o‘quv qo‘llanma*

Muharrir	<i>U.Insonboeva</i>
Badiiy muharrir	<i>Sh.Odilov</i>
Texnik muharrir	<i>N.Ismoilova</i>
Nota muharriri	<i>Yu.Muxovikova</i>
Nota muharriri	<i>B.Ashurov</i>
va kompyuterda tayyorlovchi	

